

Klaipėdos r. Pašlūžio pagrindinė mokykla

Didaktinė medžiaga

**„Eikite ir skelbkite Gyvenimo žodžius“:
vaikų sakramentinis ugdymas**

Darbą rengė

tikybos mokytojas metodininkas

dr. Remigijus Oželis

Turinys

Įvadas	5
1. VAIKŲ ĮKRIKŠČIONINIMO TEOLOGINIAI PASTORACINIAI ASPEKTAI	6
1.1. Įkrikščioninimas	6
1.2. Šiandienė vaikų įkrikščioninimo situacija ir problematika Lietuvoje	7
1.2.1. Tėvų katechezė, krikštijant savo kūdikius	8
1.2.2. Vaikų Atgaila ir Eucharistija	9
1.2.3. Sutvirtinimas	11
1.3. Vaikų įkrikščioninimo vyksmo atskirų etapų pagrindžiamumas	12
1.3.1. Kūdikių Krikšto pagrindžiamumas	13
1.3.2. Vaikų Atgailos bei Eucharistijos pagrindžiamumas	15
1.3.3. Paauglių Sutvirtinimo pagrindžiamumas.....	16
2. ĮKRIKŠČIONINIMO KATECHEZĖ, RUOŠIANT TĖVUS KŪDIKIŲ KRIKŠTUI	18
2.1. Tėvų katechezės metodų ir veikos formų galimybės	18
2.2. Tėvų katechezės turinys, ruošiant šeimą būti namų bažnyčia	20
1) Susipažinimas ir supažindinimas	21
2) Sukūrimas	22
3) Nupuolimas	23
4) Atpirkimas	24
5) Atsivertimas	25
6) Šventosios Dvasios priėmimas	26
7) Jungimasis į bendruomenę – Bažnyčia	28
8) Išganyto istorija	29
9) Tikėjimo išpažinimas, šventimas, gyvenimas malda	30
10) Kūdikių Krikštas. Šeima – namų bažnyčia	32
2.3. Tėvų vaidmens bei pareigų krikštijant kūdikį akcentavimas	33
3. KATECHETINIAI VAIKŲ (PASI)RUOŠIMO ATGAILAI BEI EUCHARISTIJAI METODAI IR VEIKOS FORMOS	36
3.1. Parapijos veiklos nukreiptumas efektyviam vaikų krikščioninimui	36
3.2. Vaikų rengimo(–si) Atgailos ir Eucharistijos sakramentams parapijinėje bendruomenėje vyksmas	40
3.2.1. Vaikų regimo Atgailai ir Eucharistijai metodų ir veiklos formų galimybės	40
3.2.2. Vaikų Atgailos ir Eucharistijos sakramentų katechezės parapijinėje bendruomenėje turinys, vedantis į tikėjimo praktikavimą	43
1) Susipažinimas	44
2) Sukūrimas	45
3) Žmogus – tobulas Dievo kūrinys	45
4) Nupuolimas	46
5) Atpirkimas	46
6) Dievas dovanoja Gyvenimą	46
7) 10 Dievo įsakymų – gyvenimo žodžiai	47
8) I–X Dievo įsakymai	47
9) Didysis įsakymas – mylėk	48
3.2.2.1. Pakrikštytųjų, kurie ruošiasi Eucharistijai, sutikimas bendruomenėje	48
3.2.2.2. Pakrikštytųjų, kurie ruošiasi Eucharistijai, sutikimo apeigos	49
10) Laukimas	51
11) Atėjo Išganytojas	51
12) Noriu būti amžinai gyvas	52
13) Priklausau šventajai visuotinei Bažnyčiai	53
14) Išpažįstu tikėjimą	53
15) Eucharistija	53
16) Žodžio liturgija	54
17) Aukos liturgija	54
18) Trokštu būti su Jėzumi	55
19) Esu Dievo vaikas – tampu Jėzaus draugu	55
20) Dievo valia „Tėve mūsų“ maldoje	56

21) Nuodėmė, sąžinė	56
22) Gailiuosi	57
23) Ryžtuosi naujai pradžiai	57
24) Prisipažįstu	58
25) Mokausi atkurti teisingumą	58
26) Šventosios Mišios – šventė	58
27) Trejybė	59
28) Sakramentai	59
29) Laukiu svarbaus susitikimo ir jam ruošiuosi	59
3.2.2.3. Sąžinės apžvalga vaikams	60
3.2.2.4. Bendruomeninis Atgailos sakramento šventimas su individualia išpažintimi	61
3.3. Vaikų įvedimo į liturginį gyvenimą svarba įkrikščioninimo veiklos metu	64
3.3.1. Vaikų liturginės katechezės formos	65
3.3.2. Eucharistijos šventimas dalyvaujant vaikams. Aktyvaus dalyvavimo Eucharistijos šventime ugdymas	68
3.3.3. Akcentuoti Eucharistijos šventimo dalyvaujant vaikams elementai	69
3.3.3.1. Pasiruošimas šventimui	69
3.3.3.2. Šventimo laikas ir vieta	69
3.3.3.3. Pareigos ir įvairios tarnystės	70
3.3.3.4. Muzika ir giedojimas	71
3.3.3.5. Laikysenos, gestai, vaizdiniai elementai	71
3.3.3.6. Tyla	72
3.3.3.7. Visuotinės maldos intencijos	73
3.3.3.8. Visuotinė malda	73
3.3.3.9. Atnašų paruošimas	74
3.3.3.10. Komunija	74
3.3.3.11. Eucharistijos šventimo pabaiga	75
4. KATECHETINIAI PAAUGLIŲ (PASI)RUOŠIMO SUTVIRTINIMUI METODAI IR VEIKOS FORMOS PARAPIJOS BENDRUOMENĖJE	76
4.1. Sutvirtinimo katechezės tikslų tinkamas iškėlimas, metodų ir veiklos formų galimybės ..	76
4.2. Įkrikščioninimo sakramentų katechezę užbaigiantis Sutvirtinimo katechezės turinys	79
1) Viešpats kviečia. Susipažinimas ir supažindinimas	80
2) Tikėjimas, viltis ir meilė. Credo	80
3) Malonės gyvenimas. Įkrikščioninimas	81
4) Šventoji Dvasia	81
5) Sekminės	82
6) Šventosios Dvasios darbai	82
7) Apdovanoti Šventąja Dvasia. Sutvirtinimas	83
8) Sutvirtinimas. Kas gali būti sutvirtintas? Sutvirtinimo teikėjas	83
9) Sutvirtinimo ženklai ir apeigos	84
10) Apsisprendimas	84
4.2.1. Kandidatų, besiruošiančių Sutvirtinimui, kvietimo nuolatiniams atsivertimams apeigos ...	85
11) Kaip mes atsiliepiame? Atsakomybė	88
12) Pasiruošimas Sutvirtinimui. Kaip pasiruošiama Sutvirtinimo priėmimui?	88
13) Susitaikinimo šventimas	88
4.2.2. Bendruomeninis Atgailos sakramento šventimas su individualia išpažintimi	89
4.2.3. Pasiruošimas Susitaikinimo sakramentui	92
14) Maldos vakaras laukiant Šventosios Dvasios atėjimo	94
4.3. Parapijos bendruomenės vaidmens akcentavimas paaugliams ruošiantis Sutvirtinimui ir švenčiant šį sakramentą	94
Išvados	98
Literatūra	99
Santrumpos	105

Įvadas

Krikščionimi tampama, o ne gimstama. Jau apaštalų laikais norint tapti krikščionimi reikėjo pereiti keletą įvadinių tarpsnių: žodžio paskelbimą, atsivertimo lydimą Evangelijos priėmimą, tikėjimo išpažinimą, Krikštą, Šventosios Dvasios suteikimą ir vienijimąsi Eucharistijoje.

Kūdikių ir vaikų įkrikščioninimas, pradedamas Krikštu, tęsiasi katechezės (mokymo) metais ir tik vėliau pasiekia viršūnę, švenčiant Sutvirtinimą ir Eucharistiją. Tai vadinamasis katechumenatas po Krikšto. Jis taikomas ne tik norint išmokyti vaikus tikėjimo tiesų, bet būtinas siekiant, kad drauge su bręstančia vaiko asmenybe išsiskleistų Krikšto malonė. Vaikų įkrikščioninimo atveju yra du būdai švęsti sakramentus. Nekrikštyti katechetinio amžiaus vaikai visiškai įkrikščioninami: Krikštas, Sutvirtinimas bei pirmoji Komunija švenčiami vienos liturgijos metu. To paties amžiaus krikštytų vaikų atveju praktika kitokia: pirmiausia švenčiamas Atgailos sakramentas, tada teikiama pirmoji Komunija, o Sutvirtinimas atidedamas keleriems metams ir teikiamas tik vyskupo. Šios dvi praktikos grindžiamos skirtingomis prielaidomis, skirtingu sakramentų prasmės ir jų vaidmens vaiko bei Bažnyčios gyvenime suvokimu.

Atskyrus šių sakramentų šventimą kyla poreikis surasti atskirą arba net nepriklausomą kiekvieno sakramento prasmę, kad būtų galima paaiškinti jo vaidmenį vaiko gyvenime. Taigi naujagimį reikia nedelsiant pakrikštyti, kad būtų nuplauta gimtoji nuodėmė ir kad jis galėtų tapti Bažnyčios nariu. Kai vaikas pradeda atskirti gerį nuo blogio, prieš pirmąją Komuniją pirmiausia reikia atlikti pirmąją išpažintį tiek nuodėmėms atleisti, tiek įgyti praktikos tam, kad būtų įgytas viso gyvenimo katalikiškas įprotis per Atgailos sakramentą kovoti su žmogiškomis silpnybėmis ir nuodėmėmis. Sulaukęs sąmoningo amžiaus, vaikas priima pirmąją Komuniją pradėdamas naują suartėjimo su Jėzumi etapą. Galiausiai vaikystės pabaigoje, kai jaunas katalikas tampa pasirengęs kalbėti ir veikti pats už save, kaip sakramentinio gyvenimo kulminacija Sutvirtinimu švenčiamas Šventosios Dvasios atėjimas.

Taip atsiskleidžia **tyrimo problema**: tęstinės vieningos vaikų ruošimo įkrikščioninimo sakramentams (Krikštui, Eucharistijai, Sutvirtinimui) programos nebuvimas šiandienėje Lietuvoje ir iš to kylantis efektyvaus vaikų įkrikščioninimo proceso trūkumas.

Darbe keliami šie tyrimo problemą konkretinantys klausimai: kaip grindžiami atskiri vaikų įkrikščioninimo vyksmo etapai? Nuo kada pradėti vaikų įkrikščioninimo katechezę, siekiant efektyvaus vaikų įkrikščioninimo? Kaip nuosekliai vykdyti įkrikščioninimo sakramentų katechezę nuo Krikšto iki Sutvirtinimo šventimo?

Tiriamosios problemos pagrindimas ir aktualumas. Po Vatikano II Susirinkimo katechumenatui vėl grįžus į Bažnyčios gyvenimą, šiandieniam pasaulyje Bažnyčia nori su nauja jėga ir įsitikinimu skelbti Kristų. Pradedant gyvybiškai reikalingu liudijimu, siekiama skatinti naująją evangelizaciją. Lietuvoje padėtis šiuo klausimu yra problematiška, nes katechumenato, skirto įkrikščioninimui, praktiškai nėra. Ruošiant vaikus Susitaikymo, Eucharistijos ir Sutvirtinimo sakramentams, daugelyje Lietuvos parapijų vyrauja „tradicinė“ katechezė, pagal kurią paruošimas įkrikščioninimo sakramentams vyksta mokantis Katalikų Bažnyčios Katekizme pateiktų tikėjimo tiesų, jas išmokstant atmintinai. Praėjęs tokį „katechumenatą“ vaikas laikomas pasiruošusiu priimti įkrikščioninimo sakramentus. Tačiau tokia katekizavimo metodika yra neefektyvi, nes pagrindinis dėmesys skiriamas tikėjimo doktrinai įsisavinti. Vis dėlto svarbu yra gyvas krikščioniškasis gyvenimas. Ši „tradicinė“ katechezė dažniausiai yra nepajėgi katechizuojamojo širdyje sužadinti sąmoningo, brandaus, gyvo tikėjimo, asmeninio ir gilesnio ryšio su Jėzumi, ugdyti maldos gyvenimą, atskleisti gaivinančią Dievo Žodžio pažinimo versmę, bendruomenišką sakramentų šventimo pobūdį.

Dėl to vaikas, priėmęs įkrikščioninimo sakramentus, turi pakankamai tikėjimo žinių, tačiau neišgyvena pačios krikščionybės esmės ir neišijungia į bendruomeninį Bažnyčios gyvenimą. Be abejo, pažinti krikščioniškąją doktriną yra būtina, tačiau vien to nepakanka, norint tapti krikščionimi.

Ši problema šiandien ypač aktuali, nes nuolat didėja nominalių, o ne praktikuojančių katalikų skaičius. Tyrimo temos aktualumą lemia ir šiandienis siekimas efektyvių katechezės rezultatų tarp jaunimo, atsakant į Bažnyčios poreikį, kad krikščionys ne tik priimtų įkrikščioninimo sakramentus, bet ir gyventų tikėjimu. Taip iškyla praktinė būtinybė Lietuvos Bažnyčiai šioje srityje turėti pastoracines gaires.

Siekis, kad Lietuvoje funkcionuotų kuo efektyvesnės vaikų ruošimo įkrikščioninimo sakramentams programos, kad ruošimas įgytų tęstinumą, skatina pažvelgti į galimą vaikų įkrikščioninimo plėtrą Lietuvoje. Pastoracinių principų nustatymas ir pritaikymas, įkrikščioninimo metodų konstatavimas ir veikos galimybių aptarimas yra aktualūs ne tik tikybos mokytojams, katechetams, kunigams, vykdančioms tiesioginę įkrikščioninimo veiką, bet ir Lietuvos vaikų įkrikščioninimo strategijai – Bažnyčiai, šeimoms, siekiančioms visiško vaikų įkrikščioninimo bei visai krikščioniškai visuomenei, siekiančiai gyventi ne nominaliai krikščioniškai, bet aktyviai praktikuojančiai.

Todėl šio darbo **tyrimo objektas** – vaikų įkrikščioninimo plėtra Lietuvoje: kūdikių Krikštas ir tėvų katechezė; vaikų katechezė, ruošiantis Atgailai ir pilnam dalyvavimui Eucharistijos šventime, priimant Komuniją; paauglių katechezė Sutvirtinimo priėmimui.

Darbe svarstomas religinis ugdymas tų vaikų, kurie vadovaujantis nuolatinio ugdymo programa, gyvena tikėjimu, trokšta jį gilinti; ir tų, kurie, nors ir pakrikštyti, nebuvo pakankamai krikščioniškai ugdomi šeimose. Todėl čia nekalbama apie nekrikštytus vaikus, kurie katechumenato metu ruošiami priimti visus tris įkrikščioninimo sakramentus vieno šventimo metu.

Šio **tyrimo tikslas** – atskleisti vaikų įkrikščioninimo plėtrą Lietuvoje, parodyti efektyvių metodų ir veikos formų galimybes, rengiantis švęsti Krikšto, Eucharistijos ir Sutvirtinimo sakramentus, nustatyti teorines įkrikščioninimo proceso prielaidas ir praktinį pritaikymą Lietuvoje bei numatyti efektyvios veiklos dėsningumus.

Siekiant tyrimo tikslo keliami šie **uždaviniai**:

1. Atskleisti įkrikščioninimo ir vaikų įkrikščioninimo teologinius pastoracinius aspektus. Pagrįsti atskirų įkrikščioninimo etapų vyksmą. Įvertinti šiandienę vaikų įkrikščioninimo situaciją ir problematiką Lietuvoje.

2. Numatyti efektyvius įkrikščioninimo plėtros metodus ir veikos galimybes kūdikių Krikšto, vaikų Susitaikymo ir Eucharistijos bei paauglių Sutvirtinimo atveju.

2.1. Konkretizuoti tėvų katechezę, ruošiant juos kūdikio Krikštui. Išanalizuoti tėvų vaidmenį ir pareigas, kylančias pakrikštijus kūdikį. Aptarti vaiko tikėjimo ugdymą šeimoje nuo Krikšto iki pirmosios Eucharistijos.

2.2. Konkretizuoti vaikų katechezę, ruošiantis Atgailai ir Eucharistijai. Nubrėžti vaikų rengimo Atgailos ir Eucharistijos sakramentams parapijos bendruomenėje vyksmą: konkretizuoti metodų ir veikos formų galimybes, aptarti vaikų įvedimo į liturginį gyvenimą svarbą įkrikščioninimo veikos metu; įvertinti šeimos dalyvavimo sakramentinėje katechezėje galimybes.

2.3. Konkretizuoti paauglių katechezę, ruošiantis Sutvirtinimo sakramentui. Nubrėžti paauglių rengimo Sutvirtinimo sakramentui vyksmą.

3. Pateikti gaires, kaip galėtų vykti vaikų sakramentinis ugdymas Lietuvoje.

Tyrimo metodologija grindžiama *fenomenologine* nuostata, leidžiančia suvokti tiriamo objekto esmę. Pasirinktos temos plėtotė remiasi *sisteminės analizės metodu*, įgalinančiu pažvelgti į vaikų įkrikščioninimą ne tik kaip į tam tikros visumos dalį, bet ir kaip į tam tikrą visumą. Remiantis dialektiškai su analitiniu metodu susijusiu *sintezės metodu*, ruošimas Krikštui, Eucharistijai ir Sutvirtinimui nagrinėjamas kaip vientisa vaikų įkrikščioninimo veika.

Tyrimų apžvalga. Lietuvoje sukurtos atskirų vyskupijų katechetikos centrų (Vilniaus, Panevėžio) ruošimo atskiriems įkrikščioninimo sakramentams (pavyzdžiui, Eucharistijai, Sutvirtinimui) programos, tačiau nėra visą Lietuvą apjungiančių ir nuoseklių vaikų įkrikščioninimo procesą apimančių programų. Taip pat Lietuvoje nėra atliktos išsamesnės mokslinės studijos apie nuoseklią vaikų įkrikščioninimo veiką, galimą eigą, metodus. Tad darbas plėtojamas remiantis oficialiais Bažnyčios dokumentais: Vatikano II Susirinkimo dokumentais, Katalikų Bažnyčios Katekizmu, Suaugusiųjų įvedimo į krikščionybę apeigynu, Dvasininkų kongregacijos *Bendruoju katechezės vadovu*, Sakramentų disciplinos kongregacijos dekretu *Quam singulari*, Romos apeigynu *Kūdikių Krikštas*, Romos apeigynu *Sutvirtinimo sakramentas* ir teologų bei katechetų B. Corcoran, P. J. McBrien, M. Gallagher, L. G. Walsh, E. M. Collins, V. M. Tufano, J. Wemhoff, K. Coffey, M. P. Strommen, R. A. Hardel, G. P. Weber, J. Gustafson, G. de Menthiere ir kt. veikalais.

Teorinė ir praktinė darbo reikšmė. Šiame darbe atskleistas šiandienis vaikų įkrikščioninimo sąlygiškumas ir pasiūlyta pastoracijoje taikytina veika, galimai duodanti efektyvesnių rezultatų vaikų pastoracijai. Atskleista, kas galėtų padėti, kad vaikų įkrikščioninimo situacija Lietuvoje taptų geresnė, kad jaunas žmogus suvoktų sakramentų paslaptį ir sugebėtų priimti bei įvertinti jų teikiamas dovanas. Remiantis Bažnyčios mokymu, teologiją perkėlus į pastoraciją, pažvelgta, kas daroma šiandienėje Lietuvoje, kas taikoma, kas sąlygoja tokią situaciją. Pateikta įkrikščioninimo proceso eiga, vaikų įkrikščioninimo vyksmo galimybės Lietuvoje, aprašytos katechetinės praktinės gairės vaikų įkrikščioninimo veikai. Didaktinėje medžiagoje pateikta vaikų įkrikščioninimo plėtra Lietuvoje turėtų palengvinti katechezės vykdytojams reikalingų metodų bei veikos formų paiešką, o įkrikščioninamiesiems – tapti tikėjimo liudytojais. Aptarta vaikų įkrikščioninimo plėtra Lietuvoje gali būti naudojama kaip religinio ugdymo gairės vaikų įkrikščioninimo srityje. Šioje didaktinėje medžiagoje pateiktos gairės vaikų įkrikščioninimo veikai autoriaus išbandytos praktiškai (mokykloje mokant tikybą ir parapijoje katechizuojant vaikus įkrikščioninimo sakramentams).

1. VAIKŲ ĮKRIKŠČIONINIMO TEOLOGINIAI PASTORACINIAI ASPEKTAI

1.1. Įkrikščioninimas

Bažnyčia prasideda Jėzaus Kristaus Prisikėlimo paskelbimu ir Krikštu pirmųjų Sekminių dieną (Apd 2, 14–41). Nuo II a. vidurio jau buvo organizuojamas pasiruošimas Krikštui ir jo šventimas. Žmonės dalindamiesi Gerąja Naujiena įtraukdavo narius į tikinčiųjų bendruomenę. Taip žmonėms, norintiems tapti Bažnyčios nariais, prireikus gairių, atsirado įkrikščioninimo apeigos. Kandidatų skaičiaus padidėjimas ir atsimetimų nuo Bažnyčios pavojus skatino Bažnyčią stiprinti katechumenų paruošimo reikalavimus. Nuo II iki V a. vietinės Bažnyčios nustatė įkrikščioninimo laikotarpius (W. J. Bausch, 1983, p. 43–63; Made, Not Born, 1976, p. 32–46). Pirmųjų amžių Bažnyčios katechumenatas buvo toks gyvas ir įkvepiantis, kad Vatikano II Susirinkimas pareiškė įsitikinimą, jog būtina jį atgaivinti, peržiūrėti ir pritaikyti šių laikų liturginėms tradicijoms (SC, 64–66; AG, 14; CD, 14).

Dieviškojo kulto kongregacija parengė naują *Suaugusiųjų įvedimo į krikščionybę apeigyną* (*Ordo initiationis christianae adultorum*), kuri 1972 m. patvirtino popiežius Paulius VI. Dieviškojo garbinimo kongregacija šį apeigyną paskelbė *editio typica* ir priėmė jį kaip norminį Suaugusiųjų krikšto apeigų tekstą Romos apeigyne (RCIA, p. xiii). Suaugusiųjų katechumenatas atnaujintas Vatikano II Susirinkime turėjo teigiamos įtakos ne vien įkrikščionėjams, bet ir visai bendruomenei. Dabar jis taikomas ir vaikų įkrikščioninimui. Tiek vaikai, tiek suaugusieji įkrikščioninimui ruošiami per katechumeninį procesą parapijoje: maldomis, apeigomis, Dievo žodžio apmąstymais, Bažnyčios mokymu, bendruomenės išgyvenimu bei patarnaudami kitiems. Toks atsivertimas yra Šventosios Dvasios veikimas. Visa tikinčiųjų bendruomenė pasveikina, paremia ir ugdo savo būsimus naujuosius narius (B. Corcoran, 1997, p. 17). Toks pastoracinis formavimas reikalauja pakankamai laiko, kad žmonės augtų Kristuje pradedant evangelizaciniu bei prieš-katechumenato periodu ir pereinant visą įkrikščioninimo procesą.

Įkrikščioninimo procesas yra pirmas visą gyvenimą besitęsiančio intelektualaus, emocinio ir dvasinio atsivertimo žingsnis (RCIA is bringing the „Good News“ alive in the modern world, 2003). Katechumenatas – bendruomenės kelionė, vedanti į proto ir širdies perkeitimą, kai per Evangelijos ir Bažnyčios narių liudijimą, pavyzdžius nauji nariai gali rasti savo vietą tikinčiųjų bendruomenėje (Alternative Futures for Worship, 1997, p. 168–169). Tai asmeninė kelionė, kurioje Bažnyčios nariai sustiprina asmeninį ryšį su Dievu.

Katechetinio amžiaus vaikų katechumenatas – vaikų priėmimo Bažnyčios nariais tvarka – formalus ir oficialus būdas formuoti vaikus Bažnyčios tikėjimu bei per Krikšto, Sutvirtinimo ir Eucharistijos sakramentus švęsti jų atsivertimą (Issues in the Christian Initiation of Children, 1989, p. 4). Tai skirta kūdikystėje nekrikštytiems vaikams; vaikams, kurie yra sąmoningi bei pasiekę katechetinį amžių; vaikams, atvestiems tėvų ar globėjų ar patiems atėjusiems su tėvų leidimu; vaikams, galintiems priimti asmeninį tikėjimą bei pažįstantiems sąžinės skiriamas pareigas; vaikams, išlaikomiems savo tėvų ar globėjų bei veikiamiems draugų (Issues in the Christian Initiation of Children, 1989, p. 5; RCIA, 252).

Įgyvendindama vaikų, pasiekusių katechetinį amžių, įkrikščionimą, Bažnyčia aiškiai išreiškia savo siekį įkrikščionimo praktiką padaryti kuo įvairesnę. Kūdikystėje krikštytų vaikų sakramentinė įkrikščioninimo seka išlieka tokia: Krikštas, pirmoji Atgaila, pirmoji Komunija, Sutvirtinimas – visi jie švenčiami per daugelį metų. Nekrikštyti katechetinio amžiaus vaikai į Bažnyčią įvedami per Krikštą, Sutvirtinimą ir Eucharistiją, kurie visi kartu švenčiami vieno Eucharistinio įvykio metu.

1.2. Šiandienė vaikų įkrikščioninimo situacija ir problematika Lietuvoje

Po Vatikano II Susirinkimo atgaivinama katechumenato tradicija, gyvavusi pirmaisiais krikščionybės amžiais. Katechumenatas vėl grįžo į Bažnyčios gyvenimą. Tačiau Lietuvoje padėtis šiuo klausimu yra problemiška, nes katechumenato, skirto įkrikščioninimui, praktiškai beveik nėra. Kalbant apie vaikų palaipsninį įkrikščioninimą vyksta ruošimas pirmajai Atgailai ir Eucharistijai bei Sutvirtinimui. Žvelgiant į šiandienę situaciją, matome, kad nominalių krikščionių skaičius didelis, tačiau praktikuojančių maža. 2001 m. visuotinio gyventojų surašymo duomenimis Lietuvoje buvo 79 proc., t. y. 2,8 milijono (iš 3,5 milijono Lietuvos gyventojų), Romos katalikų (Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2003). Tačiau sekmadieniais šv. Mišiose reguliariai dalyvauja apie 10 proc. pakrikštytųjų katalikų (Statistika, 2001, p. 5).

Tikybos mokymas mokyklose – didelis atgavusios tikėjimo laisvę šalies pasiekimas. Pradėjus dėstyti tikybą mokyklose, atsirado ryšių tarp Bažnyčios ir mokyklos. Tikybos mokytojų darbas apėmė ne vien pamokų vedimą, bet ir platesnes veiklas su vaikais sritis (R. Dulskis, 2001, p. 21). Atgavus Nepriklausomybę imta mokyti tikybą mokyklose tam gerai nepasiruošus, tikėtasi, kad tikybos pamokos bus sakramentinė vaikų katechezė, parengianti vaikus priimti Atgailos ir Eucharistijos sakramentus bei paauglius paruošianti Suvirtinimo sakramentui. O kad vaikai ateitų ir į bažnyčią, dažniausiai vasarą parapijose būdavo vedami dviejų trijų savaitių kursai. Po jų geriau ar blogiau parengtiems vaikams būdavo leidžiama priimti Susitaikinimo sakramentą ir Eucharistiją. Daug tėvų likdavo abejingi savo vaikų religiniam gyvenimui, kartais neateidavo net į Pirmosios Komunijos šventimą. Sunku tikėtis, kad šie tėvai vėliau pajėgs būti pavyzdžiu vaikams, kaip reikia branginti ir praktikuoti tikėjimą. Dar labiau buvo apleistas paauglių rengimas Sutvirtinimo sakramentui. Užtekdavo tik besirengiančių Sutvirtinimo sakramentui „paegzaminavimo“ (S. Tamkevičius, 1999, p. 1–2) iš katekizmo tiesų, apsiribojant vien trumpu pokalbiu. Krikšto sakramentas kūdikiams teikimas be šeimos pasiruošimo. Kai kuriose parapijose įkrikščioninimo katechezė visiškai apleista. Daugelyje Lietuvos parapijų vyrauja vadinama „tradicinė“ katechezė, pagal kurią paruošimas įkrikščioninimo sakramentams vyksta mokantis Katalikų Bažnyčios katekizme pateiktų tikėjimo tiesų, jas mechaniškai įsimenant, išmokstant atmintinai. Perėjęs tokį „katechumenatą“, tikintysis laikomas pasiruošusiu priimti įkrikščioninimo sakramentus. Tačiau tokia katechizavimo metodika vis dėlto yra neefektyvi, nes ji pagrindinį dėmesį skiria vien katalikiškai doktrinai įsisavinti. O juk svarbu ne vien tik žinios, bet ir gyvas krikščioniškas gyvenimas. Ši „tradicinė“ katechezė dažniausiai yra nepajėgi katechizuojamojo širdyje pažadinti sąmoningo, brandaus, gyvo tikėjimo, asmeninio ir gilesnio ryšio su Jėzumi, ugdyti maldos gyvenimą, atskleisti gaivinančią Dievo Žodžio pažinimo versmę, Bažnyčios, kaip mistinio Kristaus Kūno ir Išganymo sakramento reikšmę, bendruomenišką sakramentų šventimo pobūdį. Dėl to tikintysis, priėmęs įkrikščioninimo sakramentus, galbūt turi pakankamai tikėjimo žinių, tačiau neišgyvena pačios krikščionybės esmės ir neišijungia į bendruomeninį Bažnyčios gyvenimą. Be abejo, pažinti krikščioniškąją tikėjimo doktriną yra būtina, tačiau vien to nepakanka, norint tapti krikščioniu.

Krikščionybės Jubiliejaus išvakarėse pastebėta, jog tikybos mokytojai tikėjimo paveldą perduoda tūkstančiams moksleivių, tačiau tai yra tik nuoseklios katechezės dalis. Viena dalis turi būti vykdoma šeimoje, antroji – mokykloje, o trečioji – parapijos bendruomenėje ir bažnyčioje. Prieita prie išvados, kad būtina iš pagrindų atnaujinti trečiąją katechezės dalį, kuri turi būti vykdoma prie parapijos bažnyčios. Prasidėjo skausmingas mokyklinės ir parapijinės katechezės atskyrimas, suvokus, ką kuri katechezė atlieka (Gairės tikybos mokymui ir parapiinei katechezei diferencijuoti,

2003). Tikybos mokymas mokyklose suteikia pirmenybę pažinimo aspektui, o krikščioniškąjį auklėjimą turi atlikti ir kitos institucijos – šeima, parapija (V. Vainilavičiūtė, 1999, p. 47). Parapijinė katechezė yra būtina krikščioniškojo ugdymo dalis. Parapijoje vaikas turi pažinti tikėjimą, gauti liturginį auklėjimą ir moralinę formaciją, mokytis melstis, rengtis bendruomeniniam gyvenimui, įsitraukti į misijinę veiklą (BKV, 58).

1.2.1. Tėvų katechezė, krikštijant savo kūdikius

Parengimas Krikštui ir tikėjimo mokymas yra išskirtinė Bažnyčios priedermė, nes ji perteikia ir puoselėja iš apaštalų gautąjį tikėjimą. „Bažnyčia labiausiai siekia ir trokšta, kad visi – katechumenai, krikštijamųjų kūdikių tėvai bei krikštatėviai – būtų skatinami tikram ir aktyviam tikėjimui, kuriuo su Kristumi sudaroma Naujoji Sandora arba jau sudarytoji sustiprinama“ (Romos apeigynas, 1995, 3, 7). Tam tikslui tėvai turi būti parengiami prieš krikštijant savo kūdikį.

Pastebima, kad dar daug kur Lietuvoje Krikštas tėra tradicinė ceremonija, kurios turinio nesupranta nei tėvai, nei krikštatėviai. Todėl visi kunigai įpareigoti sudaryti tėvams ir krikštatėviams galimybę prieš kūdikio krikštą išklausti katechezės kursą (Arkivyskupas Sigitas Tamkevičius apie kūdikių krikštą, 1997, p. 8). Kardinolas Audrys Juozas Bačkis taip pat akcentuoja pasirengimo šiam sakramentui svarbą: „Tėvai, savo vaiko vardu kalbėdami „Tėve mūsų“ arba „Tikiu“, privalo suvokti įsipareigojimą tą vaikelį išauklėti katalikiškai. Krikštui reikia labai rimtai pasirengti ir jį išgyventi. Tai turi tapti šeimos švente“ (Lietuvos Vyskupų Konferencijos pirmininkas Vilniaus arkivyskupas Audrys J. Bačkis, 1997, p. 7).

Šiuo metu Lietuvoje tėvų rengimas šiam sakramentui daugiausiai priklauso nuo parapijos kunigų. Geriausiu atveju vyksta 2–3 susitikimai su tėvais. Paprastai tai pokalbis apie Krikšto sakramentą, jo teikiamas malones, tėvų atsakomybę už vaiko krikščionišką auklėjimą ir kt. Taip pat rekomenduojama pasiskaityti katekizmą, mokėti tikėjimo tiesas ir pagrindines maldas. Be to dažniausiai tik Krikšto metu pasakoma keletas pamokymų kūdikio tėvams ir krikštatėviams. Tačiau vien tik apeigų metu nepakanka pamokyti tikėjimo tokius tėvus.

Lietuvoje leidinių, skirtų paaiškinti Krikšto sakramento prasmę, yra pakankamai, bet literatūros tėvų rengimo kūdikio krikštui tema ir programų, skirtų parengti tėvus kūdikių krikštui, nėra. Sakramentų rengimo sritį Lietuvoje reikia tvarkyti, t. y. plėsti ir tobulinti. Pastoraciniu požiūriu didelis privalumas yra tai, kad lietuvių kalba yra išleistas „Romos apeigynas. Vatikano II Susirinkimo nutarimu reformuotas. Popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas. Kūdikių Krikštas“, kurį parengė Lietuvos vyskupijų liturginė komisija. Tačiau tėvų rengimas kūdikio Krikštui – iš viso naujas procesas, reikalaujantis daug įdirbio.

Žinoma, kai kur bandoma ruošti tėvus kūdikių Krikštui pagal programas. Galima paminėti Kauno arkivyskupijos suaugusiųjų katechezės mokyklą (adresas: Vilniaus g. 7, Kaunas). Čia kartu su sužadėtinių ruošimu santuokai vyksta susitikimai ir tėvams, besiruošiantiems kūdikio Krikštui. Jei vaiko tėvai yra dalyvavę šiuose susitikimuose prieš santuoką, į pokalbius kviečiami Krikšto tėvai. Vyksta šeši užsiėmimai tokia tematika:

- Aš ir Kristus. (Kas yra krikščionybė? Mano kaip krikščionio pareigos ir gyvenimas. Pamatiniai tikėjimo klausimai, kurie leidžia žmogui gilintis ir ieškoti.)
- Išpažintis. (Kiekvienas esame paliesti gimtosios nuodėmės. Išpažintis – kaip upelis nešvarumams (nuodėmėms) nuplauti.)

▪ Santuokos sakramentas (Atsiverkime gyvybei, auginkime vaikus, o visa kita Dievas užbaigs. Tėvų atsakomybė už vaikų religinį auklėjimą. Paliečiama visų sakramentų esmė. Ko moko ir į ką mane veda Bažnyčia – aš turiu tai žinoti.)

▪ Šv. Mišios. (Tikėjimo mokymo turinys ir liturginis šventimas yra glaudžiai susiję. Liturgija – visos Bažnyčios veiklos centras. Kaip klausyti Dievo Žodžio?)

▪ Namų bažnyčia. (Šeima – kaip maža bendruomenė. Malda (ryto, vakaro, prieš valgį) Šeimos kaip namų Bažnyčios vizija Krikšto ir Santuokos sakramento šviesoje.)

▪ Pašaukti į šventumą. (Būti šventu – reiškia būti normaliu žmogumi. Mano pareigų atlikimas... Koks jis? Leiskime skleisti mumyse Dievo malonei.)

Tačiau tai nėra specifinis ruošimasis būtent Krikštui, nėra centralizuoto nukreipimo į minėtąją mokyklą.

Taip pat, pavyzdžiui, Vilniuje Šv. Jono Krikštytojo ir šv. Jono apaštalo ir evangelisto bažnyčioje tėvai ruošiami kūdikių Krikštui. Tačiau kadangi ši bažnyčia yra neparapijinė, tai apima mažą žmonių skaičių, susijusių su akademinio gyvenimu. Šv. Jonų bažnyčios bendruomenėje ruošdamiesi krikštyti kūdikius ir sąmoningai suvokdami savo pareigas bei atsakomybę, krikštijamų kūdikių tėvai ir krikstatėviai gilina tikėjimą bei ieško gilesnio ryšio su Dievu, lankydami suaugusiųjų katechumenatą, šv. Ignaco Lojolos rekolekcijas, Šventojo Rašto skaitymo grupelę, klausosi paskaitų.

Vilniaus katechetikos centre parengta programa tėvams, besiruošiantiems kūdikio Krikštui. Programai įgyvendinti Vilniaus arkivyskupijos katechetikos centras išleido knygą „Vaiko Krikštas. Knyga tėvams ir krikstatėviams“ (2004). Šios programos tikslas – įvedimas į bendruomenę. Pagrindinės susitikimų temos būtų:

- Kas yra krikščionybė?
- Krikšto sakramentas.
- Ką duoda Krikšto malonė?
- Kokios gimtosios nuodėmės pasekmės?
- Šeima – krikščioniškos bendruomenės kūrėja.

Akivaizdu, jog Lietuvoje jaučiamas pasiruošimo būtinumas Krikšto sakramentui. Reikėtų laikytis bendrų pasiruošimo reikalavimų visose vyskupijose, visose parapijose ir kurti programas, kurios užtikrintų geresnį pasirėngimą šiam sakramentui. Tėvų užduotis – ne tik perduoti vaikui savo tikėjimą, bet ir skatinti, kad jis tikėtų. Religiškai auklėjama ne tik tada, kai kalbama apie Dievą, bet kai kasdienybėje, nuolatiniu gyvenimu kartu, dalijantis religiniais išgyvenimais kviečiama tikėti. Sutuoکتiniai krikščionys savo vaikams yra pirmieji tikėjimo skelbėjai ir auklėtojai, žodžiu ir pavyzdžiu rengiantys juos krikščioniškam gyvenimui (AA, 11). Bet tam, kad tėvai išties savo vaikams būtų tikėjimo skleidėjai, šiandien tėvus reikia ruošti perduoti tikėjimą, skatinti tėvų pareigą krikštyti kūdikius, laiku tinkamai pasiruošti Krikštui, sąmoningai prisiimti įsipareigojimus, kylančius krikštijant kūdikį, ir juos įgyvendinti.

1.2.2. Vaikų Atgaila ir Eucharistija

Pradėjus rūpintis sakramentine vaikų katecheze parapijose, Vilniaus arkivyskupijos katechetikos centras ir Panevėžio vyskupijos katechetikos centras sudarė rengimo sakramentams programas. Vaikai tiesioginei religinei praktikai, t. y. pirmajai Išpažinčiai ir pirmajai Komunijai, pradėti rengti ne tik vasarą, bet per visus mokslo metus, sekmadieniais po Mišių ar prieš jas. Tada vaikai įgyja daugiau sąmoningumo. Eidami į gilesnį savo tikėjimo pažinimą, vaikai savo ruožtu padeda „įtraukti“ į

Bažnyčios gyvenimą tėvus. Šio darbo ėmėsi parapijos katechetai. Didesnėse parapijose buvo įsteigtas parapijos katecheto etatas, katechetai ėmė glaudžiai bendradarbiauti su tikybos mokytojais, vieni kitiems draugiškai padėti, o didesnėse parapijose imta ieškoti savanorių talkininkų. Suprasta, kad parapijos katechezė neapsiriboja vaikų parengimu pirmajai Komunijai, bet turi ieškoti būdų per įvairius būrelius ir grupes toliau vesti vaikus tikėjimo brandos keliu (S. Tamkevičius, 1999, p. 2).

Vilniaus arkivyskupijos katechetikos centro ruošimo Susitaikymo ir Eucharistijos sakramentams programa sudaryta remiantis svarbiausiais katechezės uždaviniais: tikėjimo pažinimas atskleidžiamas Švenčiausiosios Trejybės slėpiniu; liturginis šventimas įveda į sakramentų apeigas; moralinis ugdymas atveria žmogaus asmens kilnumą ir kviečia į šventumą; maldos mokymas leidžia asmeniui patirti bendrystę su Dievu, auklėjimas bendruomeniniam gyvenimui įveda į parapijos gyvenimą, moko liudyti ir išpažinti tikėjimą, leidžia patirti brolišką meilę (Parapinė katechezė. Ruošimas Susitaikymo ir Eucharistijos sakramentams. Programa, 1999; V. Narauskienė ir kt., 2000, p. 4–5).

Sakramentų rengimo programa siūlo 34 temas tikėjimui pagilinti ir keturias liturgines šventes Dievo slėpiniui atskleisti. Tikėjimo kelionė vyksta liturginių metų ritmu. Svarbiausi katechezės šaltiniai – Šventasis Raštas, Katalikų Bažnyčios katekizmas, katecheto ir tikinčiųjų liudijimas. Programoje išryškinti keturi ugdymo etapai: pirmojo etapo susitikimai padeda atskleisti Dievo Kūrėjo išmintį, mylinčio Tėvo paveikslą. Vaikai mokomi priimti antgamtinio gyvenimo dovanas. Antrojo etapo susitikimai moko apie gailėtingąjį Jėzų. Vaikai raginami pažvelgti į vidų, įvardyti savo klaidas, gailėtis dėl jų, atitaisyti neteisingumus. Tai – sąžinės ugdymo mokykla pasitikint begaline Dievo meile. Trečiojo etapo susitikimai atskleidžia Jėzų kaip Gerąjį Ganytoją. Eucharistijos slėpinys atskleidžiamas klausantis Šventojo Rašto, suvokiant Kristaus auką tikėjimu, priimant Komuniją kaip bendrystės ženklą. Ketvirtojo etapo susitikimai įveda vaikus į Šventosios Dvasios slėpinį Bažnyčioje (V. Narauskienė ir kt., 2000, p. 6–15).

Išleistos ir pedagoginės gairės (G. Rugevičiūtė, 2001), kaip dirbti pagal šią programą. Pedagoginės ruošimo Susitaikinimo ir Eucharistijos sakramentams gairės aptaria, kaip turėtų vykti minėtieji 34 katechetiniai užsiėmimai. Supažindinama su kiekvieno užsiėmimo tikslais, nusakomi veiklos žingsniai.

Katechezę praturtina pratybų knygelė „Ateikite visi“ (V. Narauskienė, 2001), padedanti įtvirtinti svarbiausias tikėjimo tiesas, mokanti saugoti paslaptis, skatinanti pasirinkti ir priimti atsakomybę. Susitikimo temai knygelėje skiriami keturi puslapiai. Pirmasis – malda įveda į temą. Antrajame puslapyje viena dalis skiriama „paslapčių kampeliui“, kur vaikas gali laisvai ir saugiai parašyti abejones, klausimus, įžvalgas, kurių neskaito nei tėvai, nei katechetai, išskyrus tuos atvejus, kai vaikas nori pasidalyti šia paslaptimi. Kita antrojo puslapio dalis skiriama Dievo slėpiniui atskleisti piešiniu – ženklų, Šventojo Rašto ištrauka. Trečiajame puslapyje pateiktos įvairios užduotys. Čia skiriama vieta kūrybai, kartojimui, savęs vertinimui. Ketvirtajame puslapyje įvairūs siurprizai, kūrybinės namų užduotys, skiltys tėvų klausimams ir pasiūlymams, kunigų ar katechetų informacijai.

Rengimo Susitaikinimo ir Eucharistijos sakramentams programa remiasi Visuotinės Bažnyčios mokymu ir sakramentų katechezės patirtimi. 2001 m. ji buvo išbandyta trijose Vilniaus parapijose, o nuo 2002 m. skleidžiama kitose Vilniaus arkivyskupijos parapijose.

Panevėžio vyskupija taip pat turi išleidusi rengimo Susitaikinimo ir Eucharistijos sakramentams programą (Rengimas Susitaikinimo ir Eucharistijos sakramentams, 2000). Šioje programoje pristatomos 26 temos, jos trumpai paaiškinamos, pateikiama keletas gairių, kas per konkrečią temą turėtų būti sužinota, išmokta.

2003 m. Panevėžio katechetikos centras išleido atnaujintą vaikų rengimo Sutaikinimo ir Eucharistijos sakramentams programą „Noriu gyventi pas Tave“ (Programa parapijai, 2003), kurioje pateikiama 31 tema. Pagal programą parengta užduočių knygelė (Vaikų rengimo Sutaikinimo ir Eucharistijos sakramentams užduočių knygelė, 2003).

Taip pat Panevėžio vyskupijos katechetikos centro iniciatyva išleista knyga *Bagnol ir auklėtojų grupė*. „Noriu gyventi pas Tave. Rengimas Eucharistijos ir Sutaikinimo sakramentams“ (1999). Ši knyga, skirta krikščionims auklėtojams – tėvams ir katechetams, rengiantiems vaikus Susitaikinimo ir Eucharistijos sakramentams. Dviejose dalyse bendrais bruožais supažindinama su abiem sakramentais. Dalis sudaro skyriai, atitinkantys auklėtojo pokalbius su vaikais. Iš viso yra 18 temų. Atskirai ruošiamasi Atgailos sakramentui ir atskirai Eucharistijai, t. y. pasiruošus švenčiama Atgaila, po to vėl vyksta panašios trukmės pasiruošimas Eucharistijai, jai pasiruošus vaikai priima pirmąją Komuniją. Pagal šią programą katechezės centras – Jėzus Kristus. Tačiau nėra aiškaus atskleidimo, kodėl sekti paskui Jėzų, iš kur kilo blogis, iš kurio gelbėja Jėzus, kodėl reikia sugrįžti, atsigręžti į Jėzų.

Pagal minėtas programas ruošimas Atgailai ir Eucharistijai vyksta atskirais etapais, vaikas po pirmosios Atgailos šventimo turi keletą mėnesių laukti pirmosios Eucharistijos, todėl nesuvokiama, kodėl, jeigu vaiko siela tyra, po Atgailos sakramento šventimo negali susitikti su eucharistiniu Jėzumi. Be to ruošimo Atgailos ir Eucharistijos sakramentams katechezė turėtų būti ne tik supažindinimas su tikėjimo tiesomis, bet atvedimas į bendrystę su Jėzumi Kristumi (BKV, 80).

1.2.3. Sutvirtinimas

„Lietuvoje, Lietuvos Vyskupų Konferencijos nutarimu, sutvirtinamieji turi būti sulaukę bent 12 metų amžiaus“ (Vatikano II Susirinkimo nutarimu reformuotas, Popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas Romos pontifikatas, 1998, 11). 2001 m. nurodoma, jog Sutvirtinimo sakramentas turi būti priimamas savoje parapijoje, kitoje parapijoje – tik išimties tvarka. Labai didelis priimančiųjų Sutvirtinimo sakramentą būrys vienu metu nepageidaujamas, nes dėl to nukenčia sielovada. Geriausia, kad būtų iki šimto sutvirtinamųjų (Sutvirtinimo sakramento teikimo tvarka, 2001, p. 3).

Tačiau rengimas Sutvirtinimui Lietuvoje nėra taip aiškiai vykdomas, kaip užsienio šalyse. Daugelis Lietuvos parapijų rengdami paauglius Sutvirtinimui neturi aiškiai apibrėžtų taisyklių. Matyt, todėl rengiant šiam sakramentui Lietuvoje reikalinga ypatinga peržiūra ir atnaujinimas. Jaunuoliai nežino, kodėl reikia priimti Sutvirtinimo sakramentą, jeigu jie jau priėmė Eucharistiją ir pan.

Atskiros Lietuvos parapijos pagal savo išgales ir dažniausiai remdamiesi Katalikų Bažnyčios katekizmu rengia jaunuolius Sutvirtinimui. Dažniausiai sutvirtinamieji pasikartoja katekizmą, išlaiko egzaminą ir iš savo parapijos klebono gauna registruotą sutvirtinimo kortelę (Skelbimai, 1998; Informacija, 1997).

Panevėžio vyskupijoje naudojama programa parapijai *Rengimas Sutvirtinimo sakramentui* (2000). Ši programa išleista viena iš pirmųjų Lietuvoje. Programą sudaro 9 temos su atitinkamais komentarais, darbo grupėms pateikiami klausimai, pamąstymai, ištraukos iš Naujojo Testamento. Nagrinėjamos šios temos:

- Malonės gyvenimas ir sakramentai.
- Tikėjimas.
- Atidarykite duris vilčiai.
- Meilė.
- Kas yra Šventoji Dvasia?

- Jėzus pažada atsiųsti Šventąją Dvasią.
- Šventosios Dvasios simboliai.
- Šventosios Dvasios darbai.
- Laiškas Vyskupui rengiantis Sutvirtinimo Sakramento šventimui.
- Pasirengimas Sutvirtinimo sakramentui švęsti (Rengimas Sutvirtinimo sakramentui, 2000, p. 5–25).

Ši Panevėžio vyskupijos programa yra kol kas vienintelė, kuri stengiasi tvirtinamiesiems suteikti kuo daugiau žinių apie krikščioniškąjį gyvenimą. Ši programa panašiausia į užsienyje rengiamas programas, skirtas rengti(–s) Sutvirtinimo sakramentui. Individualios parapijų programos Lietuvoje, galima teigti, labiau rūpinasi, kad tvirtinamieji gerai išmanytų Katalikų Bažnyčios katekizmo skelbiamas tiesas. Tai yra gerai, tačiau nėra labai aišku, koks skiriamas laikotarpis, kad tvirtinamieji sugebėtų sužinoti daugumą Katekizmo tiesų. Tai jau priklauso nuo kiekvienos vyskupijos ar parapijos.

* * *

Katechetiniu švietimu siekiama, kad mokymo nušviestas tikėjimas taptų žmonėse gyvas, sąmoningas, veiklus. Bažnyčia siekia, kad katechizuojant būtų laikomasi nuoseklios tvarkos, tinkamų metodų (CD, 14). Todėl šiandienė Bažnyčia Lietuvoje turi kurti kuo efektyvesnes programas, pritaikytas „klausytojų pobūdžiui, gabumams, amžiui bei visuomeninei padėčiai“ (CD, 14). Siektina, kad kaip yra vienoda katalikų tikybos mokymo mokyklose programa Lietuvoje, taip būtų ir vienoda programa rengiant tėvus kūdikių Krikštui, ruošti vaikus pirmajai Atgailai, pirmajai Eucharistijai ir ruošti paauglius Sutvirtinimo sakramentui. Atkreiptinas dėmesys, kad katechetinės programos turi būti kuriamos Šventojo Rašto skelbiamos žinios pagrindu, nes visas Bažnyčios skelbimas turi būti Šventojo Rašto gaivinamas ir vedamas (DV, 21), o katechezė suvokiama kaip gyvybingas ir išsis, nuolatos krikščionių lydintis sąmoningas formavimas (M. Gillen ir kt., 1995, p. 164).

1.3. Vaikų įkrikščioninimo vyksmo atskirų etapų pagrindžiamumas

Įkrikščioninimas visada apėmė ir apima tris sakramentus: Krikštą, Sutvirtinimą ir Eucharistiją. Jie yra trys tos pačios paslapties aspektai. Nė vienas iš jų negali būti suprastas, jei nematysime jo ryšio su kitais dviem. Sutvirtinimas ir Eucharistija pradinėje stadijoje jau yra Krikšto sakramente, tačiau Krikšto pilnatvė atsiskleidžia vėlesniais etapais. Krikštas, kaip nuplovimas vandeni, panaikina bet kokią nuodėmę ir padaro žmones dieviškos prigimties dalininkais. Krikštu atgimę tikintieji būna sustiprinami Sutvirtinimo sakramentu. Eucharistijoje pakrikštytieji maitinami amžinojo gyvenimo duona, dalyvaudami paties Viešpaties Jėzaus aukoje. Įkrikščioninimo sakramentai – Krikštas, Sutvirtinimas ir Eucharistija – deda pamatus visam krikščioniškajam gyvenimui. Kristaus malone žmonėms suteikiamas dalyvavimas dieviškojoje prigimtyje tam tikra prasme primena jų prigimtinio gyvenimo pradžią, augimą ir stiprėjimą. Tikintieji šiais įkrikščioninimo sakramentais gauna vis daugiau dieviškojo gyvenimo turtų ir vis labiau priartėja prie tobulos meilės (KBK, 1212).

Kiekvienas sakramentas susietas su Evangelijos skelbimu. Šventoji liturgija neapima viso Bažnyčios veikimo, nes žmonės, dar prieš galimybę dalyvauti liturgijoje turi būti pašaukti įtikėti ir atsiversti: „*Kaipgi žmonės šauksis to, kurio neįtikėjo?! Kaipgi jie įtikės tą, apie kurį negirdėjo? Kaip išgirs be skelbėjo?! O kas gi skelbs nesiųstas?*“ (Rom 10, 14–15). Todėl „Bažnyčia netikintiesiems skelbia išganymo žinią, kad visi žmonės pažintų vienintelį tikrąjį Dievą bei tą, kurį jis pasiuntė, Jėzų Kristų, ir grįžtųsi nuo savo kelių, darydami atgailą. O tikintiesiems ji visuomet privalo skelbti tikėjimą ir atgailą, be to, parengti juos sakramentams, mokyti laikytis visko, ką Kristus įsakė, ir skatinti imtis

visų meilės, pasišventimo ir apaštalavimo darbų, iš kurių aišku, jog krikščionys, nors ir nebūdami iš šio pasaulio, yra jo šviesa ir garbina Tėvą žmonių akivaizdoje“ (SC, 9).

Rytų Bažnyčioje vaikų įkrikščioninimas prasideda Krikštu, tuoj po jo suteikiant Sutvirtinimą ir Eucharistiją, tuo tarpu Romos apeigų Bažnyčioje jis tęsiasi katechezės metais ir tik vėliau pasiekia įkrikščioninimo viršūnę, švenčiant Sutvirtinimą ir Eucharistiją. Vakarų Bažnyčioje, kai ilgai plačiai paplito kūdikių Krikštas kaip įprastinė šio sakramento forma, jo šventimas tapo vienkartinio aktu, labai sutrumpinusi parengiamuosius įvedimo į krikščionybę tarpsnius. Dėl pačios savo prigimties kūdikių Krikštui reikalingas *katechumenatas po Krikšto*. Juo suprantamas ne tik reikalas apmokyti vaikus Krikšto, bet ir būtinybė drauge su bręstančia vaiko asmenybe išsiskleisti Krikšto malonei. Tai būtent ir yra *katechizavimo* metas (KBK, 1231, 1233).

1.3.1. Kūdikių Krikšto pagrindžiamumas

Nuo Sekminių Bažnyčia ėmė švęsti ir teikti Krikštą. Apaštalas Petras pareiškė: „*Atsiverskite, ir kiekvienas tepasikrikštija vardan Jėzaus Kristaus, kad būtų atleistos jums nuodėmės, tada gausite Šventosios Dvasios dovaną*“ (Apd 2, 38). Pagal Šventąjį Raštą Krikštas visuomet atrodė susietas su tikėjimu: „*Tikėk Viešpatį Jėzų, tai būsi išgelbėtas tu ir tavo namai*“ (Apd 16, 31). Tai pareiškė Paulius ir Silas Filipų kalėjimo viršininkui, o tas „*nedelsdamas kartu su visais savaisiais priėmė krikštą*“ (Apd 16, 33). „*Kurie priėmė jo žodį, buvo pakrikštyti, ir tą dieną prisidėjo prie jų apie tris tūkstančius*“ (Apd 2, 41). „*Patikėję Pilypu, skelbiančiu gerąją Dievo karalystės naujieną ir Jėzaus vardą, ėmė krikštytis vyrai ir moterys*“ (Apd 8, 12). Apaštalai visus tuos, kurie norėjo gyventi krikščioniškai, pirma pakrikštydavo (Apd 2, 37–41; 10, 48). Iš to matyti, kad paprotys krikštyti atsivertusius Bažnyčioje buvo visuotinis, einantis nuo apaštalų laikų.

„*Aš jus krikštiju vandeni, kad atsiverstumėte, bet po manęs ateis galingesnis už mane. <...> Jisai krikštys jus Šventąja Dvasia ir ugnimi*“ (Mt 3, 11). „*Kas negims iš vandens ir Dvasios, neįeis į Dievo karalystę*“ (Jn 3, 5). Tai liudijimai apie Krikšto svarbą. Pokalbyje su Nikodemu Kristus teigia, kad į Dievo karalystę patenkame tik gimdami naujam gyvenimui per Krikštą. Čia nurodomas būtinumas priimti Krikštą, kad įeitume į Bažnyčią.

Gali kilti klausimas, ar kūdikių Krikšto atveju Krikšto sakramento šventimo nereiktų atidėti tokiam amžiui, kai asmuo pats galės prisiimti Krikšto įsipareigojimus, galbūt net palaukti, kol žmogus suaugęs. Šios dvejonės dėl tradicinės sakramentų pastoracinės praktikos tarsi neigia vieną iš esminių sakramentų doktrinos teiginį apie Krikšto būtinybę.

Tiek Vakarų Bažnyčioje, tiek Rytų Bažnyčioje kūdikių Krikšto praktika laikoma iš pirmųjų krikščionybės amžių atėjusia praktika, iš apaštalų gauta tradicija. Iš tiesų trys Apaštalų darbų ištraukos kalba apie visų namiškių ar šeimos krikštą: „*su savo namiškiais priėmė krikštą*“ (Apd 16, 15); „*kartu su visais savaisiais priėmė krikštą*“ (Apd 16, 33); „*su visais savo namais įtikėjo Viešpatį <...> ir pasikrikštijo*“ (Apd 18, 8). Tai leidžia manyti, kad ir kūdikiai nebuvo išskirti.

Kodėl krikštijami kūdikiai? Gimtoji nuodėmė – tai visų mūsų solidaraus blogio paslaptis. Atsisakyti krikštyti kūdikius – tai suabejoti visų žmonių solidarumu su Kristumi. Dvasios dvelkimas jungia mus visus: už kūdikį tiki kažkas kitas, nes ir nusidėjo kitas (Augustin, 1995, 294, 12), – taip į šį klausimą atsako šv. Augustinas.

Popiežiai ir Susirinkimai taip pat dažnai primena krikščionims jų pareigą pakrikštyti vaikus. Afrikos Vyskupų sinode šv. Kiprijonas pažymėjo, kad *nė vienam gimusiam negalima atsakyti Dievo gailėstingumo ir malonės*, o pats Sinodas, atsimenant, kad *visi žmonės yra lygūs*, koks bebūtų jų dydis

ar amžius, paskelbė, kad teisėta krikštyti vaikus *antrąją ar trečiąją dieną po gimimo* (Sacred Congregation for the Doctrine of the Faith, 1980, 4).

Vienos Susirinkime 1312 m. pažymėta, kad Krikšto sakramentas kūdikių atveju ne tik atleidžia nuodėmes, bet ir teikia malonių bei dorybių (DS, 903–904). Florencijos Susirinkimas 1442 m. peikia tuos, kurie reikalauja Krikšto atidėjimo. Jis paskelbė, kad kūdikiai turi priimti *kaip įmanoma greičiau* sakramentą, dėl *kurio jie išgelbėjami iš velnio galios ir tanpa Dievo vaikais* (DS, 1349). Tridento Susirinkimas, atsimindamas Jėzaus žodžius (Jn 3, 5), paskelbė, kad *nuo Evangelijos paskelbimo niekas negali būti išteisintas nenuplautas ar netrokšdamas būti nuplautu atgimimui* (DS, 1524).

Popiežius Paulius VI taip pat iškilmingai prisimena mokymą šiuo klausimu teigdamas, kad *Krikštas turi būti teikimas net kūdikiams, negalintiems asmeniškai padaryti nuodėmės, tam, kad, gimę be antgamtiškos malonės, jie galėtų naujai atgimti vandeniui ir Šventąja Dvasia dieviškajam gyvenimui Jėzuse Kristuje* (Sacred Congregation for the Doctrine of the Faith, 1980, 8). Vatikano II Susirinkimo dokumentuose, kviečiančiuose peržiūrėti kūdikių Krikšto apeigas, išsakoma, kad turi būti krikštijami kūdikiai (SC, 67, 69).

Krikšto doktrina, išreikšta Naujajame Testamente, Bažnyčios Tėvų katechezėse bei Bažnyčios Daktarų mokyme, teigia, kad Krikštas yra Tėvo meilės išraiška, dalyvavimas Sūnaus Velykinėje paslapyje ir naujo gyvenimo Dvasioje perdavimas. Jis suteikia žmonėms Dievo paveldą ir įveda juos į Kristaus Kūną, Bažnyčią. Turint tai omenyje, Kristaus perspėjimas Jono Evangelijoje „*kas neatgims iš vandens ir Dvasios, neįeis į Dievo karalystę*“ (Jn 3, 5) turi būti suprantamas kaip visuotinės ir begalinės meilės kvietimas, kaip žodžiai Tėvo, kviečiančio visus savo vaikus bei linkinčio jiems pačios didžiausios palaimos. Išgirdę šį liepimą ir neatšaukiamą kvietimą negalime likti abejingi ir neutralūs, nes jo priėmimas yra sąlyga pasiekti krikščionio likimą. Tikėjimo perdavimas ir Krikšto teikimas yra glaudžiai susiję šiame Viešpaties paliepime, jie taip pat yra Bažnyčios misijos, kuri yra visuotinė ir negali nustoti tokia buvusi, integrali dalis. Bažnyčia nuo pat pradžių suprato savo misiją ne tik suaugusiųjų atžvilgiu. Ji visuomet suvokė, kad Jėzaus žodžiai Nikodemui (Jn 3, 5) reiškia, kad ir *vaikai turi būti krikštijami*. Jėzaus žodžiai yra tokie visuotiniai ir absoliutūs savo forma, kad Bažnyčios Tėvai jais remdamiesi įsteigė Krikšto būtinybę, o Magisteriumas aiškiai juos taikė kūdikiams: jiems sakramentas taip pat yra įėjimas į Dievo tautą bei vartai į asmeninį išganymą (Sacred Congregation for the Doctrine of the Faith, 1980, 9–12).

Faktas, kad kūdikiai negali asmeniškai išpažinti tikėjimo, nekliudo Bažnyčiai jiems teikti Krikšto sakramentą, nes realybėje ji juos krikštija savo pačios tikėjimu. Krikštijamas kūdikis tiki ne pats, ne savo asmeniniu veiksmu, bet per kitus, *per jam perduodamą Bažnyčios tikėjimą*. Šis mokymas taip pat išreikštas naujajame *Kūdikių Krikšto apeigyne*, kai krikštijantysis kviečia tėvus ir krikstatėvius išpažinti tikėjimą, tikėjimą, kuriuo vaikas krikštijamas (Romos apeigyne, 1995, 58–59).

Taigi kūdikių Krikšto praktika grindžiama tradicija, kylančia iš apaštalu, kurios svarbos negalima nepaisyti. Krikštas niekada neteikiamas be tikėjimo: kūdikių atveju tai Bažnyčios tikėjimas. Taip pat pasakytina, kad visos malonės yra skirtos žmogui, tada Krikštą iš tikrųjų priimantis žmogus turi sąmoningai priimti ir įsisavinti šias malones, o kūdikis to padaryti negali. Tačiau vaikas yra asmuo, nors to dar negali parodyti sąmoningais veiksmais ir laisvu apsisprendimu. Vaikas per Krikšto sakramentą gali tapti Dievo vaiku ir paveldėtoju kartu su Kristumi. Vėliau atsiradęs sąmoningumas ir laisvė leidžia naudotis galiomis, kurias vaiko sieloje paliko Krikšto malonė. Tėvai priima už savo vaikus sprendimus, kurie yra esminiai jų gyvenime, ir veda juos link tikrųjų vertybių. Taip vadinamas neutralus šeimos požiūris į vaiko religinį gyvenimą, atidedant vaiko krikštą, kol pats sąmoningai

paprašys, iš esmės būtų neigiamas pasirinkimas, atimantis iš vaiko esminį gėrį (Sacred Congregation for the Doctrine of the Faith, 1980, 18–20, 22).

Bažnyčia, apaštalo Pauliaus apibūdinama kaip Kristaus „kūnas“ ir jo „pilnatvė“ (Ef 1, 23), yra matomas Kristaus sakramentas pasaulyje, kurios tikslas nutiesti sakramentinę sąsają visiems žmonėms tarp jos ir jos pašlovintojo Išganytojo. Dėl to Bažnyčia niekuomet nenustoja norėjusi kiekvienam, vaikui ne mažiau nei suaugusiam, teikti pirmąjį ir esminį Krikšto sakramentą. Taip suprantama kūdikių Krikšto praktika yra grynai evangelinė, liudijanti Dievo kvietimą ir meilę, kuria jis apgaubia kiekvieną žmogų, išreiškianti dėkingumą, nes ne „*mes pamilome Dievą, bet kad jis mus pamilo.*<...> *Mes mylime, nes Dievas mus pirmas pamilo*“ (1 Jn 4, 10. 19).

1.3.2. Vaikų Atgailos bei Eucharistijos pagrindžiamumas

Atgimimas per Krikštą, gautas naujasis gyvenimas nepanaikina žmogaus prigimties trapumo, silpnumo ir polinkio nusidėti; jis išlieka pakrikštytuose žmonėse, kad jie išmėgintų save krikščioniškojo gyvenimo kovoje (KBK, 1426). Atgailos sakramentas „nusidėjusiam krikščioniui nurodo asmeninį ir bažnytinį kelią atsiversti, gailėtis ir atsilyginti“ (KBK, 1423). Pagal Bažnyčios teisę, „kiekvienas tikintysis, sulaukęs sąmoningo amžiaus, turi bent kartą per metus išpažinti sunkiąsias nuodėmes, kurias prisimena“ (CIC, 989). Vaikai, prieš priimdami pirmąją šventąją Komuniją, irgi privalo atlikti išpažintį (CIC, 914). Pirmasis Atgailos sakramento šventimas yra integralus vaiko įkrikščioninimo etapas.

Dalyvavimas prie Eucharistinio stalo yra tai, kas rodo visišką integraciją į tikinčiųjų Bendruomenę. „*Kurie priėmė jo žodį, buvo pakrikštyti, ir tą dieną prisidėjo prie jų apie tris tūkstančius. Jie ištvėringai laikėsi apaštalų mokslo ir bendravimo, duonos laužymo ir maldų*“ (Apd 2, 41–42). „*Jie kasdien sutartinai rinkdavosi šventykloje, o savo namuose tai vienur, tai kitur laužydavo duoną, su džiugia ir tauria širdimi drauge vaišindavosi*“ (Apd 2, 46).

Vaikams Eucharistija gali būti teikiama tik tuomet, jei po tinkamo paruošimo jiems suteikta pakankamai žinių, kad suvoktų pagal savo galimybes, ką reiškia Kristaus paslaptis, ir kad galėtų priimti Komuniją su tikėjimu bei atsidavimu. Tėvų, juos atstojančių kitų asmenų bei dvasininkų pareiga yra pasirūpinti, kad sąmoningą amžių pasiekę vaikai būtų tinkamai paruošti ir priimtų Pirmąją Komuniją pirmiausia atlikę Pirmąją Išpažintį (Mass and Sacraments, 2001). Taigi kad vaikai galėtų priimti Šventąją Komuniją, reikia, kad jie turėtų pakankamą supratimą ir tinkamą pasiruošimą, taip, kad pagal savo sugebėjimą suvoktų Kristaus paslaptį ir galėtų su tikėjimu bei pamaldžiai priimti Viešpaties Kūną (CIC, 913). Priėję pirmosios Komunijos įgyja pareigą priimti Komuniją bent kartą per metus. Nesant rimtoms priežastims, dėl kurių šį paliepimą būtų galima vykdyti bet kuriuo metu laiku, jis turi būti įvykdomas Velykų laikotarpiu (DS, 1638).

Tiek Išpažinčiai, tiek Komunijai sąmoningas amžius yra tas amžius, kai vaikas pradeda protauti (maždaug septintieji metai), t. y. laikas, kai prasideda pareiga vykdyti tiek Atgailos, tiek Komunijos priėmimo nurodymus (Congregation for the Discipline of the Sacraments, 2001), – teigiama *Quam singulari* dekrete. 1971 m. balandžio 11 d. paskelbto Šventosios dvasininkų kongregacijos *Bendrojo katechezės vadovo Priedas* patvirtino tvarką, kurios laikantis prieš vaikų pirmąją Komuniją turi būti priimamas Atgailos sakramentas: „Atsižvelgęs į visus pastebėjimus ir turėdamas omenyje visuotinę bei bendrą tvarką, nuo kurios negalima nukrypti be Apaštalų Sosto sutikimo, taip pat išklauses Vyskupų konferencijų pastebėjimus, Šventasis Sostas patvirtino dabar Bažnyčioje galiojančią praktiką, kurioje išpažintis atliekama prieš pirmąją Komuniją“ (Sacred Congregation for the Clergy,

2001, Addendum, 5). Be to, apie tai aiškiai pasakyta Kanonų teisės kodekse 914 kanone dėl vaikų pirmosios Komunijos. Ten nurodoma, jog svarbu užtikrinti, kad sąmoningo amžiaus vaikai būtų tinkamai paruošti ir dieviškuoju maistu maitinami kaip galima anksčiau, prieš tai priėmę Atgailos sakramentą (CIC, 914).

Vis dėlto kokio amžiaus vaikai turėtų būti rengiami pirmajam Atgailos šventimui ir pirmajam susitikimui su Eucharistiniu Jėzumi? Rekomenduojama ruošti vaikus, sulaukusius sąmoningo amžiaus. Kadangi rūpinamasi kiekvieno vaiko savijauta, kad vaikai ruošdamiesi jaustųsi gerai, geriausia Atgailai ir Eucharistijai ruošti 9–10 metų (III–IV kl.) vaikus, kurie jau ir per tikybos pamokas yra pažengę įkrikščioninimo proceso eigoje. Kaip ir katechumenams, vaikų pasiruošimas reikalauja ilgesnio laiko, kurio metu per pastoracinį formavimą privalo augti ir išsiskirti Krikštu įlietas tikėjimas. Kad vaikai stiprėtų krikščioniškame gyvenime, reikalingas mokymas, vaikų poreikius atitinkanti katechezė, kontaktas su tikinčiųjų bendruomene ir dalyvavimas tam tikrose apeigose (RCIA, 401).

1.3.3. Paauglių Sutvirtinimo pagrindžiamumas

„*Juk Dievas mus ir jus sutvirtino ir patepė Kristui; jis pažymėjo mus savo antspaudu ir siuntė į mūsų širdis dvasios laidą.*“ (2 Kor 1, 21). Sutvirtinimas, asmeninės krikščionio Sėkminės, papildo Krikštą, sustiprina ir patobulina Krikšto metu iškilmingai pradėtą bei Eucharistijoje išstobulintą krikščioniškąjį gyvenimą. Pakrikštytieji tęsia įvedimo į krikščionybę kelią per Sutvirtinimo sakramentą, kuriuo gauna Šventąją Dvasią – tą, kuri Viešpaties buvo atsiųsta apaštalams Sekminių dieną. Ši Šventosios Dvasios dovana labiau priartina tikinčiuosius prie Kristaus ir sustiprina juos, kad jie būtų Kristaus liudytojai kuriant jo tikėjimo bei meilės bendruomenę.

Apaštalų darbų 8 skyriuje aprašoma apaštalų veikla Samarijoje. Atsivertusius samariečius pakrikštijo diakonas Pilypas, o paskui apaštalai Petras ir Jonas atvykę meldėsi už juos, „*dėjo ant jų rankas, ir tie gavo Šventąją Dvasią*“ (Apd 8, 17; taip pat žr. Apd 6, 6). Atvykęs į Efezą, Paulius rado pakrikštytą Jono krikštą. Pamokęs apie Šventąją Dvasią, jis juos pakrikštijo Jėzaus vardu ir dėjo ant jų rankas (Apd 19, 1–6). Jei tas, kuris krikštija, yra apaštalas ar vyskupas, jis uždeda rankas, suteikdamas pakrikštytajam Šventąją Dvasią. Jei Krikšto teikėjas nėra apaštalas ar vyskupas, pakrikštytasis laukia atvykstant jų, kad iš jų gautų Sutvirtinimą.

Priimti Sutvirtinimą gali kiekvienas pakrikštytasis, bet dar nesutvirtintas. Katalikų Bažnyčioje Sutvirtinimas teikiamas vaikui sulaukus sąmoningo amžiaus. Sąmoningo amžiaus sulaukęs sutvirtinamasis privalo išpažinti tikėjimą, būti malonės būklėje, turėti norą gauti šį sakramentą ir būti pasirengęs tapti Kristaus mokiniu bei liudytoju bažnytinėje bendruomenėje ir pasaulyje (KBK, 1319; Mass and Sacraments, 2001). Taigi asmuo turi būti tinkamai pasiruošęs ir galintis atnaujinti Krikšto pažadus.

Kokio amžiaus asmenims turėtų būti teikimas Sutvirtinimo sakramentas? Kanonų teisės kodeksas pateikia keletą nuorodų. „Tikintieji turi prievolę priimti šį sakramentą tinkamu metu“ (CIC, 890). Toliau patikslinama, kad „Sutvirtinimo sakramentas teikiamas tikintiesiems, sulaukusiems sąmoningo amžiaus, nebent Vyskupų konferencija būtų numačiusi kitą amžiaus tarpsnį“ (CIC, 891). Taigi vaikams Katalikų Bažnyčioje Sutvirtinimas teikiamas sulaukus sąmoningo amžiaus. Tačiau sielovados tikslu, ypač kad tikintieji labiau įsisąmonintų būtinumą gyvenime nuoširdžiai klausyti Viešpaties Kristaus ir tvirtai jį liudyti, remiantis tuo, jog Vyskupų Konferencijos gali nustatyti tinkamesnį amžių, Lietuvoje Lietuvos Vyskupų Konferencijos nutarimu sutvirtinamieji turi būti

sulaukę bent 12 metų amžiaus (Vatikano II Susirinkimo nutarimu reformuotas Popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas Romos pontifikatas, 1998, 11). Kadangi nustatytas žemiausia amžiaus riba, tai Lietuvos vyskupijose, pagal pastoracijos būtinumą, amžius įvairuoja nuo 12 iki 14 metų (Primename, 1997).

* * *

Įkrikščioninimo sakramentai yra artimai susieti tarpusavyje, tačiau, kalbant apie tradicinį vaikų įkrikščioninimą, matome, jog krikštijama kūdikystėje, Eucharistijos sakramentas priimamas vaikystėje, o Sutvirtinimas – paauglystėje, todėl toliau pateikiant sakramentinės katechezės parapijoje būdus, metodus, laikomasi šio modelio.

2. ĮKRIKŠČIONINIMO KATECHEZĖ, RUOŠIANT TĖVUS KŪDIKIŲ KRIKŠTUI

Šiandienio pasaulio akistatoje iškyla suaugusiųjų katechezės būtinybė, būtinybė tėvams kalbėti apie religinio ugdymo svarbą šeimoje, apie tikėjimo reikšmę asmenybės formavimuisi. Taip pat ypatingai svarbus tampa krikštijamų kūdikių ir jų šeimų įvedimas į gyvąją tikėjimo bendruomenę. Tėvams neužtenka vien tik atnešti vaiką pakrikštyti. Jiems keliama sąlyga yra jų gyvas tikėjimas, kuriuo tėvai seka Kristų, ir parodo savo pasiryžimą tą tikėjimą perduoti vaikams. Krikštas – tai apsisprendimas už Jėzų Kristų, Jo Gerosios Žinios priėmimas. Tačiau kūdikių Krikšto atveju ši sprendimą savo vaiko vardu, laisva valia priima tėvai. Vėliau jis patvirtinamas arba atmetamas paties vaiko. Todėl ruošdama tėvus ir, pagal galimybes, krikštatėvius kūdikio Krikštui, Bažnyčia siekia įsitikinti, kad jie patys supranta, kas yra krikščionių tikėjimas, pagal tą tikėjimą gyvenama. „Krikštas pirmiausia yra sakramentas to tikėjimo, kuriuo žmonės, Šventosios Dvasios apšviesti, atsiliepia į Kristaus Evangeliją“ (Romas apeigynas, 1995, 3), todėl Bažnyčia trokšta, kad krikštijamų kūdikių tėvai ir krikštatėviai būtų skatinami aktyviam tikėjimui.

2.1. Tėvų katechezės metodų ir veikos formų galimybės

Nors tėvų švietimo klausimas šiandien naujai svarstomas Bažnyčioje kaip būtinybė, kaip kritiškai svarbus Bažnyčiai ir visuomenei žingsnis, tačiau tai dar nėra aiškiai išplėtotą sritis. Antra vertus, jei tėvų katechezė, ruošiantis krikštyti kūdikį, bus neplėtojama, pati visuomenė Bažnyčią apibūdins kaip besirūpinančią išsaugoti didelį oficialių narių skaičių, o ne ugdančią sąmoningą žmonių tikėjimą. Tėvų pasirėngimas kūdikio Krikštui yra būtinas ir aktualus, nes tiesiogiai siejasi su šiandienės Bažnyčios poreikiu – ugdyti sąmoningą krikščionį. Taigi krikštijant kūdikius svarbi konkreiti, apibrėžta tėvų bei krikštatėvių katechezė, nes krikštijant kūdikį prisiimama atsakomybė krikščioniškai auklėti vaiką. O šiandien, kad tai būtų įgyvendinta, reikia katechezės patiems tėvams.

Šiandiniame nukrikščionėjančiame pasaulyje reikia padėti šeimoms atlikti krikščioniško vaikų auklėjimo priedermę. Čia iškyla bendruomenės pareiga padėti tėvams pasiruošti būti katechetais savo vaikams. Parapijos bendruomenė turi suvokti, kad vienas iš Bažnyčioje vykstančio vaikų įkrikščioninimo aspektų yra tai, kad reikia katechizuoti ne tik vaikus, bet ir šeimas (P. J. McBrien, 1997, p. 15). Vaikai nėra nepriklausomi asmenys. Negalima tikėtis, kad jie ir vėliau, ruošiantis Eucharistijai ar Sutvirtinimui, savarankiškai keliaus įkrikščioninimo keliu. Vaikų įkrikščioninimo veika įtraukia ir jų šeimas. Todėl reikia siekti, kad kiekvieno vaiko katechumeno šeima dalyvautų įkrikščioninimo procese, paremtų vaiką. Įtraukiant tėvus į pasiruošimą kūdikių Krikštui, galima tikėtis, kad ir vėlesniais etapais (rengiantis Eucharistijai, Sutvirtinimui) vaiką lydės šeima.

Kūdikiai atnešami krikštyti tėvų, kūdikiai krikštijami tėvams prašant, palaikant. Ir tolesniais etapais tėvai nukreipia vaikus ruošti Eucharistijai ar Sutvirtinimui, juos šioje kelionėje palaiko. Tėvų įtaka vaikams tęsiasi ir po to, kai parapijos katechetų vaidmuo įkrikščioninimo tarnystėje pasibaigia. Tačiau daugumos vaikų tėvai nėra visiškai pajėgūs intelektualiai ir dvasiškai palaikyti juos įkrikščioninimo kelyje. Todėl negalime prašyti jų vadovauti, paremti ar katechizuoti savo vaikų nesuteikiant jiems patiems pagalbos. *Bendrajame katechezės vadove* teigiama, kad „krikščionių bendruomenė turėtų ypač daug dėmesio skirti šeimų tėvams. Per asmeninius kontaktus, susitikimus, kursus ir per tiesioginę suaugusiųjų katechezę privalu tėvams padėti prisiimti jiems skirtą užduotį, kuri šiais laikais yra ypač subtili“ (BKV, 227).

Kviečiant tėvus ruošti kūdikių Krikštui, pradėjus ruošimąsi ir/ar baigiant pasiruošimą, reikia aiškiai tėvams pasakyti, jog Bažnyčia siūlo jiems reikalingą pagalbą (P. J. McBrien, 1997, p. 35), kad

Bažnyčia remia šeimas, kad pastarosios galėtų paremti vaikus jų įkrikščioninimo kelionėje. Tėvų paruošimas – tai siekis padėti jiems suprasti esminį įnašą į savo vaikų tikėjimo augimą. Taip pat tėvų katechizavimas suteikia galimybę dar kartą (o gal ir pirmą kartą) jiems patiems naujai patirti tikėjimu persunktą gyvenimą (R. Leitner, H. Fink ir kt., 1998, p. 102).

Ieškant metodų ir formų tėvų katechezei, reikia prisiminti *Bendrojo katechezės vadovo* pastabą, jog „perteikdama tikėjimą Bažnyčia pati iš savęs neturi nei metodų, nei vienintelio metodo. Dievo pedagogikos požiūriu yra išskiriami tik laikmečio metodai, laisvai priimant „tai, kas teisinga, garbinga, teisu, tyra, mylėtina, giriama“ (Ef 4, 8). <...> [Metodų] įvairovės reikalauja skirtingas katechezės adresatų amžius, intelektualinis krikščionių vystymasis, jų bažnytinis ir dvasinis brandumas bei kitokios žmogiškosios aplinkybės“ (BKV, 148).

Katechezėje naudotinas *induktyvus* metodas, susidedantis iš faktų pateikimo, t. y. pateikiami bibliniai įvykiai, liturginiai veiksmai, Bažnyčios ir kasdienio gyvenimo įvykiai ir pan. Taip geriau atskleidžiamas dieviškasis Apreiškimas. Šis metodas turi daug teigiamų savybių, nes atitinka:

- Apreiškimo ekonomiją,
- giluminius žmogaus dvasios sugebėjimus per matomus dalykus suprasti nesuprantamus dalykus,
- tikėjimo pažinimo ypatumus, t. y. pažinimą per ženklus.

Operatyvinės atminties metodu, dar kitaip vadinamu *kerigminiu* arba *besileidžiančiu*, pradedama nuo žinios, išreikštos pagrindiniuose tikėjimo dokumentuose, pvz., Šventajame Rašte, skelbimo ir pereinama prie jos pritaikymo gyvenime.

Egzistencinis arba *kylantis* metodas, kai pradedama nuo žmogiškųjų problemų ir situacijų apšviečiant jas Dievo žodžio šviesa. Katechezėje labai svarbi asmeninė žmogaus patirtis. Asmeninė patirtis žadina susidomėjimą, kelia klausimus, veda į pažintų tiesų apmąstymą ir sprendimų priėmimą. Evangelijos šviesoje žmogus tampa atidus savo gyvenimo patirtims, sprendžia iškilusius klausimus, formuojasi gyvenimo nuostatai. Patirtis padeda suprasti krikščioniškąją žinią (BKV, 150–152).

Pasirinktas mokymo metodas turi būti derinamas su kitais mokymo būdais, tokiais kaip pateiktos informacijos apmąstymas, dialogas, tyla, žinių perteikimas žodžiu, rašto darbai (Jonas Paulius II (1), 1996, 55). Katechizuojamų tėvų grupė tampa katechizuojančiu metodu, nes suaugusiesiems „reikia dialogo, kad vyktų krikščioniškasis dalijimasis ir būtų prisiimta bendra atsakomybė“ (BKV, 159), o tai vyksta grupėje. Juk „pagrindinis katechetinės metodologijos tikslas – auklėjimas tikėjimui; pedagoginių mokslų naudojimas katechezei; ypač siekiant krikščioniškojo bendravimo“ (BKV, 148).

Perteikiant žinią nevalia suardyti organišką ir hierarchinę tvarką, nes „tiek tiesoms, kurių reikia mokyti, tiek normoms, su kuriomis reikia supažindinti, ar krikščioniškojo gyvenimo keliams, kuriuos reikia nurodyti, yra nustatyta vieta, atitinkanti jų svarbą“ (Jonas Paulius II (1), 1996, 31). Tam galėtų būti pateikiama atitinkama literatūra, šeimoms pritaikyti katekizmai.

Kalbant apie laiką, kada katechizuoti, tėvų, besiruošiančių krikštyti savo kūdikį, katechezė turėtų vykti atsižvelgiant į tėvų poreikius, galimybes. Nerealų būtų reikalauti, kad abu sutuoktiniai, namuose turintys naujagimį, ateitų į katechetinius susitikimus. Kūdikių Krikšto apeigyne rašoma, kad Krikšto apeigoms reikia deramai pasirengti, todėl tėvai kūdikiui gimus ar net prieš gimstant turi informuoti kleboną apie būsimą krikštą. Pastoracijoje dirbančių kunigų pareiga – katechetų padedamiems parengti šeimas kūdikių Krikštui ir padėti joms vykdyti išipareigojimus, o vyskupo pareiga – savo vyskupijoje šią pastoraciją koordinuoti (Romos apeigynas, 1995, p. 21).

Galimi tėvų katechezės laiko variantai būtų:

- abu sutuoktiniai, laukdami kūdikio gimimo, lanko katechetinius užsiėmimus prieš gimstant kūdikiui;

- katechetiniuose susitikimuose dalyvauja visa šeima, su kūdikiu. Kartu vykūtė šeimų bendravimas, šeimų bendruomenės kūrimas;

- užsiėmimai vyksta įvairiu laiku, kad jauni tėvai galėtūtė atrasti sau patogų laiką, (arba laukiantis kūdikio, arba jau gimus vaikui),

- užsiėmimai išsidėstė kas savaitė 1–2 mėnesių laikotarpiu, trunka po 1–2 val. arba

- užsiėmimai vyksta vieną tris dienas, pateikiant ir išsiaiškinant visą katechezės, skirtos tėvams (ir krikštatevėiams), turinį.

Krikštatevėiai yra drauge su vaikais Krikšto metu. Jie atstovauja Bažnyčiai, kuri yra didesnė nei šeima. Iš dalies jie simbolizuoja faktą, kad Krikšto metu tėvai atiduoda savo vaiką Bažnyčiai ir visam pasauliui. Todėl reikia ieškoti galimybių, kad Krikštui būtų paruošti ir krikštatevėiai. Žinoma, kadangi krikštatevėiai gali būti ne iš krikštijamo vaiko šeimos parapijos, tai reikalauti, kad jie dalyvautūtė visuose katechetiniuose užsiėmimuose, būtų nederama. Krikštatevėiai galėtūtė dalyvauti vienos dienos užsiėmime, kur pateikiamas glaustas katechezės turinys.

Vatikano II Susirinkimas Krikštą supranta kaip visuotinės kunigystės šventimus. Čia kalbama ne tik apie bendrą tikinčiųjų buvimą, bet ir apie tą pačią jų misiją, pirmiausia stiprinant bendruomenę (LG, 10). Taigi matome, kad pasiruošimas Krikštui neturėtūtė būti tik teorinių žinių įgijimas, bet kartu mokymasis būti bendruomenės, kurioje jau esama ar į kurią rengiamasi įsijungti, nariu. Šiandien, ypač dėl Vatikano II Susirinkimo įtakos, pabrėžiamas ne individualusis, bet ekleziologinis Krikšto sampratos bruožas (L. G. Walsh, 1988, p. 36). Tačiau reikia konstatuoti, kad Krikšto bendruomeniškumo dar trūksta bendruomenės (parapijos) narių sąmonėje. Nuostata, kad kiekvienas naujas narys praturtina tikėjimo bendriją, turėtūtė galioti ir kūdikių Krikšto atžvilgiu. Parapijos dalyvavimas krikštijant vaikus įpareigotūtė jausti atsakomybę už šių naujų tikinčiųjų šeimos narių brandą, kad būtų auginama ir brandinama bažnytinė bendruomenė.

2.2. Tėvų katechezės turinio akcentai, ruošiant šeimą būti namų bažnyčia

Ruošiant tėvus (ir krikštatevėius) kūdikių Krikštui, vykdoma formalioji katechezė. Formalioji katechezė paprastai apima keletą suplanotų užsiėmimų, kuriuose tėvai kviečiami apsvartinti Krikšto sakramento esmę bei mokomi kurti ir tobulinti krikščioniškos šeimos gyvenimą. Katechezės turinys paprastai remiasi Šventuoju Raštu, Bažnyčios mokymu ir Tradicija. Taip pat kai tėvai ir krikštatevėiai yra ruošiami kūdikių Krikštui, katechezės turinys gali apimti tokias temas, kaip Krikšto reikšmė ir sakramantai apskritai, Bažnyčios, bendruomenės supratimas. Turinys taip pat gali apimti praktinę pagalbą tiek individualaus asmens, tiek šeimos tikėjimui ugdyti (Catechesis and Mystagogy, 1996, p. 46). Bažnyčia rekomenduoja pokalbius su kūdikio tėvais, aiškinančius Krikšto prasmę, teologiją ir liturgiją.

Sudarant kūdikių Krikšto programas, akcentuotini trys tėvų paruošimo aspektai:

- pabrėžti tėvų gyvenimą tikėjimu, kuris būtinas ugdant ir skatinant vaiko tikėjimą,

- planuoti tėvų susitikimus su kitais parapijos žmonėmis, kad jie jaustūtėsi priimami į parapiją, aktyviai įsitrauktūtė į parapijos bendruomenę,

- informaciniai užsiėmimai, kurių metu aiškinama kūdikių Krikšto esmė (Pastoral Guidelines by the Bishops, 2002).

Tėvams, kaip suaugusiems ir mąstantiems žmonėms, kyla egzistenciniai klausimai (pvz., iš kur esame? Kas esame? Iš kur blogis? Ar žmogus gali būti laimingas? ir pan.). Todėl katechezės metu, atsakant į žmonių egzistencinius klausimus, atskleidžiame Gerosios Naujienos esmę, žmogaus paskirtį, blogio kilimą, išganymo viltį, kvietimą į bendruomenę. Atskleidžiant turinį katechetas remiasi Katalikų Bažnyčios mokymu. Šias tiesas pateikia pagal situaciją, aplinkybes, poreikius. Tačiau nereiktų toli ieškoti žinių, derėtų vadovautis *Katalikų Bažnyčios katekizmo* mokymo sistematiškumu. Todėl ir toliau pateikiant turinio akcentus, turinio gairės naudojamos pagal *Katalikų Bažnyčios katekizmą*.

Ruošimas tėvų Krikštui turėtų bent minimaliai supažindinti su centrine Evangelijos žinia, Išganymo istorija, pagrindinėmis tikėjimo tiesomis. Po teorinės dalies galėtų eiti praktinis užsiėmimas, kurio metu labiau įsimenama girdėta teorinė dalis. Tad toliau bandoma apžvelgti, kaip turėtų vykti tėvų katechezė, kokios temos būtų svarstomos ir kokių praktinių metodų jos būtų pagilintos, išgyvenamos. Tėvų katechezė galėtų trukti dešimt užsiėmimų. Jei galimybės neleidžia, svarstomas temas galima sujungti, bet taip, kad būtų atskleistas numatomas turinys.

Suaugusiųjų katechezės turinys galėtų būti:

- Susipažinimas ir supažindinimas;
- Sukūrimas. Kodėl esame?
- Nupuolimas. Iš kur blogis?
- Atpirkimas. Kur išgelbėjimas?
- Atsivertimas;
- Šventosios Dvasios priėmimas;
- Jungimasis į bendruomenę – Bažnyčią;
- Išganymo istorija (Dievo ir žmogus kelionė per tūkstantmečius);
- Apaštalų tikėjimas, gyvenimas, šventimas, malda;
- Kūdikių Krikštas. Šeima – namų bažnyčia.

Taip būtų atskleista centrinė Evangelijos žinia, išsąmoninant, jog Jėzus Kristus išsprendžia nuodėmės problemą; tos nuodėmės, kuri kilo po nuopuolio sukurtame pasaulyje. Todėl šiandien tikėk, priimk Šventąją Dvasią, būk aktyvus Bažnyčios narys. Tad iš pradžių turime kalbėti apie Kūrėją, apie Jo kūrinį, apie žmogaus nuopuolį per nuodėmę, galiausiai apie Jėzų Kristų, Dievo Sūnų, atėjusį prikelti žmonių iš nuodėmės (KBK, 279).

Toliau konkretizuotas tėvų katechezės turinys, veikla, nurodyta, kas turėtų būti atskleista. Prie temų pateikta teorinė dalis, atskleistina pateikiant šias temas, bei įvardijama galima praktinė veika katechetinių užsiėmimų metu.

1) Susipažinimas ir supažindinimas

Teorinė dalis: Katechetas supažindintų, kodėl reikalingas ruošimasis kūdikių Krikštui, kokios temos bus nagrinėjamos. Kursų metu po kiekvieno susitikimo raginama pamąstyti, kiek girdėti, išgyventi, atrasti dalykai padeda krikščioniškos šeimos gyvenimui.

Praktinė veika: Kad susirinkę tėvai peržengtų formalaus bendravimo formą ir pereitų į artimesnį, betarpiškesnį bendravimą, kad iš arčiau pažintų savo grupės narius, pradedama nuo susipažinimo. Tai galėtų būti padaryta žaismingu būdu. Kiekvienas prisistato, trumpai papasakodamas apie save ir savo šeimą, atsakydamas ko tikisi krikštydamas kūdikį, kodėl krikštija. Taip būtų pradedama nuo

egzistencinio metodo, būtų išklausoma tėvų žmogiškieji rūpesčiai, būtų dalijamasi asmenine patirtimi, būtų keliami pačių tėvų klausimai, skatinant juos ieškoti drauge sprendimų Dievo žodžio šviesoje.

Šis ir kiti katechetiniai užsiėmimai tėvams galėtų vykti betarpiškai bendraujant prie vieno stalo. Po susipažinimo su to užsiėmimo tema galima pasidalyti mintimis, patirtimi vaišinantis bendru maistu, gurkšnojant arbatą ar pan. Užsiėmimams turėtų būti paruošta patalpa, kur dalyviai jaustųsi patogiai, nesuvaržytai, kur pati aplinka skatintų mąstyti, diskutuoti, išklaudyti (E. M. Collins, 1996, p. 29).

2) *Sukūrimas*

Teorinė dalis: Šio užsiėmimo metu būtų pristatoma katechezė apie sukūrimą. „Katechezė apie sukūrimą ypač svarbi. Ji susijusi su pačiais žmogiškojo ir krikščioniškojo gyvenimo pagrindais, nes aiškina krikščionių tikėjimo atsakymą į pagrindinius visų laikų žmonių klausimus: „Iš kur mes atėjome?“, „Kur einame?“, „Iš kur esame kilę?“, „Koks mūsų yra tikslas“, „Iš kur ir kur link eina visa tai, kas yra?“ Neatskiriami yra du – kilmės ir tikslo klausimai. Jie yra lemiami mūsų gyvenimo ir veikimo prasmei ir orientacijai“ (KBK, 282). „Pradžioje Dievas sukūrė dangų ir žemę“ (Pr 1,1). Dievas sukūrė šviesą, tai yra atskyrė dieną ir naktį, vėliau atskyrė žemę ir vandenį, po to sukūrė augmeniją, dangaus šviesulius, įvairius gyvius (Pr 1, 1–25). Ir galiausiai Dievas sukūrė žmogų: „Padarykime žmogų pagal mūsų paveikslą ir panašumą: tevaldo jie ir jūros žuvis, ir padangių sparnuočius, ir galvijus, ir visus laukinius žemės gyvulius, ir visus žemėje šliaužiančius roplius!“ (Pr 1,26). Taip patvirtinami trys dalykai: Dievas davė pradžią viskam, kas egzistuoja; Dievas vienas yra Kūrėjas; visa, kas egzistuoja, priklauso nuo To, kuris viskam duoda buvimą. Taigi Dievas yra visko, kas yra, Kūrėjas (KBK, 290, 296). Jis kuria laisva valia iš meilės, „norėdamas padaryti kūrinis savosios būties išminties ir gerumo dalyviais“ (KBK, 294). Dievas kūrinijos norėjo kaip dovanos žmogui, kaip jam skirtą, patikėtą palikimą. Tad visa kūrinija – materialinė ir dvasinė – yra gera. „Dievas matė, kad tai gera“ (Pr 1, 4. 10. 12. 18. 21. 31). „Nėra nieko, kas nebūtų gavęs buvimo iš Dievo Kūrėjo“ (KBK, 338). Dievo kaip Kūrėjo kūrybos viršūnė – žmogaus sukūrimas. Į žmogų Dievas sudeda visa, ką turi geriausio, tai yra sukuria panašų į save, Kūrėją viso, kas egzistuoja žemėje. Dievas sukuria žmogų ne tik panašų į save išoriškai „pagal savo paveikslą“ (Pr 1, 27), bet sukuria pagal savo „panašumą“ (Pr 1, 26), tai yra žmogus gali taip pat kurti, mąstyti, valdyti tai, kas yra žemėje, daryti savo laisvus sprendimus. Dievas žmogų padaro valdovu žemėje (Pr 1, 28). Tai yra ne tik valdymas, bet ir atsakomybė, rūpestis viskuo, kas yra žemėje.

Dievas žmogų sukuria *kaip kūnišką ir kaip dvasinę būtybę*. Kaip kūnišką – iš žemės dulkių, kaip ir visus kitus kūrinis; kaip dvasinę – tai yra į save panašų (KBK, 362–363). Dievas žmogui įkvėpė dvasią. „Žmogaus gyvenimas visais atžvilgiais buvo puikus. Kol žmogus artimai bendravo su Dievu, jis neturėjo nei mirties, nei kentėti. Vidinė žmogaus asmens harmonija, darna tarp vyro ir moters, darna tarp pirmosios poros ir visos kūrinijos buvo būseną, kuri vadinama „pirmą pradžiu teisumu“ (KBK, 376).

Taip po kerigiminiu būdu paskelbtos, perteiktos žinios galėtų eiti nesudėtinga praktinė dalis.

Praktinės dalies priemonės: 1 didelis popieriaus lapas; 30 vnt. A4 formato popieriaus lapų; spalvoti pieštukai; žirklys; klijai; lipni juosta; kortelės su žodžiais iš pasakojimo apie sukūrimą, (pvz., saulė, mėnulis, žvaigždės, jūra, medis, žolė, žvėris, vyras, moteris ir t. t.); Šventasis Raštas arba lapai su Šventojo Rašto ištrauka apie sukūrimą.

Praktinė veika: Dalyviai išsitraukia po kortelę su žodžiais iš pasakojimo apie sukūrimą, toliau pagal išsitrauktą žodį, kiekvienas iš turimų priemonių (popieriaus ir spalvų) pagamina minimą kūrinį. Sukurtos imitacijos klijuojamos ant didelio popieriaus lapo, bendrai kuriant vieną paveikslą, vaizduojantį kūriniją. Aptariamas gautas vaizdas. Skaitoma Šventojo Rašto ištrauka apie pasaulio sukūrimą (Čia ir toliau pateikiamų praktinės veiklos pavyzdžių kai kurie elementai naudojami parapijos katechetų. Katechetams tarpusavyje dalijantis katechezės metodika, šių pavyzdžių kai kurių elementų konkretus autorius nežinomas).

3) *Nupuolimas*

Teorinė dalis: Kerigminiu būdu būtų perduota žinia apie nuopuolį, kviečiant pasvarstyti nuopuolio pasekmes žmonijai. Iš kur blogis? Kodėl žmogus kenčia? Kas yra nuodėmė? Tai klausimai, kylantys žmogui. Bandydami suprasti, kas yra nuodėmė, turime pripažinti gilų žmogaus ryšį su Dievu, nes nuodėmės blogis yra ne kas kita, kaip Dievo atmetimas ir savęs supriešinimas su Juo. Žmogus, būdamas sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą, visa savo esme veržiasi į Dievą, trokšta Jį pažinti, galiausiai būti toks kaip Jis. Žmogus savo prigimtimi negali būti be Jo. Dievas žmogui suteikė protą ir laisvą valią, kad žmogus galėtų apsispręsti, veikti savarankiškai. Žmogaus neteisingas pasirinkimas yra *nuodėmė*. Žmogus sulaužo paklusnumą Dievui, atveria kelią blogiui per neklusnumą Dievui. Nors apie nuopuolį (Pr 3) pasakojama vaizdais, bet kalbama apie tikrą pirmąjį įvykį, apie žmogaus istorijos pradžioje įvykusį faktą. Toliau visa žmonijos istorija yra paženklinta pirmųjų tėvų laisvai padarytos pirmąsios nuodėmės. Dievas, sukūręs žmogų pagal savo paveikslą ir panašumą, suteikė jam savo draugystę. Žmogus, kaip įdvasinta būtybė, gali gyventi šia draugyste tik laisvai paklusdamas Dievui. „Gero bei pikto pažinimo medis“ (Pr 2, 17) simboliškai primena neperžengiamą ribą, kurią žmogus kaip kūrinys privalo laisvai pripažinti ir su pasitikėjimu gerbti (KBK, 386, 390, 396). Žmogus nutraukia dialogą su Dievu ir pradeda dialogą su šėtonu bei blogiu. Dėl dieviškumo, dėl buvimo tokiu kaip Dievas žmogus nusigręžia nuo Dievo. Šio nusigręžimo pasekmė – trejopa disharmonija: *pažeidžiama harmonija tarp dviejų asmenų* (Adomas ir Ieva vienas kitą kaltino, nebeliko pasitikėjimo, todėl atsirado gėda, baimė); *disharmonija su kūrinija* (žmonės praranda ryšį su juos supančiais kūriniais, jie pažeisti blogio, nemokantys tinkamai naudotis savo laisva valia, išmintimi); *nutraukiamas ryšys su Dievu*. Po šio nuopuolio žmogaus dialogas tampa subjaurotas, į žmogaus širdį įeina blogis (melas, apsimetinėjimas, garbės ir išskirtinumo troškimas, savęs iškėlimas ir pan.). Iki nuopuolio žmogus vienas kitu galėjo pasitikėti, nes buvo vienijantis ryšys su Dievu, tas ryšys – abiem žmonėms lyg garantas, lyg tarp jų buvusi Meilės, Gėrio dvasia, kuri neleido elgtis blogai, kito skaudinti, įtarinėti ir panašiai. Nutraukęs ryšį su Dievu, žmogus save pasmerkia klajonėms, ėjimui per dykumą, savo žemės, vietos, Dievo ieškojimui. Žmogus, atskirtas nuo Dievo, pats jį bando susikurti, darydamas stabus (Iš 32 sk.). Žmogus trokšta susigrąžinti tą pirminę būseną, bet pažeista trejopa harmonija viską iškreipia.

Per nuodėmę žmogus kažko neteko savyje. Dievas, kurdamas žmogų, davė jam laisvą valią, laisvą pasirinkimą, pro šį žmogaus „plyšelį“ ir prasiskverbė blogis. Tačiau, jei Dievas būtų pašalinęs žmogaus *laisvę*, Jis kartu būtų atsisakęs savo sumanyto darbo; žmogus niekuo neišsiskirtų iš visos kitos gyvos kūrinijos, nebūtų galėjęs valdyti, sąmoningai bendradarbiauti su Dievu, būtų tik aklas įrankis.

Kad ir ką žmogus darytų žemėje, kad ir kokius turtus susikrautų ar mėgautųsi malonumais, žemiškais džiaugsmams, jis visada trokš sugrįžti į prarastąjį rojų, nes tai yra žmogaus pašaukimas, tai

yra įrašyta žmogaus prigimtyje. Beieškodamas laimės žemėje, jis veltui stengsis sukurti gražiausias filosofines, ekonomines ir socialines sistemas; jo visos pastangos viena po kitos patirs nepasisekimą, nes jose nėra pagrindinio elemento: jo būtybės klestėjimo Dievo artumoje, kitais žodžiais tariant, malonės gyvenime.

Šiandienis pasaulis yra pavergtas nuodėmės, ir tai paverčia kiekvieno žmogaus gyvenimą nuolatine kova: per visą žmonijos istoriją tęsiasi atkakli kova su tamsybių galybėmis; pradėta nuo pasaulio pradžios ji truks iki paskutinės dienos. Įtrauktas į šią kovą žmogus turi nuolat grumtis, kad laikytųsi gėrio; savo vidinę vienybę jis gali pasiekti tik didelėmis pastangomis, Dievo malonės padedamas (GS, 37).

Taigi „žmones slegiantis begalinis skurdas, jų polinkis į bloga ir neišvengiama mirtis nesuprantami be jų ryšio su Adomo nuodėme ir tuo faktu, kad šią nuodėmę jis perdavė mums; visi gimstame jos paliesti. Remdamasi šia tikėjimo tikrybe, Bažnyčia teikia nuodėmių atleidimo Krikštą net kūdikiams, kurie dar nėra asmeniškai nusidėję“ (KBK, 403). Todėl tikime, kad pasaulis yra sukurtas ir palaikomas Kūrėjo meilės, jis yra patekęs į nuodėmės vergiją, tačiau piktojo galybę sutrupinusio nukryžiuoto ir prisikėlusio Jėzaus Kristaus išvaduotas (GS, 2).

Taip būtų kerigiminiu būdu perduota žinia apie nuopuolį, kviečiant pasvarstyti nuopuolio pasekmes žmonijai, praktinėje dalyje bandant pavaizduoti blogio plitimą pasaulyje.

Praktinės dalies priemonės: indai (pvz., puodukai, lėkštės, dubenėliai); ant indų intriguojantys, keliantys smalsumą užrašai (pvz., *įdomu, atsargiai, malonu, pavojinga* ir pan.); vanduo; smulkūs įdomūs daiktai (pvz., žaisliukas, gėlių žiedai, paveikslėlis), kurie užvožiami po indais; Šventasis Raštas arba lapai kiekvienam dalyviui su Šventojo Rašto ištrauka apie nupuolimą.

Praktinė veika: Dalyviams nematant paruošiami indai su užrašais, po jais padedami įvairūs daiktai. Vienas iš indų, t. y. puodukas pripilamas vandens ir apverčiamas ant lėkštės. Ant jo užrašas – „pavojinga“. Užsiėmimo metu dalyviai skatinami pažiūrėti, kas yra po indais. Skatinama atsargiai ieškoti įdomiausio daikto, rastais daiktais pasidžiaugti vieni su kitais. Pakėlus puodelį su vandeniu, vanduo išsilieja nevaldomai. Skaitoma Šventojo Rašto ištrauka apie nupuolimą. Ištraukos aptarimas, gretinant pirmųjų žmonių prasiveržusį neklusnumą su palietu vandeniu.

4) Atpirkimas

Teorinė dalis: Po gimtosios nuodėmės žmonija buvo pašaukta į antgamtinį gyvenimą, bet ji prarado galimybę atsakyti į tą pašaukimą. Tikrai pats Dievas gali gražinti žmonėms savo draugystę; susitaikinimo iniciatyva gali priklausyti tikrai Jam. Ir Dievas, būdamas Meilė, parodė tą iniciatyvą. „Išganymo istorijoje Dievas nepasitenkina vien tik išlaisvindamas Izraelį „iš vergijos namų“ (Ist 5, 6) ir išvesdamas jį iš Egipto. Jis gelbsti jį iš jo nuodėmės“ (KBK, 431).

Dievas niekad neapleidžia žmogaus, visada būna šalia jo, keliauja su juo iš vieno krašto į kitą, vargsta kartu su savo tauta vergijoje ir iš jos vaduoja, eina su ja per dykumą, vaduoja iš troškulio ir bado. Dievas niekada nepaliekia mūsų, tik mes jį nuolat atstumiamo, tačiau Jis vėl ir vėl grįžta pas mus, nes žmogus yra sukurtas dangui. Ir visos pasaulio religijos bando žmogų vesti į dangų, į aukštesnį gyvenimą, prie Dievo (NA, 1). Visa žmonijos istorija iki Kristaus atėjimo yra pasiruošimas keliui pas Dievą atverti. Ir šis Dievo planas, Dievo nužengimas pas žmogų ir žmogaus pakėlimas vykdomas per Jėzų. Dievas nutaria per Kristų gražinti žmonijai dievišką, amžiną gyvenimą. Dievas šiuo savo sprendimu nusileidžia iki žmogaus, pasilenkia prie žmogaus. „Dėl mūsų, žmonių, ir dėl mūsų išganymo Jis nužengė iš dangaus, <...> priėmė kūną <...> ir tapo žmogumi“ (KBK, 456). Tapo

kūnu, kad mus išgelbėtų ir sutaikintų su Dievu (1Jn 3, 5; 4, 10), kad pažintume Dievo meilę (1Jn 3, 16; 4, 9), kad mums būtų šventumo pavyzdys (Mt 11, 29; Jn 14, 6; 15, 12; Mk 9, 7), kad mus padarytų „dieviškos prigimties dalininkais“ (2Pt 1, 4; KBK, 457–460).

Kad susigražintų ryšį su žmonija, kad juos padarytų savo vaikais, Dievas paaukojo savo Sūnų. Iš Kristaus, Įsikūnijusio Žodžio, Jis padarė tarpinę grandį, tiltą, tarpininką, turintį *abi prigimtis* – dievišką ir žmogišką (DS, 250–251, 255, 301–302, 424) Įsikūnydamas vienatinis Tėvo Sūnus prisiėmė žmogiškąją prigimtį, nepraradamas dieviškosios prigimties (KBK, 479). Evangelijoje pagal Joną teigiama, kad Dievas „taip pamilo pasaulį, kad atidavė savo viengimį Sūnų, kad kiekvienas, kuris tiki Jį, nepražūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą“ (Jn 13,16). Įsikūnydamas Jėzus save apiplėšė, atsisakė garbės, tačiau tai, ko Jis atsisakė įsikūnijimu, Jam buvo gražinta prisikėlimu (M. Gallagher, 1998, p. 106–108). Velykų paslaptimi, savo prisikėlimu Kristus vėl mums atidaro dangų. Nupuolusio žmogaus Dievas neapleido, ir, kaip skelbė Senojo Testamento pranašai, Jis siuntė Mesiją – Naująjį Adomą, kad kaip per pirmąjį Adomą buvo užtraukta visai žmonijai nuodėmė, taip per Naująjį Adomą ji buvo atitaisyta. Ir Kristaus pasiektoji pergalė prieš nuodėmę mums davė didesnę gėrį už tą, kuri nuodėmė buvo atėmusi. Per Jėzų – Dievo Sūnų – mes tampame Dievo išūniais, priklausome vienai šeimai, t. y. tampame dieviškos prigimties dalininkais.

„Kristus numirė už mūsų nuodėmes, kaip skelbė Raštai“ (1Kor 15, 3). Atiduodamas savo Sūnų už mūsų nuodėmes, Dievas parodo, kad tai, ką Jis planuoja žmonių atžvilgiu, yra grynos meilės nutarimas. Kristus mirė už visus žmones be jokios išimties (DS, 624). Kristaus mirtis „naikina pasaulio nuodėmę“ (Jn 1, 29), tai Velykų auka, galutinai atperkanti žmoniją (1Kor 5, 7), ir Naujosios Sandoros auka (1 Kor 11, 25), gražinanti žmonėms bendrystę su Dievu (Iš 24, 8), sutaikindama su Juo per kraują, „kuris už daugelį išliejamas nuodėmės atleisti“ (Mt 26, 28; KBK, 613).

Jėzus pasiaukėjo dėl mūsų išganymo. Šią auką Jis paskelbė per Paskutinę vakarienę: „Tai yra mano kūnas, kuris už jus atiduodamas“ (Lk 22, 19). Todėl Eucharistija, kurioje mes švenčiame Velykų paslaptį, yra Kristaus gyvenimu, mirtimi ir prisikėlimu įvykdyto išganymo atminimas (KBK, 1409). Dėl Jėzaus Kristaus atnešto atpirkimo žmogui vėl atveriamas kelias į Dangų, į bendrystę su Dievu. Dar daugiau – mes tampame Dievo įvaikiais. Taip Jėzuje mums dovanojamas atpirkimas, tačiau dovanojamą atpirkimą laisva valia galime priimti arba atmesti.

Tai būtų tik keletas katechezės apie atpirkimą aspektų. Tačiau įvairiems atvejams pritaikyta katechezė turės atskleisti visą Jėzaus slėpinių lobyną, paminėdama elementus, bendrus visiems Kristaus gyvenimo slėpiniams, peržvelgdama pagrindinius uždarojo ir viešojo Jėzaus gyvenimo slėpinius (KBK, 513).

Praktinio užsiėmimo priemonės: paveikslėliai su Jėzaus atvaizdu (tarp jų turėtų būti ir Kryžiaus kelio stočių paveikslėliai); videofilmas „Jėzus“; Šventasis Raštas arba lapai su Šventojo Rašto ištrauka apie atpirkimą (Mt 26, 26–29; Rom 3, 22–26; Ef 1, 5–8; Kol 1, 12–14) kiekvienam dalyviui.

Praktinė veika: Visiems matomoje ir prieinamoje vietoje išdėstomi paveikslai. Dalyviai apžiūri paveikslus. Apžiūrėjus paveikslus, dalyviai pakviečiami išsirinkti vieną ar kelis labiausiai patikusius. Toliau kiekvienas išsako savo mintis, kodėl išsirinko šį paveikslą, ar tai atitinka jo įsivaizduojamą Jėzų. Pagal dalyvių poreikius ir galimybes žiūrimas videofilmas „Jėzus“ arba ištrauka. Aptariama, kaip kas supranta atpirkimą.

5) *Atsivertimas*

Teorinė dalis: Jėzus, už mus kentėdamas ir mirdamas, suteikė mums progą būti išganytais, atvėrė dangų. „Apsireikšdamas neregimasis Dievas (Kol 1, 15; 1 Tim) iš didžios meilės prabyla žmonėms kaip draugams (Iš 33, 11; Jn 15, 14–15) ir su jais kalbasi (Bar 3, 38), norėdamas juos pakviesti ir priimti į savo bendrystę“ (DV, 2). Ir tik nuo žmogaus priklauso, ar jis sugrįš pas Dievą. Tam reikia ir drąsaus žingsnio, reikia gyventi taip, kaip kviečia Jėzus. Tam reikia tikėti, pasitikėti, kad Jėzus yra tas tikrasis atsakymas į visus gyvenimo klausimus. Tikėti reiškia pripažinti Kristų savo gyvenimo centru, iš kurio visa išeina ir į kurį visa sugrįžta. Kristus turi tapti autoritetu, gyvenimo pavyzdžiu. Tik toks atsivertimas yra tikras. Bet koks gyvenimas, žmogiškesnis ir teisingesnis gyvenimas, idealiausios sistemos pritaikymas savo gyvenime yra pasmerktas žlugti, jei nėra širdies ir dvasios atsivertimo (Paulius VI, 1999, 36).

Atsiverti, vadinasi, pakeisti savo gyvenimą, atsigrežti į Kristų. Reikia priimti naują gyvenimą, pakeisti savo mąstymą, gyvenimo būdą, vadinasi, gyventi su Kristumi, gyventi taip, kaip gyveno ir mokė Kristus. Tam pirmiausia reikia patikėti, kad Kristus yra Išganytojas, kad Jis dėl mūsų kentėjo ir mirė ant kryžiaus, kad atvėrė mums naujo gyvenimo galimybę. Žmogus turi patikėti, kad Kristus yra žmonijai siųstas Dievo Sūnus. Tik tuo patikėjęs, žmogus galės priimti Kristų kaip savo gyvenimo pagrindą, galės priimti Jo išgelbėjimą. Jėzus kalbėjo: „Atsiverskite ir tikėkite Evangelija“ (Mk 1, 15). Atsivertimas yra įtikėjimas, pasitikėjimas Kristumi kaip Išganytoju, kuris yra Evangelijos nešėjas ir visas jos centras, jos esmė. Tikėjimas yra asmeniškasis susitikimas su Jėzumi Kristumi, tapimas Jo mokiniu. Žmogaus tikėjimas, kad Jėzus yra Išganytojas, yra ryšys, sąlyga, leidžianti gauti ir priimti duodamą išgelbėjimą. Žmogus kviečiamas asmeniškai priimti duodamą išgelbėjimą. Priimama išgelbėjimo žinia sąlygoja žmogaus atsivertimą. Atsivertimas per tikėjimą į Kristų „sąlygoja gyvenimo pakeitimą, „metanoia“, tai yra gilų mąstysenos ir širdies perkeitimą; padaro taip, jog tikintysis išgyvena tą naują būdą būti, gyventi, gyventi kartu, ką atskleidžia Evangelija. Šis gyvenimo pakeitimas pasireiškia visuose krikščionio gyvensenos lygmenyse: jo vidiniame gyvenime, kuriame jis gerbia ir priima Dievo valią; jo aktyviame dalyvavime Bažnyčios pasiuntinybėje; jo santuokiniame ir šeimyniniame gyvenime; jo profesinėje, ekonominėje ir socialinėje veikloje“ (BKV, 55). Atsivertimas, kaip ir kiekvieno tikėjimas, yra labai asmeniškasis dalykas, paliečiantis giliausias žmogaus širdies kerteles: tai dovana, kuri turi augti ir nuolat atsinaujinti.

Praktinės dalies priemonės: žvakė; įdomesnės formos kortelės (pvz., pėdos, širdies formos) su citatomis iš Jėzaus mokymo apie atsivertimą (Lk 23, 39–43; Apd 9, 1–9. 19–22), įtikėjimą (Lk 23, 39–48; Apd 5, 12–16); paveikslėliai su Jėzaus atvaizdu iš ankstesniojo užsiėmimo; Šventasis Raštas arba lapai dalyviams su Šventojo Rašto ištraukomis apie atsivertimą.

Praktinė veika: Matomoje ir prieinamoje vietoje išdėliojamos kortelės su Šventojo Rašto citatomis ir paveikslai su Jėzaus atvaizdu. Dalyviai apžiūri korteles, susipažįsta su užrašytais mintimis. Kiekvienas dalyvis pakviečiamas išsirinkti po kortelę ir pasiimti praeitą užsiėmimą išsirinką paveikslą. Patalpos centre uždegama žvakė, visi susėda ratu. Kiekvienas dalyvis padeda prie žvakės išsirinktą paveikslą. Kiekvienas perskaito ant kortelės užrašytus žodžius, pasidalydamas mintimis, ką tai sako jam. Skaitoma Švento Rašto ištrauka apie atsivertimą. Tyloje apmąstomas asmeniškasis atsiliepimas į Jėzaus suteiktą išgelbėjimą. Kalbama malda „Tėve mūsų“.

6) Šventosios Dvasios priėmimas

Teorinė dalis: Norint susivienyti su Kristumi, pirma reikia būti Šventosios Dvasios paveiktiems. Tai Ji mus pasitinka ir savo malone sužadina mūsų tikėjimą ir prikelia naujam gyvenimui (KBK, 683–684). Vienybę su Kristumi toliau tobulina Šventosios Dvasios dovanos (Jonas Paulius II (2), 1996, 34). Žmogus negali priartėti prie Dievo vien tik savo jėgomis, jam reikalinga Šventosios Dvasios pagalba. Nuo pradžios iki „laiko pilnatvės“ (Gal 4, 4) Dvasios misija buvo veikli. Dievas pirmasis žmogų prakalbina, pakviečia į dialogą ir tik po to žmogus Jam atsako. Žmogus tik priima Šventosios Dvasios jam teikiamą dovaną.

„Šventoji Dvasia visų laikų ir visų vietų Bažnyčioje unikalų Kristaus žmonėms atneštą Apreiškimą daro gyvą ir suaktyvina kiekvieno dvasioje: „Globėjas – Šventoji Dvasia, kuri mano vardu Tėvas atsiųs, – jis išmokys jus visko ir viską primins, ką esu jums pasakęs“ (Jn 14, 26; Jonas Paulius II (2), 1996, 44). Šventoji Dvasia yra tai, ką priimame, kuo tikime. Ji brandina, leidžia išsiskleisti mūsų dvasios vaisiams, leidžia aktyviai veikti.

Tik Naujajame Testamente, Velykų paslapyje ir Sekminių džiaugsme Šventoji Dvasia buvo apreikšta kaip atskiras dieviškasis Asmuo. Tačiau jau ir Senajame Testamente ji apsireiškia nuolatos, ji matoma ir suprantama kaip Dievo Dvasios veikimas.

Šventoji Dvasia yra Dievo Tėvo ir Sūnaus siūsta mus apšviesti, guosti, stiprinti, žadinti naujam gyvenimui. Šventoji Dvasia sustiprina mūsų draugystę su Dievu (2 Kor 1, 22), ji jungia mus dieviškąja meile. Šventoji Dvasia išlieja Kristaus malones, teikia dvasines dovanas, kurios didina mūsų tikėjimą, meilę, viltį.

Šventoji Dvasia pradeda kiekvieno žmogaus sieloje gyventi per krikštą, tada žmogus yra apdovanojamas pašvenčiamąja malone. Šventoji Dvasia iškiepija žmoguje tikėjimo, meilės ir kitas dovanas: išminties, supratimo, drąsos, žinojimo ir pan. (Iz 11,2–3). Šventąją Dvasią mes priimame sakramentais: Krikštu leidžiame Šventajai Dvasiai gyventi mūsų sieloje, o kitais sakramentais leidžiame, kad Ji mus brandintų, padėtų augti, tobulėti, šventėti. Šventoji Dvasia suteikia galimybę mums giliau atsiverti, ypač per maldą – asmeninę ir bendruomeninę – ji stiprina mus gyventi krikščionišką gyvenimą. Šventoji Dvasia „parengia žmones, juos pasitinka savo malone, kad patrauktų prie Kristaus. Ji rodo jiems Prisiėmusį Viešpatį, primena Jo žodžius ir atveria protus Jo mirčiai ir prisikėlimui suprasti. Ji sudabartina jiems Kristaus paslaptį, ypač Eucharistijoje, kad juos sutaikintų, suvienytų su Dievu ir leistų jiems duoti daug vaisių (Jn 15, 5.8.16; KBK, 737).

Šventoji Dvasia užbaigia Kristaus darbą žemėje. Sekminių dieną ji buvo atsiūsta, kad nuolatos Bažnyčią pašvestų. Taip tikintiesiems per Kristų vienoje Dvasioje pasidarė atviras kelias pas Dievą (Ef 2, 18). Ji veda Bažnyčią į pilnutinę tiesą, jungia vieną Dievui tarnaujančią bendruomenę (LG, 4). Šventoji Dvasia yra žmogaus žodžių ir darbų įkvėpėja, ugdytoja.

Kadangi žmonės per nuodėmę yra mirę ar bent sužeisti, pirmoji Dvasios dovanos pasekmė yra nuodėmių atleidimas. Šventosios Dvasios bendrystė (2 Kor 13, 13) Bažnyčioje pakrikštytiesiems grąžina nuodėmę prarastą panašumą į Dievą (KBK, 734). „Dvasia ateina pagalbon mūsų silpnumui. Mes juk nežinome, ko turėtume deramai melsti, todėl pati Dvasia užtaria mus neišsakomais atodūsiomis“ (Rom 8, 26).

Praktinės dalies priemonės: žvakutės, kurios būtų patogios pastatyti; septynios didelės žvakės (simbolizuojančios septynias Šventosios Dvasios dovanas: išminties, supratimo, patarimo, tvirtumo, žinojimo, maldingumo, Dievo baimės), iš popieriaus iškirpti balandžiai su Šventojo Rašto citatomis apie Šventąją Dvasią; garso įrašai su giesmėmis apie Šventąją Dvasią. Šventasis Raštas arba lapai su

Šventojo Rašto ištraukomis apie Šventosios Dvasios gavimą, priėmimą (Lk 3, 21–22; Jn 15, 26–27; 16, 13–14; Apd 2, 1–4; 1 Kor 2, 10–13).

Praktinė veika: Kiekvienas dalyvis išsirenka po vieną popierinį balandį su Šventojo Rašto citata, pasiima po žvakutę. Patalpos viduryje uždegamos septynios didelės žvakės. Dalyviai susėda ratu. Kiekvienas perskaito pasiimtą citatą, pasidalija mintimis, jausmais perskaitytos citatos tema. Uždega pasiimtą žvakutę, padeda prie septynių degančių žvakių. Klausosi giesmių (pvz., „O šviesos Dvasia, ateik“, „Alsuok many, Šventoji Dvasia“) ir palaiptams patys įsijungia į giedojimą.

7) Jungimasis į bendruomenę – Bažnyčią

Teorinė dalis: „Bažnyčia yra drauge ir Dievo nuspręstas kelias, ir tikslas: kuriant pasaulį iš anksto numatyta, Senosios Sandoros parengta. Jėzaus Kristaus žodžiais ir veiksmais įsteigta, Jo atperkančiu kryžiumi ir Prisikėlimu įtvirtinta, ji buvo Šventosios Dvasios išliejimu apreikšta kaip išganymo paslaptis“ (KBK, 778). Į Bažnyčią – Dievo tautą įsijungiama per tikėjimą ir Krikštą. Tikintysis, pripažindamas Kristų savo gyvenimo šerdimi, leisdamas Šventajai Dvasiai vadovauti jo gyvenime, jungiasi į bendruomenę, kur tarp bendraminčių, bendratikių gali labiau pats augti, padėti augti dvasioje kitiems, įsijungti į Kristaus kvietimą dirbti Jo vynuogyne.

Krikščionis yra pašauktas drauge su kitais Kristaus pasekėjais dalyvauti visuotiniame ir visokeriopame darbe, visa apimančiame darbe, o tai ir yra jungimosi į bendruomenę esmė. Bendruomenėje, būdamas tarp kitų savo bendraminčių, tikintysis gali laisviau ir daugiau nuveikti savo ir kitų tikėjimo labui. Vieningoje Dievo tautoje yra skirtingų narių ir pareigų, tačiau visi nariai yra susiję. Krikščionys, Krikštu tapę Kristaus kūno nariais, būdami Kristaus kunigiškos, pranašiškos ir karališkos tarnybos dalyviais, yra pašaukti, kiekvienas pagal savo padėtį, į Bažnyčios pasiuntinybę (KBK, 871).

Žmogus yra socialine būtybe, kuriai reikalingas bendravimas, dialogas su bendraminčiais, bendradarbiavimas. Asmuo negali realizuoti savęs, kol jis neturi tam tikros bendrystės su kitais, bendrystės, kurioje jis tarnauja ir yra aptarnaujamas, myli ir yra jos mylimas. Asmuo negali kaip reikiant realizuoti savęs, nevykdydamas savo giliai asmeniško įsipareigojimo Dievui. Ir asmens likimas neapsiriboja tomis gėrybėmis, kuriomis gali aprūpinti pasaulietinė bendruomenė. Netgi santykiuose su pasaulietine bendruomene – politine bendruomene – žmogaus asmuo išsaugo „transcendenciją“ (GS, 76). Per ekonomikos ir mokslo atradimus mes esame priklausomi vieni nuo kitų. Tikėjimas yra atviras ir žmogus turi būti atviras kiekvienam ir mistinei dimensijai – Dievo meilei (J. Vanier, 1998, p. 14–15). Priklausomybė bendruomenei nėra šališka priklausomybė, statiška, ji yra tapsmas, nuolatinis procesas tobulėjant bendrystėje su Dievu, savyje ir pačioje bendruomenėje. Bendruomenės paskirtis – ugdyti kiekvieno žmogaus ateitį ir sąmoningumą, jos tikslas – žmogus, meilė ir bendrystė su Dievu. Bendruomenė visada kviečia būti kažkuo daugiau, labiau jausti atsakomybę, pareigą (Mapping Christian Education, 1997, p. 44–45). Augdami bendruomeniškai meilėje kitiems ir *dalydamiesi*, augame meilėje Dievui, užverdami širdis kitiems, užveriname Dievui. Todėl kiekvieno mūsų gyvenime svarbi bendruomenė, jungimasis į vieną *Šeimą – Bažnyčią*. Juk mes esame *vieno kūno nariai*. Bendruomenėje susirenkame, kad galėtume dalytis, atleisti, padėti, švęsti. Tai palaiko kiekvieną atskirai ir visus drauge kaip vieną Dievo šeimą (M. Gallagher, 1998, p. 91–92). Ir pati katechezė vyksta parapijoje kaip palaikančioje vienas kitą bendruomenėje.

Pagrindinė krikščioniška bendruomenė, kurioje krikščionis gali aktyviai veikti, kur kiekvienas krikščionis gali save visiškai realizuoti veikla, tikėjimu, artimo pagalba, meile, turėtų būti parapija. „Ji

pašaukta būti gimtaisiais namais, broliška ir svetinga aplinka, kur krikščionys sąmoningai supranta, jog yra Dievo tauta“ (BKV, 257). Parapijoje tikintieji buriasi švęsti Eucharistijos. Parapija juos padaro liturginio gyvenimo dalyviais, moko išganymo Kristaus mokslo, gerais darbais įkūnija Viešpaties meilę (KBK, 2179, 2226).

Praktinės dalies priemonės: duonos kepalas; Šventasis Raštas arba lapai kiekvienam dalyviui su Šventojo Rašto ištrauka apie jungimąsi į Bažnyčią (Mt 16, 18–19; Ef 2, 19–22).

Praktinė veika: Sukalbama malda „Tėve mūsų“. Palaiminamas maistas (duonos kepalas), dalyviai laužia po gabalą duonos, vieni kitiems sakydami kažką gera, linkėdami gero. Skaitoma Šventojo Rašto ištrauka apie jungimąsi į Bažnyčią. *Pastaba:* Jeigu yra galimybė, prieš užsiėmimą visi dalyvauja Eucharistijos šventime, kurio metu duona, kuria dalijamasi užsiėmimo metu, buvo nešama kaip atnaša.

8) Išganymo istorija

Teorinė dalis: Apie Išganymo istoriją galima kalbėti labai plačiai ir įvairiais aspektais. Šiame užsiėmime trumpai pažvelgiama į svarbiausius išganymo istorijos įvykius, istoriją kaip nuoseklia Dievo ir žmogaus kelionę per tūkstantmečius. Ši istorija rekomenduojama tėvams perskaityti šiose Šventojo Rašto knygose: 1) Pradžios knyga; 2) Išėjimo knyga; 3) Skaičių knyga; 4) Jozuės knyga; 5) Teisėjų knyga; 6) 1 Samuelio knyga; 7) 2 Samuelio knyga; 8) 1 Karalių knyga; 9) 2 Karalių knyga; 10) Ezdro knyga; 11) Nehemijo knyga; 12) 1 Makabiejų knyga; 13) Evangelija pagal Luką; 14) Apaštalų darbai.

Šiose knygose aprašoma Išganymo istorija mus veda per visą Šventojo Rašto istoriją, skleisdama visą Dievo išganymo planą bei Jo kelionę kartu su žmogumi per tūkstantmečius. Šioje istorijoje išryškėja, kad Dievas niekad neapleidžia savo tautos, nuolat keliauja su ja, padeda jai, gelbsti ją, moko ir galiausiai išgano. Išganymo istorijos atsiminimas, pasakojimų skaitymas vienija bendruomenę (M. Gallagher, 1998, p. 81–84) kaip turinčią bendras šaknis.

Ši išganymo istorija yra kartu ir Dievo meilės savo tautai istorija. Skaitydami chronologiškai Šventąjį Raštą galime pastebėti, kad Dievas niekada nenusigręžia nuo pirmųjų žmonių, o vėliau ir visos savo tautos. Dievas kaip susitaikymą, siūlydamas savo pagalbą ir už jos priėmimą žadėdamas žmogui atlygį, sudaro su žmonėmis sandoras: pirmoji sandora buvo sudaryta su Adomu ir Ieva kaip pirma žmonių pora, vėliau su Nojumi ir jo šeima. Kita sandora buvo su Abraomu, kuri apėmė visą giminę, sandora su Moze ir Izraelio tauta ir su Dovydu bei jo karalyste. Tai pagrindinės sandoros, kurios buvo svarbios žmonijai, tai didieji lūžiai žmonijos istorijoje. Galutinė sandora buvo sudaryta su Jėzumi Kristumi ir per Jį – su visa Bažnyčia.

Visa Išganymo istorija yra labai glaudžiai susijusi su Dievo veikimu žmonių, tautos, Bažnyčios tarpe. Ir tai aiškiai atsispindi šiose 14-oje knygų, kur nuosekliai atpasakojami šios Dievo ir tautos istorijos įvykiai.

Praktinės dalies priemonės: A4 formato popieriaus lapai (pagal dalyvių skaičių); spalvoti pieštukai; klizai; lipni juosta; Šventasis Raštas arba lapai su ištraukomis iš Šventojo Rašto, išganymo istorijos temomis: 1) Adomas, Ieva, Setas (Pr 4, 25; 5, 1–6); 2) Nojus, Šemas, Chamas (Pr 6, 9–13.17–22; 9, 8–12); 3) Babelio bokštas (Pr 11, 1–9); 4) Sodoma ir Gomora (Pr 18, 16–21; 19, 21); 5) Izaokas, Jokūbas, Ezavas (P 25, 19–20. 24–34); 6) Juozapo pardavimas, Jokūbo šeima Egipte (Pr 37, 1–2. 12–28; 39, 1–6. 19–23; 41, 14–16. 46–49); 7) Mozė, išėjimas iš Egipto (Iš 2, 1–22); 8) 40 metų dykumoje (Iš 6, 2–7; 15, 22; 16, 1. 4–5. 31; 17, 1–7); 9) Jozuė (Joz 1, 1–11); 10) Teisėjai (Ts 3, 1–9).

11–15. 31; 4, 1–4); 11) Karaliai: Saulius, Dovydas, Saliamonas (1 Sam 8, 1–2. 19–20; 9, 1–2; 10, 1; 13, 1; 16, 14–18); 12) Padalyta Karalystė (1 Kar 11, 9–13); 13) Tremtis į Asiriją (2 Kar 15, 27–31); 14) Tremtis į Babiloniją, Jeruzalės sugriovimas (2 Kar 24, 8–14; 25, 8–12); 15) Persų imperija ir izraelitų sugrįžimas į Jeruzalę (Ezd 1sk.); 16) Makabiejų sukilimas (1 Mak 1, 1–2. 11. 20; 2, 29–31. 42–43); 17) Jėzaus gimimas, mokymas, mirtis ir prisikėlimas (Lk 2, 1–7; 4, 14–21; 23, 44–46; Mk 16, 1–8); 18) Apaštalų darbai (Apd 9, 31–41).

Praktinė veika: Išdalyti Šventojo Rašto ištraukas. Kiekvienas dalyvis perskaito Šventojo Rašto ištrauką ir ant popieriaus lapo pavaizduoja aprašytus įvykius. Po to kiekvienas pristato piešinį, paaiškindamas jo perskaitytus ir pavaizduotus Šventojo Rašto įvykius. Katechetas lapus klijuoja chronologine tvarka, pvz., ant sienos. Jis taip pat papildo dalyvių pasakojimus, atskleisdamas Dievo ir žmogaus kelionę. Dalyviai raginami skaityti namuose Šventąjį Raštą. Užsiėmimas baigiamas malda. Pagal galimybes gali būti ir agapė.

9) Tikėjimo išpažinimas, šventimas, gyvenimas malda

Teorinė dalis: Tikėjimo išpažinimas, Eucharistija ir malda sudaro jungimosi į bendruomenę pamatą, mūsų tikėjimo žinių ir praktikos visumą. Be šių dalių negali pilnutinai egzistuoti krikščioniška bendruomenė, ji negali būti darni. Visų šių dalių centre yra Dievas, kurį išpažįstame, kuriuo gyvename, su kuriuo kartu švenčiame ir kuriam meldžiamės. Visa tai palaiko bendruomenę ir ją formuoja kaip bendruomenę, todėl toliau aptariamos šios dalys.

Tikėjimo išpažinimas apima mūsų mąstymą, skelbimą, pripažinimą tiesų, kurias tikime ir gyvename. Tikėti, vadinasi pripažinti, kad tai yra tiesa. Tikėjimo išpažinimas yra tikėjimo tiesų rinkinys, informacija apie atgamtinę tikrovę ir su ja susijusią gamtinę realybę. Šių tikėjimo tiesų tikrumas remiasi apreiškėjo autoritetu. Mums tas autoritetas yra Kristus, nepripažįstantis Kristaus ir Jo mokslo tikėjimas netenka savo esmės, pagrindo. Dievas „trokšta, kad visi žmonės būtų išganyti ir pasiektų tiesos pažinimą“ (1 Tim 2, 4). Mums tos tiesos perduotos per *žodinį skelbimą* ir *skelbimą raštu* (KBK, 75 – 83).

Apaštalai savo tikėjimą, Jėzaus Kristaus mokslą, paliko mums, visai Bažnyčiai. Bažnyčia „laikydamosi šio paveldo <...> nuolat išlieka apaštalų mokslo ir bendravimo, duonos laužymo ir maldų vienybėje“ (KBK, 84). Viso apaštalų tikėjimo, jų mokslo esmė telpa „tikėjimo išpažinime“, kur atsispindi visos mūsų tikimos tiesos, jame telpa visas katekizmas. „Kalbėti Credo tikint reiškia bendrauti su Dievu: Tėvu, Sūnumi ir Šventąja Dvasia. Tai reiškia taip pat bendrauti ir su visa Bažnyčia, kuri mums perduoda tikėjimą ir kurios prieglobstyje mes tikime“ (KBK, 197). Apaštalų tikėjimas arba tikėjimo išpažinimas yra pamatas, ant kurio mes augame, tobulėjame, gilinamės, bręstame savo tikėjimu. Tikėjimo išpažinimas nusako tai, kuo mes tikime: Dievą Kūrėją, vieną trijuose Asmenyse, Jo išganingą planą“ (BKV, 122).

Tikėjimo šventimas – tai pats svarbiausias, centrinis tikėjimo išraiškos elementas. Tikėjimo šventimo centras – Eucharistija, *duonos laužymas*, meilės vakarienė, *auka*. Per šį bendruomeninį šventimą, giliausią bendrystę su Kristumi esame palaikomi ir stiprinami. Šis šventimas pranoksta laiką, žmogaus protą, tai paslaptis, sunkiai suvokiama žmogui, kuri vyksta nuolat ir dabar. Negalime visiškai Dievo išgyventi protu, intelektualiai suvokti. Dievas yra išgyvenamas šventime, *liturgijoje*. Liturgijoje švenčiant Kristaus mirties įvykius, Jo auką, mūsų atpirkimą, esame šių įvykių dalyviai, esame prie kryžiaus ir kartu jau atpirti danguje. Jis tos puotos šeimininkas, mus maitina, sotina, mumis rūpinasi. Liturginis šventimas, ypač Eucharistijos, yra neatsiejamas nuo meilės. Iš meilės

Dievas siuntė Sūnų, iš meilės Kristus už mus kentėjo, pasiaukėjo, per meilę mes esame ir būsime išganyti.

Liturginiame šventime Kristus atiduoda save mums, jame patiriame didžiausią atlyginimą – Dievo buvimą mumyse. Dalyvaujame liturginiame šventime per Kristaus įsteigtus *sakramentus*: Krikštą, Sutvirtinimą, Eucharistiją, Susitaikymą, Ligonų patepimą, Kunigystę ar Santuoką. Sakramentai yra simboliai, mūsų atsidavimo Dievui ženklai. Dievas, būdamas anapusinis, kad užmegztų su mumis ryšį, naudoja *simbolius*, t. y. žmogui prieinamus ženklus. Liturgijoje sakramentai mums padeda išgyventi Kristaus tikrovę, įsijungti į šventimą, peržengti per savo laikiškumą. Šv. Mišios yra aukščiausias viso šventimo akcentas, pagrindas, visa ko centras, jose Kristus aukoja save už mus ir mes kartu dalyvaujame atpirkimo darbe. Išganymas, kurį viena kartą ir visiems laikams įvykdė Kristus, liturgijoje yra atnaujinamas, sudabartinamas, liturgija tarsi praskiria laiką ir leidžia mums dalyvauti atpirkimo aukoje, per liturgiją mes arčiausiai dalyvaujame Dievo gyvenime. Liturgija yra viršūnė, į kurią nukreipta visa Bažnyčios ir mūsų veikla, tai ką mes išpažįstame, kuo tikime, pagrindžiame, realizuojame savo tikėjimą šventime, savo tikėjimo žinias tarsi pritaikome praktiškai.

Tikėjimo gyvenimas. Pirmas ir svarbiausias tikėjimo gyvenimo aspektas – pripažinimas, kad Jėzus yra Kristus, Mesijas, Atpirkėjas. Vienas iš to sekančių dalykų – Jo gyvenimo pavyzdys turi būti mūsų gyvenimo pamatas. Kertinis šio pamato akmuo – *meilės įstatymas*: meilė Dievui ir artimui. Gyvenimas tikėjimu įgalina gyventi sekant Kristumi, suteikia gilesnį Jo pažinimą, brandesnę mūsų meilę. Norint gyventi krikščioniškai, pirmiausia reikia išmokti mylėti, kaip Kristus mylėjo: atsiduodant, pasiaukojant, nelaukiant atlygio. Meilė turi būti ne noras kažkam patikti, ne toks gyvenimo stilius, o mūsų gyvenimo esmė. Meilė turi ne įpareigoti, o būti pats gyvenimas ar elementas, be kurio negalėtume gyventi. Be meilės negali būti atleidimo, supratimo. O juk Dievas atleidžia, kiek mokame, sugebame atleisti kitam. Norint išmokti taip gyventi, pirmiausia reikia atsivertimo, po to *dorybių ugdymo*: *išmintingumo* (kuris yra mūsų tvirtas nusistatymas daryti gera, įsipareigojimas priimti ir paklusti tiesai, kito išklauskymas – girdėjimas); *teisingumo* (sugebėjimo gyventi su kitu tiesoje); *tvirtumo* (teisingumo siekime, kentėjimuose dėl tiesos, aukoje dėl kito); *susivaldymo* (mokėjimo atsirinkti, kas gera ir kas bloga, atsispirti žemiškiems džiaugsmams, kurie užgožia dvasinį gyvenimą); *meilės* (kuri yra mūsų išganyimo sąlyga); *vilties, tikėjimo* ir t. t. Gyvenant krikščionišką gyvenimą svarbiausia yra meilė. Jėzus kalbėjo: „Tai mano įsakymas, kad vienas kitą mylėtumėte, kaip aš jus mylėjau“ (Jn 15, 12) Apaštalas Paulius teigia: „jei neturėčiau meilės, aš būčiau niekas. <...> Jei neturėčiau meilės, – nieko nelaimėčiau“ (1 Kor 13, 1–4). Visų mūsų darbų vainikas yra meilė, visas gyvenimas turi būti paremtas meile vienas kitam, gėrio troškimu kitam. Meilė yra ne tik gyvenimo, bet ir šventumo esmė. Meilė yra ir išganyimo sąlyga.

Malda yra sielos pakėlimas į Dievą arba prašymas iš Dievo tinkamų gerybių. Maldoje susiduria Dievo ir mūsų troškulys. Dievas trokšta, kad mes jo trokštume. Jau pirmoje Jeruzalės bendruomenėje tikintieji laikėsi apaštalų mokslo, bendravimo, duonos laužymo ir maldų. Būtent tai yra būdinga maldai: ją pagrindžia apaštalų tikėjimas, patvirtina meilė ir maitina Eucharistija. Malda kyla iš kūrinių tikrovės, kad ją suvokę galėtume padėkoti, pašlovinti Kūrėją. Taip pat įvairiai meldžiamės, yra įvairios maldos išraiškos:

- *Žodine malda.* Kristus mus išmokė žodinės maldos *Tėve mūsų*, ja mes krepiamės į Dievą mintimis ir ištartais žodžiais. Joje dalyvauja visas žmogus: visas jo kūnas, pojūčiai, jausmai, kuriuos išreiškiame išoriškai.

▪ *Mąstymo malda* (meditacija) yra ieškojimas, mąstymas, kuris žadina mintį, vaizduotę, jausmus, troškimus.

▪ *Kontempliacija* – vidine malda, tai yra susivienijimas su Dievu, žmogaus panardinimas Jame, savęs atsižadėjimas, meilės išsiliejimas. Šioje maldoje reikalingas savojo „aš“ atsižadėjimas ir Kristaus – gyvenimo centro priėmimas (KBK, 2700–2719; M. Gallagher, 1998, p. 122–125).

Praktinės dalies priemonės: duona; nuotraukos su įvairių sluoksnių žmonėmis (gali būti su užrašais, pvz., *kunigas, mokslininkas, gydytojas, turtuolis, vagis, elgeta, alkoholikas, benamis* ir pan.); žvakė; Šventasis Raštas arba lapai su Šventojo Rašto ištraukomis apie apaštalų tikėjimą (Rom 1, 16–17; Žyd 10, 19–25; 1 Jn 14–16), tikėjimo gyvenimą (Apd 4, 32–35; 5, 12–16), šventimą (Mk 14, 22–25), maldą (Mt 6, 7–13).

Praktinė veika: Patalpos centre uždegama žvakė. Visiems dalyviams prieinamoje vietoje išdėliojamos nuotraukos. Pakviesti dalyviai pasiima po vieną nuotrauką. Paaiškinęs, jog žvakė yra Jėzaus simbolis, katechetas pakviečia pamąstyti apie nuotraukoje pavaizduotą žmogų ir surasti jam vietą atitinkamame atstume prie žvakės. Sudėjęs nuotraukas, katechetas skaito ištrauką iš Šventojo Rašto apie apaštalų tikėjimą, gyvenimą, šventimą, maldą. Uždegama žvakė ant stalo, dedamas duonos kepalas. Sakoma palaiminimo malda. Dalijamasi duona.

10) Kūdikių Krikštas. Šeima – namų bažnyčia

Teorinė dalis: Prieš švenčiant kūdikių Krikšto sakramentą svarbu, kad tėvai, skatinami savo pačių tikėjimo ir padedami bendruomenės narių, pasiruoštų sąmoningai dalyvauti šiame šventime. Jiems reikėtų padėti suvokti, kas vyksta krikštijant, kokia Krikšto svarba asmens gyvenime. Tėvams pristatomas Krikštas kaip pirmasis įkrikščioninimo sakramentas. Su tėvais besiruošiančiais krikštyti kūdikį turėtų būti aptarta:

▪ Įkrikščioninimas. (Atskleidžiamas palaiptinis įkrikščioninimo sakramentų priėmimas: kūdikystėje – Krikštas, vaikystėje – Eucharistija, paauglystėje – Sutvirtinimas.)

▪ Krikšto kilnumas, būtinumas, Krikšto malonė. (Atskleidžiama Krikšto sakramento svarba, iššūkinant, jog Krikštu atleidžiamos nuodėmės (gimtoji nuodėmė), gimstama naujam gyvenimui, įsijungiami į Bažnyčią.)

▪ Kas gali būti krikštijamas? Kūdikių Krikšto svarba. (Išsiaiškinama, kas gali priimti Krikštą. Akcentuojama kūdikių Krikšto svarba. Ypatingai pabrėžiama, kad tėvai, atnešdami kūdikį krikštyti, įsipareigoja jį auklėti krikščioniškai. Svarstomos tėvų pareigos ir atsakomybė, kylanti pakrikštijus kūdikį.)

▪ Kaip švenčiamas Krikštas? Krikšto dalyviai ir jų pareigos apeigose. (Paaiškinama, kaip švenčiamas Krikštas. Supažindinama su tėvų ir krikstatėvių pareigomis krikštijant kūdikį.)

Pagrindinę paruošiamųjų užsiėmimų dalį galėtų sudaryti subtilus paaiškinimas, kaip tėvai nepastebimai, tačiau įtakingai formuoja – į gerą ar į blogą – fundamentalų savo vaikų požiūrį apie Dievą, Jėzų Kristų, Bažnyčią, asmeninę maldą bei dalyvavimą sakramentiniame Bažnyčios gyvenime dar prieš vaikams pradėdant formaliai mokytis tikėjimo. Kažkada ateis laikas, kai šiandienis naujagimis turės pasirinkti, priimti ar nepriimti per Krikštą suteiktas dovanas. Tik patys vaikai, priklausydami Bažnyčiai, žingsnis po žingsnio, gali tikrai įgyvendinti Krikšto sakramentą. Iš to kyla tėvų atsakomybė padėti augti vaikams tikinčiaisiais: juos krikščioniškai auklėti, sudaryti sąlygas tvirtinti savo tikėjimą per Bažnyčios mokymą (liturgijoje, tikybos pamokose), kad suprastų savo Krikšto įsipareigojimus ir pasiruoštų juos vykdyti. Visą šį laiką tėvai turi būti pavyzdžiu savo

vaikams tikėjimo kelyje. Todėl labai svarbi yra pati pradžia – kaip tėvai supranta ir realizuoja Santuokos sakramentu gautą malonę ir atsakomybę už krikščionišką vaikų auklėjimą, perteikiant jiems žmogiškąsias bei religines vertybes. Tėvai turi suprasti ir žinoti, kad su savo vaikais turi nuolat dalyvauti religiniame gyvenime: ne tik žodžiu, bet ir pavyzdžiu mokytį, kad Krikštu gautoji dvasinio atgimimo malonė būtų vaisinga. „Dievas visada padeda, bet žmogus turi priimti Dievo kvietimą bei Jo pagalbą ir drauge su ja veikti“ (Romos apeigynas, 1995, p. 35).

Praktinės dalies priemonės: vanduo, ašotėlis, dubenėlis, žvakė, Krikšto rūbas, Kūdikių Krikšto apeigynas arba lapai su Krikšto apeigų eiga.

Praktinė veika: Katechetas prieidamas prie kiekvieno dalyvio iš ašotėlio ant rankų užpila po truputį vandens. Po to bandoma išsiaiškinti, ką kiekvienas pajuto, vandens simbolika, susiejant su Krikšto vandens nuplaunancia gاليا. Uždegama žvakė. Bandoma išsiaiškinti, kas jaučiama žvelgiant į žvakę, žvakės šviesą siejant su didžiąja pasaulio Šviesa – Jėzumi Kristumi. Praktiškai išsiaiškinama, kam ir kaip naudojama žvakė Krikšto metu, ką reiškia ir kam reikalingas Krikšto rūbas. Išdalijami lapai su Krikšto apeigų eiga, kiekvienas susipažįst, kaip aktyviai jis turi dalyvauti krikštijant kūdikį (atsakymai). Artėjančiam Krikšto šventimui ruošiamasi bendra malda.

* * *

Teorinė ir praktinė dalys papildo viena kitą. Praktinėje dalyje katechetas reikiamose vietose įpina teoriją. Persipynęs teorinis ir praktinis metodas yra geriau išgyvenamas, pajaučiamas bendruomeniškumas, įsimenama girdėta žinia. Katechetinė formacija turi būti daugiadimensė, t. y. teorinės žinios, perduodamos pokalbio būdu, turi būti jungiamos su praktine dalimi, labiau suvokiant, kaip išgirstus dalykus pritaikyti gyvenime (T. P. Ivory, 1988, p. 23). Katechetas, atsižvelgdamas į parapijos galimybes ir tėvų poreikius medžiagą, tekstus parenka adekvačiai.

Tikėjimu žmogus auga nuolat, tai nuolatinis procesas. Tėvų evangelizacija – katechizacija jiems ruošiantis krikštyti kūdikį – ne tik brandina jų tikėjimą, ruošia tėvus perduoti tikėjimą savo vaikams, bet buria juos į bendruomenę. Tapę bendruomenės nariais tėvai sieks, kad ir vaikai sąmoningai tikėtų, įsijungtų į bendruomenę. Todėl tėvų, besiruošiančių krikštyti savo kūdikį, katechizacija skirta padėti tėvams tapti namų bažnyčia, šeimą formuoti kaip parapijinės bendruomenės, kuri pati yra Visuotinės Bažnyčios dalis, dalį (J. Walsh, 1982, p. 53–55). Tėvų ir krikštātėvių katechezė, rengiantis kūdikių Krikštui, veda tikinčiųjų bendruomenės narius sąmoningai suvokto ir savarankiško krikščioniško gyvenimo būdo link. Tėvai, besirengiantys krikštyti kūdikį, turi galimybę pasvarstyti, ar tikrai nori ir tvirtai yra pasiryžę auklėti vaiką visaverčiu bažnytinės bendruomenės nariu.

2.3. Tėvų vaidmens bei pareigų krikštijant kūdikį akcentavimas

Šventajame Rašte užrašyti Jėzaus žodžiai: „*Kas negims iš vandens ir Dvasios, neįeis į Dievo karalystę*“ (Jn 3, 5). Bažnyčia, kuriai patikėta Evangelijos skelbimo ir krikštijimo misija, iš šių žodžių visuomet suprato, kad vaikai taip pat turi būti krikštijami. Vaikai krikštijami Bažnyčios tikėjimu, kurį jiems skelbia jų tėvai bei krikštātėviai, atstovaujantys tiek vietinei tikinčiųjų bendruomenei, tiek visai Visuotinei Bažnyčiai. Vatikano II susirinkimo konstitucija apie šventąją liturgiją *Sacrosanctum Concilium*, kalbėdama apie kūdikių Krikštą, nurodo, kad kūdikių Krikšto apeigose būtų aiškiau išskeltas tėvų ir krikšto tėvų vaidmuo bei pareigos (SC, 67). Tai vienas iš šiandienų pastoracinių Bažnyčios uždavinių.

Atnaujintoje liturgijoje didelė svarba teikiama tėvų dalyvavimui bei aktyviam įsijungimui į Krikšto teikimą. Todėl toliau aptariamas aktyvus tėvų dalyvavimas krikštijant kūdikį, nes dėl

sąmoningai prisiimtų išipareigojimų krikštijant kūdikį, atsiranda pareigos, vykdytinos po Krikšto. Tėvai gali, o ir turi, aktyviai įsijungti krikštijant kūdikį, dar aktyviau privalo religiškai formuoti vaiką, ugdyti tikėjimą.

Iš kūdikių Krikšto apeigų matome, kur tėvai gali ir turi dalyvauti sąmoningai, aktyviai atlikdami savo, kaip tėvų, pareigas.

Kūdikio ir tėvų sutikimas. Krikšto apeigos pradamos kūdikio, tėvų ir krikstatėvių sutikimu. Nors kūdikį Krikštui atneša krikstatėviai, kartu ateina ir tėvai. Kunigas ar diakonas, atėjęs prie susirinkusiųjų krikštyti kūdikį, pasveikina susirinkusiuosius, ypač tėvus, kurie susilaukę kūdikio, kaip gyvybės davėjo Dievo dovanos, nori jį dabar padaryti dieviško gyvenimo dalininku (Romos apeigynas, 1995, 73–75). Pasitinkant kūdikį išreiškiamas tėvų ir krikstatėvių troškimas bei Bažnyčios intencija švęsti Krikšto sakramentą (Sacred Congregation for Divine Worship, 1985, 16).

Vardo davimas. Krikštijantysis susirinkusios bendruomenės ir Bažnyčios vardu klausia: „Kokį vardą išrinkote šiam kūdikiui?“ (Romos apeigynas, 1995, 76), kad jis arba ji būtų pasveikintas ir priimtas šiuo vardu į krikščionišką šeimą. Taip, kaip susitikę žmonės pasisveikina ir prisistato, pasakydami savo vardą, taip ir Krikšto metu įvyksta krikštijamojo pristatymas. Šiuo duotuoju vardu asmuo bus kviečiamas šeimoje, bendruomenėje, visuomenėje. Dievas taip pat kviečia žmogų vardu (Jer 1, 11; Lk 19, 5; Jn 11, 43; 20, 16; Apd 9, 4–6).

Prašymas pakrikštyti kūdikį. Sužinojus vardą tęsiamas krikštijamojo priėmimas: „Ko jam prašote iš Dievo Bažnyčios?“ Tėvai pareiškia prašą kūdikiui „Krikšto“ (Romos apeigynas, 1995, 76). Šis atsakymas yra esminis suprantant Krikšto sakramentą ir Bažnyčios sakramentinį gyvenimą apskritai. Kūdikių Krikštas, skirtingai nei suaugusiųjų, nėra atsivertimo ženklas. Kūdikiai krikštijami atsižvelgiant į tėvų ir krikstatėvių išpažįstamą tikėjimą, kuris bus kūdikiui savas nuo pat pradžios, o vėliau taps jo paties tikėjimu. Įėjimas į Bažnyčią yra tikėjimo kelionės pradžia, kelionės, kuri tęsiasi visą gyvenimą ir vyksta drauge su kitais. Bendrystė kelionėje suteikia galimybę keliaujantiems pasidalyti tikėjimo dovanos išgyvenimais su naujuoju Bažnyčios nariu (Catechesis and Mystagogy, 1996, p. 33).

Nors Bažnyčia skelbia kūdikių Krikšto svarbą ir jiems teikiamo sakramento galiojimą, jos praktika yra ribota, nes, išskyrus mirties pavojaus atvejus, kūdikis nekrikštijamas be tėvų sutikimo ir rimto įsitikinimo, kad po Krikšto vaikas bus auklėjamas katalikiškai. Taigi kad Krikštas nebūtų tik ritualas, svarbu įsitikinti, jog Krikšto malonė bus puoselėjama, auklėjant vaiką krikščioniškai. Bažnyčia rūpinasi tiek tėvų prigimtinėmis teisėmis, tiek vaikų religinio auklėjimo reikalavimais.

Natūraliai tėvai priima esminius sprendimus vaiko gyvenime, kurie veda jų atžalą tikrųjų vertybių link. Neutralus šeimos požiūris į vaiko religinį gyvenimą būtų neigiamas pasirinkimas, atimantis iš vaiko esminį gėrį. Tėvai prašydami kūdikiui Krikšto paliudija, kad prisiima pareigą išauklėti jį tikintį.

Kūdikio pažymėjimas kryžiaus ženklu. Krikšto apeigos, prasidėjusios kūdikio priėmimu, kurio metu tėvai pareiškė norą jį pakrikštyti, tęsiasi kūdikio kaktos paženklinimu kryžiaus ženklu. Krikštytojui pažymėjus kūdikio kaktą kryžiaus ženklu, tą patį daro ir tėvai, o po to krikstatėviai (Romos apeigynas, 1995, 79).

Vienas iš tikėjimo atskleidimo būdų yra ženklai ir simboliai. Kryžiaus ženklas reiškia, kad žmogus yra Jėzaus Kristaus sekėjas – krikščionis. Žegnojimosi metu pasišlakstant švęstu vandeniu prisimenamas Krikštas. Šis paprastas gestas – kryžius – yra svarbus krikščionio tapatybės, atpažinimo ženklas (Catechesis and Mystagogy, 1996, p. 34).

Dalyvavimas Dievo žodžio liturgijoje. Kryžiaus ženklas primena krikščionims Jėzaus Kristaus meilę žmogui. Ta meile dalijamasi švenčiant Dievo žodį, kai kviečiama išgirsti ir apmąstyti kasdieniame gyvenime Šventojo Rašto skaitinius, gyventi Šventojo Rašto mintimis (Catechesis and Mystagogy, 1996, p. 34–35). Aptariant skaitytas mintis, primenama apie Krikšto teikiamas malones, tėvai raginami uoliai atlikti jiems tenkančias pareigas (Romos apeigynas, 1995, 82).

Piktosios dvasios atsižadėjimas ir tikėjimo išpažinimas. Į kūdikio Krikštą susirinkę krikščionys skatinami atsisakyti piktosios dvasios ir atnaujinti savo tikėjimą. Susirinkusieji prisimena, kad yra pakviesti sekti Kristų ir kasdieniu gyvenimu liudyti tikėjimą, atsižadėti piktosios dvasios darbų (Catechesis and Mystagogy, 1996, p. 37).

Šiandienėse kūdikių Krikšto apeigose klausimai pateikiami tėvams bei krikstatėviams, kurie atsakingi už kūdikį ir yra apsisprendę katalikiškai jį auklėti. Krikštijimo apeigose tėvai atsižada piktosios dvasios ir kartu su krikstatėviais išpažįsta Bažnyčios tikėjimą, kuriuo krikštijamas kūdikis, bei dar kartą paliudija, jog kūdikiui nori Krikšto (Romos apeigynas, 1995, 93–96). Negalintis išpažinti tikėjimo gimdytojas (pavyzdžiui, nekatalikas) gali tylėti. Tačiau gimdytojo, pageidaujančio pakrikštyti vaiką, prašoma sudaryti sąlygas arba bent duoti leidimą, kad vaikas būtų auklėjamas krikščioniškai (Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 16, 5).

Degančios žvakės įteikimas. Krikštas tikinčiuosius susieja su velykine Kristaus paslaptimi. Žvakė pakrikštytajam turi priminti, jog jis yra Kristaus apšviestas ir dabar privalo gyventi kaip šviesos vaikas, saugoti tikėjimą. Pakrikštijus ir įteikus degančią žvakę tėvams pavedama globoti kūdikio tikėjimo šviesą (Romos apeigynas, 1995, 100).

Pakrikštyto kūdikio įteikimas tėvams. Apeigų pabaigoje, dar kartą tėvų atsiklausus, ar pažadama pakrikštytąjį auklėti taip, kad mylėtų Dievą ir žmones, kūdikis įteikiamas tėvams.

Tėvų palaiminimas. Visiems sukalbėjus Viešpaties maldą, suteikiamas palaiminimas tėvams (Romos apeigynas, 1995, 101–105). Meldžiamasi palaimos motinoms, tėvams ir visiems dalyvaujantiems, prašant jiems Dievo malonės. Taip baigiamos apeigos.

Taigi už kūdikį meldžiamasi, jis vadinamas vardu, paliečiamas, patepamas, nuprausiamas Krikšto vandeniui, bet į dialogą neįtraukiamas. Šiuo požiūriu komunikatyvinis Krikšto aspektas pasikeitė: iki Vatikano II Susirinkimo dialogas vykdavo tarp celebranto ir krikštijamo kūdikio (į klausimus: ko nori iš Bažnyčios, ar atsižadi piktosios dvasios, ar nori būti pakrikštytas, atsakydavo krikstatėviai pareikšdami krikštijamojo valią). Dabar dialogas, tiesiogiai susijęs su kūdikiu, vyksta tarp liturgijos vadovo ir kūdikio tėvų bei krikstatėvių. Aktyvus tėvų dalyvavimas Krikšto metu kviečia juos krikščioniškai atsakomybei už pakrikštytą kūdikį.

Kūdikių Krikštas suteikia galimybę giliau apmąstyti šeimos vaidmenį atsižvelgiant į atnaujintą Bažnyčios supratimą. Jis iškalbingai liudija Bažnyčios tikėjimą Dievo atpirkimu ir malonėmis (Catechesis and Mystagogy, 1996, p. 11), primena apie Dievo žmogui teikiamų malonių svarbą bei gausumą, neatsižvelgiant į tai, ar į jas atsakoma. Kūdikiai Krikšto metu nedaro nieko – nieko nepažada, neišpažįsta tikėjimo. Kaip anksčiau minėta, bendruomenė, ypač tėvai, šio įvykio metu išpažįsta tikėjimą ir kalba atskleisdama savo pačių įsitikinimus bei išipareigojimą rūpintis vaiku.

Bažnyčia krikštija „vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios“ (Mt 28, 19) – triasmienio Dievo, kuriam tikintysis patiki savo gyvenimą, vardan. Pradinė katechezė – tiek iki Krikšto, tiek ir po Krikšto – parengia šiam galutiniam apsisprendimui. Nuolatinė vaikų katechezė padeda brandinti tikėjimo išpažinimą, jį skelbti per Eucharistiją (BKV, 82).

3. KATECHETINIAI VAIKŲ (PASI)RUOŠIMO ATGAILAI BEI EUCHARISTIJAI METODAI IR VEIKOS FORMOS

3.1. Parapijos veiklos nukreiptumas efektyviam vaikų krikščionimui

Parapija yra svarbiausia vieta, kur formuojasi ir veikia krikščionių bendruomenė. Parapijoje pradedama įsilieti į Bažnyčios visumą. Tai aplinka, kur gimstama ir augama tikėjimu. Parapijos erdvėje realizuojama Žodžio tarnystė mokymu, auklėjimu ir gyvenimo patirtimi (BKV, 257). Tačiau didžiausias šiandienų parapijų rūpestis – pačios bendruomenės sukūrimas ir jos branda. Bendruomenės formavimas tampa šiandienei parapijinei katechezei ne tik uždaviniu, jis kelia ir nemaža sunkumų. Viena vertus, bendruomeninis sakramentinės liturgijos pobūdis lemia ir veikia bažnytinės bendruomenės augimą. Kita vertus, tik brandi bendruomenė sugeba autentiškai bendruomeniškai švęsti sakramentus (A. Galinytė, 2001, p. 29).

„Krikščionių tikėjimas praktikuojamas ir švenčiamas būtent bendruomenėse, kurios teritoriniu pagrindu yra buriamos parapijose. Vadovaujant dvasininkams, kiekviena bendruomenė švenčia tikėjimą ir ugdo savo narius“ (S. A. Stasiulevičiūtė ir kt., 2004, p. 18). Todėl vienas svarbiausių būdų, kuriuo parapija padeda įkrikščioninimo veikoje – tai bendruomeninis gyvenimas. Tačiau neįmanoma tipiškos katalikiškos miesto mega parapijos pavadinti „bendruomenė“, neiškreipiant šio termino prasmės. Kelių tūkstančių šeimų konglomeratas, kur sėkmadieniais aukojamos kelerios šventosios Mišios, labiau gali atrodyti asociacija, visuomeninė organizacija, tačiau ne bendruomenė. Bendruomenės ir nebus, jei parapijos nariai nesieks jos sukurti.

„Bendruomenės nariai drauge ugdomi, tobulinasi, keičiasi patirtimi, dalijasi vertybėmis. Natūralu, kad bendruomenė savo nariams, taip pat norintiems jais tapti teikia savo nuostatus, kelia kokius nors reikalavimus; natūralu ir tai, jog ji savo narius, ypač naujokus, moko to, kas jai yra esminga“ (S. A. Stasiulevičiūtė ir kt., 2004, p.18). Bendruomenė – tai *buvimas vienu kūnu*, kuris sujungia žmones bendram gyvenimui. Įkrikščioninimo tarnystėje siekiama, kad žmogus visiškai atsiduotų krikščioniškam gyvenimui. Todėl parapijos nariai turėtų padaryti visa, ko reikia, kad gyventų vieni su kitais, kad į savo bendruomenę kviestų katechumenus ir kandidatus (pirmajai Eucharistijai, Sutvirtinimui). Kas padeda parapijoms tapti klestinčiomis bendruomenėmis? Vienas iš būdų kurti mažas, tikslines krikščioniškas bendruomenes parapijoje. Tai galėtų būti grupės nuo trijų keturių iki 50 žmonių. Tai galėtų būti studijų, tarnystės ar socialinės grupės. Kita vertus, reikia siekti pastatyti Bažnyčią, kaip Dievo tautą ir Kristaus kūną, o ne fizinį pastatą, kurti Bažnyčios narių santykius kaip audinius kūne, kurie leidžia jam išlikti vientisu ir funkcionuoti. O funkcionuojanti bendruomenė bus pajėgi vykdyti efektyvų įkrikščioninimo darbą, į kurį įsitrauktų visa parapija (P. J. McBrien, 1997, p. 49).

Pagrindinis įkrikščioninimo dokumentas *Suaugusiųjų įvedimo į krikščionybę apeigynas* peržvelgia bei atgaivina daugybę kelių, kurie atveda žmones į Bažnyčią. Kūdikių Krikšto, pirmosios Eucharistijos šventimo bei paauglių Sutvirtinimo praktika yra tiriama ir atnaujinama, atsižvelgiant į *Suaugusiųjų įvedimo į krikščionybę apeigyno* nuorodas. Tiek atskiri asmenys, tiek bendruomenė turi pajusti įkrikščioninimo prasmę; bendruomenė turi ne tik stebėti tuos, kurie nori įsijungti į Bažnyčią, bet ir pati bendruomenė, į kurią yra įvedama, išgyventi įkrikščioninimo reikšmę. Vienas iš evangelizacijos vyksmo etapų yra katechetinė veikla – tai „įvedamoji veikla tiems, kurie pasirenka Evangeliją, ir tiems, kuriems būtina papildyti ar pertvarkyti jų įvedimą į krikščionybę“ (BKV, 49). Bažnyčia „per katechezę ir įvedimo sakramentus įveda į krikščioniškąjį tikėjimą ir gyvenimą tuos,

kurie atsiverčia į Jėzų Kristų, arba tuos, kurie vėl pradeda jį sekti, vienus įtraukdama, kitus iš naujo įvesdama į krikščionių bendruomenę“ (BKV, 48).

Dievo Tauta, atstovaujama vietinės Bažnyčios, įkrikščioninimo sakramentus turi švęsti drauge su visais krikščionimis. Šiame procese, ypač įkrikščioninimo sakramentus švenčiant liturgiškai, turi dalyvauti kuo daugiau vietinės Bažnyčios tikinčiųjų. Maža to, visa tikinčiųjų bendruomenė yra pašaukta apaštalauti, todėl turi būti pasirengusi pavyzdžiu ir žodžiu visokeriopai remti tuos, kurie ieško Kristaus ir jo Evangelijos. Įvairiomis savo gyvenimo aplinkybėmis visi tikintieji yra pakviesti pagal savo išgales skelbti Evangeliją, todėl visa tikinčiųjų bendruomenė privalo padėti vaikams ir paaugliams jų tikėjimo kelionėje. Ypač reikia pabrėžti kad:

- tikintieji turi atminti, kad Bažnyčia ir jos nariai yra atsakingi už Dievo Žodžio skelbimą; kad jie visi įpareigoti apaštalybei, skelbiant Evangeliją, kuri perduodama žodžiais ir gyvenimo pavyzdžiu. Tik tokiu būdu apie ją visi sužinos. Tikintieji turi kandidatams gyvu pavyzdžiu paliudyti Kristaus dvasios buvimą jų parapijos bendruomenėje, šeimose ir jų asmeniniame gyvenime, kad taip vestų juos į tikrą atsivertimą bei išiliejimą į Katalikų Bažnyčios bendruomenę;

- tikintieji turi troškinti kuo aktyviau dalyvauti Eucharistijos šventime su vaikais, savo rūpestį dėl būsimų Bažnyčios narių išreiškdami aktyviai dalyvaudami pirmos Atgailos ir Eucharistijos apeigose, aiškiai atsakinėdami į maldų kreipinius, drauge meldamiesi, giedodami;

- žinodami, kad tai yra naujų tikinčiųjų augimas ir išiliejimas į bendruomenę, visi tikintieji stengiasi atsakingai dalyvauti šioje veikoje;

- Gavėnios laikotarpiu tikintieji turi parodyti besiruošiantiesiems pirmajai Atgailai, ypač per Atgailos sakramentą, asmeninį nusižeminimo, tarnystės, atgailos ir tikėjimo dvasios pavyzdį. Velykų vigilijoje visi drauge turėtų aktyviai dalyvauti Krikšto pažadų atnaujinimo apeigose (RCIA, 9).

Taigi įvedimas į krikščionybę negali būti vien katechetų ar kunigų rūpestis, bet visos tikinčiųjų bendruomenės veikla. Nuolatinis tikėjimo ugdymas yra visai bendruomenei skiriama užduotis. Krikščionių bendruomenė stebi ir dalyvauja vaikų katechetinėje veikoje, kaip faktą, kuris ją tiesiogiai įpareigoja. Krikščionių bendruomenė ne tik naudinga katechizuojamiesiems, bet ir daug gauna iš jų. Vaikai ir jaunimas įneša naują žmogišką ir religinį turtingumą į bendruomenę. Nauji nariai ateina į esančią bendruomenę. Tačiau šiandien pastebima, kad parapijoje nemokama priimti žmonių. Bendruomenės nariai neišnaudoja savo malonių, talentų, bijo išsipareigojimų. Parapijoms reikia išmokti priimti kiekvieną žmogų tokį, koks jis yra. Pagalba, kurią bendruomenė suteikia įvestajam, yra įvestojo integracija į tikinčiųjų bendruomenę (BKV, 69). Vykdyti vaikų įkrikščioninimo katechezę bendruomenė turėtų paskirti katechetą ar keletą katechetų, atsižvelgiant į parapijos poreikius. Tai turėtų būti tinkamai pasiruošę katechetai. Ir didžiausiose, ir mažiausiose bendruomenėse įmanoma vykdyti įkrikščioninimo veiką.

Bendruomenės atstovai – katechetai, ruošiantys vaikus, – yra svarbūs žmonės įkrikščioninimo veikoje. Reikia supažindinti vaikus su suaugusiuoju (katechetu), kuris su jais praleis laiką, susipažins ir taps jų draugu, išklausys juos. Vaikų įkrikščioninimo procese ypač svarbus kunigas. Jis vadovauja įkrikščioninimo etapų apeigoms: krikštydamas, teikdamas Atgailos sakramentą, dalyvaudamas vaikų pirmojoje Komunijoje ir Sutvirtinime. Jis yra vyriausias parapijos katechetas, asmuo juridškai atsakingas vyskupui bei visuotinei Bažnyčiai už jo parapijoje vykdomą katechezę (P. J. McBrien, 1997, p. 33–35).

Vaikų įkrikščioninimas – tai įkrikščioninimo tarnystės suaugusiesiems pritaikymas ar pakoregavimas vaikams. Vaikai įkrikščioninimo sakramentus švenčia drauge su susirinkusiais, t. y.

tikinčiaisiais bendruomenės nariais, įkrikščioninimo bendrakeleiviais, šeimomis (P. J. McBrien, 1997, p. 33). Vaikų įkrikščioninimas, pritaikant suaugusiųjų įkrikščioninimo tvarką, suteikia krikštytiems vaikams galimybę visiškai įsijungti į Katalikų Bažnyčią.

Katechezė per savo įvedančiąją paskirtį tikintįjį inkorporuoja į krikščionių bendruomenę, gyvenančią, švenčiančią ir liudijančią tikėjimą. Esminis katechezės tikslas yra ne tik supažindinti, bet ir atvesti žmogų į bendrystę, į artumą su Jėzumi Kristumi (BKV, 68, 80). Kai bendruomenė nepriima katechumenų į savo tarpą jiems pasiekus tam tikrą religinio subrendimo laipsnį, katechezė gali likti neveiksminga. Katechezė – kvietimas tikėti. Katechezė, kaip *Dievo žodžių perteikimas, kviečiantis kitus į tikėjimą*, suprantama ne vien kaip biblinio patyrimo apmąstymas ir perpasakojimas, bet ir liudijimas. Tikėjimas visų pirma yra Dievo dovana. Mes galime pakviesti žmones tikėti, bet negalime versti jų priimti tikėjimą.

Tikinčiųjų bendruomenės nariais tampame per Krikštą, tačiau sąmoningai ir visapusiškai dalyvauti pradėdame priėmę dar du sakramentus – Atgailos ir Eucharistijos. „Šie du pirmąjį kartą priimti sakramentai reiškia mūsų apsisprendimą nuolat aktyviai dalyvauti bendruomenės gyvenime bei šventime, visų pirma – kiekvieno sekmadienio šv. Mišiose“ (S. A. Stasiulevičiūtė ir kt., 2004, p. 18). Atgailos ir Eucharistijos sakramentų katechezė – tai pirmiausia ruošimas susitikimui ir bendrystei su Jėzumi Kristumi. Neužtenka tik žinių, neužtenka tik išmokti tikėjimo tiesas, reikia sudaryti sąlygas tikėjimo patirčiai augti. Reikia tikėjimą auginti, brandinti, leisti jam veikti. Todėl parapijinė katechezė pirmiausiai yra tikėjimas per patirtį, per patirtį grupelėse, kur mokomasi skaityti Šventąjį Raštą, per kurį pats Dievas kalba, kur mokomasi Dievą pažinti per simbolius, per sakramentus, kad jie kalbėtų, kur mokomasi būti bendruomenėje. Sakramentinė katechezė įveda į bendruomenę, į tikinčią bendruomenę, nes tikėjimas duotas bendruomenei ir bendruomenėje reikia asmeniškai išpažinti, kad toliau būtų tęsiamas gautas tikėjimas. Tikėjimo prigimtis reikalauja, kad tikėjimas nori būti švenčiamas, pažįstamas, išreikštas malda. Ir jeigu to nėra, tikėjimas yra dirbtinis. Jis pasilieka tiktai prote, atmintyje, bet nekeičia gyvenimo, nes tikėjimas veda į gyvenimą, į gyvenimą su Jėzumi Kristumi.

Vaikų katechezė turi formuoti krikščionis, turinčius sąmoningą tikėjimą ir juo gyvenančius. Vaikų katechezė padeda:

- įgyti naują, gyvą Dievo kaip gailestingąjį Tėvo patyrimą;
- sąmoningiau atrasti Jėzų Kristų (ir ne vien Jo dieviškumą, bet ir Jo žmogiškumą);
- pajusti bendrą atsakomybę už Bažnyčios misiją pasaulyje;
- įsisąmoninti iš tikėjimo kylančią socialinę atsakomybę (S. A. Stasiulevičiūtė ir kt., 2004, p.

24).

Katechezė yra tikėjimo vadovas į atsivertimą, krikščioniškai moralų gyvenimą, charakterio ugdymą ir tokį dvasinį pasirengimą, kad galėtume pasiekti mums dieviškai nubrėžtą paskirtį: „Būsime panašūs į jį, nes matysime jį tokį, koks jis yra“ (1 Jn 3, 2). Bendruomenė kviesdama vaikus turi įsiklausyti, būti jautri juos ugdydama. Katechetinis požiūris turi būti nukreiptas į turinį, bet ne mažiau svarbu, kad jis būtų nukreiptas ir į asmenį. Žvelgti į tuos, kurie mokomi, kaip į paties Dievo siūstus; išgirsti jų klausimus, baimes, abejones ir niekada nesmerkti. Čia visada labai svarbus vaikų katechetas, kuriam tenka svarbi misija paruošti įkrikščioninimo sakramentui – pirmajai Eucharistijai. Tai tampa ypač svarbu, kai vaikai ir paaugliai šeimose negauna tinkamo religinio auklėjimo (S. A. Stasiulevičiūtė ir kt., 2004, p. 23). Katechetas skleidžia ir liudija Jėzaus asmenį ir žinią tam, kad pažadintų klausytojų tikėjimo atsakymą.

Kyla klausimas, ar vaikų parapijinėje katechezėje katechetui vykdyti skaitiniais pagrįstą katechezę, ar toks metodas pateiks pakankamą doktrinos ir tradicijos suvokimą? Atsakyti galima taip:

- Katalikų doktrina ir sakramentai atsirado iš Šventojo Rašto, o ne atvirksčiai. Taigi natūralu, jog skaitiniai apie gimimą veda prie diskusijos apie įsikūnijimą, kad Jėzaus krikštas sukelia diskusiją apie Krikšto įsipareigojimus, kad jo kvietimas atleisti pristato Susitaikinimo sakramentą, kad Gavėnios metu apmąstoma Velykinė paslaptis.

- Jėzus mokė darbais: gydydamas, atleisdamas, valgydamas su nusidėjėliais, užtardamas atstumtuosius. Kalbėdamas Jėzus naudodavo įvairius pasakojimus. Užuoat skaites paskaitą apie nefunkcionalią šeimą, jis pavartojo sūnaus palaidūno alegoriją. Užuoat pateikęs Dievo Apvaizdos doktriną, jis tapė lauko lelijų įvaizdžius. Jėzus neanalizavo žmogaus kančios problemos, bet kentėjo Kalvarijoje. Taigi skaitiniais pagrįsta katechezė seka Jėzaus pavyzdžiu. Jei mokysime taip, kaip darė Jėzus, turėsime pasakoti pasakojimus pilnus įvaizdžių ir paprastos poezijos, persipynusios su keliomis eilutėmis doktrinos, apibendrinančios pasakojimų prasmę.

Vaikų santykis su Kristumi atsiranda girdint jo žodžio skelbimą. Įkrikščioninamieji vaikai pirmiausia patys savo viduje reaguoja į tam tikrą Evangelijos pasakojimą, vėliau šiuo išgyvenimu dalijasi grupėje. Tai praplečia jų pačių interpretaciją; dar vėliau vaikai svarsto, „ką ši Evangelija kviečia mus daryti?“, kol galiausiai išgyvenimas baigiamas malda.

Melstis kartu su bendruomene yra vienas svarbiausių krikščionybės akcentų. „Kur du ar trys susirinkę mano vardu, ten ir aš esu tarp jų“ (Mt 18, 20). Krikščionybė yra bendruomeninė religija. Bendruomenė turi rūpintis, kad jos nariai tinkamai pasirengtų gyvenimui bendruomenėje. Todėl svarbu, kad vaikas mokytųsi melstis kartu.

Šv. Mišios yra parapijos gyvenimo viršūnė ir kartu bendruomenę suvienijantis įpareigojimas. Parapijos nariai ateina į šv. Mišias kaip tikinti katalikiška bendruomenė, suvienyta Kristaus prisikėlimo, Bažnyčios mokymo. Šv. Mišių tikslas yra tikinčiųjų pašventinimas. Pašventinti – tai paskirti šventam tikslui ar religiniam uždaviniui. Bendruomenė dalyvauja šv. Mišiose ne kaip socialinis sambūris, bet kaip tikinčiųjų šeima, Dievo valia surinkta draugėn. Liturgija turi du tikslus: pagarbinti Dievą ir pašvesti tikinčiuosius. Taigi pirmasis parapijos rūpestis organizuojant liturgiją turėtų būti sakralus dieviškumo šventimas. Garbinant Dievą reikia vengti paviršutiniško sentimentalumo. Šv. Mišiose negali būti nieko pigaus ar prasto. Vengiant vidutiniškumo, pagarba rodoma ne tik Dievui, bet ir parapijos bendruomenei (Liturginis parapijos atsinaujinimas, 2001, p. 34). Bendruomenė turėtų būti skatinama dėti daugiau pastangų organizuojant liturgijos šventimą. Vieniems galbūt tai reikštų ateiti į šv. Mišias ir garsiai, aktyviai atsakinėti. Kitiems – dalyvauti chore, procesijoje ar panašiai. Tai būtų jų šventimas, jų dalyvavimas pašventinime, asmeninė dovana Dievui (Liturginis parapijos atsinaujinimas, 2001, p. 35–36). Eucharistinė komunija vienijo ne tik su auka, bet ir su bendruomenės nariais. Todėl Eucharistija bene labiausiai iš visų sakramentų yra skirta bendruomenei. Kristaus kūnas ir kraujas kaip bendruomenės maistas maitina ir pačią Bažnyčią: bažnytinė bendruomenė gauna gyvybės ir jėgos būti Kristaus kūnu (L. G. Walsh, 1988, p. 227).

Vatikano II Susirinkimas, atsigręždamas į pirmųjų amžių tikėjimą, vėl iš naujo pabrėžia bendruomeniškumo svarbą autentiškam Eucharistijos šventimui, o antra vertus, Eucharistijos, kaip bendruomenės maisto, svarbą bendrijai auginti. Liturginis sakramentų šventimas geriau nei kas nors kita išreiškia ir ugdo bendruomeniškumą. Liturginiai veiksmai pačia savo prigimtimi yra ne asmeniniai, o vieši Bažnyčios veiksmai (Liturgikos apžvalga, 1996, p. 18).

Parapijos užduotis – paruošti vaikus įsitraukti į bendruomenę, kuri tarnauja, garbina bei moko klausymosi ir atsako į jį būdų. Parapijos užduotis yra mistagginė. Atsivertimas savo esme yra santykis arba, tiksliau sakant, santykių rinkinys, kuris padeda bendruomenės nariams girdėti ir matyti savo santykį su Jėzumi. Tai žengimas nuo Aš – Tai iki Aš – Tu. Norėdami padėti vaikams pastebėti, kaip Dievas veikia jų gyvenimuose, reikia, kad žmonės juos mylėtų, girdėtų ir būtų su jais. Tokiu būdu visiškai realizuojama ne tik religinė, bet ir grynai žmogiškoji dialoginės būtybės prigimtis. Švęsdami sakramentus krikščionys niekada nėra vieni. Taip tikintieji per sakramentų šventimą yra išlaisvinami iš asmeninės izoliacijos (Beguerie P. ir kt., 1998, p. 112).

Taigi pilna vaikų sakramentinė katechezė priklauso nuo parapijos krikščioniško gyvenimo būdo kokybės, pilnatvės bei visumos ir sugebėjimo efektyviai išreikšti Bažnyčios gyvenimą tokiu būdu, kurį kandidatai suprastų pagal savo galimybes ir mokymosi stilių. „Dievo Sūnus įeina į žmonijos istoriją, priima žmogiškąjį gyvenimą ir mirtį, įgyvendina naują ir galutinę sandorą tarp Dievo ir žmonių. Katechezės uždavinys – atskleisti, kas yra Jėzus Kristus, parodyti jo gyvenimą ir tarnystę, krikščioniškąjį tikėjimą pateikti kaip jo asmens sekimą“ (BKV, 41).

3.2. Vaikų rengimo(–si) Atgailos ir Eucharistijos sakramentams parapijinėje bendruomenėje vyksmas

Vaikystė kaip tik yra žmogiškojo ir krikščioniškojo švietimo laikotarpis. Šiuo laikotarpiu vyksta tolesnis įkrikščioninimas, prasidėjęs Krikšto sakramentu. Po Krikšto dėmesys sutelkiamas vaiko tikėjimo ugdymui ir jo įvedimui į Bažnyčios gyvenimą (BKV, 178). Kiekvienai tikinčiųjų bendruomenei svarbu vykdyti įkrikščioninimo veiką su katechetinio amžiaus vaikais. *Suaugusiųjų įvedimo į krikščionybę apeigynas* kalba apie įkrikščioninimo kelią gyvojoje tikėjimo bendruomenėje. Vadovaudamasi liturginiais metais bei vedama Šventojo Rašto skaitinių tikinčiųjų bendruomenė rūpinasi pilnu, sąmoningu, aktyviu dalyvavimu visų tų, kurie nori šiame pasaulyje būti Dievo karalystės ženklais. Todėl „katechetinė pedagogika veiksminga tada, kai krikščionių bendruomenė atskiriems individams tampa konkrečiu ir pavyzdiniu atskaitos tašku. Taip atsitinka tada, kai bendruomenė tampa katechezės šaltiniu, vieta ir tikslu. Bendruomenė tampa matoma tikėjimo liudijimo vieta; rūpinasi savo narių ugdymu, juos priima kaip Dievo šeimą, dalydamasi gyvenimo ir nuolatine tikėjimo augimo aplinka“ (BKV, 158).

3.2.1. Vaikų regimo Atgailai ir Eucharistijai metodų ir veiklos formų galimybės

Perteikiant Išganymo žinią vaikų katechezėje naudotini įvairūs metodai, kaip paminėta ir kalbant apie šeimų katechezę, pvz., indukcijos, dedukcijos, operatyvinės atminties (kerigminis arba besileidžiantis), egzistencinis (arba kylantis) metodas (BKV, 150–151), siekiant vaikų įkrikščioninimo veika įtraukti juos į aktyvų gyvenimą krikščionių bendruomenėje.

Popiežius Pijus X, matydamas tendencijas atidėlioti vaikų dalyvavimą sakramentiniame gyvenime dėl žinių stokos, mokė, kad ir vaikai turi teisę priimti sakramentus. 1910 m. išleistame dekretu *Quam singulari* jis teigė, kad pilnas ir tobulas krikščioniškos doktrinos išmanymas nėra būtinas pirmajai Komunijai bei pirmajai išpažinčiai (Congregation for the Discipline of the Sacraments, 2001). Laikomasi nuomonės, kad palengva vaikas išmoks ir suvoks pagrindines tikėjimo tiesas (Issues in the Christian Initiation of Children, 1989, p. 70). Šis dekretas priminė, kad sakramentiniame gyvenime neįprivalomas išsamus tikėjimo doktrinos išmanymas, vaikas tik turi skirti Eucharistinę duoną nuo paprastos, kad kartu su visa bendruomene galėtų dalyvauti išganymo

paslapyse. Tačiau vien minimalistinė dekreto interpretacija (svarbu, kad skirtų duoną nuo Eucharistinės duonos) išleidžia iš akių šio dokumento parašymo tikslą. Vaikas turi būti girdėjęs Jėzaus istoriją – pasakojimą apie jo gyvenimą, kančią, mirtį ir prisikėlimą, nes tai yra tikėjimo (ir išganymo istorijos!) pagrindas. Svarbu, kad tėvai ir katechetai išmokytų vaikus suvokti, kad Komunija yra tik vienas Eucharistinės puotos aspektų. Vaikai turėtų būti supažindinami su Paskutinės Vakarienes pasakojimu ir susieti dalyvavimą šv. Mišiose su šiuo įvykiu. Kalbant apie išganymo paslaptis su vaikais, nereikia minėti *transsubstanciacijos* ar *tikro buvimo* terminų, tačiau svarbu atkreipti dėmesį į duonos laužymą, kad jie kartu su visa aplink altorių susibūrusia bendruomene galėtų dalytis Viešpaties kūnu ir krauju (Issues in the Christian Initiation of Children, 1989, p. 71).

Neefektyvu naudotis vien katekizmais, mokant vaikus tikėjimo tiesų. Tikėjimo išpažinimas – kas kita. Tai yra bendruomenės malda, kartojama kiekvieno sekmadienio Eucharistijos šventimo metu. Kartu su suaugusiais jos žodžius taria ir vaikai. Krikščionys niekada nėra „per daug suaugę“ *Tikėjimo išpažinimui*, tuo tarpu iš vaikų katekizmo „išaugama“ (Issues in the Christian Initiation of Children, 1989, p. 72). „Bažnyčia visada naudojosi tikėjimo formuluotėmis, kurios trumpai nusako tai, kuo Bažnyčia tiki ir gyvena: Naujojo Testamento tekstai, simboliai ir trumpi tikėjimo išpažinimai, liturginės formuluotės, eucharistinės maldos. Vėliau buvo nuspręsta, kad tikėjimą galima pateikti ir išsamiau kaip organišką sintezę. Tai buvo padaryta per katekizmus, kurie pastaraisiais metais atnaujinti ir parengti daugelyje Bažnyčių“ (BKV, 119). Tačiau ruošiantis švęsti sakramentus, perdėtai akcentuojant vien katekizmo mokymąsi mintinai, dažnai užgožiami esminiai tikėjimo išpažinimo dalykai: Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios darbas sukuriant, atperkant ir pašventinant žmogų. Tai yra doktrina, kurią turi žinoti vaikai (Issues in the Christian Initiation of Children, 1989, p. 73). Tačiau taip pat reikia ne vien kalbėti apie tai, kuo tikėti, bet svarbu parodyti – kaip tikėti (R. Leitner, H. Fink ir kt., 1998, p. 166). Katechetas įvesdina asmenis į bendruomenę, per pasakojimus bei sakramentus atskleisdamas jiems išgelbėjimo istoriją, padėdamas (tiek, kiek žmogus gali padėti) jiems gyvenimu atsiliiepti į Šventosios Dvasios veikimą.

Tikėjimo tiesų sąrašas, pagrindiniai Bažnyčios mokymo elementai gali pasitarnauti siekiant tikslo, bet labai svarbu suvokti, kokio tikslo siekiama. Šiandien matome, kad dažnai katekizmo išmanymas yra galutinis siekiamas tikslas, kuris apima tik žinojimą, bet ne pamaldumą ar religines praktikas. Žinotinų tiesų rinkiniai yra naudingi, nes leidžia sisteminti turimą informaciją bei padeda interpretuoti faktus. Tačiau jie nenaudingi, jei katechizuojamasis yra skatinamas tik įsidėmėti faktus, bet ne juos interpretuoti ir taikyti gyvenime. Tikrasis religinio ugdytojo tikslas yra skatinti auklėtinius gyventi pilnutinį krikščionišką gyvenimą – paremtą Bažnyčios mokymu ir išsiskleidžiantį gerais darbais. Krikščioniškasis gyvenimas yra daugiau nei Bažnyčios mokymas. Taigi kiekvieną kartą, pateikdami vaikams žinotinus faktus, bet nemokydami jų būti aktyviais krikščionių bendruomenės nariais, mes išleidžiame iš akių tai, kas yra svarbiausia (Issues in the Christian Initiation of Children, 1989, p. 68–69). Kiekviena katechezės tema, pavyzdžiui, katechezė apie Dievą Tėvą, yra pažintinė ir kartu moraliai įpareigojanti; ji išmokstama per maldą ir priimama liudijimu pasauliui. Vienas uždavinys atitinka kitą: tikėjimo pažinimas parengia mesijinei veiklai; sakramentinis gyvenimas teikia jėgų moraliniam persikeitimui.

Kadangi atsivertimas yra esminis vaikų įkrikščioninimo tikslas, įkrikščioninimo procesu siekiama paskatinti esminį vaiko santykį su Dievui. Kaip ir bet kokiuose santykiuose, pagrindinis elementas yra bendravimas. Dvasiniame pasaulyje ši bendravimo forma vadinama malda. *Suaugusiųjų įvedimo į krikščionybę apeigynas* pabrėžia žmonių atsivertimo pastebėjimo jiems augant maldoje

svarbą. Šiuo metu maldos formulių mokymasis yra ne toks svarbus kaip paskatinimas viduje atsigręžti į Dievą. Kadangi malda yra asmeninis išgyvenimas, vaikui galima padėti pasiūlant įvairias maldos išgyvenimo formas, iš kurių jis galėtų sukurti savo asmeninę unikalią maldą (K. Coffey, 1998, p. 15–16, 18).

Vaikų paruošimas Atgailos ir Eucharistijos sakramentams yra svarbi katechezės užduotis. „Ugdant vaikų sąžines, kad jie suvoktų nuodėmę ir atgailą, reikia atsižvelgti į jų amžių bei patirtį. Taigi vaikų išpažintis kaip atsivertimo sakramentas negali būti laikoma galutiniu religinio lavinimo tikslu“ (Tarptautinė teologijos komisija, 1999, C.IV.2). Kad Atgaila būtų ne vien formalus žingsnis prieš Komuniją, tai priklauso ne vien nuo katechezės, bet ir nuo to, kaip bendruomenėje atliekamas vaikų Atgailos šventimas. Siektina, jog tai būtų šventė vaikams, kad susitaikinimas neštų džiaugsmą, kurtų teigiamą dvasinę būseną, neįdiegtų baimės. Kartu su vaikais Susitaikinimo šventime dalyvauja ir jų tėvai, krikštaitėviai bei ankstesniais metais pirmą kartą šventę Atgailą ir Eucharistiją vaikai. Tai būtų Susitaikinimo liturgijos šventimas su individualia Išpažintimi. Tai pabrėžia ir *Suaugusiųjų įvedimo į krikščionybę apeigynas* teigdamas, kad Susitaikinimo liturgija gali būti švenčiama pakrikštytų, kurie ruošiasi Eucharistijai, atliekant sąžinės tyrimą bendruomeniškai (RCIA, 291–293, 459–461, 463).

Vaikų įkrikščioninimo veikoje nesiekama vien suteikti teorinių žinių apie Susitaikymo sakramentą, pagrindinis tikslas – formuoti sąžinę atitinkantį elgesį, pirmiausia akcentuojant tikrą atgailą, vidinį atsigręžimą į Dievą, o ne vien išpažintį ir formalų pasiruošimą jai. Tada pirmos Atgailos katechezė yra persipynusi su katechumeniniu pasiruošimu įkrikščioninimo sakramentui – Eucharistijai. Taip sudaromos sąlygos tęstinei atgailos katechezei, kuri palaipsniui veda vaiką į moralinį tikėjimo gyvenimą. Ši katechezė apima moralės ugdymą bei tęstinį atsivertimą, pritaikytus Bažnyčios nariams visose individualaus ir bendruomeninio gyvenimo pakopose (Issues in the Christian Initiation of Children, 1989, p. 122). Taigi pirmosios atgailos katechezės užduotis – palaipsniui vesti vaiką į atgailos ir susitaikymo paslaptis pokrikštiniame kontekste.

Suaugusiųjų įvedimo į krikščionybę apeigynas kalba apie „atsivertimo katechezę“, rūpestingai pritaikytą liturginiams metams, lydimą Dievo žodžio šventimo (RCIA, 75). Tai reiškia, kad ir vaikų įkrikščioninimo veikoje atgaila aptariama Gavėnios metu, o ne velykiniu laikotarpiu, Mesijo gimimas studijuojamas Advento – Kalėdų metu, o ne Didžiąją savaitę; Marijos vaidmuo aptariamas Advento metu, o ne gegužės mėnesį. Toks požiūris padeda susieti katechezę su religiniu gyvenimu. Į atsivertimą vedanti katechezė kyla iš Dievo žodžio, skelbiamo kiekvieną sekmadienį ištikus liturginius metus (B. Corcoran, 1997, p. 22).

„Rengimas sakramentams gali ir turi vykti tik adekvačiomis sąlygomis, skiriant tam darbui pakankamai laiko, pritaikant aplinką bei specialiai parengtą programą, talkinant ir remiant parapijos bendruomenei, nes priimantys sakramentus vaikai tampa jos nariais“ (S. A. Stasiulevičiūtė ir kt., 2004, p. 18), liturginių metų eigoje vykdant katechezę ir atitinkamu liturginiu laikotarpiu švenčiant sakramentus. Vaikų įkrikščioninimo proceso pasiruošimo Eucharistijos sakramentui etapo užsiėmimai prasideda rugsėjo mėnesį, o baigiasi gegužės mėnesį, pirmą kartą priimant Atgailos ir Eucharistijos sakramentus. Atgailos ir Eucharistijos sakramentai švenčiami tą pačią savaitę, nes vaikams, priėmusiems Atgailos sakramentą, nebėra dvasinių kliūčių susitikti su Jėzumi Eucharistijoje.

3.2.2. Vaikų Atgailos ir Eucharistijos sakramentų katechezės parapijinėje bendruomenėje turinys, vedantis į tikėjimo praktikavimą

Šios galimos programos akcentų pateikimo tikslas nėra pateikti tikslias tikėjimo perdavimo instrukcijas. Tai pagrindinės temos ir jų plėtojimas, kuris perteikiamas vaikams, besiruošiantiems pirmajai Atgailai ir Eucharistijai. Kiekviena bendruomenė pagal poreikius, galimybes tai įgyvendina, atrasdama, kurdama ir pritaikydama, kas jai geriausiai pavyksta įgyvendinti. Temų, kurios pateikiamos katechetinių užsiėmimų metu, turinys plėtojamas atsižvelgiant į vaikų tikėjimo sąmoningumo lygį, turint omenyje prielaidą, kad teorinį pagrindą vaikai gauna per tikybos pamokas, įgyvendinant Bendrąsias katalikų tikybos programas. Todėl, jei yra būtinybė, jei vaikams nepakako tikybos pamokų ir nepakanka katechetinių užsiėmimų tikėjimo tiesoms ir maldoms išmokti, vaikai mokosi savarankiškai, atsižvelgdami į kiekvieno užsiėmimo pabaigoje pateiktą nuorodą, ką vaikai turi išmokti ir įsiminti per katechetinį užsiėmimą arba iš katekizmo, pritaikyto vaikų sąmoningumui, nes katekizmas kaip mokymo priemonė neatmestina, jis būtinas „autentiškai tikėjimo pedagogikai“ (Jonas Paulius II, 1999). Katechetinis mokymas turi būti vykdomas, panaudojant visas pagalbines didaktines ir socialinio bendravimo priemones, kurios atrodo veiksmingos (CIC, 779). Šiandien elektronikos amžiuje galime naudotis priemonėmis, pvz., garso, vaizdo medžiaga, efektyvesniam krikščioniškam švietimui. Katechetinių užsiėmimų metu naudotinos vaizdinės priemonės: paveikslai, plakatai, skaidrės, vaizdo filmai. Svarstant katechetines temas, jose pateiktų nuorodų literatūra gali būti naudojama kaip metodinės priemonės užsiėmimams vesti. Svarstant temas naudojamas Šventasis Raštas: skaitomos atitinkamos vietos ir jos interpretuojamos, vaidinant ar žiūrint vaizdo medžiagą.

Vaikai sukviečiami ruoštis sakramentams rugsėjo pradžioje. Į užsiėmimus renkasi kartą per savaitę, jeigu yra galimybių, sekmadieniais. Katechetiniai užsiėmimai vyksta grupėse. Rekomenduotina, kad grupės nebūtų didesnės kaip 20 vaikų. Grupė yra labai svarbi asmeninio brendimo tikėjimo procese. Labai svarbu įsidėmėti, kalbant tiek apie mažųjų katechezę, kuriems geresnis darbas lengvina bendravimą, tiek kalbant apie jaunimą, kuriems grupė yra gyvybiškai svarbus poreikis ugdant asmenybę (BKV, 159). Sekmadieniais vaikai su tėvais kviečiami švęsti Eucharistiją. O patys užsiėmimai vyksta prieš Eucharistijos šventimą arba po jo. Užsiėmimai pradunami ir baigiami malda, kuri susideda iš Dievo žodžio mums – Šventojo Rašto ištraukos ir mūsų atsakymo Dievui – savais žodžiais išsakymais maldavimais, garbinimu.

Liturginis gyvenimas suprantamas kaip bažnytinio gyvenimo šaltinis ir aukščiausias bažnytinio gyvenimo lygmuo. Garbinimas skirtas papasakoti šventas istorijas, ritualo metu atkurti šventus tikėjimo istorijos išgyvenimus ir šiuos šventus asmeninio gyvenimo momentus sutapatinti su šventais bendruomenės gyvenimo momentais. Taigi pastangos parengti vaikus garbinimui jau ir yra neformalus garbinimas drauge su jais. Pakrikštyti vaikai, dabar besiruošiantys pirmajam Komunijos priėmimui, išties jau dalyvavo pačioje pagrindinėje ir svarbiausioje formalioje liturginėje patirtyje: jie visi buvo pakrikštyti Jėzaus Kristaus vardu, buvo įtraukti į narystę krikščioniškoje bendruomenėje. Taigi nekalbame apie visiškai „nebažnytinius“ vaikus. Tačiau apsunkinama vaikų galimybė pasijausti priklausančiais krikščioniškai bendruomenei, jei po to, kai vaikai pakrikštijami, nutraukiamas jų įvedimo procesas. Vaikai turėtų nuolat dalyvauti sekmadienio Eucharistijos šventime, leisdami liturgijai pabrėžti jų pačių privilegijuotą narystę tikinčiųjų bendruomenėje bei paskatinti jų didėjančią atsakingą dalyvavimą bendruomenės gyvenime (Beginning the Journey, 1986, p. 44–46).

Nuo pirmųjų ruošimosi Eucharistijai dienų kandidatai turi būti mokomi griežtai laikytis Viešpaties dienos šventimo:

▪ turi būti pasirūpinta, kad kandidatai visuomet dalyvautų sekmadienio šv. Mišių liturgijos šventime ir taip būtų pratinami aktyviai dalyvauti Katalikų Bažnyčios praktikuojamame sekmadienio šventime;

▪ laipsniškai jie turi būti pratinami aktyviai švęsti šv. Mišias ir suvokti jų prasmę (RCIA, 83).

Toliau pateikiamos galimos temos vaikų ruošimo pirmajai Atgailai ir Eucharistijai. Temos įgyvendinamos atsižvelgiant į esamų liturginių metų kalendorines dienas. Temos, įvertinus vaikų religinį pasirengimą, gali būti skaidomos, išplėtos ir gilinamos, pagal pateiktas gaires susiplanuojamas norimas perteikti turinys. Pagal galimybes naudojamos vaizdinės priemonės, čia, įkrikščioninimo veikai įgyvendinti, taip pat pateikiamas galimų naudoti vaizdo prieminių variantas.

1) Susipažinimas

Tikslai: Susipažinti; pasidalyti dvasinio gyvenimo patirtimi. Pajusti norą sąmoningai pažinti ir pamilti Dievą.

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Susipažinimas naujoje grupelėje: vardai, pomėgiai, gimtadieniai, būdo bruožai, viltys ir baimės – mokomės išreikšti, atsiverti. Dievas mane pašaukė vardu ir nori mane lydėti. Esu panašus į Dievą. Mano ir kitų vertinimas. Savarankiškumo ugdymas ir išitraukimas į bendruomenę (S. A. Stasiulevičiūtė, 2003, p. 152).

Paaiškiname, kas yra parapija. Krikščionys parapijoje tampa liturginio gyvenimo dalyviais, susiburia švęsti liturgijos. Trumpai susipažįstame su savo parapija ir jos gyvenimu, skatiname dalyvauti jos veikloje.

Išsiaiškiname, kam vaikai ruošiasi, kas vaikus paskatino ateiti į parapiją bei ruošti sakramentams. Kalbamės apie norą pažinti ir pamilti Dievą. Išsiaiškiname, ką vaikai žino apie Dievą, jų supratimą apie tikėjimo dalykus, dvasinę patirtį. Pristatome Šventąjį Raštą kaip pagrindinę Bažnyčios knygą. Ką reiškia Šventasis Raštas? Knyga ne tokia kaip kitos: Šventasis Raštas. Knygų knyga mus stebina: leidimų ir vertimų gausa, Šventasis Raštas seniau ir dabar, jo prasmingumas. Knyga, kurią sudaro daugybė knygų. Tūkstantmečių patirtys Šventajame Rašte. Ko žmonės ieško Šventajame Rašte. Dievo žodis, Dievo artumas visų laikų žmonėms (S. A. Stasiulevičiūtė, 2003, p. 152).

Kadangi katechezės pamokas nuo pradžių glaudžiai siesime su dalyvavimu liturgijoje – Eucharistijos šventime, tai pirmame užsiėmime prisimenama, kaip elgtis bažnyčioje Eucharistijos šventimo metu: pagarbi laikysena, stovėjimas, sėdėjimas, klūpėjimas. Prisimename, kad nuėję į bažnyčią su Jėzumi pasisveikiname malda „Garbinkime Švč. Sakramentą“. Paaiškiname kryžiaus ženklą darymą, jo reikšmę, prasmę. Prisimenami katalikiški pasisveikinimai.

Džiaugsmas, baimė, rūpesčiai ir viltys atveda mus į maldą. Brandus požiūris į gyvenimą: dėmesys savo ir kitų norams, rūpesčiams, baimėms, viltims, gamtos grožiui ir pasaulio tvarkai. Progos melstis ir maldos poveikis. Ryšys su Dievu klausantis, žiūrint, kalbant, giedant, ieškant, piešiant, padedant kitiems, dirbant. Maldos formos. Spontaniška malda ir tradicinės maldos (S. A. Stasiulevičiūtė, 2003, p. 152). Savais žodžiais išsakome maldą, išreiškiančią padėką už čia susirinkusius vaikus.

Isimenama: Kryžiaus ženklą darymas – žegnojimas. Katalikiški pasisveikinimai. Malda „Garbinkime Švč. Sakramentą“.

2) *Sukūrimas*

Tikslai: Išsiaiškinti, iš kur yra pasaulis. Atskleisti, kad visa kyla iš Dievo. Dievo Kūrėjo buvimo tarp mūsų atskleidimas. Aptarti Dievą kaip dovanojantį mums gyvenimą (J. Žemaitis, 1991, p. 9–12; F. N. Muller ir kt., 1995, p. 16–22; žr. KBK, 279–349).

Priemonės: Šventasis Raštas (Pr 1,1–2,4). Animacinis filmas „Pasaulio sukūrimas“.

Temos turinys, veika: Kalbame, kaip galima pažinti Dievą. Visur matau išmintingą tvarką. Kas visa tai sukūrė? Žmogaus proto galios leidžia pažinti Dievą iš Jo kūrinių. Dievas – visko pradžia. Dievas sukuria pasaulį. Dievas – asmuo. Dvasinio ir medžiaginio pasaulio sukūrimas. Angelų tarnystė dieviškajame plane, jų pasiuntinybė. Kiekvienas turime angelą sargą.

Šventojo Rašto pasakojimas „Pasaulio sukūrimas“. Pavaizdavimas vizualiai, pavyzdžiui, filmo ištraukos žiūrėjimas. Aptarimas.

Tu esi ypatingas. Nėra jokio kito tokio pasaulyje kaip tu. Dievas padarė tave tokį, koks esi. Jis myli tave tokį, koks esi.

Išmokstama: Tema „Sukūrimas“. (Vaikai naudojami jiems pritaikytais katekizmais. Išmokstamos temos nurodomos pagal bendrą katekizmo struktūrą: sukūrimas – nupuolimas – atpirkimas.) Padėkos malda Dievui Kūrėjui.

Įsimenama: Malda Angelui Sargui.

3) *Žmogus – tobulas Dievo kūrinys*

Tikslai: Išsiaiškinti, kas yra žmogus. Suvokti save kaip unikalų asmenį, turintį vardą (G. Rugevičiūtė, 2001, p. 8; žr. KBK, 355–379).

Priemonės: Šventasis Raštas (Pr 2,4b–25). Animacinis filmas „Pasaulio sukūrimas“. Vaidybinis filmas „Brolis saulė, sesuo mėnulis“.

Temos turinys, veika: Žmogus – tobulas Dievo kūrinys. Esame sukurti pagal Dievo paveikslą ir panašumą. Mums būdingas laimės troškimas. Dievas kviečia laimei, stengiuosi atsiliepti Jo kviečiamas. Dievas – amžinojo gyvenimo šaltinis. Dievas dalijasi savo meile su žmogumi. Pokalbis apie žmogaus prisidėjimą prie Kūrėjo tvarkos palaikymo. Žmogus, sukurtas laisvas, protingas, gali rinktis gerį arba blogį. Žmogaus atsakingumo už tvarkos palaikymą pasaulyje suvokimas.

Šventojo Rašto pasakojimas „Žmogaus sukūrimas“ (Pr 2,4b–25). Gali būti parodoma animacinio filmo „Pasaulio sukūrimas“ ištrauka.

Prieš pasakant, kokį tikslą turi žmogus, reikia pasakyti, kas jis yra. Klausimas „kas aš esu“ ir iš jo kylantis atsakymas „kokia mano gyvenimo žemėje prasmė“ yra pradinė žodžio „tikėjimas“ prasmė. Tikintis žmogus nėra svajotojas, akiai ir be atodairos skubąs į ateitį, visai neatsižvelgias į dabartį. Tai toks žmogus, kuris iš išsipildžiusios dabarties gauna pasitikėjimo ir drąsos. Religinis auklėjimas parodo kelią ir tikslą: galėčiau tokiu būti, bet reikėtų taip elgtis, kad galėtume kartu išaugti. Galiu tapti vis geresniu žmogumi, vis giliau ir tvirčiau mylėti. Mes turime siekti tikslo, kol esame gyvi. Mylėti, vadinas, aukotis, padėti (žr. Lk 10, 25–37). Meilės pagrindu žmonių santykiai tampa šilti ir broliški (R. Leitner, H. Fink ir kt., 1998, p. 140–141).

Vaikų ruošimosi sakramentams proceso metu grupelėje paminimi vardavininkai. Vardo diena švenčiama minint šventąjį, kurio vardą turi tas žmogus. Minint žmogaus vardadienį, pabrėžiama, kad tai daroma šventojo garbei, o vardavininkui linkima, kad vardo globėjas saugotų. Švenčiant vardadienį, katechetas gali papasakoti apie vardavininko šventojo globėjo gyvenimą. Vaikai

pagalvoja, ką reiškia vardas, kodėl kiekvieną reikia vadinti vardu (R. Leitner, K. Egger ir kt., 1998, p. 165).

Kalendorius – žmogaus gyvenimo tvarka. Liturginių metų kalendorius. Liturginiai metai atveria Dievo slėpinį. Spalio mėnuo skirtas Marijos garbei. Rožinis – išganymo paslapčių apmąstymas. Bažnyčioje su vaikais spalio mėnesį mokomasi melstis rožinio malda.

Spalio 4 d. – šv. Pranciškaus Asyžiečio diena, visuomenėje minima kaip gyvūnų apsaugos diena, todėl tikslinga pasakojant šv. Pranciškaus Asyžiečio gyvenimo istoriją, pabrėžti jo gražų elgesį su gyvūnais (R. Leitner, K. Egger ir kt., 1998, p. 166). Galima panaudoti filmo ištrauką apie šv. Pranciškų.

Išmokstama: Tema „Žmogus“.

Įsimenama: Tikėjimo tiesa: žmogaus siela nemirtinga. Malda „Sveika Marija“. Rožinio malda.

4) Nupuolimas

Tikslai: Suprasti nusigręžimo nuo Dievo pasekmes. Atskleisti nuodėmės sąvoką. Aiškinti, kas yra paklusnumas (žr. KBK, 385–412).

Priemonės: Šventasis Raštas (Pr 3,1–24). Animacinis filmas „Pasaulio sukūrimas ir tvanas“.

Temos turinys, veika: Pokalbis apie tai, kaip žmogus nutraukė meilės ryšį su Kūrėju. Žmogus be Dievo bejėgis įvykdyti savo pašaukimą. Paaiškinamos nusigręžimo nuo Dievo pasekmės. Žmogus, sugundytas piktosios Dvasios, nasisuko nuo Dievo. Neklusnumas gyvenime. Žmogus gali apsispręsti, kaip jam gyventi, jis yra laisvas. Į Dievo kvietimą atsiliepiame laisva valia. Žmogaus neteisingas pasirinkimas yra nuodėmė. Nuodėmė – trejopas pažeidimas: tarp asmenų, tarp kūrinijos, tarp Dievo.

Šventojo Rašto pasakojimas „Nuopuolis“ (Pr 3,1–24). Gali būti parodoma animacinio filmo „Pasaulio sukūrimas ir tvanas“ ištrauka.

Išmokstama: Tema „Nupuolimas“.

5) Atpirkimas

Tikslai: Suprasti, kad Dievo pažadas mums teikia viltį. Ugdyti supratimą, kad vilčiai išsipildyti reikia mano asmeninių pastangų (C. Belleggia ir kt., 1984, p. 16–18; žr. KBK, 422–429, 456–507).

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Dievo meilė stipresnė už žmogaus nuodėmę. Dievas visada būna šalia žmogaus. Dievo pažadas išgelbėti žmones. Dievas siunčia savo Sūnų išgelbėti žmogų. Marija – Dievo Motina. Pokalbis, kas yra šventasis? Lapkričio 1–oji – Visų šventųjų šventė. Pokalbis apie šventumą su pavyzdžiais iš šventųjų gyvenimo.

Išmokstama: Tema „Atpirkimas“.

6) Dievas dovanoja Gyvenimą

Tikslai: Mokyti priimti Dievo dovanotą viltį. Aiškintis amžinojo gyvenimo paslaptį.

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Pokalbis: gyvenimas – tai dovana. Šventojo Rašto ištrauka (Jn 17, 3). Jėzus Kristus dovanoja amžinąjį gyvenimą. Kalbamės, kaip galima pažinti Dievą? Ką Jis tau dovanoja? Kas yra amžinasis gyvenimas? Pokalbis apie Vėlines. Kaip minime Vėlines šeimoje, Bažnyčioje? Kodėl mes švenčiame? Kas krikščionims yra mirtis? Aptariame: kas yra amžina? kas

laikina? kodėl aš mokausi priimti ir saugoti gyvenimą? Kaip dalyvausiu Vėlinių minėjime? Tikėjimo gyvenimas. Meilė Dievui ir artimui. Dalyvaujame kapų tvarkyme.

Malda. Maldos išraiškos: žodinė malda, mąstymo malda. Maldos dalys. Maldoje žmogus atskleidžia Dievui savo gyvenimą. Tada jis suvokia savo vienintelę ir nekintamą situaciją. Jis dėkoja, prašo, skundžiasi ir garbina, tai neturi būti padailinta ir perdėta. Žmogus čia turi būti natūralus. Kai jis išsako savo situaciją, taip pat kaltę ar kančią, tai tarsi būna pirmasis žingsnis į priėmimą, pasikeitimą arba savęs nugalėjimą. Maldos reikia ne Dievui, bet žmogui, kad pats atskleistų savo vidų prieš Dievo veidą. Tai ne pareigos atlikimas, bet kylanti palaima iš pasitikėjimo ir ryšio, tada žmogui atsiveria vidinės galios šaltinis ir vilties perspektyvos (R. Leitner, K. Egger ir kt., 1998, p. 107).

Išmokstame: Tema „Mirtis“.

Įsimename: Malda „Amžinąjį atilsį“.

7) 10 Dievo įsakymų – gyvenimo žodžiai

Tikslai: Mokyti priimti Dekalogą kaip Dievo dovanotus Gyvenimo žodžius. Suvokti taisyklių laikymosi reikšmę. Suprasti, kad Dekalogas atitinka žmogaus prigimtį (J. J. Killgallon (2) ir kt., 1980, p. 21–29; G. Rugevičiūtė, 2001, p. 13; žr. KBK, 2052–2074).

Priemonės: Šventasis Raštas. Animacinis filmas „Možė“.

Temos turinys, veika: Kalbamės apie taisyklių laikymąsi šeimoje, klasėje, visuomenėje (pvz., eismo taisyklės, konstitucija). Taisyklės man padeda.

Šventojo Rašto ištrauka (Iš 20, 1–17). Ką Dievas man duoda? Kodėl Jis duoda? Ką šie žodžiai man reiškia? Dekalogas – Meilės žodžiai. Aptariame, kas man yra taisyklės. Kodėl klasėje, visuomenėje reikia taisyklių? Kokias Gyvenimo taisykles Dievas man paliko? Kodėl jos tinka visiems?

Gali būti žiūrima animacinio filmo „Možė“ ištrauka.

Išmokstame: Įsakymai.

8) I–X Dievo įsakymai

Tikslai: Analizuoti ir mokyti Dievo įsakymus. Suvokti, kad tik laikantis Gyvenimo žodžių galima kurti gėrį (G. Rugevičiūtė, 2001, p. 14). Mokomės teisingo santykio su tėvais, su draugais, su pačiais savimi. Stengiamės nugalėti blogį ir kurti gėrį (J. J. Killgallon (2) ir kt., 1980, p. 39–55; žr. KBK, 2084–2550;).

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Pokalbis: kaip suvokiu Dievą? Atsakoma į klausimus: kas man yra Dievas? Kur aš jį galiu sutikti? Kaip galiu su Juo kalbėtis? Kodėl Dievą vadiname šventu? Aiškinamės, kas trukdo mylėti Dievą, kokie gali būti netikri dievai, kokie žodžiai gali įžeisti Dievą, kuo man svarbus Dievo vardas, kas gali sutrukdyti susitikti su Dievu, Kuo svarbus sekmadienis.

Apibūdinti, kas yra geras žmogus (gerbiantis tiesą, nes gavo dovanų protą; gerbiantis laisvę, nes moka pasakyti „taip“ ir „ne“; gerbiantis tėvus, kurie dovanoja gyvenimą; gerbiantis savo ir kitų gyvenimą šeimoje, nes tai dovana). Kartu surasti, kurios gerosios žmogaus savybės atitinka IV–X įsakymus. Pasvarstyti, kas kliūdo būti geru? Darbas su Šventuoju Raštu (1 Kar 17, 7.10–16). Kas nutiko tam kraštui? Ko paprašė Elijas? Kaip pasielgė našlė? Kaip ji buvo apdovanota už šį elgesį? Ką naujo suvokiau apie Dievo meilę?

Išmokstame: Tema „Dešimt Dievo įsakymų“.

9) *Didysis įsakymas – mylėk*

Tikslai: Atskleisti, kad gyvename Dievo meilėje amžinai. Suvokti, kad meilė – tai dovana. Mokyti į meilę atsakyti meile.

Priemonės: Šventasis Raštas. Vaidybinis filmas „Jėzus“.

Temos turinys, veika: Aptariame šiuos klausimus: ką mums dovanoja Dievas? Kaip elgiuosi su dovanomis? Kokias dovanas dovanoja tėvai, artimieji, mokytojai? Kaip moku priimti ar nepriimti, saugoti ar išmesti dovanas? Ką pats galiu dovanoti kitiems? Šventojo Rašto ištrauka (Įst 6, 4–5): kaip galiu mylėti Dievą visa širdimi? Kaip galiu mylėti Dievą visomis jėgomis? Kaip galiu mylėti Dievą visa siela? Kodėl man reikalinga Dievo meilė?

Gyvenimo orientyrų paieškos ir Šventasis Raštas. Dekalogas konkrečiose mūsų gyvenimo situacijose. Būti tokiais žmonėmis kaip Jėzus: Kalno pamokslas, Aukso taisyklė. Didysis įsakymas: artimo meilės pavyzdžiai Šventajame Rašte, realiame gyvenime seniau ir dabar (S. A. Stasiulevičiūtė, 2003, p. 153–154).

Gali būti parodoma vaidybinio filmo „Jėzus“ ištrauka apie Kalno pamokslą.

Įsimename: Didysis Dievo įsakymas.

Po katechetinių užsiėmimų šiomis temomis, kai vaikai jau pajuto, kaip jie gali tapti bendruomenės nariais, bendruomenėje švenčiamas jų sutikimas.

3.2.2.1. **Pakrikštytųjų, kurie ruošiasi Eucharistijai, sutikimas bendruomenėje**

Bendruomenėje švenčiamos kūdikystėje pakrikštytų vaikų, kurie dabar ruošiasi Eucharistijos sakramentui, liturginės apeigos: kandidatų, kurie ruošiasi Eucharistijai, sutikimas bendruomenėje. Tai vyktų po jų evangelizacijos, t. y. susipažinimo su tikėjimo tiesomis, pagal schemą: sukūrimas – nupuolimas – atpirkimas.

Šio priėmimo esmė yra visiems paliudyti tikėjimo iššaknijimą kandidatų širdyse. Tai pirmieji atsivertimo vaisiai ir išreikštas tikras troškimas gyventi dieviškąjį gyvenimą per Jėzų Kristų. Kandidatai jau turi turėti pirminį supratimą apie nuodėmę ir norą jos atsikratyti, taip pat bent nedidelį tikėjimą Dievu, maldos patirtį ir šioki tokį supratimą apie Bažnyčios bendruomenę bei asmeninio bendravimo su kunigu, katechetu ir kitais tikinčiųjų bendruomenės nariais patirtį, kad asmeniškai patirtų gyvenimo tikėjimu ypatumus (RCIA, 41–42).

Pasiruošimo periodas pašventinamas liturginių šventimų metu. Pirmiausia yra apeigos, kurių metu vaikai, besiruošią kandidatai Eucharistijos sakramentui, pasveikinami įsijungę į bendruomenę ir patys suvokia esantys jos dalis, nes jie jau pažymėti Krikšto ženkle (RCIA, 405). Specialiais Dievo Žodžio šventimais, pritaikytais kandidatų tikėjimui ugdyti, siekiama šių pagrindinių tikslų:

- įdiegti kandidatų širdyse gyvą tikėjimo, kurio jie ieško, Žodį; supažindinti ir prašyti malonės trokšti gyventi pagal moralines Naujojo Testamento nuostatas, atleisti įžeidimus ir skriaudas; giliai išgyventi nuodėmingumo ir atgailos jausmą; norėti gyventi pagal Evangeliją ir jausti pareigą savo gyvenimo bei tikėjimo pavyzdžiu keisti pasaulį;
- supažindinti kandidatus su maldos svarba ir perteikti jiems maldos formų įvairovę bei praktiškai mokyti juos melstis;
- supažindinti juos su liturginiais ženklais, laikotarpiais, šventėmis bei jų reikšmėmis; mokyti švęsti mūsų tikėjimą;
- išmokyti visiškai priklausyti Dievą išpažįstančiais ir garbinančiais Katalikų Bažnyčiais (RCIA, 82).

Taip, kaip Dievo dalyvavimo pasiruošimo darbe ženklas, kai kurie katechumenato laikotarpiui priklausantys ritai, t. y., kurie pritaikyti šių pakrikštytųjų vaikų dvasiniams poreikiams, gali būti naudojami jų tobulėjimui. Jiems priklauso tikėjimo išpažinimas ir Evangelijos knygos pristatymas (RCIA, 407).

Sukviesti prisistatyti tikinčiųjų bendruomenei kandidatai pirmą kartą viešai išreiškia savo apsisprendimą tikėti Dievu ir troškimą priklausyti Katalikų Bažnyčiai. Bažnyčia, būdama ištikima savo apaštalinei misijai, asmeniškai priima kiekvieną, išpažįstantį šį troškimą. Bažnyčia šiems kandidatams parodo savo ypatingą rūpestį, priima jų viešo troškimo atsiversti išpažinimą ir pamini šio troškimo priėmimą bei Dievo vardu juos palaimina (P. J. McBrien, 1997, p. 42, 44). Šis kandidatų pasveikinimas bendruomenėje vykta per Kristaus Karaliaus šventę, tai būtų vaikų įvedimas ir į naujus liturginius metus, nes katechezė turi vykti per liturginius metus, kaip ir išganymo slėpiniai apmąstomi per liturginius metus.

3.2.2.2. Pakrikštytųjų, kurie ruošiasi Eucharistijai, sutikimo apeigos

Kandidatų sutikimas

Besiruošiantieji priimti Eucharistijos sakramentus, taip pat juos lydintys asmenys (krikšto tėvai, motinos, asmenys, padedantys eiti tikėjimo keliu) ir grupelė tikinčiųjų susirenka prie bažnyčios (arba viduje prie įėjimo ar kur nors kitur) arba kitoje apeigoms tinkančioje vietoje. Kai kunigas ar diakonas, apsivilkęs alba, stulą arba, jei norima, šventinių spalvų kapą, eina jų pasitikti, tikinčiųjų bendruomenė gali giedoti psalmę ar tam momentui pritaikytą giesmę (RCIA, 507–508).

Pasveikinimas

Celebrantas draugiškai visus pasveikina, atkreipdamas dėmesį į Bažnyčios džiaugsmą. Celebrantas kreipiasi šiais ar panašiais žodžiais:

Brangūs bičiuliai, Bažnyčia šiandien džiugiai sutinka tuos, kurie jau yra viena su mumis per Krikštą, ir dabar nori per Eucharistiją ir (Sutvirtinimą) užbaigti savo įkrikščioninimą.

Už visus juos dėkojame ir garbiname Dievą, kuris įvairiais keliais atvedė šiuos žmones į tikėjimo vienybę. Mano brangieji kandidatai, mes jus priimame ir sveikiname Kristaus vardu.

Tada celebrantas pakviečia kandidatus ir juos lydinčius įeiti. Jiems užimant savo vietas prieš celebrantą, gali būti giedama tinkama giesmė, pvz.: Ps 63, 1–8.

Pirmasis Šventojo Rašto įteikimas kandidatams

Jeigu apeigos vyksta šv. Mišių metu, jos prasideda tuoj po pradžios giesmės ir persižegnojimo. Celebrantas šiais ar panašiais žodžiais kreipiasi į susirinkusiuosius:

Celebrantas: Kelias į Amžinąjį gyvenimą veda per Vieno Triasmenio Dievo pažinimą; per žinojimą, kad jis mums atsiuntė savo vienatinį Sūnų Jėzų Kristų, kad jis savo išganingąja mirtimi ant kryžiaus ir stebuklingu prisikėlimu išvaduotų mus iš nuodėmių vergijos ir nuvestų į amžinąjį gyvenimą. Dėl to mes žinome, kad Dievas yra gyvenimo ir mirties Viešpats, regimosios ir neregimosios Visatos kūrėjas ir palaikytojas. Jo galia visa buvo sukurta ir visa jam paklūsta. Norėdami priklausyti Katalikų Bažnyčiai, jūs turite pažinti mūsų šventąjį tikėjimą, kad sužinotumėte visa, ką maloningasis Dievas mums yra apreiškęs. Per tikėjimą Kristaus mintys taps jūsų mintimis, o Evangelijos mokymas – jūsų gyvenimo savastimi. Jūs išmoksitė mylėti Dievą ir artimą. Jėzus buvo tobuliausias Dievo ir artimo meilės pavyzdys, ir jūs išmoksitė juo sekti. Ar visi esate pasirengę priimti tokį Evangelijos mokymą?

Kandidatai: Taip, esame pasirengę (RCIA, 52).

Ižanginis dialogas su kandidatais pokrikštinei katechezei

Celebrantas kiekvieno kandidato klausia: *Kokios priežasties vedina/–as čia atėjai?*

Kandidatas atsako savais žodžiais arba: *Kad pasiruoščiau sakramentams.*

Tada celebrantas toliau klausia: *Ką sakramentai tau teikia?*

Kandidatas atsako: *Pilnesnį dalyvavimą Bažnyčios gyvenime* (RCIA, 418).

Kandidato intencijos pareiškimas

Visus apklauses celebrantas į kandidatus kreipiasi šiais ar panašiais žodžiais:

Tebūnie pašlovintas Dievas, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Tėvas, kuris dėl savo didžio gailėstingumo suteikė mums gyvenimą viltyje, kuri semiasi gyvybės iš Kristaus prisikėlimo. Krikštu Jėzuje Kristuje ši garbės viltis tapo jūsų viltimi. Kristus atvėrė jums Evangelijos kelią, kuris veda į amžinąjį gyvenimą. Dabar Šventosios Dvasios vedami jūs trokštate tęsti šią tikėjimo kelionę.

Ar esate pasirengę giliau apmąstyti savo Krikšto paslaptį, drauge su mumis klausyti apaštalu mokymo ir jungtis į maldos ir tarnystės gyvenimą?

Kandidatai: *Esame* (RCIA, 419, 512).

Lydinčių ir tikinčiųjų bendruomenės patvirtinimas

Celebrantas į lydinčiuosius (katechetus): *Lydintieji, jūs pristatote šiuos kandidatus mūsų bendruomenei, ar esate pasiruošę jiems padėti, toliau jiems rengiantis visiškam įkrikščioninimui?*

Lydintieji: *Taip, esame.*

Celebrantas į visą bendruomenę: *Dabar klausiu visų tikinčiųjų, šiandien čia susirinkusiųjų: Būdami tikėjimo bendruomenės nariai, ar esate pasiruošę šiems kandidatams padėti meile, malda ir pavyzdžiu?*

Visi: *Taip, esame.*

Celebrantas meldžiasi: *Gailėstingasis Dieve, dėkojame tau už šiuos tavo tarnus, kuriuos tu Krikštu esi pašventęs. Tu pakviete juos pagilinti savo tikėjimą ir jie tau atsiliepė visos bendruomenės akivaizdoje. Visa garbė priklauso tau, Viešpatie, per amžių amžius.*

Visi atsako: *Amen* (RCIA, 420, 513).

Kandidatų paženklinimas kryžiaus ženklu

Celebrantas kreipiasi į kandidatus šiais ar panašiais žodžiais: *Mieli kandidatai, jūs išreiškėte savo troškimą visiškai dalyvauti Katalikų Bažnyčios gyvenime. Dabar aš jus ženklinu Kristaus kryžiaus ženklu ir kviečiu jūsų katechetus ir lydinčiuosius (tėvus) padaryti tą patį.*

Darydamas kryžiaus ženklą ant kiekvieno kandidato galvos, celebrantas sako šią formulę: *Priimk šį kryžiaus ženklą ant savo kaktos, kaip Krikšto Kristaus mirty ir prisikėlime priminimą.*

Katechetai ir lydintieji irgi paženkлина kandidatų kaktas.

Pabaigos malda

Celebrantas kaktų ženklimą baigia tos dienos šv. Mišių pradžios malda arba šia malda:

Melskimės. Visagali Dieve, savo Sūnaus mirtimi ant kryžiaus ir prisikėlimu iš numirusių tu suteikei savo žmonėms gyvybę. Tavo tarnai buvo nuplauti Krikšto vandeniui ir paženklininti išganymo kryžiumi. Šiuo šventuoju ženklu vesk juos, padaryk gyvais jo išganingos galios įrodymais ir padėk likti ištikimais Kristaus keliui. Prašome per Kristų mūsų Viešpatį (RCIA, 422, 518, 520).

Visi: *Amen.*

Žodžio liturgija (RCIA, 425, 521–524)

Prieš skaitinius celebrantas kandidatams ir lydintiesiems trumpai pamini skelbiamo Dievo žodžio garbingumą. Po homilijos vyksta Šventojo Rašto įteikimas.

Šventojo Rašto įteikimas (RCIA, 428, 525)

Celebrantas, įteikdamas kandidatams Šventąjį Raštą, gali tarti šiuos arba kitus tinkamus žodžius:
Priimk Jėzaus Kristaus, Dievo Sūnaus, Evangeliją.

Katechumenai ir kandidatai gali tinkamai atsakyti.

Tikėjimo išpažinimas

Užtarimo malda už katechetus ir kandidatus

Celebrantas:

Mes džiaugiamės su šiais kandidatais, kurie yra mūsų broliai ir seserys, švelniu Dievo vedimu. Melskimės, kad jie drąsiai eitų į priekį, kol galės visiškai dalyvauti mūsų gyvenime.

Atsakysime: Išklausk mus, Viešpatie.

Patarnautojas: *Kad šie kandidatai ir mes visi atvertume savo širdis Kristui ir jo meilei, tave meldžiame.*

Patarnautojas: *Kad mes drauge mokėtume dalytis Kristaus pažinimo džiaugsmu, tave meldžiame.*

Patarnautojas: *Kad atrastume džiaugsmo dovaną melddamiesi drauge su Kristumi ir jo Bažnyčia, tave meldžiame.*

Patarnautojas: *Kad visi, patiriantys širdies tuštumą, pažintų Dievo žodį, tave meldžiame.*

Patarnautojas: *Kad visi pripažintume nuolatinį Dievo malonių poreikį, tave meldžiam* (RCIA, 526).

Malda už kandidatus

Celebrantas ištiesęs rankas virš kandidatų:

Visagalis ir amžinasis Dieve, kurio meilė mus suburia į vieną, išklausk savo tautos maldas. Maloniai pažvelk į šiuos savo tarnus, Krikštu tau pašvęstus, ir kviesk juos į tikėjimo pilnatvę. Išlaikyk meilės ryšiais savo šeimą vienybėje, per Kristų mūsų Viešpatį.

Visi: *Amen* (RCIA, 431, 527).

Eucharistijos liturgija

10) Laukimas

Tikslai: Mokyti suprasti, kaip pildosi Dievo pažadai. Atskleisti Švč. Mergelės Marijos pašaukimą. Mokyti priimti Dievo valią (G. Rugevičiūtė, 2001, p. 17).

Priemonės: Šventasis Raštas. Vaidybinis filmas „Marija – savo Sūnaus dukra“.

Temos turinys, veika: Pokalbis apie Adventą. Pamaštyti, prisiminti, ką gero atlikti sau, kitiems, Dievui. Kas yra pasninkas? Darbas su Šventuoju Raštu (Lk 1, 26–38): kas yra Marija? Kaip ji pasijuto, išgirdusi Angelo pasveikinimą? Ką angelas jai atskleidė? Kaip Marija priėmė Dievo pažadą? Koks yra Marijos pašaukimas? Ką šis įvykdytas pažadas mums dovanoja? Kaip galiu mokyti priimti Dievo valią?

Vaidybinio filmo „Marija – savo Sūnaus dukra“ ištrauka apie Marijos pašaukimą tapti Išganytojo Motina

Įsimername: Malda „Viešpaties Angelas“.

11) Atėjo Išganytojas

Tikslai: Mokyti laukti ir priimti Tėvo siunčiamą Dievo Sūnų – Jėzų. Stengtis suvokti Jėzaus meilę ir rūpestį žmogumi. Aiškintis išganyto slėpinį

Priemonės: Šventasis Raštas. Animacinis filmas „Jėzaus gimimas“.

Temos turinys, veika: Pokalbis, ko visi laukė prieš du tūkstančius metų, ko dabar laukia Bažnyčia. Kaip aš laukiu? Ką Dievas Tėvas mums dovanoja? Ką man reiškia šventosios Kalėdos, kaip joms ruošiuosi? Pokalbis apie Išganymo slėpinius, apie Jėzaus meilę ir rūpestį žmogumi.

Darbas su Šventuoju Raštu (Jn 10, 9–11): Kas yra Jėzus? Kaip Jis gali išgelbėti? Kodėl Jis nori mus išgelbėti? Kaip turime atsilipti? Jėzaus auka už žmones. Išgelbėjimo šventimas – Eucharistija.

Gali būti žiūrimas animacinis filmas „Jėzaus gimimas“.

Aptariama Kalėdų šventės reikšmė, prasmė. Šventė jungia praeitį ir ateitį. Kas *anksčiau* įvyko, *prisimenama* šiandien ir bus minima ateityje. Švenčių metu išsivaduojama iš kasdienybės ir simboliniais veiksmais sąmoningai ar nesąmoningai atveriami būties užkulisiai. Religiniam auklėjimui šventės turi prasmę:

- tvirtina ir sustiprina pasitikėjimą būtimi, gyvenimo džiaugsmą, žmogaus ir pasaulio ryšį.
- šventiniai momentai susieja saugumo ir išankstinio džiaugsmo jausmus bei išryškina kasdienybės išgyvenimus.
- išgyvenimų kartojimas, praeities formų ir pavidalų atgaminimas vyksta be didelio žodinio aiškinimo. Vaikai suvokia per pojūčius (R. Leitner, K. Egger ir kt., 1998, p. 162).

Kalėdų laikotarpis vaikus labiausiai jaudina, keri. Tuo metu labiausiai išryškėja žmonių laimės, laisvo ir saugaus gyvenimo troškimas. Jokiu kitu laiku simbolinė tikėjimo galia nėra tokia gili ir įvairiapusiška kaip per Adventą ir Kalėdas. Tuomet mūsų protėvių simboliai, ritualai ir papročiai yra prikeliama naujam gyvenimui kaip nauji mūsų tikėjimo žmonijos atsinaujinimu ženklai ir simboliai. Abu šie dalykai svarbūs ir abu jie turėtų būti įdiegti parapijoje. Pedagoginiai ir religiniai Advento laikotarpio minėjimų parapijoje tikslai: mokymasis žavėtis; mokymasis klausytis; ramybės ir atidumo lavinimas; išmokti švęsti; kolektyviniai žaidimai; pasiruošimas Kalėdų šventei, santaikos ir draugiškumo grupėje rodymas; susipažinimas su religine Kalėdų reikšme; iš anksto atverti širdis džiaugsmui; religinių papročių gaivinimas; religinių simbolių atskleidimas; „išganymo“ patyrimas; Kalėdų dvasios perteikimas moderniais tekstais; kritinė diskusija dėl „kalėdinių mugių“, naujos prasmės Kalėdų laikotarpiui suteikimas (R. Leitner, K. Egger ir kt., 1998, p. 168–169, 171).

Praktiniai užsiėmimai, rengiantis Kalėdoms (pvz., prakartėlės darymas).

Išmokstame: Tema „Žmonių vedimas išganyman“.

12) Noriu būti amžinai gyvas

Tikslai: Suvokti, kad Jėzus yra gyvybės duona. Aiškintis įvairius gyvybės palaikymo ir puoselėjimo būdus. Ugdyti supratimą, kad sielai taip pat reikia maisto (G. Rugevičiūtė, 2001, p. 28).

Priemonės: Šventasis Raštas. Įvairios nuotraukos.

Temos turinys, veika: Stebėti nuotraukas, atspindinčias gyvybės ženklus. Išsirinkti nuotrauką ir pagalvoti, kaip atsiranda gyvybė ir kaip reikėtų ją išsaugoti. Nurodyti, kas gali pakenkti gyvybei. Pokalbis apie dvasios gyvybės šaltinius. Kalbamės, kaip puoselėju kūną, protą, jausmus, atmintį? Kaip rūpinuosi siela? Kuo žaloju savo kūną ir sielą? (C. Belleggia ir kt., 1984, p. 8–11).

Darbas su Šventuoju Raštu (Jn 6, 47–51): Kas turi amžinąjį gyvenimą? Kaip Jėzus save vadina? Kodėl Jėzus mums atidavė save? Ką mums reiškia duona?

Išmokstame: Tema „Amžinasis gyvenimas“.

13) Priklausau šventajai visuotinei Bažnyčiai

Tikslai: Atskleisti Kristaus įkurtą Bažnyčią – Kristaus mistinį Kūną. Žadinti meilę ir pagarbą Bažnyčiai. Atskleisti, kas yra apaštalinė Bažnyčia. Aiškinti Bažnyčios įsakymus (G. Rugevičiūtė, 2001, p. 36; žr. KBK, 748–959).

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Tavo tėvai susituokę susilaukė naujo šeimos nario – tavęs. Jie rūpinosi tavimi, padėjo augti. Kai gimei, tapai nauju šeimos nariu. Tavo šeima išmokė tave vaikščioti, kalbėti, žaisti. Jie maitino tave. Krikšto dieną tu tapai Dievo šeimos nariu. Dievo šeima myli tave. Ši šeima nori tau padėti augti (G. P. Weber ir kt., 1981, p. 7–11).

Kas įkūrė Bažnyčią? Kodėl Bažnyčia yra viena ir šventa? Kodėl Bažnyčia yra visuotinė? Kaip tampu Bažnyčios nariu? Ką veikiame Bažnyčioje? Jungimasis į bendruomenę – Bažnyčią. Žmogui reikia bendrystės. Pokalbis: apaštalų Bažnyčia. Bažnyčios įsakymai.

Vietos Bažnyčia: gyvenimas parapijoje ir vyskupijoje. Parapijos bažnyčios pastatas: titulas, istorija, šventės, tradicijos. Susitikimai su parapijos bendruomenės vadovais, atstovais: interviu, laiškai, jaunimo veikla, renginiai. Vietinė Bažnyčia ir jos vieta vyskupijoje. Kitos vyskupijos. Bažnyčia – keliaujanti Dievo tauta (P. O. Fischer (1), 1980, p. 24–31; S. A. Stasiulevičiūtė, 2003, p. 152). Papasakoti savo parapijos ir bažnyčios istoriją, padaryti ekskursiją po bažnyčią, išsiaiškinti, ką vaizduoja paveikslai, statulos.

Išmokstame: Tema „Jėzaus įsteigtoji Bažnyčia, jos vaidmuo Išganymo istorijoje.“

Įsimename: Bažnyčios įsakymai.

14) Išpažįstu tikėjimą

Tikslai: Aiškinti Apaštalų tikėjimo išpažinimą. Žadinti norą kasdienybėje būti misionieriais.

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Tikėjimo išpažinimas. Tikėti – pripažinti, kad tai tiesa. Tikėjimo šventimas. Ką atskleidžia Apaštalų tikėjimo išpažinimas?

Darbas su Šventuoju Raštu (Lk 9, 1–3): Ką suteikė Jėzus apaštalams? Kokie buvo Jėzaus reikalavimai? Kaip turėjo elgtis apaštalai, užėję į namus? Kas šiandien yra apaštalai?

Išmokstame: Tema „Tikėjimas“.

Įsimename: Tikėjimo išpažinimas.

15) Eucharistija

Tikslai: Atskleisti Švč. Sakramento slėpinį. Aiškintis, kas yra Eucharistija. Žadinti norą gilintis į gyvybės paslaptį (G. Rugevičiūtė, 2001, p. 29; žr. KBK, 1322–1344, 1356–1405).

Priemonės: Šventasis Raštas. Animacinis filmas „Elijas“ arba „Stebuklingas duonos padauginimas“.

Temos turinys, veika: Dalinamės mintimis apie tai, jog ką mylime, tą globojame, maitiname (naminius gyvūnėlius). Tėvai myli vaikus ir juos maitina. Dievas rodo savo meilę maitindamas žmones (J. J. Killgallon (1) ir kt., 1980, p. 13–27). Šventojo Rašto pasakojimai apie Eliją (17, 2–24; 19, 5–9) ir maną iš dangaus (Iš 16, 1–36). Šventojo Rašto pasakojimas apie duonos padauginimą (Mt 15, 29–39).

Šventojo Rašto pasakojimas apie Paskutinę Vakariene (Mt 26, 17–29). Darbas su Šventuoju Raštu (Lk 22, 19): Ką Jėzus darė paėmęs duoną? Už ką Jis atidavė save? Kodėl Jėzus pasirinko

duoną? Kodėl Jis prašė tai daryti jo atminimui? Kur šiandien sutinku Jėzų? Pokalbis apie supratimą, kaip Dievas pasilieka tarp mūsų ir kodėl Jis pasirinko duonos simbolį. Eucharistijos slėpinys. Aiškinimas, kad tai yra dėkojimas Dievui už gyvybę. Eucharistijos paslaptis: Jėzus pamaitina minią duona. Jėzus – Gyvenimo Duona. Eucharistijos įsteigimas. Kas yra Eucharistija? Tai yra Bažnyčios gyvenimo įvykis, aukščiausias, didžiausias, svarbiausias. Tai yra sakramentinė auka: dėkojimas, atminimas buvimas čia ir dabar.

Galima pažiūrėti animacinį filmą „Elijas“ arba „Stebuklingas duonos padauginimas“.

Išmokstame: Švč. Sakramentas, Šv. Mišios.

16) Žodžio liturgija

Tikslai: Atskleisti, kad Jėzus Kristus yra gyvasis Dievo Žodis. Aiškinti Žodžio liturgijos vietą Eucharistijoje. Mokyti klausyti ir tinkamai vartoti žodžius (Parapinė katechezė, 1999, p. 12–13; žr. KBK, 1345–1349).

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Paaikškinti šv. Mišių dalis. Pokalbis, kaip Dievas mums kalbina: Kaip Dievas kalbėjo Išrinktajai tautai? Kaip Jis kalbėjo Jėzaus laikais? Kaip Dievas kalba šiandien? Kas man yra Gyvasis Dievo Žodis? (J. F. Barry ir kt., 1985, p. 10–25; J. F. Barry, 1980, p. 17–23).

Darbas su Šventuoju Raštu (Mt 13, 3–9): Kas yra sėjėjas? Kas yra grūdas? Kas grūdai kliudo dygti? Kas yra gera žemė? Kas aš esu? Aiškinamės Žodžio liturgiją. Kokios yra Žodžio liturgijos dalys? Kaip reikia klausytis Dievo Žodžio? Kaip Jėzus kalbina mane?

Džiaugsmas ir meilė suburia šeimą švęsti ir padeda švęsti. Kai susirenkame švęsti Eucharistijos, mes susirenkame kaip Dievo šeima. Kartu mes dalijamės džiaugsmu ir meile. Dalijamės Jėzaus dovanomis Eucharistijoje. Šventojo Rašto pasakojimai: Jėzus aplanko draugus (Jn 12), Džiaugsmas Dievo namuose (Ps 122).

Kalbėjimas ir klausymasis vieni kitų su meile yra nuostabi dovana, kuria galime dalytis šeimoje, parapijoje, bendruomenėje. Dievo žodžio klausymasis per Mišias padeda mums suprasti, kaip Dievas myli mus ir kaip mes galime parodyti meilę Dievui ir kitiems. Šventojo Rašto ištraukos apie Jėzaus klausymąsi (Jn 15, 16; Mk 10, 12; Lk 11).

Išmokstame: Žodžio liturgija.

Įsimename: Šv. Mišių Žodžio liturgijos dalys.

17) Aukos liturgija

Tikslai: Stengtis suvokti Kristaus aukos didybę. Aiškinti Aukos liturgiją. Mokyti tikėjimu priimti Jėzaus buvimą Eucharistijoje (Parapinė katechezė, 1999, p. 12–13; žr. KBK, 1350–1355).

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Pokalbis, ką reiškia dovanoti? Ką iš meilės esu kitam dovanojęs? Ką jaučiu širdy, kai dovanuju? Kaip buvo priimta mano dovana? Ką žmogus jaučia dovanodamas ir priimdamas dovana? (J. F. Barry, 1980, p. 38–47).

Darbas grupėse su Šventuoju Raštu (1 Kor 11, 24b–26): ką sakė Jėzus, palaiminęs duoną? Ką sakė Jėzus, paėmęs taure? Kur šiandien tai galime išgirsti? Kaip priimu Jėzaus buvimą Eucharistijoje? Kaip atsiliepiu į tikėjimo paslaptį?

Kas yra duona? Duona – tai maistas, iškeptas iš sumaltų grūdų. Ji sieja mus su išaugimo iš žemės paslaptimi, matome augimą, brendimą, pjūtį ir sumalimą. Duona yra ypatingas žmonių

bendrijos simbolis, mūsų bendravimo, sugyvenimo ir tarpusavio ryšio simbolis. Duona yra gyvenimo paslaptis ir Kristaus gyvenimo simbolis (R. Leitner, K. Egger ir kt., 1998, p. 135).

Dovanų paruošimas – Aukojimas. Dovanų paruošimas šeimai ir draugams yra ypatingas būdas parodyti, kad juos mylime. Per Mišias bendruomenės nariai paruošia meilės dovaną – duoną ir vyną – Dievui, kuri taps mums Jėzaus dovana Eucharistijoje. Šventojo Rašto pasakojimas: Jėzus pamaitina minią (Jn 6).

Atminimo dovana – Konsekracija. Kiekviena šeima turi savo įvykių istorijas, kurias prisimena ir dalijasi. Jėzus duoda save patį kaip dovaną Eucharistijoje. Su šita dovana mes prisimename Jį visada. Šventojo Rašto pasakojimas: Paskutinė Vakarienė (Lk 22).

Dalijimosi dovana – Komunija. Mes visi laukiame ypatingos dienos. Kai sulaukiame šventimo, yra dalykų, kuriuos gauname. Kai mes valgome Eucharistinę Duoną ir geriamo iš taurės, Jėzus yra su mumis ypatingu būdu. Mes laukiame ir priimame Jį. Šventojo Rašto pasakojimas: Ateik, Viešpatie Jėzau (Apr 22).

Dėkojimas – Palaiminimas ir atleidimas. Kiekviena šeima turi savo būdą išreikšti dėkingumą. Mes dėkojame Dievui per Mišias, švenčiame savo dėkojimą Eucharistijoje, tęsiame dėkojimą pasibaigus Mišioms. Šventojo Rašto pasakojimas: Jėzus dėkoja (Mt 26; Mk 14; J. Heinritz, 1981, p. 10–11).

Išmokstame: Aukos liturgija.

Įsimename: Šv. Mišių Aukos liturgijos dalys.

18) Trokštu būti su Jėzumi

Tikslai: Atskleisti Kristaus meilės dovaną Šv. Komunijoje. Žadinti troškimą deramai pasiruošti Jėzaus priėmimui Eucharistijoje. Suvokti bendrystės ir vienybės svarbą (Parapinė katechezė, 1999, p. 12–13).

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Pokalbis, kaip Jėzus stiprino vienybę savo šeimoje su Marija ir Juozapu? Kaip Jėzus stiprino vienybę su apaštalais? Kaip Jėzus šiandien palaiko vienybę Bažnyčios bendruomenėje? Pokalbis apie Šv. Komuniją.

Jėzus iš Nazareto – kas Jis yra? Kentėjo prie Pontijaus Piloto: bibliniai ir kiti Jėzaus istoriškumo įrodymai. Jėzus žydų tautos aplinkoje; Jėzus ir fariziejai. Jėzaus pasmerkimas, kančia, mirtis ir prisikėlimas. Prisikėlusiojo patirtis – vilties šaltinis (S. A. Stasiulevičiūtė, 2003, p. 153).

Darbas su Šventuoju Raštu (Jn 6, 56–57): Kada Jėzus pasilieka manyje? Ką Jis dovanoja? Kaip vadinasi vienybė su Jėzumi? Kaip turiu pasiruošti priimti Jėzų?

19) Esu Dievo vaikas – tampu Jėzaus draugu

Tikslai: Suvokti sakramentus kaip regimus Dievo meilės ženklus. Išsiaiškinti Krikšto sakramento prasmę. Atskleisti Jėzų kaip Asmenį. Paaiškinti, kas yra draugystė. Žadinti norą tapti draugu.

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Pokalbis: regimieji ir neregimieji Dievo malonės ženklai. Pokalbis: kas dalyvavo krikštynose? Kokius sakramento ženklus mačiau? Kokie išoriniai Krikšto malonės suteikimo ženklai? Ką mums teikia Krikšto malonė? Pokalbis: kodėl Jėzus kiekvieną kviečia? Kaip žmonės gali atsilipti į Jėzaus draugystę? Ką man reiškia būti Jėzaus draugu?

Darbas su Šventuoju Raštu (Mt 28, 19–20): kada tampama Dievo vaiku? Ko Viešpats prašė savo mokinių? Kas šiandien yra mokiniai? Kaip Dievas visuomet pasilieka su mumis?

Atsivertimas. Jėzus – pasaulio šviesa. Jėzus kviečia kiekvieną tokį, koks jis yra. Jėzus pašaukia mokinius. Jėzus kviečia mus ir laukia atsakymo. Krikštu mes tampame Tėvo vaikais. Krikšto sakramento malonė. Krikštu įvedami į krikščionių bendruomenę – Bažnyčią. Bažnyčia – Jėzaus įsteigtoji bendruomenė. Aš – Dievo šeimos narys. Mano parapija – mano bendruomenė.

Išmokstame: sakramentai, Krikštas.

20) Dievo valia „Tėve mūsų“ maldoje

Tikslai: Mokyti iš Jėzaus suprasti Dievo valią. Analizuoti Viešpaties malda (Parapinė katechezė, 1999, p. 10–11; žr. KBK, 2759–2856).

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Grupėje paragine prisiminti savo troškimus, kas nori gali juos išsakyti. Pokalbis, koks buvo Jėzaus troškimas? Kas Jėzui padėjo įgyvendinti troškimą?

Darbas su Šventuoju Raštu (Mt 6, 9–13): ko mus moko Jėzus? Į ką Jis kreipiasi? Kaip kreipiasi? Ko Jis iš Tėvo prašo? Kodėl Jėzus moko mus melstis? „Viešpaties malda“ išreiškiant judesiais. Ko mus moko „Viešpaties malda“? Jėzaus malda – meilės ryšys su Tėvu. Mano ir Dievo susitikimas.

Įsimename: Malda „Tėve mūsų“

21) Nuodėmė, sąžinė

Tikslai: Aiškintis Jėzaus misiją – atkurti Dievo dovanotąją darną. Aiškintis, kas yra asmeninė nuodėmė. Mokyti išgirsti sąžinės balsą (žr. KBK, 1776–1794, 1846–1869).

Priemonės: Šventasis Raštas. Animacinis filmas „Sūnus palaidūnas“.

Temos turinys, veika: Pokalbis apie nuodėmę, sąžinę. Šventojo Rašto pasakojimas apie Ninevę ir Jonos skelbtą atsivertimą (Jon 3, 1–4, 11). Tu taip pat kartais pasielgi įžeidžiančiai kaip Ninevės žmonės. Tu suklysti. Galbūt esi savanaudis. Kai suklysti, tau reikia pagalbos. Jeigu tau niekas nepagalbėtų, tave tai žleistų, nesijaustum laimingas. Čia yra būdas gauti pagalbą. Atsiprašyk už padarytus blogus darbus. Atsiprašyk Dievo, artimųjų. Prašyk Dievo pagalbos pasikeisti. Pradėk veikti.

Šventojo Rašto pasakojimas apie Gailestingąjį samariatį (Lk 10, 29–37). Kai padedi žmonėms, esi kaip keleivis, padėjęs nepažįstamajam. Kai padedi kitiems, parodai Dievui, kad myli Jį. Kai darai blogus darbus, nusigręži nuo Dievo. Tu gali prašyti Dievo atleidimo (G. P. Weber ir kt., 1981, p. 34).

Šventojo Rašto pasakojimas apie Sūnų palaidūną (Lk 15, 11–17): Koks yra Tėvas? Kaip pasielgė jaunesnysis sūnus, gavęs turtą? Kodėl jaunesnysis nuėjo ganyti kiaulių? Ką jis suprato, patyręs badą? Ką man primena jaunesniojo sūnaus elgesys? Pokalbis, ką daryti nusigręžus nuo Dievo? Kas padeda pamatyti nuodėmę? Dievo balsas – sąžinė, leidžianti suprasti gėrį ir blogį. Galima pažiūrėti animacinį filmą „Sūnus palaidūnas“.

Gyvenimo patirtis sako, kad tikrovėje egzistuoja nuodėmė: mintys, darbai ir apsilaidimai, kurie kenkia mums ir gyvenantiems kartu su mumis. Dažnai neatsakingai suprantame laisvę, peržengiame leistinas ribas, kenkiame vieni kitiems ir t. t. Žmogaus potraukis nusidėti yra labai giliai įaugęs. Lygiai taip pat giliai išsisknijęs ir noras paneigti kaltę. Tikinčiojo požiūris iš esmės skiriasi. Jis pripažįsta kaltę dėl padaryto blogio. Bet tai jo neslegia kaip nepakeliama našta. Daug labiau už kaltės ir bausmės jausmą jis išgyvena Dievo meilės ir atleidimo jausmą. Neišmanančiam dažnai Dievas parodomas kaip negailestingas teisėjas, kuris tik tam ir yra, kad žmonės už jų blogus darbus smerktų ir baustų, o

tikinčiajam šis nuliūdęs dėl mūsų nuodėmių Tėvas dažnai įgauna broliško teisėjo bruožus. Tėvas, kuris be žodžių stebi mano klaidas, kenčia dėl manęs ir su meile laukia sugrįžtant. Juk iš jo malonės aš gyvenu – galėtų gi rūsčiai parodyti, kas aš esu iš tikrųjų, bet jis laukia ne tam, kad suteiktų pelnytą bausmę, bet kad suteiktų man su atjaučiančiu palankumu galimybę dar kartą pradėti naują gyvenimą. Tikėjimo požiūriu minėtam auklėjimui svarbu suvokti nuodėmę kaip kaltę, bet ne mažiau svarbu yra Dievą išgyventi kaip atlaidumą ir meilę, dėl ko pats žmogus tampa supratingas ir atlaidus artimui (R. Leitner, H. Fink ir kt., 1998, p. 138–139).

Išmokstame: Nedorybės. Įsakymų nesilaikymas.

22) Gailiuosi

Tikslai: Suvokti Dievo gailestingumą ir jo būtinybę. Aiškintis, kokios būna nuodėmės. Mokytiis gailėtis dėl savo nuodėmių (Parapinė katechezė, 1999, p. 10–11).

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Pokalbis, sunkios ir lengvos nuodėmės. Prisiminti atvejus, kai patyriau gailestingumą iš kitų šeimoje, klasėje, kieme. Prisiminti, kai pagailėjau kitų. Pagalvoti, kodėl Dievas yra gailestingas (M. de la Cruz Aymes (1) ir kt., 1980, p. 16–19; J. J. Killgallon (2) ir kt., 1980, p. 65–71).

Atgailos sakramento priėmimui dera pasirengti *sqžinės apyskaita* Dievo žodžio šviesoje. Tinkamiausių tam tekstų reikia ieškoti Evangelijų ir apaštalu laiškų moralinėje katechezėje: Kalno pamoksle, apaštalu pamokymuose (Rom 12–15; 1 Kor 12–13; Gal 5; Ef 4–6; KBK, 1454).

Darbas su Šventuoju Raštu (Lk 15, 17–19): Kam pasiryžo jaunesnysis sūnus? Kaip jis gailėjosi? Kodėl vien gailesčio neužtenka? Kas man yra gailestis? Gailesčio aktas. Gailesčio svarba Atgailos sakramente. Tobulas ir netobulas gailestis. Pokalbis, koks veiksmas eina po gailesčio. Pelenų diena, gavėnia. Akcentuoti vaikų meilės pasiryžimus. Kryžiaus kelias. Su vaikais mokomasi eiti kryžiaus kelius.

Atgailos šventimo tematika pirmos atgailos katechezę padaro vidine įkrikščioninimo patirties dalimi. Atgailos katechezė apima tokias temas: atgaila veda prie Krikšto malonės stiprinimo; atgaila paruošia pilnesniam dalyvavimui Kristaus pasaulio atpirkimo velykinėje paslapyje; nuodėmė ir atsivertimas (Issues in the Christian Initiation of Children, 1989, p. 124).

Susitaikinimo sakramentu kunigas padeda išreikšti gailestį, dėl artimo nemylėjimo. Darbas su Šventuoju Raštu, ištrauka apie Petro išsiginimą Jėzaus (Jn 21).

Išmokstame: Gailestis.

Įsimename: Gailesčio aktas.

23) Ryžtuosi naujai pradžiai

Tikslai: Aiškinti, kad Jėzus – tikras Dievas ir tikras žmogus. Atskleisti, kad Jėzus skatina ir padeda keistis (P. O. Fischer (2), 1980, p. 92–95; Parapinė katechezė, 1999, p. 10–11).

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Darbas grupėse. Suorganizuoti viktoriną. Vienai grupei surašyti Jėzaus, tikrojo žmogaus, savybes, kitai grupei – Jėzaus, tikrojo Dievo, savybes. Pristatyti viktorinoje: vienai grupei pasakoti Jėzaus, tikrojo žmogaus, savybes, o kitai grupei – Jėzaus, tikrojo Dievo, savybes.

Šventojo Rašto pasakojimas apie Atgailaujančią nusidėjėlę (Lk 7, 44–47). Šventojo Rašto pasakojimas (Lk 15, 20): ką po pasiryžimo darė jaunesnysis sūnus? Kaip jį sutiko tėvas? Kodėl tėvas

pribėgo pirmas? Kaip jus myli Dievas? Kaip jūs mylite Dievą? Pokalbis, kaip elgiesi nusigrėžęs nuo Dievo? Kas gali padėti sugrįžti prie Dievo? Ko reikia, kad pasikeistum? Kodėl žmogui reikalinga Dievo pagalba?

24) Prisipažįstu

Tikslai: Suvokti, kad Dievas yra Gelbėtojas. Mokyti teisingai įvardyti savo nuodėmes (M. de la Cruz Aymes (2) ir kt., 1985, p. 42–49; M. de la Cruz Aymes ir kt., 1981, p. 51–69). Mokyti atlikti išpažintį.

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Pokalbis: Dievas Gelbėtojas, mūsų sielų gydytojas.

Darbas su Šventuoju Raštu (Lk 15, 21–24), atkreipti dėmesį į atgailos dalis: ką sūnus pasakė tėvui? Kaip tėvas priėmė prisipažinimą? Kodėl tėvas džiaugėsi? Ką jaučiu širdy, kai prisipažįstu? Pokalbis: Tėvas tavęs laukia. Atgailos sakramentas. Atgailos sakramento dalys. Aiškinimas: Išpažinties eiga. Pokalbis: kodėl reikia išpažinti nuodėmes? Kam aš išpažįstu savo nuodėmes? Tu gali suprasti, kad Dievas tave myli, kai šventi Atgailos sakramentą. Kai eini išpažinti nuodėmes, sakai, jog padarei kažką blogai. Sakai kunigui, kad gailiesi, atsiprašai. Kunigas atleidžia Jėzaus vardu visas nuodėmes. Kaip galiu priimti Dievo atleidimą? Kodėl Dievas džiaugiasi, kai žmogus gailisi ir prisipažįsta klydęs? Nuodėmė sužeidžia žmogų, atitolina jį nuo Dievo. Jėzaus atleidimo galia.

Išpažindami nuodėmes mes kalbame Jėzui. Išreiškiame atsiprašymą ir švelnumą šeimos gyvenime. Susitaikinimo sakramentu išpažįstame nuodėmes ir išsakome gailestį. Dievas atleidžia, nesvarbu, ką būtume padarę. Šventojo Rašto skaitinys apie Pasiklydusią avį (Lk 15).

Įsimename: Išpažinties eiga.

25) Mokausi atkurti teisingumą

Tikslai: Atskleisti Dievo kvietimą kartu kurti gerį. Suvokti, kad galiu atitaisyti padarytą skriaudą (Parapinė katechezė, 1999, p. 10–11).

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Stebėjimas, aiškinimas. Nuėjus į bažnyčią, apžiūrėti klausyklą, mokyti atlikti Išpažintį. Pokalbis apie Atgailos dalis. Išpažinties ėjimo eiga. Susitaikinimo sakramento vaisiai. Susitaikymo šventės eiga.

Mums visiems reikia žodžių ir ženklų, nuraminančių ir paguodžiančių mus. Mūsų išpažintis padeda nusimesti nuodėmes. Išrišimo metu mes gauname Dievo atleidimą ir ramybę. Šventojo Rašto skaitiniai: Dvasios vienybė (Jn 17), nuodėmių atleidimo galia (Jn 20). Atsiteisdami ir dėkodami po nuodėmių išpažinimo mes augame Jėzaus meilėje. Susitaikinimo sakramentu dėkojame už gautą atleidimą. Šventojo Rašto pasakojimas: Mylėkite vieni kitus (Jn 15; M. de la Cruz Aymes ir kt., 1980, p. 10–11).

Išmokstame: Atgaila.

Įsimename: Atgailos dalys.

26) Šventosios Mišios – šventė

Tikslai: Skatinti sąmoningai, aktyviai dalyvauti šventime. Aiškintis Velykų slėpinį.

Priemonės: Šventasis Raštas. Animacinis filmas „Paskutinė Vakarienė“.

Temos turinys, veika: Pasidalyti, kodėl noriu priimti šv. Komuniją. Prisiminti ir pasidalyti, kas yra šventė. Šv. Mišios primena ir sudabartina Didžiojo Ketvirtadienio Vakariene, Jėzaus mirtį ant kryžiaus, Prisikėlimą. Pokalbis: šv. Velykos – Prisikėlimo šventė. Kokias žinai krikščionių šventes? Kas tau yra Velykos? Kaip Eucharistija siejasi su Velykomis? Kaip dalyvausi parapijoje švenčiant Velykas?

Galima pažiūrėti animacinį filmą „Paskutinė Vakariene“.

Išmokstame: Nuodėmė.

27) Trejybė

Tikslai: Aiškintis Vieno Dievo trijuose asmenyse slėpinį. Aiškintis, kad Dievo slėpinys pasiekiamas tikėjimu. Mokyti liudyti tikėjimą savo elgesiu kasdienybėje. Atskleisti Dvasią kaip Asmenį. Mokyti išgyventi Šventosios Dvasios veikimą mumyse ir Bažnyčioje (žr. KBK, 232–256).

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Atskleisti, kad mokslas ne visuomet pajėgus atskleisti gamtos paslaptis. Pokalbis, kaip priimti Švč. Trejybės slėpinį. Kiek yra dieviškųjų Asmenų? Pokalbis: Šventoji Dvasia

Darbas su Šventuoju Raštu (Jn 14, 15–17): ką Jėzus žada mums atsiųsti? Kaip pažinti tiesos Dvasią? Kaip suvokti Šventąją Dvasią? Iš ko kyla Šventoji Dvasia? Ką dovanoja Šventoji Dvasia? Kur galiu sutikti Šventąją Dvasią? Kaip vadinasi Šventosios Dvasios atsiuntimo šventė? Šventosios Dvasios priėmimas. Šventąją Dvasią priimame sakramentais.

Įsimename: Švč. Trejybės pagarbinimo malda. 4 tikėjimo tiesos.

28) Sakramentai

Tikslai: Pastebėti, kaip Dievas dalyvauja svarbiuose gyvenimo įvykiuose. Aiškinti Kristaus meilės darbus sakramentuose. Žadinti troškimą priimti Dievo teikiamas malones ir palaiminimus (Parapinė katechezė, 1999, p. 14–15; žr. KBK, 1210–1212, 1420–1421, 1533–1535).

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Pokalbis, kaip Dievas dalyvauja žmogaus gyvenimo įvykiuose. Pokalbis, sakramentai – meilės ženklai. Kas yra sakramentai? Kokius žinai sakramentus? Kokius sakramentus jau priėmė? Ką teikia sakramentai? Iš Bažnyčios Krikštu gauname naują gyvenimą Kristuje.

Išmokstame: Tema „Sakramentai“.

Įsimename: 7 sakramentai.

29) Laukiu svarbaus susitikimo ir jam ruošiuisi

Tikslai: Aptarti laukiamo susitikimo su Jėzumi ypatumus.

Priemonės: Šventasis Raštas.

Temos turinys, veika: Atgailos ir Eucharistijos sakramentų esmės pakartojimas. Kaip atlikti Atgailą? Atgailos sakramento dalys. Pasiruošiamasis pokalbis bendruomeniniam Atgailos šventimui su individualia išpažintimi. Elgesio apmąstymas, naudojantis sąžinės sąskaita. Ruošiuisi Susitaikinimui praktine veikla. Kaip pasiruošti priimti Jėzų Eucharistijoje? Pokalbis: Pirmosios Komunijos šventė. Susipažinimas su Pirmos Komunijos dienos apeigomis.

3.2.2.3. Sąžinės apžvalga vaikams

Nuodėme mes ardome Dievo nustatytą tvarką, įžeidžiame Dievą, darome žalą sau ir kitiems žmonėms. Šie klausimai tau padės geriau pažinti savo nuodėmes ir klaidas.

Dievas mus myli ir norėtų lydėti visur, kur tik esame. Ar skyriau Dievui pirmą vietą širdyje? Ar stengiausi pažinti ir pagilinti savo tikėjimą? Ar tikiu, kad Dievas mane myli ir aš jam patinku? Ar dėkoju Dievui už gyvybę ir gyvenimą? Ar pakalbu su Dievu maldoje apie tai, kas mane slegia? Ar drąsiai išpažįstu, kad esu tikintis?

Ar žodžiais, darbais ir mintimis garbinau Viešpaties vardą? Gal neteisingai ar juokais prisiekinėjau Dievo, Jėzaus, Marijos ar šventųjų vardais? Gal kaip nors kitaip netinkamai juos tariau? Gal ką nors keikiau, linkėjau blogo, nusigrėždamas nuo mus visus laiminančio Dievo?

Ar švenčiu sekmadienius? Ar kartu su parapija/bendruomene švenčiu Mišias, ypač sekmadieniais ir švenčių dienomis? Ar buvau drausmingas ir meldžiausi šventųjų Mišių metu? Gal esu įpratęs sekmadieniais dirbti, mokytis?

Ar gerbiau savo tėvus, globėjus, mokytojus? Ar neįskaudinau jų žodžiais, nepažeminau elgesiu? Ar būnu nepaklusnus/-i motinai, tėvui, mokytojams? Ar padedu tada, kai mano pagalba reikalinga? Ar esu dėmesingas/-as broliams, seserims, klasės draugams? Ar esu pasiruošęs/-us viskuo dalytis su kitais?

Ar laikaisi įsakymo „Nežudyk“? Ar nelinkėjau pikta kitam ir jo neniekinau? Gal troškau keršto? Gal ruošiausi kam nors bloga daryti? Gal iš pykčio ką nors įžeidžiau ar mušiau. Ar ką nors be reikalo suerzinau? Ar ieškojau progos susipešti? Gal žiauriai elgiausi su gyvūnais? Ar globoju augalus, gyvius, aplinką? Ar šiukšlinu?

Ar gerbiau ir branginau save kaip Dievo kūrinį? Gal skaičiau, klausiau ar žiūrėjau nepadarius paveikslus ir filmus, tuo griaudamas savo vidinę ramybę? Gal nemokėjau mylėti kitų ir nepadariai su jais elgiausi? Gal nepadariai mąščiau, kalbėjau ar elgiausi su savimi? Ar rūpinuosi savo sveikata? Ar kenkiu sau per daug žiūrėdama/-as TV, žaisdamas kompiuterinius žaidimus?

Ar nesiekiau pasisavinti tai, kas man nepriklauso? Gal troškau pasisavinti ar pasisavinau kito gerus darbus, ne man priklausančius daiktus? Ar ką nors pavogiau namie, mokykloje, parduotuvėje? Gal nesaugojau ir nebranginau svetimo turto? Gal kam nors sąmoningai padariau nuostolių? Ar žaisdamas, sportuodamas elgiuosi teisingai? Ar gadinu tai, kas man nepriklauso?

Ar savo gyvenimu liudijau tiesą? Gal melavau? Gal slėpiau tiesą nuo tų, kurie turi teisę ją žinoti? Gal nemokėjau saugoti man patikėtos paslapties? Gal savo kalbomis kitus apjuodinau? Ar būnu irzlus/i, ar vis skundžiuosi? Ar kitus apkalbėjau, o gal apgavau?

Ar mylėjau savo artimą? Ar pastebėdavau kitą alkaną, ko nors stokojantį? Ar mokėjau su kitais dalytis? Ar mokėjau kitą paguosti, suprasti, teisingai patarti? Ar nebuvo abejingas, kai mano draugai rūkė, vartojo alkoholį ar narkotikus? Ar dažnai meldžiausi už kitus? Gal iš ko nors tyčiojaisi, įžeidinėjau, pravardžiavau?

Ar stengiausi gyventi taip, lyg Jėzus būtų šalia manęs? Ar elgiausi taip, kad nebūtų gėda, jei kiti mane pamatytų? Ar rodžiau gerą pavyzdį kitiems? Ar mokiausi gėrio iš kilnių žmonių? Ar nemelavau tėvams ir mokytojams? Ar atlikau savo pareigas? Ar buvau darbštus? Ar stengiausi stropiai mokytis? (Jėzau, pas mane ateiki, 2003, p. 29–31; Maldynėlis vaikams, 2000, p. 43–45).

3.2.2.4. Bendruomeninis Atgailos sakramento šventimas su individualia išpažintimi

Nors Vatikano II Susirinkimas, atsigręžęs į pirmųjų krikščionių patirtį ir praktiką, yra nubrėžęs bendruomeninio Atgailos sakramento šventimo su individualia išpažintimi gaires, šiandien matome, kad postmodernizmo žmogus dažnai nesuvokia nuodėmės realumo, jau nekalbant apie poreikį susitaikyti su Dievu, susitaikant su bendruomene. Taigi šiandien kaip niekada svarbu ugdyti supratimą, kad atgaila sutaiko žmogų ne tik su Dievu, bet ir su Bažnyčia – brolių bendruomene, kuriai jis buvo pakenkęs savo nuodėme (S. Žilys, 1970, p. 56). Prieš pirmąjį Eucharistijos šventimą priimant Komuniją vyksta bendruomeninis Atgailos sakramento šventimas.

Ivadinės apeigos

Susirinkus tikintiesiems, kunigams išeinant prie altoriaus, visi gieda Ps 68, 14:

Aš į tave, o Dieve kreipiuosi:

Jau metas Tau, Viešpatie, būt maloningam.

Mane išklausysi, nes Tu didžiai geras,

Teikiantis ištikimą savo pagalbą.

Arba kitą tinkančią giesmę.

Pasveikinimas

Kun: *Vardan Dievo: Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios.*

Visi: *Amen.*

Kun: *Te Viešpats, dėl didžio savo gailestingumo atgimdantis mus Dievo vaikų laisvei, būna su jumis visais.*

Visi: *Ir su tavimi.*

Kunigas pasako trumpą įžangą apie šventimo reikšmę bei svarbą ir praktines nuorodas. Paaikškina, kad yra tarsi mūsų kalčių uždengtas paveikslas, ir paragina, atlikus individualią išpažintį, prieiti ir kiekvienam nuimti po lopinėlių, taip jį atidengiant.

Kun: *Kiekvieną kartą grįždami pas Tėvą iš naujo susitinkame gailestingąją meilę, kuria Tėvas mus myli. Jis atkreipia į mus savo veidą, kad, atgimę Jame, mes patys taptume Jo meilės liudininkais. Melskimės, kad Dievas, pašaukęs mus atsivertimui, suteiktų mums tikros ir išganingos atgailos malonę.*

Po trumpos tylos kunigas skaito maldą.

Kun: *Šventas ir gailestingas Tėve, meilės galia ir švelnumu palieti savo vaikų širdis kviesdamas juos sugrįžti – sulaužyk mūsų išdidumo ledus ir sukurk mumyse naują širdį, pajėgią priimti Tavo Sūnaus teikiamą gyvenimo dovaną. Jis, būdamas Dievas, su Tavimi ir Šventąją Dvasia gyvena ir viešpatauja per amžius. Amen.*

Viešpaties Žodis

Kun: *Pasiruoškime klausytis Dievo Žodžio – atverkime Gyvenimo Žodžiui savo širdis, kad pažintume savo nuodėmingumą ir iš naujo atrastume kelią į Tėvo namus.*

Giedama Psalmė 50 ištrauka, arba kita psalmė.

Posmelis prieš Evangeliją (giedama).

Šlovė tau, Kristau, Dievo Žodi!

„Ateikite pas mane visi, kurie vargstate

Ir esate prislėgti: aš jus atgaivinsiu!„ (Mt 11, 28).

Evangelija: Lk 15, 1–3, 11b–32.

Homilija

Po homilijos skiriamas laikas skaitiniams apmąstyti

Bendra sąžinės sąskaita

Skaito kunigai arba pasirenkę dalyviai

Galima panaudoti sąžinės sąskaitą, pateiktą 3 priede.

Tyla asmeninei sąžinės sąskaitai

Susitaikymo apeigos

Sąmonės apžvalgą pradeda kunigas, tęsia dalyviai.

Kun: *Broliai seserys, pasitikėdami Dievo, mūsų Tėvo gailestingumu, prisipažinkime ir išpažinkime savo nuodėmes.*

Visi: „*Prisipažįstu...*“

Kun: *Broliai seserys, pasitikėdami Dievo, mūsų Tėvo gailestingumu, prisipažinkime klydę ir prašykime atleidimo.*

Į maldavimus visi atsako: „Viešpatie, pasigailėk!“

1. *Dievas, mūsų gyvybės versmė, kiekvieną žmogų apšvietė dovanomis, gabumais, stipriomis savybėmis ir dorybėmis. Kai mes savo dovanų ir sugebėjimų nepripažįstame ir jų nepanaudojame didesnei Dievo garbei, mūsų seserų ir brolių labui, nuskriaudžiame žmones, neleisdami gėriui jų gyvenimą paliesti.*

Visi: *Viešpatie, pasigailėk!*

2. *Dievas, visų šeimų ir bendruomenių šaltinis, mums davė tėvus, vaikus, vyrus ir žmonas, seseris ir brolius, krikščioniškos bendruomenės narius – mūsų gyvenimo kelionės bendrus. Kai neparemiame savo šeimų ar bendruomenės narių, kai jiems neatleidžiame ar juos sąmoningai nepagarbiu ar skaudžiu žodžiu arba žalingais veiksmais užgauname, nuo jų atitoliname savo pačių gerumą ir tą gėrį, kurio jie verti.*

Visi: *Viešpatie, pasigailėk!*

3. *Dievas sutvėrėjas kiekvienam patikėjo rūpintis ir branginti kitus. Jis mus siunčia dalytis savimi – tuo, kas esame, ir tuo, ką turime, su kitais žmonių giminės nariais, ypač neturinčiais tiek daug dovanų ir gėrybių. Kai savanaudiškai elgiamės ir esame įsikabinę į tai, kas mūsų, iš savo seserų bei brolių atimame jų teisėtą žmogišką vertę.*

Visi: *Viešpatie, pasigailėk!*

4. *Dievas mus laimina gyvybės dovana ir pajėgumu gyvybe dalytis ir meilę aukoti kitiems. Kai savo meilę iškreipiame ar meilės neskiriame tiems, kuriems ji iš tiesų priklauso, šiame pasaulyje mažiname pagarbą meilei.*

Visi: *Viešpatie, pasigailėk!*

5. *Dievas, visos tiesos pradmuo, pašaukia mus sąžiningai ir tiesiai kasdieną gyventi ir tiesą meilingai liudyti, ypač mums artimiems. Kai nekalbame tiesos ir tvirtai nenusistatome ar meluojame save ar kitus gindami, sumenkiname tiesą pasaulyje.*

Visi: *Viešpatie, pasigailėk!*

6. *Dievas mums suteikė šią galimybę stabtelėti, pažvelgti į savo gyvenimą, į ryšius su Viešpačiu, šeimos nariais, su bendradarbiais, su krikščionių bendruomene, su visais broliais ir seserimis. Kai neperžvelgiame savo gyvenimo ir savo ryšių meilinga dvasia ir neskatiname dvasinio brendimo savyje, temdome savo aplinką ir kartais net save tamsiname.*

Visi: *Viešpatie, pasigailėk!*

Kun: *O dabar Kristaus mūsų Išganytojo žodžiais kreipkimės į Dievą mūsų Tėvą, kad atleistų mūsų kaltes ir išvaduotų iš visokio blogio.*

Visi: „Tėve mūsų...“

Kun: *Viešpatie, su meile pažvelk į savo sūnus ir dukteris, kad, išpažinę savo kaltes ir laisvi nuo bet kokios nuodėmės, Bažnyčiai tarpininkaujant, jie dėkotų Tau už gailėstingąją Tavo meilę. Prašome per Kristų, mūsų Viešpatį.*

Visi: *Amen.*

Kunigai eina įprastiniu būdu klausyti išpažinčių ir suteikia individualią atgailą ir išrišimą.

Klausant išpažinčių giedama Atgailos psalmės 6, 31, 37, 101, 129, 142, arba kitos giesmės.

Dėkojimas

Pabaigęs klausyti individualių išpažinčių, šventimui vadovaujantis kunigas pakviečia visus padėkoti Dievui už gautą atleidimo malonę. Paaikškina, kad mūsų kaltės nebeslepia Viešpaties veido nuo mūsų, mes drąsiai galime vėl žvelgti į Jį, o Jis į mumis.

Giedama „Magnificat“ Lk 1,46–55.

Kun: *Visagali gailėstingasis Dieve,*

Tu nuostabiai sukūrei pasaulį ir dar nuostabiau mus atpirkai,

Tu neapleidi nusidėjėlio, bet su tėviška meile jo ieškai.

Savo Sūnaus kančia nugalėjai nuodėmę ir mirtį –

Jo prisikėlimu suteikei mums naują gyvenimą ir džiaugsmą.

Pripildei mūsų širdis Šventosios Dvasios

padarydamas mus savo vaikais ir įpėdiniais;

Tu nuolat atnaujini mus išganymo sakramentu,

kad, išsivadavę iš nuodėmės vergovės, mes kasdien vis labiau panašėtume į mylimąjį Sūnų.

Vienybėje su visa Bažnyčia garbiname ir šloviname Tave, Viešpatie, už Tavo gailėstingumo stebuklą.

Mūsų žodžiai, širdis ir darba, tebus tarsi nauja giesmė Tavo garbei.

Tau Tėve per Kristų, Šventojoje Dvasioje tebūnie garbė dabar ir per amžius. Amen.

Palaiminimas ir siuntimas

Kun: *Viešpats su jumis.*

Visi: *Ir su tavimi.*

Kun: *Telaimina mus Dievas Tėvas, kuris atgimdė mus amžinajam gyvenimui.*

Visi: *Amen.*

Kun: *Tepadeda mums Kristus, Dievo Sūnus, kuris mus priėmė kaip savo brolius.*

Visi: *Amen.*

Kun: *Tegloboja Šventoji Dvasia, gyvenanti mūsų širdies šventovėje.*

Visi: *Amen.*

Kun: *Visagalio Dievo Tėvo ir Sūnaus ir Šventosios Dvasios palaima tenužengia ant jūsų ir visuomet tepasilieka.*

Visi: *Amen.*

Kun: *Džiaugsmu, kuriuo dangus džiūgauja atsivertus nusidėjėliui, teprisipildo jūsų širdys ir jūsų namai. Eikite ramybėje!*

Visi: *Amen.*

Pabaigos giesmė (J. J. Killgallon (2) ir kt., 1980, p. 82–87).

* * *

Pagal *Suaugusiųjų įvedimo į krikščionybę apeigyną* parapijų kunigai turi taip sutvarkyti įkrikščioninimo procesą, kad patys įkrikščioninimo sakramentai būtų švenčiami Velykų vigilijoje. Dėl pastoracinių priežasčių siekiant, kad visas katechumenato laikotarpis būtų kuo patrauklesnis ir natūralesnis, leistina visą likusią katechumenato apeigų dalį sudėlioti atitinkamai pritaikant prie kertinių jo dalių, tikintiesiems ir katechumenams patogiu laiku (RCIA, 17). Todėl vadovaujantis šiomis nuorodomis vaikų pirmąją Eucharistiją reikia švęsti Velykų laiku. Kitą dieną po Atgailos sakramento šventimo vaikai pirmą kartą susitinka su Jėzumi Eucharistijoje – dalyvaudami pirmame pilname Eucharistijos šventime su visa bendruomene. (Šiandien turime terminą – pirmoji Komunija. Tiksliau būtų vadinti pirmas pilnas dalyvavimas Eucharistijoje su visa bendruomene.)

Po pirmos Komunijos šventės susitinkama dar kartą aptarti išpūdžius, susitarti, kada galime susitikti toliau, kokios veiklos norėtume tolimesniame dalyvavime bendruomenės gyvenime.

Taigi svarbiausi katechezės, ruošiant vaikus sakramentams, įgyvendinami uždaviniai parapijoje: tikėjimo pažinimas, atskleidžiant Švenčiausiosios Trejybės slėpinį, Šventojo Rašto, Bažnyčios mokymą, parodant Dievo meilės išganymo kelią ir laisvą žmogaus atsiliepimą į bendrystę per rengimąsi sakramentams bei sąmoningą jų priėmimą; liturginis auklėjimas, sudarantis sąlygas natūraliau, sąmoningiau ir aktyviau dalyvauti liturgijoje; moralinis ugdymas, atveriantis žmogaus asmens kilnumą ir jo pašaukimą dieviškai palaimai; maldos mokymas, leidžiantis visa esybe prisiliesti, patirti bendrystę su mylinčiu Dievu; auklėjimas bendruomeniniam gyvenimui, laipsniškai įvedantis į parapijos gyvenimą, teikiantis drąsos kartu liudyti ir išpažinti tikėjimą, leidžiantis patirti brolišką meilę, kviečiantis įsitraukti į Bažnyčią ir ją praturtinti savo buvimu; tikėjimo, vilties ir meilės ugdymas per dievišką gyvenimą (Parapinė katechezė, 1999, p. 4–5).

Taigi būtina parapijose įgyvendinti tokias programas, kad vaikai ne tik šį tą iš tikėjimo dalykų sužinotų ar suprastų, bet ir įsijungtų į tikėjimo bendruomenės gyvenimą, susiformuotų bendravimo su Dievu, su Kristumi ir Jo Bažnyčia įgūdžius; mokytųsi tikėjimo pažinimo ne vien tam, kad, prieš pirmąją Komuniją išlaikę egzaminą, turėtų vienkartinę Komunijos šventę, bet kad visą gyvenimą iš Eucharistijos kiekvieną sekmadienį per Mišias ir dažnos Komunijos metu semtųsi jėgų bei šviesos visai gyvenimo kelionei, jos kasdienybės išbandymams (J. Boruta, 2003, p. 2).

3.3. Vaikų įvedimo į liturginį gyvenimą svarba įkrikščioninimo veiklos metu

Centrinis tikėjimo išraiškos elementas yra tikėjimo šventimas. Tikėjimo šventimo šerdis – Eucharistija, duonos laužymas, meilės vakarienė. Per šį bendruomeninį šventimą, giliausią bendrystę su Kristumi, esame palaikomi ir stiprinami. Šis šventimas pranoksta laiką, žmogaus protą. Negalime visiškai Dievo išgyventi protu, intelektualiai suvokti, Dievas yra išgyvenamas šventime, liturgijoje. Liturgijoje, švenčiant Kristaus mirties įvykius, Jo auką, mūsų atpirkimą, esame šių įvykių dalyviai.

Suvokti liturgiją galima tik ja gyvenant, į ją įsigilinant. Įsijungti į liturgiją reiškia gyventi su Kristumi, Bažnyčia, bendruomenės nariais Šventojoje Dvasioje. Tobulesnis dalyvavimas liturgijoje reikalauja ne vien tik tikėjimo, bet ir didesnio ar mažesnio žmogaus veikimo bei pašventimo. Kalbant apie vaikų dalyvavimą Eucharistijos šventime, būtina pabrėžti vaikų ruošimą liturginiam gyvenimui. Svarbu išmokyti dalyvauti liturgijoje, kad sąmoningiau galėtų įsijungti į meilės ir atleidimo gyvenimą, pajusti vienybę tarp Dievo bei žmonių.

Dėl įvairiausių paskatų reikia ypatingai atsižvelgti į vaiką ir jam padėti dvasiniuose poreikiuose. Tai įpareigoja pasirūpinti, kad vaikui netrūktų katechezės. Ugdymas maldai, Eucharistijos šventimui,

įvedimas į Šventąjį Raštą yra svarbiausi krikščioniškojo vaiko formavimo aspektai. Vaikų katechezė yra susijusi su liturginiais ir sakramentiniais veiksmais. Todėl katechetinėje praktikoje būtina stiprinti mokymo proceso ryšį su liturgija, katechetines programas sieti su liturginiais metais (BKV, 30).

Vaikų katechezės metu lygiagrečiai su tikėjimo pažinimu turi eiti liturginis auklėjimas, sudarantis sąlygas natūraliau, sąmoningiau, aktyviau dalyvauti liturgijoje. O pati „katechezė, greta supažindinimo su bendrąja liturgijos ir sakramentų prasme, privalo <...> mokyti maldos, dėkojimo, atgailos, visiško pasitikėjimo, bendruomeniškumo, gyvenimo prasmės ir liturginių simbolių kalbos supratimo“ (BKV, 85).

3.3.1. Vaikų liturginės katechezės formos

Liturgija – gyvenimo šaltinis. „Nuostabius Dievo darbus Senojo Testamento tautoje pratęsė Kristaus atliktas žmonių atpirkimas bei tobulas Dievo pagarbinimas, ypač Velykų paslaptimi: palaimintą Jo kančia, prisikėlimu iš numirusių ir garbinguoju išėjimu į dangų, kai Jis *savo mirtimi mūsų mirties geluonį išrovė ir mums gyvybę prisikėlimu sugražino*. Juk iš pakibusio ant kryžiaus Kristaus šono kilo *nuostabus visos Bažnyčios sakramentas*. Dėl to liturgijoje Bažnyčia ypač švenčia Velykų paslaptį, kuria Kristus atbaigė mūsų išganymo darbą“ (KBK, 1067). Tą Kristaus paslaptį Bažnyčia skelbia ir švenčia savo liturgijoje, kad tikintieji ja gyventų ir ją liudytų pasaulyje. Liturgija, ypač dieviškojoje Eucharistijos aukoje, vyksta mūsų atpirkimo darbas: ji geriausiai padeda tikintiesiems savo gyvenimu išreikšti ir kitiems atskleisti Kristaus paslaptį bei autentišką tikrosios Bažnyčios prigimtį (SC, 2).

Taigi Bažnyčia, kuri yra Jėzaus Kristaus kunigiškųjų pareigų vykdytoja, pašventinimo pareigą vykdo specialiu būdu – šventa liturgija, kurioje regimais ženklais, savitu būdu vyksta žmonių pašventinimas (CIC, 834). Pirminė žodžio *liturgija* reikšmė yra *viešas darbas, liaudies tarnyba, tarnavimas liaudžiai*. Krikščioniškoje tradicijoje tuo žodžiu norima pasakyti, kad Dievo tauta aktyviai dalyvauja *Dievo darbe*. Liturgijos metu Kristus, mūsų Atpirkėjas ir Vyriausiasis Kunigas, savo Bažnyčioje, su ja ir per ją tęsia mūsų atpirkimo darbą. Susirinkimas švęsti Eucharistijos Vakarų krikščionių pradžioje vadintas *Eklezija* – sambūriu, susirinkimu. Eklezija tada reiškė ne tik krikščionių visumą, bet ir vietinius tikinčiųjų susirinkimus Dievo žodžiui ir Eucharistijai.

Naujajame Testamente žodis *liturgija* vartojamas ne tik viešajam Dievo garbinimui (Rom 15, 16; Fil 2, 14–17. 30), bet ir Evangelijos skelbimui bei veikliai meilei nusakyti. Kalbama apie tarnavimą Dievui ir žmonėms. Švęsdama liturgiją Bažnyčia, sekanti savo Viešpačiu (Žyd 8, 2. 6), dalyvauja kunigiškoje tarnystėje, žodžio skelbimu – pranašiškoje ir meilės darbais – karališkoje tarnystėje (KBK, 1069–1070).

Krikščionys per Krikštą tampa Bažnyčios nariais, per Krikštą juose apsigyvena Šventoji Dvasia, suteikdama kunigiškąją galią, dėl kurios pasikrikštiję tampa Dievo garbintojais, šlovinančiais Tėvą dvasia ir tiesa. Krikščionys yra šventoji tauta, pašaukta išgarsinti šlovingus darbus to, kuris juos pašaukė iš tamsybių į savo nuostabią šviesą (1 Pt 2, 9; A. Kajackas, 1997, p. 80). Krikštu žmogus tampa Mistinio Kristaus Kūno – Bažnyčios nariu, įsijungia į liturgijos šventimą. Dalyvaudami Eucharistijos šventime pakrikštytieji atnašauja Dievui Kristaus auką ir save pačius. Išėję iš Eucharistijos šventimo jie liudija Dievo tautos vienybę tarpusavio meile, kurios šaltinis kaip tik ir yra Eucharistija. „Būdama Kristaus veikimas, liturgija yra ir Jo *Bažnyčios* veikla. Ji įkūnija Bažnyčią ir rodo ją kaip regimą Dievo ir žmonių bendrystės Kristuje ženklą. Ji įtraukia tikinčiuosius į naują bendruomenės gyvenimą, siekia, kad visi dalyvautų liturgijoje sąmoningai, aktyviai ir vaisingai“

(KBK, 1071). Kad atsiskleistų pilna liturgijos prasmė, siektina, kad tikintieji joje dalyvautų su atitinkamu vidiniu nusiteikimu, išsigilintų į tai, ką sako, ir bendradarbiautų su malone, neimdami jos veltui (SC, 11).

Liturgija – tai Dievo ir Bažnyčios veikla, dialogas tarp Dievo Žodžio ir žmogaus, šventos Dievo meilės ir atsiliepiančio žmogaus meilės apsireiškimas, Dievo, kuris padaro pirmąjį žingsnį, ir Bažnyčios, kuri atsigrežia į Dievą, susitikimas (A. Kajackas, 1997, p. 11). Liturgija yra viešas garbinimas, kurią Jėzus Kristus, mūsų Atpirkėjas, kaip Galva, teikia Tėvui. Taip pat ji yra tikinčiųjų viešas garbinimas Kristui, o per jį – Tėvui (Encyclical Letter by Pope Pius XII, 2001, 20). Bažnyčios liturgijoje Kristus pirmiausia ženklina ir sudabartina savo velykinę paslaptį. Žemiškojo gyvenimo metu Jėzus ją skelbė, mokydamas žmones, ir savo veiksmais tiesė jai kelią. Jo valandai atėjus (Jn 13, 1; 17, 1), Jis išgyvena vienintelį istorijoje įvykį, kuris nesibaigia: Jėzus miršta, būna palaidotas, keliasi iš numirusių ir sėda Tėvo dešinėje „vieną kartą visiems laikams“ (Rom 6, 10; Žyd 7, 27; 9, 12). Tai tikras įvykis, atsitikęs mūsų istorijoje, bet ir vienintelis: visi kiti istorijos įvykiai vienąkart įvyksta, praeina ir nugrimzta praeitin. Velykinė Kristaus paslaptis, atvirkščiai, negali likti vien tik praeityje, nes savo mirtimi Jis sunaikino mirtį, o visa, kas yra Kristus, visa, ką Jis yra padaręs ir iškentėjęs už visus žmones, dalyvauja Dievo amžinybėje ir dėl to pranoksta visoki laiką, visada esti dabar. Kryžiaus ir Prisikėlimo faktas *išlieka* ir visa traukia į Gyvenimą. „Tai darykite mano atminimui“ (Lk 19, 22), – liepė Jėzus Kristus. Taigi liturginis gyvenimas yra bažnytinio gyvenimo šaltinis ir aukščiausias bažnytinio gyvenimo lygmuo (BKV, 1085, 27).

Tačiau liturgija neišsemia viso Bažnyčios veikimo: pirmiau turi eiti evangelizavimas, įtikėjimas ir atsivertimas; tik tada ji gali duoti vaisių tikinčiųjų gyvenime: naują gyvenimą Šventojoje Dvasioje, įsijungimą į Bažnyčios pasiuntinybę ir tarnavimą jos vienybei (SC, 9).

Vaikų katechezė ir liturgija. Prieš pašaukimą dalyvauti liturgijoje būtina tikėti. „Tikėjimas laiduoja mums tai, ko viliamės, įrodo tikrovę, kurios nematome“ (Žyd 11, 1). Liturginio gyvenimo pagrindinė sąlyga yra religinis auklėjimas, tikėjimo tiesų pažinimas ir išsigilinimas į jas. Tikėjimo tiesos lemia liturgines apeigas ir laikyseną, kuria tos tiesos išreiškiamos. Liturgija išreiškia visuomeninį kultą, jį tam tikromis apeigomis duoda dogmoms išorinį rūbą. Tada tos dogmos tampa priimtinesnės vaiko protui bei širdžiai. Neįmanoma įsivaizduoti krikščionio gyvenimo be dalyvavimo liturgijoje. Tikėjimą vaikas turi priimti kaip keičiantį ir tobulinantį gyvenimo būdą.

Kalbant apie šiandienę vaikų katechezę, pagrindinė katechezės forma yra parengimas sakramentams, o kiekviena katechezė būtinai veda prie tikėjimo sakramentų (Jonas Paulius II (1), 1996, 23). „Liturgija yra viršūnė, į kurią krypsta Bažnyčios veikla, ir kartu šaltinis, iš kurio plaukia visa jos stiprybė. Juk apaštalavimo darbais siekiama, kad visi, tikėjimu ir krikštu tapę Dievo vaikais, rinktūsi draugėn, Bažnyčioje garbintų Dievą, dalyvautų aukoje ir valgytų Viešpaties vakarienę. Antra vertus, pati liturgija skatina tikinčiuosius, kad, velykinių sakramentų pasotinti, jie taptų vienos maldingos širdies; meldžia, kad gyventų tuo, ką priėmė tikėjimu. O Viešpaties sandoros su žmonėmis atnaujinimas įtraukia tikinčiuosius į karštą Kristaus meilę ir ja uždega. Taigi iš liturgijos, ypač iš Eucharistijos, kaip iš šaltinio, trykšta į mus malonė ir jos dėka veiksmingiausiai pasiekiamas žmonių pašventinimas Kristuje bei Dievo pašlovinimas, kurių kaip tikslo siekiama visais kitais Bažnyčios darbais“ (SC, 10).

Tad liturgija yra labiausiai tinkama vieta Dievo tautos katechezei. Katechezė yra esmingai susijusi su visa liturgine ir sakramentine veikla, nes sakramentuose, o ypač Eucharistijoje, Jėzus Kristus veikia visu savo asmeniu perkeisdamas žmones (KBK, 1074; Jonas Paulius II (1), 1996, 23).

Religinėse ir kartu auklėjamosiose programose, kurios yra taikomos mokyklose bei parapijose, esminis žvilgsnis turi būti kreipiamas į Mišių katechezę. Ši katechezė turėtų būti nukreipta į vaiko aktyvų, sąžiningą ir autentišką dalyvavimą liturginiame gyvenime. Amžiui ir supratimui pritaikyta katechezė apie Eucharistiją turi siekti, kad per svarbiausių apeigų bei maldų aiškinimą būtų atskleista Mišių prasmė, kas privalu, gyvenant autentišką bažnyčios gyvenimą, ypač kalbant apie Eucharistijos maldas ir atliepus, kuriose vaikai dalyvauja. Ypač reikia atkreipti ypatingą dėmesį į pirmosios Komunijos katechezę. Jos metu jie išmoksta ne tik tikėjimo tiesų apie Eucharistiją, bet taipogi jiems primenama, jog po pirmosios Komunijos, jie gali kaip pilnaverčiai Kristaus Kūno nariai aktyviai dalyvauti kartu su visa Dievo tauta Eucharistijos šventime, dalintis Viešpaties stalu bei savo brolių ir seserų bendruomeniškumu (Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 12).

Liturginės katechezės tikslas yra įvesti vaiką į Kristaus paslaptį, į sakramentinį gyvenimą. Liturginė katechezė aiškina maldos turinį, veikslių ir ženklų prasmę, rengia aktyviam dalyvavimui, kontempliacijai ir tylai. Katechezė greta supažindinimo su bendrąja liturgijos prasme privalo mokyti maldos, dėkojimo, bendruomeniškumo, liturginių simbolių kalbos supratimo, nes viso to reikia liturginiam gyvenimui (BKV, 71, 85). Katechetinis mokymas apšviečia ir stiprina tikėjimą, maitina gyvenimą Kristaus dvasia, įveda į sąmoningą ir aktyvų dalyvavimą liturginėse paslapyse (GS, 4).

Pirmoji liturginės katechezės pakopa – tikėjimo skiepijimas, teisingai vystomas religinis auklėjimas, turėtų vykti šeimoje. Vaikų katechezė šeimoje, kuri savaime turi įvedamąjį pobūdį, geriausiai atlieka vaiko įvedimą į Dievo tautos tikėjimo, liturginį ir meilės gyvenimą. „Liturginės katechezės (kaip „mistologijos“) tikslas yra įvesti į Kristaus paslaptį, nuo regimo prie neregimo, nuo ženklo prie to, kas ženklinama, nuo „sakramentų“ prie „paslapčių“ (KBK, 1075).

„Kristus visada dalyvauja Bažnyčios gyvenime, ypač liturginėse apeigose. Vienybė su Jėzumi Kristumi veda prie šventimo jo išganingojo buvimo sakramentuose, ypač Eucharistijoje“ (BKV, 85). Tad galutinis visos liturginės ir eucharistinės formacijos tikslas – ugdyti vaiką vis labiau gyventi pagal Evangeliją. Viena vertus, pagrindinė liturginės katechezės forma yra parengimas sakramentams, kita vertus, sakramentų praktika turi turėti tvirtą katechetinį aspektą, rimtą jų prasmės pažinimą (Jonas Paulius II (1), 1996, 23).

„Vaikams gali dvasiškai pakenkti ilgalaikė pakartotinė beveik nesuprantamų dalykų patirtis“ (A. Saulaitis, 1998, p. 14) Eucharistijos šventimo metu. Negalima tikėtis, jog ir liturgijoje vaikui viskas atrodys aišku. Taipogi mes galime tikėtis dvasinės žalos vaiko gyvenime, jei dalykai bažnyčioje, kurie yra elementarūs ir visiškai suprantami, bus nuolat kartojami (Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 2). Kad liturgijoje būtų aiškus glaudus veiksmo ir žodžio ryšys, siektina, jog apeigose būtų skiriamas deramas dėmesys Šventojo Rašto skaitiniams, Evangelijai, pamokslui, kuris yra liturginio veiksmo dalis, pamokslų mintys pirmiausia tebūna semiamos iš Šventojo Rašto ir liturgijos versmių, skelbiant nuostabius Dievo darbus, atliktus vykstant išganymui, atlikto Jėzaus Kristaus, kuris nuolat yra esantis ir veikiantis, ypač per liturgines apeigas. Taip pat tebūna visokiais būdais aiškinama liturgija. Derėtų pasirūpinti, kad net per apeigas, jei tai būtina, kunigas ar išmanantis patarnautojas teiktų trumpus paaiškinimus, tačiau tik patogesniais momentais ir nustatytais arba į juos panašiais žodžiais (SC, 35).

Vykdam liturginę vaikų katechezę būtina atsižvelgti į psichologinį vaiko subrendimą, į vaiko mąstymą. Pati katechezė, vykstanti katechetinių užsiėmimų metu parapijoje, turėtų būti neatskiriamai susieta su aktyviu dalyvavimu liturginiame gyvenime, kiek gali sakramentams besirengiantys vaikai.

Taigi įtraukiant vaikus į Eucharistijos šventimą, reikia aiškios ir konkrečios katechezės bei pagalbos paties šventimo metu. Katechezės tikslas – ugdyti vaiko tikėjimą, įvesti į Bažnyčios gyvenimą, parengti sakramentų šventimui. Katechezė, nurodanti sakramentų prasmę, neturėtų būti vien doktrininis mokymas, bet skatinanti išgyventi sakramentus, siejant su gyvenimu, mokanti liudyti Kristų savo aplinkoje.

3.3.2. Eucharistijos šventimas dalyvaujant vaikams

Krikšto sakramentu prasideda įvedimas į bendruomenę. O bendruomenėje vyksta šventimas, kurio tikslas – padaryti Bendruomenės gyvenimą pilnakraujišką. Bažnyčia seka savo Mokytoju, kuris „laimino juos [vaikus], apkabindamas ir dėdamas ant jų rankas“ (Mk 10, 16). Pilnutinis krikščionio gyvenimas yra neišsivaizduojamas be dalyvavimo liturgijoje, kurioje tikintieji susirenka ir švenčia velykinę paslaptį, dėl to religinis vaikų ugdymas turi išlikti harmoningas šio sambūrio atžvilgiu.

Vaikams su suaugusiais švenčiant Eucharistiją reikia pasirūpinti, kad vaikas nesijaustų apleistas dėl savo negalėjimo dalyvauti ar suprasti, kas vyksta ir ką norima atskleisti šventimo metu. Todėl atkreiptinas dėmesys į vaikus, pavyzdžiui, tiesiai jiems kalbant Mišių pradžioje, pabaigoje ir per homiliją. Kai vaikų gana daug, Mišios orientuojamos labiau vaikams, kad atitiktų vaikų supratimą ir reikmes. Homiliją reikėtų vaikams taip pritaikyti, kad ir suaugusieji galėtų pasisemti iš jos naudos (SC, 14, 19; Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 8, 17, 19).

Kunigas švęsdamas Eucharistiją sąmoningai turi skirti dėmesio dalyvaujantiems vaikams ir nepaneigdamas tėvų ir vyresniųjų poreikių nepraleisti progos duoti dvasinio peno vaikų širdims. Poreikis padaryti Eucharistijos šventimą prieinamu vaikams paskatins kunigą siekti aiškumo ir paprastumo, ir taip padės efektyviai dalyvaujantiems asmeniškai įsijungti. „Leiskite mažutėliams ateiti pas mane <...> [jų] yra Dievo karalystė“ (Mk 10, 14), kadangi jų yra karalystė, jie gali padėti ją pasiekti suaugusiesiems.

Būtina rūpintis, kad pakrikštyto vaiko ryšys su Kristumi bei bendruomene nenutrūktų, bet ir toliau augtų. To ryšio ir išpareigojimo ženklas yra dalyvavimas prie Eucharistinio stalo, prie kurio gilesnės prasmės suvokimo vaikai turi būti ruošiami. Jei vaikai nuo pat mažumės dalyvaus su savo tėvais Eucharistijos šventime kada norės, tai jie lengvai ir greitai pradės giedoti ir melstis kartu su visa liturgine bendruomene ir įgys pirminį Eucharistijos paslapties supratimą. Bendruomeninio gyvenimo praktikavimas, aktyvus Kristaus paslapčių šventimas ir visa krikščioniška bendruomenė yra puiki liturginės formacijos mokykla toje bendruomenėje gyvenančiam vaikui (M. B. Pennington, 1984, p. 75; Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 8, 10–11).

Daugeliu atvejų parapijinės šv. Mišios, ypač sekmadieniais ir švenčių metu, yra švenčiamos vaikams dalyvaujant kartu su dideliu suaugusių skaičiumi. Krikščioniška šeimos dvasia yra be galo vertinga, kai vaikai dalyvauja Eucharistijos šventime kartu su tėvais ir kitais šeimos nariais. Ir švenčiant vaikams Eucharistiją kartu su suaugusiais naudinga skirti vaikams užduotis, pavyzdžiui, jie galėtų atnešti atnašas, giedoti kai kurias Mišių giesmes.

Eucharistijos šventimo dalyvaujant vaikams su keletu suaugusiųjų tikslas – įtraukti vaikus į Eucharistijos šventimą su suaugusiais, ypač į Eucharistijos šventimą sekmadieniais, kai renkasi visa bendruomenė (SC, 42, 106; Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 16, 18, 21). Tačiau šventimas taip pritaikytinas vaikams, kad nebūtų visai skirtingas nuo paprasto Eucharistijos šventimo. Bažnyčia privalo parodyti tokį pat ypatingą dėmesį pakrikštytiems vaikams, kurie Sutvirtinimo ir Eucharistijos sakramentais buvo visiškai įkrikščioninti Bažnyčioje, kaip ir vaikams, besiruošiantiems

priimti pirmąją Komuniją ar visai ją neseniai priėmusiems (Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 1).

Pritaikant Eucharistijos šventimą vaikų grupėms, schematiškas suaugusiųjų šv. Mišių šventimas keičiamas kūrybos elementais (plojimais, pamoksliniais pokalbiais, bendru giedojimu ir t. t.), tai įskiepia vaikams religinės veiklos įvairumą, patrauklumą. Bažnyčia tampa lyg tąsa to, kas buvo šeimoje girdėta, išgyventa, o mokykloje reflektiviai pagilinta. Buvimas tyloje, mokymasis klausytis, paruošti patalpas šv. Mišių šventimui, melstis paties suformuluota malda (pavyzdžiui, Bendruomeninė malda) – tai galimos specifinės vaikų eucharistijos šventimo formos, skatinančios aktyvų dalyvavimą. Tokių šv. Mišių tikslas – tikėjimo apčiuopimas ir planavimas. Todėl toks Eucharistijos šventimas tampa saugia bendraamžių draugija, sėdriai ir jautriai išgyvenamas.

3.3.3. Akcentuoti Eucharistijos šventimo dalyvaujant vaikams elementai

Liturgijos dalyviai nėra tik stebėtojai. Jie sako atliepus, gieda psalmes, giesmes, skaito skaitinius, aktyviai įsitraukia į šventimą gestais: žegnojasi, klaupiasi, sėdasi ir panašiai. Taip dalyvaudami tikintieji įneša gyvumo į liturgines pamaldas. Kuo aiškiau supras, kas vyksta prie altoriaus, tai galės pakartoti savo gyvenime, būtent – perkeisti savo širdis (R. Cantalamessa, 1997, p. 17).

3.3.3.1. Pasiruošimas šventimui

„Liturginė bendruomenė turi *rengtis* susitikti su savo Viešpačiu, būti tinkamai nusiteikusi tauta. Toks širdžių pasiruošimas yra abipusio Šventosios Dvasios ir liturgijon susirinkusių žmonių, ypač jos vadovų, bendravimo vaisius. Šventosios Dvasios malonė siekia pažadinti tikėjimą, atsivertimą ir sutikimą su Tėvo valia. Toks nusiteikimas yra prielaida gauti kitoms per liturgiją teikiams malonėms ir sulaukti jos brandinamų naujojo gyvenimo vaisių“ (KBK, 1098).

Kiekvienam Eucharistijos šventimui su vaikais turėtų būti labai kruopščiai ruošiamasi, ypač atkreipiant dėmesį į maldas, giesmes, skaitinius ir bendruomeninę maldą. Jei tik įmanoma, keletas vaikų turėtų padėti paruošti bei papuošti Eucharistijos šventimo vietą. Taip pat jie galėtų parengti taurę su patena bei indelius vandeniui ir vynui. Žinant tokio vidinio dalyvavimo reikšmę ir prasmę, galima teigti, jog šie veiksmai vaikams ateityje padės išsiugdyti bendruomeniškumo dvasią pačiame Eucharistijos šventime (Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 29).

3.3.3.2. Šventimo laikas ir vieta

Bažnyčia yra įsitikinusi nustatytomis metų dienomis turinti su pagarba minėti išganomąją veiklą, atliktą jos dieviškojo Sužadėtinio. Kiekvieną savaitę Viešpaties diena pavadintą dieną ji mini Viešpaties prisikėlimą, kurį dar kartą per metus kartu su palaiminga kančia švenčia didžiąja Velykų iškilme. Per metus ji išskleidžia visą Kristaus slėpinį nuo Įsikūnijimo ir Gimimo iki Žengimo į dangų, iki Sekminių, iki su palaiminga viltimi laukiamo antrojo Viešpaties atėjimo. Taip minėdama atpirkimo slėpinus, Bažnyčia juos tarsi pakartoja, kad tikintieji, juose dalyvaudami, semtūsi iš atveriamo Viešpaties galybės bei nuopelnų lobyno ir būtų pripildyti išganymo malonės. Sekdama apaštalu tradicija, prasidėjusia pačiu Kristaus prisikėlimu, Bažnyčia kas septintą savaitės dieną švenčia Velykų slėpinį. Sekmadienis pagrįstai vadinamas Viešpaties diena. Šią dieną krikščionys privalo susirinkti draugėn, idant, klausydamiesi Dievo žodžio ir dalyvaudami Eucharistijos slėpinyje, galėtų paminėti Viešpaties Jėzaus kančią, prisikėlimą bei garbę ir dėkoti Dievui, kuris „atgimdė mus gyvajai vilčiai

Jėzaus Kristaus prisikėlimu iš numirusiųjų“ (1 Pt 1, 3). Todėl, rūpinantis tikinčiųjų pamaldumu, sekmadienis tebūnie pabrėžtinai švenčiama kaip pirmąją šventę, turinti drauge tapti džiaugsmo ir poilsio diena. Kitos šventės, išskyrus pačias reikšmingiausias, neturi būti laikomos už jį svarbesnėmis, nes sekmadienis yra visų liturginių metų pagrindas ir branduolys (SC, 102, 106).

Kristaus Prisikėlimo diena yra ir „pirmoji savaitės diena“, pirmosios kūrimo dienos prisiminimas, ir „aštuntoji diena“, kai Kristus po savo didžiojo Šabo „poilsio“ pradėjo dieną „kuria Viešpaties padarė“ ir „kuri neturės vakaro“. Jos centras yra „Viešpaties vaišės“, nes tada visa tikinčiųjų bendrija susitinka su prisikėlusiuoju Viešpačiu, kuris juos kviečia į savo puotą“ (KBK, 1166). Taigi pagrindinis Eucharistijos šventimo metas yra sekmadienį, tačiau Eucharistija gali būti švenčiama kasdien. Skatintina, kad sekmadieniais būtų nors vienerios Mišios, skirtos vaikams.

Pirminė Eucharistijos šventimo vieta vaikams yra bažnyčia. Vieta bažnyčioje, kiek tai įmanoma, turėtų būti kruopščiai parinkta atsižvelgiant į dalyvaujančių skaičių. Reikia žiūrėti, kad parinktoje vietoje vaikas galėtų jaustis ramiai ir patogiai, neužmirštant gyvosios liturgijos reikalavimų, pritaikytų vaiko amžiui. Kada vaikų, kartu švenčiančių Eucharistiją, skaičius yra didelis, atidus ir nuoširdus dalyvavimas tampa sudėtingesnis. Dėl to, jei yra įmanoma, gali būti sudaromos atskiros vaikų grupelės. Tokioms grupelėms priklausantys vaikai turėtų būti skirstomi ne pagal amžių, o atsižvelgiant į jų pažangą religinėje formacijoje ir katechetiniame pasiruošime (Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 25, 28).

Kandidatai Eucharistijai ir Atgailai turi būti mokomi laikytis Viešpaties dienos šventimo. Turi būti pasirūpinta, kad kandidatai visuomet švęstų sekmadienio šv. Mišias ir taip būtų pratinami aktyviai dalyvauti Katalikų Bažnyčios praktikuojamame sekmadienio šventime. Laipsniškai jie turi būti pratinami švęsti šv. Mišias ir suvokti jų prasmę.

3.3.3.3. Pareigos ir įvairios tarnystės

Liturginio veikimo pagrindas yra dinamiškas ir aktyvus dalyvavimas liturgijoje. Švenčiant Eucharistiją nėra celebranto su stebinčiais žmonėmis. Visas Susirinkimas yra kviečiamas švęsti, kartu vienijantis su vadovaujančiu kunigu. Į Eucharistijos šventimą turi įsitraukti visi dalyviai. Dalyvių vieningumą rodo bendros laikysenos (stovėjimas, klūpėjimas, sėdėjimas) Eucharistijos šventimo metu.

Bažnyčia rūpinasi, kad krikščionys nebūtų tarsi svetimi arba nebylūs šio tikėjimo slėpinio stebėtojai, bet, gerai jį suprasdami, per apeigas ir maldas sąmoningai, pamaldžiai ir aktyviai dalyvautų šventajame vyksme, šviestūsi Dievo žodžiu, stiprintūsi nuo Viešpaties kūno stalo, dėkotų Dievui ir, aukodami tyrąją atnašą ne vien kunigo rankomis, bet ir patys drauge su kunigu aukodami, išmoktų aukoti save pačius ir diena iš dienos vis tobuliau jungtūsi su Dievu ir tarpusavyje, kad Dievas pagaliau būtų visa visuose.

Liturgiją švenčia pakrikštytųjų bendruomenė, jie yra pašventinti atgimimu ir Šventosios Dvasios patepimu, kad būtų dvasiniai namai ir šventa kunigystė dvasinėms aukoms atnašauti. Ta „bendroji kunigystė“ yra Vienintelio Kunigo Kristaus kunigystė, kurioje dalyvauja visi Jo nariai. Bažnyčia trokšta, kad visi tikintieji liturginėse apeigose dalyvautų pilnai, sąmoningai ir aktyviai, kaip reikalauja pačios liturgijos prigimtis. Krikšto dėka taip dalyvauti yra visos krikščionių tautos teisė ir pareiga. Atnaujinant ir ugdant šventąją liturgiją, tuo pilnu ir aktyviu visų dalyvavimu reikia labiausiai susirūpinti (SC, 14, 48; LG, 10).

„Ir ministrantai, skaitovai, aiškintojai bei tie, kurie priklauso chorui, atlieka tikrą liturginę tarnybą. Tad tevykdo jie savo uždavinį su tokiu nuoširdžiu pamaldumu ir taip tvarkingai, kaip tinka tokiai kilniai tarnybai ir kaip to pagrįstai iš jų laukia Dievo tauta. Tam reikia, kad kiekvienas būtų atitinkamai kruopščiai įsigilinęs į liturgijos dvasią ir išmokytas tiksliai ir tvarkingai atlikti jam skirtąją dalį“ (SC, 29). Liturginių patarnavimų reikšmės iškėlimas turi dvigubą poveikį. Jis parodo, kad bendruomenė aktyviai dalyvauja, bei įgalina intensyviau išgyventi Dievo dovanos priėmimą.

Aiškintojas, prieš prasidedant šventimui paaiškina būsimas ceremonijas, padėdamas susirinkusiems aiškiau ir giliau suprasti. Liturgijai reikia paaiškinamojo žodžio; kartkartėmis reikia atkreipti dalyvių dėmesį ir žadinti nusiteikimą konkreitiems veiksams. Eucharistijos aiškintojas prieš Eucharistijos šventimą gali taip pat supažindinti su šventimo turiniu, paskelbti intencijas, Eucharistijos eigoje vadovauti atsakinėjimams, rodyti, kada ką daryti (kada sėdėti, klūpėti ar stovėti) (A. Kajackas, 1997, p. 87). Paprastas kunigo išanginių paaiškinimų taikymas gali vaikus vesti į nuoširdų dalyvavimą liturgijoje, tačiau tai turėtų būti labai suprantamos aiškinamosios pastabos. Ypač padėtų pasiekti vaikų širdis, kai kunigas kartais savais žodžiais įtraukia, pavyzdžiui, į atgailos maldą, *Tėve mūsų* maldą ir ramybės palinkėjimą.

Kalbant apie pareigas, kiek galima daugiau vaikų reikia įtraukti į aktyvų Eucharistijos šventimą, pavyzdžiui, jiems pavedama paruošti altorių, atlikti kantorius pareigas, giedoti chore, groti muzikiniu instrumentu, skaityti skaitinius, atsiliepti per homiliją, kalbėti per visuotinę maldą, atnešti prie altoriaus atnašas ar kaip nors kitaip patarnauti kartu su kitais. Skatinant dalyvavimą, kartais būtų naudinga įjunti kažką papildomo, kaip, pavyzdžiui, padėkos motyvai, kunigui pradėdant skaityti prefaciją (Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 22–23).

3.3.3.4. Muzika ir giedojimas

Vienas iš geriausių susirinkimo dalyvavimo pavyzdžių yra giedojimas. Jis sukuria bendrą veikimą. „Siekiant aktyvaus dalyvavimo, tebūnie skatinami žmonių aklamacijos, atliepai, psalmių giedojimas, priegiesmiai, giesmės, taip pat veiksmai arba gestai ir kūno laikysena. Taip pat reikiamu metu tebūnie laikomasi šventos tylos“ (SC, 30). Per vaikų Mišias galima būtų įvesti bendrą giedojimą į Eucharistines maldas. Taip būtų išvengta pernelyg ilgo kunigo monologo, kuris beveik visada baigiasi vaikų dėmesio susilpnėjimu pačiu svarbiausiuoju Eucharistinio veiksmo momentu (P. Beguerie ir kt., 1998, p. 116). Giedojimas labai svarbus visuose liturginiuose šventimuose, ypač kiekvienose Mišiose su vaikais. Jei yra įmanoma, vaikams itin skatintinas atliepų giedojimas, ypač Eucharistijos maldos intarpų.

Muzikinių instrumentų naudojimas gali būti labai naudingas Mišių dalyvaujant vaikams metu, ypač jei patys vaikai jais groja. Dėl muzikinių instrumentų giesmės gali tapti daug gyvesnės ir priimtinesnės giedoti; vienokie ar kitokie instrumentai net gali padraštinti vaikus dalyvauti giedojime (Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 30, 32). Jei yra choras, tai jis turi vadovauti tikintiesiems, būti arti dalyvių. Choristai privalo būti sąmoningi liturgijos dalyviai. Jie neturi prislopinti tikinčiųjų vaidmens giedant, jie vadovauja tikintiesiems ir padeda giedant.

3.3.3.5. Laikysenos, gestai, vaizdiniai elementai

Svarbu, kad išorinės laikysenos būtų sujungtos su vidiniu nusiteikimu. Vaikams, dalyvaujantiems Eucharistijos šventime, reikia paaiškinti, kodėl kartais reikia stovėti, sėdėti ar klūpėti. Juos reikia supažindinti, ką tai reiškia krikščioniškoje maldoje.

Stovėjimas yra pagrindinė Eucharistijos šventime dalyvaujančių laikysena. Stovėjimas išreiškia pagarbą, atsistojama norint ką nors pagerbti. Todėl stovima kunigui ateinant ar nueinant nuo altoriaus. Atsistojama, atsakant į kunigo sveikinimą. Stovima klausantis Evangelijos, išpažįstant tikėjimą (kalbant *Credo*), kalbant *Tėve mūsų*. Stovėjimas yra velykinė laikysena. Tai prisikėlimo laukimo laikysena. Velykinės paslapties Dievo akivaizdoje mes esame Jo atpirkti, nebesame nuodėmės vergai. Stovėjimas yra laikysena tų, kurie laukia Kristaus, jiems nebaisus jo teismas (Mal 3, 2).

Klūpojimas – atgailos, nuolankumo laikysena. Klūpoma po „Šventas šventas šventas“ iki „Per Jį, su Juo ir Jame“, per „Štai Dievo Avinėlis“.

Sėdėjimas – klausytojų laikysena. Bendruomenė sėdėdama klauso Šventojo Rašto skaitinių, psalmių giedojimo, homilijos. Sėdama po šv. Komunijos, tyloje apmąstant Dievo dovanas.

Nusilenkimas, galvos palenkimas reiškia pagarbą, atgailą, kvietimą, susitikimą. Lenkiamasi prieš kryžių, smilkymo metu, prieš Evangelijų knygą.

Kryžiaus ženklą darant išpažįstamas tikėjimas protu (paliečiant kakta), tikėjimas priimamas su meile (paliečiama krūtinė), gyvenama tikėjimu (paliečiami pečiai).

Mušamasi į krūtinę norint save pažadinti bei paraginti, tai atgailos ir nusižeminimo gestas (A. Kajackas, 1997, p. 29–32, 35).

Žvelgiant į liturgiją kaip į pilnutinį asmens veiksma, taip pat neužmirštant ir vaikų psichologijos, atitinkami ženklai bei gestai su tam tikra simbolika turėtų būti neužmirštami šv. Mišiose su vaikais, tačiau atsižvelgiant į jų amžių ir jau įgytus papročius.

Šv. Mišių liturgiją sudaro daug vaizdinių elementų, kurie yra labai svarbūs vaikams. Ši simbolika tęsiasi per visus liturginius metus, kaip, pavyzdžiui, Kryžiaus pagerbimas, velykinė žvakė, degančios žvakės Kristaus paaukojimo (Grabnyčių) šventėje, įvairios liturginės spalvos ir papuošimai. Šalia tų vaizdinių elementų, kurie priklauso šventimo vietai ir pačiam šventimui, būtų verta atkreipti dėmesį ir į kitus simbolius, padedančius vaikams vizualiai pažinti nuostabius Dievo darbus, taip sutvirtinant jų asmeninę maldą. Liturgija neturėtų vaikams pasirodyti kažkas sauso ir absoliučiai intelektualaus. Dėl tos pačios priežasties įvairūs pačių vaikų piešiniai ir paveikslai galėtų būti labai naudingi, pavyzdžiui, išreiškiant homilijos mintis, iliustruojant visuotinę maldą ar skatinant susimąstyti (Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 33, 35–36).

Laikysenos, gestai yra priemonės aktyviam dalyvavimui, o ne esmė. Pirmumas turi būti teikiamas vidiniam dalyvavimui.

3.3.3.6. Tyla

Eucharistijos šventime su vaikais taip pat reikia laikytis ir šventosios tylos, kuri taip pat yra pamaldų dalis, teikianti ypatingos reikšmės visam šventimui. Vaikams būtina paaiškinti, kaip jie turi elgtis vienos ar kitos Mišių dalies metu tam, kad vėliau galėtų savarankiškai medituoti arba susikaupti pokalbiui su Dievu. Sąmoninga ir gera tyla sukaupia žmogų veikti. Ji padeda nugalėti išsiblaškymą. Joje laukiama, klausomasi, ryžtamasi. Tyloje gimęs žodis skamba galingai ir nuoširdžiai (Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 37; S. Žily, 1970, p. 91).

Eucharistijos šventimo metu leidžiama tyla po skaitinių, pamokslo, Eucharistinės maldos ir Komunijos, užtarimo maldos metu bei prieš išpažinimą. Visais šiais Mišių etapais tyla turi savo reikšmę. Tačiau savaimė suprantama vienu šv. Mišių metu laikytis tylos kiekviename etape būtų netinkama. Per ilgą tyla gali sunaikinti susirinkimo prasmę, kurią šv. Mišių apeigos įgyja artėdamos prie kulminacijos.

Tačiau išoriniai veiksmai tol bus nevaisingi ir žalingi, kol jie nepasitarnaus vidiniam vaikų dalyvavimui. Tyla yra nepaprastai svarbi net ir per vaikų Mišias. Vaikams neturėtų būti leidžiama pamišti, kad visų dalyvavimo formų pagrindinis tikslas – šv. Komunija, kai Kristaus kūnas ir kraujas priimami kaip dvasinis maistas (M. Perham , 1981, p. 25; Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 22).

3.3.3.7. Visuotinės maldos intencijos

Po Evangelijos ir homilijos, ypač sekmadieniais ir įsakytųjų švenčių dienomis, skatintina, kad būtų bendroji arba visuotinė malda, kurioje, įsijungus Eucharistijos dalyviams, tebūnie maldaujama už šventąją Bažnyčią, už mūsų valdžią ir įvairių reikalų slegiamus asmenis, už visus žmones bei už viso pasaulio išganymą. Visuotinėje maldoje kiekvienas krikščionis vienijasi su Kristaus maldomis už pasaulį. Tokiu būdu pabrėžiama, kuo tikinčiuosius padarė jų Krikštas – vienintele ir nepaprastą Kristaus kunigija. Nors Visuotinėje maldoje savo garbinimu meldžiame už Visuotinę Bažnyčią, pasaulį ir savo bendruomenę, malda gali pasidaryti aktualesnė, jei tikinčiųjų sambūryje pasigirsta kasdienio žmonių gyvenimo aidai (Instructed Eucharist Adapted for Children, 2002; SC, 53; P. Beguerie ir kt., 1998, p. 143).

Dera, kad tikinčiųjų bendruomenė melstųsi už besiruošiančius pirmajai Komunijai ar Sutvirtinimui. Celebrantas laisvai gali pridėti maldavimų įžangas ar papildomus maldavimus, pritaikytus ypatingoms aplinkybėms. Už besiruošiančius visiškai įkrikščioninimui vaikus galima melstis kiekvieną šv. Mišių, kuriose dalyvauja besiruošiantieji, visuotinėje maldoje. Tačiau dera, kad jų katechetinės kelionės pradžia, t. y. tam tikro etapo, kaip pasirengimo pirmajai Komunijai ar Sutvirtinimui, būtų pažymėta išskirtiniais maldavimais už kandidatus priimti sakramentus.

Bendruomeninė malda įjungia Eucharistijos dalyvius į bendrą maldavimą už Bažnyčią, vadovus, žmoniją, išganymą, kasdienius rūpesčius. Tai Eucharistijos dalyvių prašymo malda dėl visuotinių Bažnyčios ir pasaulio reikalų. Kaip Eucharistinė komunija užbaigia sakramentinę auką, taip tikinčiųjų maldos apvainikuoja pakrikštytųjų tarpusavio sutarimą. Šv. Mišiose šios maldos baigia Žodžio liturgiją ir įveda į Aukos liturgiją, primindamos dalyviams intencijas, už kurias atnašaujama Eucharistija.

3.3.3.8. Visuotinė malda

Celebrantas: *Mylimi broliai ir seserys, besiruošiantys pirmajai Komunijai (ir Sutvirtinimui) mūsų sakramentinėje kelionėje yra tarsi krikščioniškojo atsinaujinimo simboliai. Tad, švęsdami mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus kančios ir prisikėlimo slėpinius, melskime Viešpatį Dievą, kad šie kandidatai ir mes, vieni kitiems padėdami, tinkamai pasirengtume švęsti Prisikėlimo slėpinius.*

Patarnautojas: *Melskime Viešpatį Dievą, kad šie kandidatai, išsivadavę iš egoizmo ir savanaudiškumo, būtų pasirengę priimti artimą kaip patį Jėzų Kristų.*

Visi: *Viešpatie, išgirski mūsų maldą.*

Patarnautojas: *Melskime Viešpatį Dievą, kad jų krikštatėviai būtų pasirengę tapti gyvais Evangelijos liudytojais.*

Visi: *Viešpatie, išgirski mūsų maldą.*

Patarnautojas: *Melskime Viešpatį Dievą, kad šių kndidatų mokytojai sugebėtų vis giliau atskleisti Dievo Žodžio grožį ir prasmę.*

Visi: *Viešpatie, išgirski mūsų maldą.*

Patarnautojas: *Melskime Viešpatį Dievą, kad šie kandidatai išmoktų su visais dalytis tuo džiaugsmu, kurį patiria dėl bičiulystės su Jėzumi.*

Visi: *Viešpatie, išgirski mūsų malda.*

Patarnautojas: *Melskime Viešpatį Dievą, kad ši mūsų tikinčiųjų bendruomenė augtų meile artimui ir maldingumo dvasia.*

Visi: *Viešpatie, išgirski mūsų malda.*

Celebrantas: *Dieve, visagali mylintis Tėve, tu savo valia visa sukūrei Jėzuje Kristuje ir vedi mus į meilingą savo mylimojo Sūnaus prieglobstį. Vadovauki šiems kandidatams jų tikėjimo kelionėje, kad jie taptų verti ir būtų priimti į tavojo Sūnaus karalystę. Te paženkline juos tavo pažadėtoji Šventoji Dvasia. To prašome per Jėzų Kristų, mūsų Viešpatį (RCIA, 114–115).*

3.3.3.9. Atnašų paruošimas

Paruošiant atnašas ant altoriaus atnešama duonos ir vyno su vandeniu. Duona ir vynas reiškia tikinčiųjų auką, kuria jie aukoja patys save. Šia proga renkamos ir kitos aukos (pinigine ar daiktine išraiška), reiškiančios savęs paaukojimą Kristui ir artimui. Nuo pat pradžių krikščionys drauge su Eucharistijai skirta duona ir vynu atnešdavo ir dovanų, kad pasidalytų jomis su stokojančiais. Tas visados aktualus *rinkliavos* (1 Kor 16, 1) paprotys yra Kristaus pavyzdžio įkvėptas; Jis gi pats tapo vargdieniu, kad mus padarytų turtingus (2 Kor 8, 9).

Prie altoriaus, kartais procesijos būdu, atnešami duona ir vynas, kuriuos kunigas Kristaus vardu paaukos eucharistinėje aukoje, ir Jie taps Kristaus Kūnu ir Krauju. Tai tie patys veiksmai, kuriuos darė Kristus Paskutinės vakarienės metu, kai „paėmė duoną ir taurę“. Tą tyrąją auką viena tik Bažnyčia aukoja Kūrėjui, su padėka atnašaudama Jam tai, kas Jo sukurta (KBK, 1350, 1351).

Ruošiant atnašas, būtent jas nešant, gali aktyviai ir prasmingai būti įtraukti vaikai, dalyvaujantys Eucharistijoje. Jie gali paruošti atnašas, gali jas atnešti prie Viešpaties altoriaus procesijos būdu. Ruošiant atnašas ar jas atnešant turėtų dalyvauti ne tik vaikai, besiruošiantys priimti pirmąją Komuniją ar Sutvirtinimą, bet ir jau priėmusieji. Tai tęstinės katechezės dalis.

Su krikščionių bendruomene švęsdami Eucharistiją, vieni kitiems siūlome save kaip Dievo dovaną, pasiryžtame padėti tarnauti vienas kitam ir palaikyti vienas kitą. Taigi iš tikrųjų *mes* ir esame tos dovanos, kurias ruošiame Eucharistijos šventimui. Dalyvaudami sakramente ne vien tik susivienijame su Jėzumi, bet taip pat išipareigojame „būti“ tikrąją eucharistija vienas kitam.

3.3.3.10. Komunija

Nusiteikiant susivienyti su Jėzumi Komunijoje, kalbama arba giedama Viešpaties malda. Prašydami duonos, meldžiame visko, kas reikalinga medžiaginiam ir dvasiniam gyvenimui. Kartu visiems primenama, kad prieš susivienijant su Jėzumi reikia patikrinti savo santykius su artimu ir atsiprašyti, susitaikyti (A. Kajackas, 1997, p. 214–215).

Komunijos priėmimas – kulminacinis Eucharistijos šventimo taškas. Jėzus kviečia mus drauge dalytis Eucharistija: valgyti tą patį kepalėlį ir gerti iš tos pačios taurės ir kartu skelbti mūsų esminę vienybę tikinčiųjų bendruomenėje (J. T. Norris ir kt., 1982, p. 31). Viskas turi būti daroma taip, kad vaikai, kurie jau yra atitinkamai ir pakankamai pasiruošę bei dalyvavę Eucharistijos šventime, galėtų ramiai, susikaupę eiti prie šventojo stalo priimti Komunijos. Jei yra įmanoma, Komunijos procesijos metu pageidautina vaikams priderinta giesmė (Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 54).

Vaikai, besiruošiantys priimti pirmąją Komuniiją, tuo metu mintyse apmąsto savo troškimą netrukus susitikti su eucharistiniu Jėzumi.

3.3.3.11. Eucharistijos šventimo pabaiga

Šventimo pabaigoje kunigas pasveikina susirinkusiuosius „Viešpats su jumis“ ir palaimina. Palaiminimas yra užtariamoji Bažnyčios malda, prašant Dievą jėgų, apsaugos, pagalbos paramos.

Labai svarbus įvadas į palaiminimą Mišių su vaikais pabaigoje. Prieš užbaigiant Mišias, būtų labai naudinga vaikams trumpai priminti ir apibendrinti tai, ką jie matė ir girdėjo tos dienos Eucharistijoje, taip padedant jiems susieti liturgiją su jų gyvenimu (A. Kajackas, 1997, p. 219; Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 54).

Nors katechumenų palaiminimai paprastai teikiami baigiant Dievo Žodžio liturginį šventimą ar teikiami katechumenato katechezės susirinkimų metu, taip pat ypatingoms aplinkybėms, palaiminimai atskiriems katechumenams suteikiami ir privačiai. Pradedantiems ruošimosi pirmajai Komuniijai ar Sutvirtinimui etapą gali būti suteiktas specialus palaiminimas šv. Mišių pabaigoje. Katechumenų palaminimas yra Dievo meilės ženklas ir rūpestingos Bažnyčios globos išraiška. Jis išliejamas ant katechumenų, kad dabar, kol dar negali naudotis sakramentų teikiama malone, jie vis dėlto gautų Bažnyčios teikiamą padrąšinimą, džiaugsmą ir ramybę, kad būtų palydėti ir išvertę tame ilgame tikėjimo kelyje, kurį dar tik pradėjo (RCIA, 95–96).

* * *

Liturginiai veiksmai nėra privatūs; jie yra šventimas Bažnyčios, kuri yra „vienybės sakramentas“, tai yra apie vyskopus susivienijusi ir susitelkusi šventoji liaudis. Tad liturginiai veiksmai priklauso visam Bažnyčios kūnui, jie išreiškia jį ir kartu jį veikia. O pavienius to kūno narius jie paliečia įvairiopa – pagal jų užimamą vietą, pareigas ir veiklą dalyvavimą. Todėl reikia įsidėmėti, kad apeigos pagal savo pobūdį turėtų būti atliekamos bendruomeniškai, dalyvaujant ir aktyviai į jas įsijungiant tikintiesiems (SC, 26–27).

Bendruomenės uždavinys – padėti vaikams laisvai ir džiaugsmingai garbinti Kristų Eucharistijos šventime ir su juo būti Tėvo akivaizdoje. Jei vaikai ugdomi aktyviai ir nuoširdžiai dalyvauti Eucharistijoje, jie kiekvieną dieną, namuose ar kelionėje turėtų mokytis kuo geriau pažinti Jėzų Kristų ir skelbti jį savo šeimoje bei bendraamžių tarpe, gyvendami tikėjimu, kuris veikia per meilę (Gal 5, 6; Sacred Congregation for Divine Worship, 2002, 55).

Tačiau įvedant žmogų į liturgiją, pirmiau turi eiti evangelizavimas, įtikėjimas ir atsivertimas; tik tada ji gali duoti vaisių tikinčiųjų gyvenime: naują gyvenimą Šventojoje Dvasioje, įsijungimą į Bažnyčios pasiuntinybę ir tarnavimą jos vienybei. Įvedant vaikus į Eucharistijos šventimą reikia aiškios ir konkrečios katechezės, bei pagalbos paties šventimo metu.

4. KATECHETINIAI PAAUGLIŲ (PASI)RUOŠIMO SUTVIRTINIMUI METODAI IR VEIKOS FORMOS PARAPIJOS BENDRUOMENĖJE

Paaugliai įkrikščioninimo kelią tęsia priimdami Sutvirtinimo sakramentą, kuris „atbaigia Krikšto malonę, suteikia Šventąją Dvasią, kad mus dar giliau įskiepytų dieviškoje įvaikystėje, tvirčiau suvienytų su Kristumi, tobuliau sujungtų su Bažnyčia, aktyviau įtrauktų į jos pasiuntinybę ir padėtų mums krikščionių tikėjimą liudyti žodžius lydinčiais darbais“ (KBK, 1316).

Tačiau *Bendrasis katechezės vadovas*, pripažindamas realybę, kad jaunuoliai, gavę Sutvirtinimo sakramentą ir tuo baigę sakramentinį įvedimo laikotarpį, dažnai atšala ir ima tolti nuo tikėjimo praktikos, ragina į tai labai rimtai atsižvelgti ir ypač daug dėmesio skirti paauglių katechezei, kuri dėl savo specifinės problematikos privalo būti nuolat peržiūrima bei tobulinama, pasitelkiant visus geriausius religinio formavimo resursus, kuriuos teikia įvedimo į krikščionybę procesas (BKV, 181).

4.1. Sutvirtinimo katechezės tikslų tinkamas išskėlimas, metodų ir veiklos formų galimybės

Nors psichologai skirtingai apibrėžia paauglystės laikotarpį, tačiau dažniausiai paaugliais laikomi žmonės nuo 12 iki 18 metų. O pati paauglystė dar skirstoma į ankstyvąją, viduriniąją ir vėlyvąją. Kalbant apie Sutvirtinimo teikimo amžių, mintyje turima ankstyvasis paauglystės laikotarpis. Paauglių amžiaus tarpsnis, kai jie ruošiasi Sutvirtinimui, t. y. trylikieji keturiolikieji metai, psichologiškai apibūdinamas kaip visa ko pervertinimo, patikrinimo, kritiško žvilgsnio į gyvenimą, o taip pat į tikėjimą laikas. Jaunas žmogus ieško savojo „aš“ tapatybės. Paauglystėje žmogus atranda save ir savo vidinį pasaulį, kuria kilnius planus, atbunda meilei, džiaugiasi gyvenimo atradimo svaiguliu, tačiau paauglystė – tai neramių ieškojimų, giliau siekiančių klausimų, nepasitikėjimo kitais, užsidarymo savyje, kartais ir pirmųjų nesėkmių, apmaudo metas.

Paauglystės laikotarpyje veikia keletas svarbių veiksnių: bręstama fiziškai, keičiasi mąstymas, labai svarbi draugų įtaka, šeimos autoritetas, atsiranda poreikis identifikuoti save kaip asmenį. Šis laikotarpis ypač tinka priimti Sutvirtinimo sakramentą, kadangi yra susijęs su esminiais jauno žmogaus religiniais poreikiais. Sutvirtinimo sakramentas dar vadinamas krikščioniškos brandos sakramentu. Labai simboliška, kad šį sakramentą priima bręstantys jaunuoliai, nes kaip tik dabar jiems reikia Dievo malonės, Šventosios Dvasios dovanų pagalbos. Šiame amžiaus tarpsnyje svarbu, kad paauglys jaustųsi reikalingas, mylimas, o tai išpildo Sutvirtinimo sakramentas.

Dėl to katechizuojant paauglius, labai svarbu atskleisti Jėzaus Kristaus vaidmenį ir reikšmę jų gyvenime, atskleidžiant Jėzaus Kristaus Išganytojo meilės planą, supažindinat su Jo Gerąja Naujiena, kuri atsako į visus esminius gyvenimo klausimus, parodant, kad Jėzus Kristus yra draugas, vadovas ir nuostabus pavyzdys, kuriuo galima sekti (Jono Pauliaus II (1), 1996, 38).

Žmogui būdingas ne tik malonumų ir valdžios troškimas, bet ir prasmės troškimas. Tiesioginis religijos uždavinys, pagal Vatikano II Susirinkimo mintį, yra atsakyti į svarbiausius žmogaus gyvenimo klausimus. „Iš įvairių religijų žmonės laukia atsakymo į paslaptingas žmogiškosios būties mįsles, kurios <...> skverbiasi į širdies gelmes: kas yra žmogus? Kokia mūsų gyvenimo prasmė ir koks jo tikslas? Kas yra gėris ir kas yra nuodėmė? Kokia kančios kilmė ir kokia jos paskirtis? Koks kelias veda į tikrąją laimę? Kas yra mirtis, teismas ir atlygis po mirties? Pagaliau, kas yra tas galutinis ir neišreiškiamas slėpinys, kuris apgobia mūsų egzistenciją, iš kurio esame kilę ir į kurį veržiamės?“ (NA, 1). Religinis auklėjimas yra galimybė jautriau reaguoti į tai, kas slypi už paviršutiniškų nuostatų bei įpročių, kas teikia vidiniam žmogaus pasauliui prasmę. Todėl reiktų apmąstyti, kurios dimensijos ir patyrimo sritys turėtų būti atskleidžiamos jaunuoliams, siekiant plačiau supažindinti su religija, kas

tikrai jaunimą lydėtų į laimingą gyvenimą. Galima skirti šiuos religinio paauglio auklėjimo kryptingus tikslus:

- savęs paties supratimas,
- naujas savo gyvenimo formavimas,
- sandora su aplinka ir ją supančiais žmonėmis,
- kitų supratimas ir pagalba jiems,
- tinkamas elgesys su gyvūnais ir daiktais,
- sugebėjimas interpretuoti religines išraiškos formas,
- teiginių apie Dievą atskleidimas ir interpretacija,
- ypatingas Biblijos, kaip Dievo liudijimo šaltinio, reikšmės pajautimas,
- sugebėjimas pajusti ypatingą Biblijos, kaip Dievo liudijimo šaltinio, reikšmę,
- žmogiškosios būties su visomis jos abejonėmis kaip aukščiausios vertybės iškelimas,
- asmeninio religinio patyrimo interpretavimas,
- sugebėjimas medituoti ir mąstyti apie religinės tradicijos reikšmę asmeniniam ir visuomeniniam gyvenimui,
- sugebėjimas liudyti viltį, besiremiančią Jėzumi Kristumi,
- žmogiškojo orumo, taikos ir socialinio teisingumo siekimas, remiantis žinia apie pasaulio sukūrimą ir Atpirkimą, leidžiančia mums pasijusti Dievo mylimais kūriniais (R. Leitner, H. Fink ir kt., 1998, p. 30).

Tokiame kontekste kyla paauglių, besiruošiančių Sutvirtinimo sakramentui, katechezės parapijoje pagrindiniai tikslai:

- ugdyti krikščionišką gyvenimą, skatinant paauglius glaudžiau vienytis su Kristumi,
- žadinti troškimą Šventosios Dvasios dovanų, kad galėtų krikščioniškai gyventi,
- plėsti Šventosios Dvasios sampratą,
- ugdyti atsivėrimą Šventosios Dvasios veikimui,
- žadinti sutvirtinamojo atsakomybę Bažnyčios bendruomenėje,
- pasiruošti Sutvirtinimo sakramento šventimui (Programa parapijai, 2000, p. 4).

Šiuolaikinis jaunimo evangelizacijos procesas turi būti suprantamas kaip misijinis, kad „tikėjimo ir maldos požiūriu gerai išugdyti jaunuoliai turėtų patys pamažu tapti jaunimo apaštalais“ (Paulius VI, 1999, 72). Būtina drąsiai ir išradingai skelbti paaugliams Evangeliją, skatinti juos pažinti Evangelijos idealą ir jį padaryti savo gyvenimo pagrindu.

Katechetas – jaunimo ugdytojas svarbiausia turi išklaudyti jaunuolį, stengtis suprasti, sukurti bendrystės jausmą, puoselėti viltį ir motyvaciją (M. P. Strommen ir kt., 2000, p. 218–219). Parapijos katechetas turėtų tapti *palydinčiu asmeniu*. Jis turėtų taip veikti, kad Dievo pašauktas paauglys išsiveržtų iš užsisklendimo, nugalėtų sau, aplinkiniams ir Dievui jaučiamą svetimumo jausmą. Paauglių katechetas – ugdytojas turi:

- su paaugliais bendrauti, kalbėtis, kad jie galėtų patikėti savo mintis, abejones, išgyvenimus;
- bendrauti be pamokslų, priekaištų;
- mokyti pavyzdžiu, stengtis įtraukti paauglį į naudingą veiklą parapijoje;
- gerbti paauglio nuomonę, padėti jam pasitikėti savimi, ugdyti jo saviraišką;
- suprasti paauglių pasaulį, gyventi jų gyvenimu, nuspėti jų mintis ir viltis;
- ramiai išsiaiškinti paauglių elgesio motyvus (J. Litvinienė, 2002, p. 52).

Katechezėje tinkamesnė yra *atvirumo* pozicija. Katechetinių užsiėmimų metu, esant tiksliais klausimams ir atsakymams, turi būti neužmirštami tarpusavio santykiai, diskusijos, patirties pasidalijimas bei pasiruošimas *dirbti kartu* (R. Leitner, H. Fink ir kt., 1998, p. 93). Jaunas žmogus šiandien yra draskomas prieštarų postmodernios visuomenės siūlymų. Katecheto užduotis – išmokyti jauną žmogų, *kaip* galvoti, ne tik ką galvoti, kad galėtų priimti teisingus sprendimus. Geriausias būdas tai padaryti yra diskusijos. Kai jaunuoliui suteikiama proga apie kažką kalbėti, jis daug rimčiau tai apmąsto; kartu tai gali geriau suprasti.

Įkrikščioninimo procesas suteikia jauniems žmonėms galimybę mesti iššūkį krikščionių tikėjimui ir jį patikrinti, kai siekia padaryti tikėjimą autentišką sau patiems. Tikėjimas gali ir skatinti identiteto suradimo procesą, ir jį stabdyti. Tikėjimas gali sustiprinti paauglių pasitikėjimą, savarankiškumo siekimą. Tada jis turi integruojantį ir konstruktyvų poveikį. Tikinčiajam Dievas yra savito ir laimingo gyvenimo garantas, pagrindas. Bažnytiniame gyvenime yra apstu ženklų ir veiksnių, padedančių žmonėms aiškiai išreikšti savo norą tikėti, kai trūksta žodžių. Antra vertus, visuose šituose ženkluose išskyla *subrendimo šauksmas*: ne šiaip sau eik, bet apsispręsk. Toks yra Sutvirtinimas – proga, kas iki šiol patirta ir išgyventa, kritiškai išbandyti ir dabar asmeniškai bei atvirai apsispręsti kaip tikinčiam (R. Leitner, K. Egger ir kt., 1998, p. 105–106, 110).

Paaugliai maištauja prieš tėvų nuomonę, darosi agresyvūs, siekia atsikratyti savo nusivylimų, įsitvirtinti tarp bendraamžių, pajusti savo vertę. Čia paaugliams galima priminti teiginius:

- „Mylėk kiekvieną žmogų taip, kaip pats save“. Meilė artimui turi būti tokia stipri kaip atida pačiam sau.

- „Dievo reikia labiau klausyti negu žmonių“. Daugelis svarbių Biblijos asmenų buvo savo laikų disidentai. Jie priešinosi visuomenės ir religijos autoritetų veiksniams.

- Jėzus – protestuotojas. Jis priešinosi, kai pozityvūs žmonių siekimai buvo aukojami nežmoniškai tapusiai tradicijai, pvz., šabo reikalavimas.

- Biblija galvoja apie žmogišką potraukį į seksualumą realistiškai. Seksualumas yra dalis geros Dievo kūrybos. „Dievas sukūrė žmogų pagal savo paveikslą <...> vyrą ir moterį. <...> Dievas <...> matė, kad buvo labai gera“ (Pr 1, 27–31; R. Leitner, K. Egger ir kt., 1998, p. 102–104).

Katechetai turėtų paauglių katechizavimui vartoti įvairius metodus. Paauglių katechezėje galėtų būti naudojami trys tipiniai mokymo stiliai:

- Garsinis – mokymasis girdint ir kalbant.

- Vaizdinis – mokymasis matant.

- Jutiminis – mokymasis judant ir liečiant (K. Coffey, 1998, p. 11–12).

Sutvirtinimo katechezės užsiėmimuose svarbus Biblijos vaidmuo. Užsiėmimas, kurio pagrindą sudaro Biblija, žvelgia daugiau į praeitį. Bet katechetinis užsiėmimas turi orientuotis ir į dabartį, ir į ateitį. Svarbus Biblijos pagrindo bruožas: katechetinė valandėlė suprantama kaip *žmogaus užtarėja*. Teologiškai „terapinė“ valandėlė suprantama kaip Evangelijos veiksmingumo modelis, kuris padeda paaugliams save atrasti, pajusti malonę ir išsilaisvinti iš slegiančios įtampos. Biblijos pasakojimas, naudojamas per katechetinį užsiėmimą kaip išeities taškus panaudoja du pagrindinius tikėjimo patirties momentus: *Išėjimo* patirtį Senajame Testamente ir *Prisikėlimo* patirtį Naujajame Testamente. Abiem atvejais patiriamas iš nepaprastai sunkios padėties išvedantis ir palydintis Dievas: Dievas, kuris išlaisvina Izraelio tautą iš egiptiečių vergovės; Dievas, kuris išlaisvina Jėzų Kristų, o per Jį ir mus visus iš mirties. Biblijoje kalbama apie kasdienės patirtis, apie meilę ir išdavystę, kalbama apie nuodėmes ir atleidimą, apie naują pradžia, drąsą, liūdesį, vienišumą, ligas ir viltį. Biblija mums

pasakoja taip pat apie žmones, kurie nevensė patirčių, ieškojimų, tyrinėjo patys save, aukojosi dėl kitų bei mylėjo kitus ir buvo jų mylimi, nes gyvenime visur pasitikėjo Dievu. Šventasis Raštas kupinas įvairiausių žmogaus patirčių. Biblijos pagrindu formuojama užsiėmimų užduotis ir funkcijos:

- paauglių sugebėjimas asmeninę ir socialinę tikrovę glaudžiai sieti su bibliniais klausimais ir atsakymais;
- kritiškas Biblijos tekstų supratimas. Sugebėjimas suvokti Senojo ir Naujojo Testamentų logiką;
- mokslo pagrindų perdavimas, kuris gali praturtinti žiniomis ir brandžiau formuoti mūsų pažiūras.

Svarbu paminėti ir jaunuolio susidūrimą su moralinėmis vertybėmis, kurios yra neatsiejama tapatumo dalis. „Jaunuolis dar neturi išmąstytos, protu pagrįstos etinės sistemos, bet tik veržlias aspiracijas, entuziazmą, prigimtinės doros polėkius“ (A. Paškus, 1987, p. 75). Jaunimo moralinėms vertybėms didelę reikšmę turi laikmetis. Paauglių šiandien jau nevilioja abstraktūs idealai. Tačiau jaunimas, vis dėlto yra palankus ir atviras Jėzui, kuris vadinamas Mesiju (Jono Pauliaus II (1), 1996, 40). Jaunimui pristatant Jėzų yra svarbu ugdyti sąmoningo tikėjimo supratimą: formuoti kilnų požiūrį į meilę, į savo pašaukimą; krikščioniškos atsakomybės prieš visuomenę, taip pat atsakomybės už mesijinę veiklą pasaulyje supratimą.

Sutvirtinimo katechezė yra fundamentalus įtraukimo į tikėjimą elementas, glaudžiai susijęs su įvedimo sakramentais, ypač su Krikštu, *tikėjimo sakramentu*. Grandis, jungianti katechezę ir Krikštą, yra tikėjimo išpažinimas, kuris kartu yra šio sakramento vidinis elementas ir katechezės tikslas. Katechetinės veiklos tikslo esmė – skatinti gyvą, atvirą ir veiksmingą tikėjimo išpažinimą (BKV, 66). Įkrikščioninimo apeigose specialiai katechumenui pateikiamas *Credo* kaip svarbus punktas kelyje į narystę Katalikų Bažnyčios bendruomenėje. Todėl ir besiruošiantys Sutvirtinimui paaugliai turėtų sugebėti išsamiai paaiškinti kiekvieną *Credo* teiginį tiek grupei, tiek ir netikintiems. *Credo* turinys turėtų būti naudojamas ir kaip sistemingos studijos objektas, rengiantis Sutvirtinimo sakramentui (Pasitinkant trečiąjį tūkstantmetį, 1998, p. 30).

Paauglių katechezės laikotarpis turėtų būti suderintas su liturginiais metais. Tai ypač svarbu Gavėnios laikotarpiu švęsti Susitaikinimo pamaldas (RCIA, 408).

4.2. Įkrikščioninimo sakramentų katechezę užbaigiantis Sutvirtinimo katechezės turinys

Pasiruošimo laikotarpis trunka apie vienerius mokslo metus, nuo naujų liturginių metų pradžios iki Velykų laikotarpio. Mokytis pradama nuo esminių tikėjimo tiesų ir jų suvokimo. Taip pat atsižvelgiama į tai, kiek šis sakramentas reikšmingas paauglių gyvenime. Vėliau kandidatai studijuoja Šventosios Dvasios veikimą Išganymo istorijoje. Analizuojami Senojo ir Naujojo Testamento įvykiai ir žmonės, per kuriuos veikė Dievas, taigi skaitomas Šventasis Raštas. Ypatingas dėmesys atkreipiamas į Dvasios veikimą Kristaus gyvenime, o vėliau ir Bažnyčioje. Galiausiai kalbama ir aiškinama apie pačias Sutvirtinimo sakramento apeigas, kad kandidatai visiškai suvoktų sakramento reikšmę. Taip pat paaiškinami ir kiti du įkrikščioninimo sakramentai – Krikštas ir Eucharistija, bet jau Sutvirtinimo sakramento šviesoje.

Rengimosi Sutvirtinimo sakramentui programos sudarymo pagrindu turėtų būti numatyti krikščioniškojo ugdymo(si) etapai:

- pažinti reikiamą krikščionišką doktriną ir giliau suprasti Išganymo slėpinį;
- formuoti krikščioniškąjį identitetą, artimai bendraujant su žmonėmis, liudijančiais krikščioniško gyvenimo kelio vertę;

- reguliariai dalyvauti Eucharistijos šventime;
- apaštalinės pasiuntinybės ugdymui paaugliai kartu su bendruomene turi stengtis išmokti liudyti tikėjimą savo gyvenimu.

Toliau pateikiamos galimos temos paauglių ruošimo Sutvirtinimo sakramentui. Temos įgyvendinamos atsižvelgiant į esamų liturginių metų kalendorines dienas. Katechetiniai užsiėmimai pradedami nuo Advento pradžios. Pagal pateiktų temų gairių turinį gali būti sudaromas individualus bendruomenei katechezės kursas. Siūloma katechetinius užsiėmimus kandidatams Sutvirtinimui vesti kas antrą savaitę, tačiau akcentuojant kasekmadieninį dalyvavimą Eucharistijos šventime. Šventojo Rašto tekstus iš nurodomų katechetas atsirenka pagal situaciją, paauglių poreikius, aplinkybes.

Toliau įvardijamos temos ir potėmės, kurios turėtų būti svarstomos parapijiniuose katechetiniuose užsiėmimuose, besiruošiant Sutvirtinimui; nurodomi klausimai, kurie turėtų būti gvildenami remiantis Šventuoju Raštu.

1) *Viešpats kviečia. Susipažinimas ir supažindinimas*

Temos turinys, veika: Kad susirinkę paaugliai peržengtų formalaus bendravimo formą ir pereitų į artimesnį, betarpiškesnį bendravimą, kad iš arčiau pažintų savo grupės narius, pradedama nuo susipažinimo. Susipažinimo metu kiekvienas prisistato, trumpai papasakodamas apie save, atsakydamas, ko tikisi atėjęs ruoštis Sutvirtinimui, ką žino apie Sutvirtinimo sakramentą. Taip pradžioje būtų panaudotas egzistencinis metodas, kai pradedama nuo paauglių problemų ir minčių išklauso, asmeninės patirties pasidalijimo, pačių paauglių klausimų iškėlimo, paskatinant juos drauge ieškoti sprendimų Dievo žodžio šviesoje.

Katechetas supažindintų, kodėl reikalingas ruošimasis Sutvirtinimo sakramentui, kokios temos bus svarstomos, kad bus dirbama remiantis Šventuoju Raštu.

2) *Tikėjimas, viltis ir meilė. Credo*

Temos turinys, veika: Trys dieviškos dorybės: tikėjimas, viltis, meilė. Jos leidžia krikščioniui gyventi vienybėje su Švenčiausiąja Trejybe, ugdo ir gaivina visas moralines dorybes. Sutvirtinimo sakramento malonės dovana leidžia augti tikėjime, viltyje ir meilėje.

Apsireikšdamas istorijoje per pranašus ir patriarchus, Dievas dalijasi dieviškuoju gyvenimu su žmogumi, aiškiais etapais jį ruošdamas istorijoje priimti Įsikūnijusį Žodį. Dievas save atskleidžia savo Sūnuje Jėzuje, duodamas žmogui atsakymus į gyvenimo prasmės ir tikslo klausimus. Tikėjimas, veikiant malonei ir Šventajai Dvasiai. Tikėjimas – laisvas žmogaus atsakymas į Dievo kreipiamasi. Tikėjimo išpažinimas – išganymo istorijos apžvalga.

Šventoji Dvasia stiprina tikėjimą: Jn 16, 13; Apd 1, 8; Ef 1, 17; 1 Kol 2, 11; 12, 3.

Visais laikais Dievo išrinktajai tautai vilties ir nevilties klausimas buvo aktualus. Dievas savo tautos neapleidžia, per pranašus formuodamas savo tautą išganymo viltimi. Marija taip pat nenustojo vilties. Ji tikėjo, „jog išsipildys, kas Viešpaties jai pasakyta“ (Lk 1, 30–45).

Ko tu tikiesi iš ateities, kas tave ateityje gąsdina? Ar pakanka pažinti Jėzaus gyvenimą ir Jo mokymą, kad turėtume viltį? (Ef 3, 12–14). Ar Kristus gali padėti kurti gyvenimą? Viltis neapgauna (Rom 5, 2–5; Gal 5, 16. 20–23. 25).

Žmogus pasižymi troškimu mylėti. Senajame Testamente randame Įstatymą mylėti Dievą ir artimą. Jėzus pateikia naują požiūrį į šį įstatymą. Kalno pamokslas (Mk 10, 27; 1 Jn 4, 7–11.16b). Kad mes galėtume mylėti, Dievo Dvasia ateina padėti mums (Rom 8, 14–17). Meilės himnas (1 Kor 12).

Rengiantis Sutvirtinimo sakramentui, reikia pamąstyti ir nuspręsti, ką galima padaryti, atsiliepiant į meilės reikalavimus.

Sutvirtinimo sakramentu Dievas padidina ir pagilina Krikšto malonę. Sutvirtinamasis gauna Šventosios Dvasios dovanų: meilės ir ypatingos jėgos Dvasią. Šventoji Dvasia lydi Tikėjime, Viltyje ir Meilėje į susitikimą su Tėvu, vis labiau panašėjant į Jo Sūnų Jėzų Kristų (Programa parapijai, 2000, p. 6–14, 25).

3) Malonės gyvenimas. Įkrikščioninimas

Temos turinys, veika: Prisikėlusio Jėzaus išganingo veikimo ženklai šiandien tęsiasi Jo žodžiuose ir veiksmuose. Kristus teikia Šventąją Dvasią savo kūnui – Bažnyčiai, kuri veikia per sakramentus ir teikia tikintiesiems malones. Sakramentai veda į bendrystę su Dievu. Prisikėlęs Jėzus veikia sakramentuose. Padėjimas surasti Dievą, atpažinti jo planą ir pagal jį gyventi (Programa parapijai, 2000, p. 5).

Dievo šeimos narystė. Procesas, kai tampama Kristaus Bažnyčios nariu, vadinamas įkrikščioninimu. Įkrikščioninimo sakramentai yra Krikštas, Sutvirtinimas ir Eucharistija. Jie reikalingi, norint būti visiškai inicijuotam į Bažnyčią. Sutvirtinimas užbaigia Krikštu prasidėjusį ir Eucharistijoje besitęsiantį procesą (J. J. Killgallon (3) ir kt., 1980, p. 7–9). Sutvirtinimo sakramentu pagilinami santykiai su Dievu ir su Krikščionių šeima. Krikštu gavome naują gyvenimą, tapome Dievo vaikais ir įsijungėme į tikinčiųjų bendruomenę – Bažnyčią. Sutvirtinimas yra Dievo kvietimas pritarti savo Krikštui ir viskam, kam jis įpareigoja. Sutvirtinimu Dvasia sustiprina mus taip, kad galime gyventi kaip žmonės, kurie tiki Krikšto pažadais (A. M. Mongoven ir kt., 1982, p. 26; J. Margaret, 1982, p. 4–9). Sutvirtinimu pakrikštytieji sujungiami su Bažnyčia, praturtinami Šventosios Dvasios jėga, įpareigojami žodžiu ir darbu skleisti tikėjimą (KBK, 1285).

4) Šventoji Dvasia

Temos turinys, veika: Dievo dovana – Dvasia išganymo istorijoje. Dievo išrinktieji – pateptieji: karaliai, pranašai. Dievas išaukština mažuosius: Dovydo ir Galioto istorija, Dovydo išrinkimas ir patepimas (Sam 16, 1–13; 17, 1–58).

Padėti suvokti kandidatams Sutvirtinimui, kad Dvasia, kuri praturtins specialiu tvirtumu – Sutvirtinimu, įgalina gyventi pasaulyje kaip Kristaus liudytojai. Atskleisti, kad Jėzus apsisprendė gyventi „pagal Dvasią“. Jėzaus gyvenimas buvo tarnystė dėl kitų. Ugdyti susidomėjimo ir patrauklumo jausmą Šventajam Raštui, skatinant gilesnį Jėzaus asmens pažinimą. Atskleisti, kad Dvasia, kuri vedė Jėzų, yra ta pati Dvasia, kuri veda visus tikinčiuosius. Ji yra ta pati Dvasia, kuri ateina ypatingu būdu per Sutvirtinimo sakramentą (A. M. Mongoven ir kt., 1982, p. 34).

Dvasia Mesijuje (Iz 11, 2. 6–9; Apd 2, 32–37). Dievas siuntė savo Sūnų į žemę. Jėzus – Dievas, ateinantis ir visada pasilieikantis per Šventąją Dvasią su mumis. Visas Jo gyvenimas pripildytas Šventosios Dvasios veikimo. Šventoji Dvasia Jėzaus gyvenime: prasidėjime (Lk 1, 35), vaikystės metais (Lk 2, 40), Šventoji Dvasia nusileido ant Jo (Lk 3, 21–22; Mk 1, 9–11; Jn 1, 29–34), Jėzus pradeda mokyti (Lk 4, 14–32), Šventoji Dvasia nuveda į dykumą (Mk 1, 12–13).

Kas yra Šventoji Dvasia? Ką Šventoji Dvasia duoda žmonių išganymui? (Jn 14, 15–17; Brief Review for Confirmation, 1985, p. 22–29). Jėzus kalba apie Šventąją Dvasią: pokalbis su Nikodemu (Jn 3), pokalbis su samariete (Jn 4), didžią šventės dieną (Jn 7, 37–39), Jėzus rūpinasi mokiniais (Jn 17, 12; Mk 6, 31), Jėzus po Paskutinės Vakarienes kalba apie Globėją, kurį atsiųs (Jn 14, 15–17. 25–

26; 15, 26–27), Šventosios Dvasios galia (Jn 16, 13; Gal 3, 14; Gal 4, 6; Ef 1, 13; 2 Kor 3, 17; Rom 8, 15; Rom 8, 9), Šventosios Dvasios dėka mūsų tikėjimas augs bendraujant su Jėzumi, vis labiau jį pažįstant (Jn 16, 12–15).

5) Sekminės

Temos turinys, veika: Daugelį kartų Jėzus Kristus žadėjo atsiųsti Dvasią, kad būtų su jo mokiniais. Šventoji Dvasia yra *Guodėja, Tiesos Dvasia*. Šventosios Dvasios siuntimas apreiškia, kad ji drauge su Tėvu, Sūnumi yra tas pats vienintelis Dievas. Tėvas iš dangaus suteiks Šventąją Dvasią (Lk 11, 13). Dvasia atėjo ant apaštalu, kai jie susirinkę meldėsi Jeruzalėje. Sekminės yra metas, kai Jėzus išpildė savo pažadą atsiųsti Šventąją Dvasią. Pirmieji mokiniai taip pat turėjo abejonių ir baimę. Jėzus juos drąsino (Lk 12, 32; Mt 14, 27). Sinoptinėse evangelijose Dvasia yra pažadėta mokiniams jėga, kad jie išliktų tvirti tikėjime, net tada, kai bus persekiojami. Gavę Šventąją Dvasią apaštalai tapo stiprūs, drąsūs, Dvasia pakeitė jų gyvenimą, jie tapo Jėzaus liudytojais visu savo gyvenimu. Šventosios Dvasios kupini apaštalai ėmė skelbti „įstabius Dievo darbus“ (Apd 2, 11). Apaštalu pasikeitimas, gavus Šventąją Dvasią (Apd 2, 5–11; 2, 14–15; 2, 16–19; Brief Review for Confirmation, 1985, p. 17–18; J. J. Morris, 1985, p. 7–10). „Visi, kurie tada patikėjo apaštalu skelbimu ir pasikrikštijo, irgi gavo Šventosios Dvasios dovaną“ (Apd 2, 38; KBK, 1287). Ta pati Dvasia, kuri atėjo ant apaštalu, ateina ant krikščionių per Sutvirtinimą. (Jn 14, 16–17; 14, 25–26; Apd 2, 32–33). Prisikėlęs Jėzus atsiunčia Šventąją Dvasią, Ji veda mus per Sūnų pas Tėvą. Švenčiausiosios Trejybės terminas reiškia trijų dieviškųjų Asmenų bendrystę.

Perkeičianti Šventosios Dvasios galia. Sekminės – Bažnyčios gimtadienis. Šventosios Dvasios simboliai. Evangelijos plitimas, krikščionybės tapimas pasaulio religija. Sutvirtinimo sakramento priėmimas reiškia krikščioniško gyvenimo atsakomybės prisiėmimą (A. M. Mongoven ir kt., 1982, p. 38; J. Margaret, 1982, p. 10–15). Sekminės – visų sutvirtintųjų šventė. Jų liturgija padeda kas metai vis giliau išgyventi šventąjį Sutvirtinimo momentą ir atgaivinti Dievo malonę, kuri buvo suteikta vyskupo rankų uždėjimu (2 Tim 1, 6).

6) Šventosios Dvasios darbai

Temos turinys, veika: Sekminių dieną Šventoji Dvasia nusileidžia ant apaštalu. Gavę Šventąją Dvasią jie tęsia Jėzaus darbus. Prasideda Bažnyčios istorija.

Mes ir Šventoji Dvasia (Apd 5, 32): Šventoji Dvasia apaštalus veda į misijas (Apd 5, 32; 8, 29; 8, 39; 10, 19; 13, 2), Šventoji Dvasia kartais trukdo Pauliui ir Timotiejui eiti ten, kur jie norėtų (Apd 16, 6–7).

Šventoji Dvasia apaštalus įkvepia padaryti sprendimus: apaštalai krikštija samariečius (Apd 8, 12–19), pagonio Kornelijaus krikštas (Apd 10, 44–47), Efezo gyventojų krikštas (Apd 19, 1–6), Paulius po atsivertimo priima krikštą ir Šventosios Dvasios dovaną (Apd 9, 17).

Šventoji Dvasia mums duoda laisvę, jei leidžiamės jos vadovaujami (Gal 5, 16–17; 5, 25), per Šventąją Dvasią visi krikščionys sudaro vieną kūną (1 Kor 12, 4–11).

Šventoji Dvasia yra ugnis, kurios nereikia gesinti (1 Tes 5, 19).

Šventosios Dvasios vaisiai (Gal 5, 22–23). Šventosios Dvasios dovanos (1 Kor 12, 3; Rom 8, 14–16; Rom 8, 26–27, Lk 24, 46–49; 1 Kor 10, 12–13; Mt 5, 14–16; S. Figgess, 1990, p. 41–47; Programa parapijai, 2000, p. 20–21; Brief Review for Confirmation, 1985, p. 23–29; J. J. Morris,

1985, p. 113–19). Septynios Šventosios Dvasios dovanos: tiesos, supratimo, patarimo, tvirtumo, žinojimo, pamaldumo ir Dievo baimės Dvasia (Tikiu, 1999, p. 152).

7) Apdovanoti Šventąja Dvasia. Sutvirtinimas

Temos turinys, veika: Krikščioniško liudijimo sakramentas. Kas yra Sutirtinimas? Iš kur žinome, kad Sutvirtinimas yra sakramentas? Kodėl Sutvirtinimas įkrikščioninimo sakramentas? (Apd 2, 1–4). Ką reiškia žodis *sutvirtinimas*? (Apd 1, 8; Jn 6, 38; Lk 12, 49; Mt 3, 11; 28, 19; Brief Review for Confirmation, 1985, p. 15–17; J. J. Morris. A Catechism for Confirmation, 1985, p. 12–13).

Ką Biblija sako apie Sutvirtinimą? Sutvirtinimo sakramento minėjimas Šventajame Rašte (Apd 8, 14–17; Jn 7, 37–39; Apd 19, 1–7). Dieviškas Sutvirtinimo įsteigimas. Kas įsteigė Sutvirtinimo sakramentą? Kada Sutvirtinimo sakramentas įsteigtas? Ar apaštalai teikė Sutvirtinimo sakramentą? (Apd 8, 5. 14–17; 19, 5–6).

„Sutvirtinant įvyksta pilnutinis Šventosios Dvasios išliejimas, kaip buvo ji išlieta apaštalams Šventosios Dvasios dieną“ (KBK, 1302). Sutvirtinimas – sakramentas dėl kitų. Sutvirtinti krikščionys, kurie pasirinko gyventi pagal Jėzaus mokymą, yra praturtinti Šventosios Dvasios dovanomis. „Dvasios dovana“, kurią gauname per Sutvirtinimą, apima įvairias dovanas. Sutvirtinimas yra sakramentas ne dėl vieno, bet dėl kitų (A. M. Mongoven ir kt., 1982, p. 46; J. Margaret, 1982, p. 36–41).

„Sutvirtinimo sakramentas atbaigia Krikšto malonę: pakrikštytieji tobuliau sujungiami su Bažnyčia, praturtinami ypatinga Šventosios Dvasios jėga, todėl dar labiau įpareigojami kaip tikri Kristaus liudytojai žodžiu bei darbu skleisti ir ginti tikėjimą. Per Sutvirtinimą krikščionys, tai yra pateptieji, labiau įsijungia į Jėzaus Kristaus pasiuntinybę ir tampa kupini Šventosios Dvasios, kurios Jis buvo kupinas, kad visu savo gyvenimu skleistų „malonų Kristaus kvapą“ (Kario maldos vadovas, 2003, p. 163).

8) Sutvirtinimas. Kas gali būti sutvirtintas? Sutvirtinimo teikėjas

Temos turinys, veika: Kai Sutvirtinimas teikiamas atskirai nuo Krikšto, kaip yra paauglių, krikštytų kūdikystėje, atveju, sakramento liturgija prasideda Krikšto pažadų atnaujinimu ir sutvirtinamųjų tikėjimo išpažinimu. Taigi aiškiai atsiskleidžia Sutvirtinimo ryšys su visu įkrikščioninimu. Todėl Sutvirtinimo sakramentą gali ir privalo priimti kiekvienas pakrikštytas ir dar nesutvirtintas asmuo (SC, 71; KBK, 1298, 1306; DS, 1609). Kiek kartų priimamas Sutvirtinimas? Sutvirtinimu išpaudžiamas sieloje neišdildomas charakteris (Brief Review for Confirmation, 1985, p. 8–19; Instruction for Confirmation, 1985, p. 8–9).

Sutvirtinimo tėvo/motinos reikalingumas. Ką pasirinkti Sutvirtinimo tėvu/motina?

Sutvirtinimo laikas, vieta ir teikėjas. Kada gali būti švenčiamas Sutvirtinimo sakramentas? kur gali būti švenčiamas? Kas teikia Sutvirtinimo sakramentą? (J. J. Morris, 1985, p. 3–4, 20; Instruction for Confirmation, 1985, p. 12–18; Brief Review for Confirmation, 1985, p. 19–20). Pirminis Sutvirtinimo teikėjas yra vyskupas (LG, 26), „tuo pažymint, kad šis sakramentas tvirčiau sujungia su Bažnyčia“ (KBK, 1318). Vyskupai – Kristaus įpėdiniai. Kunigystės pilnatvė. Hierarchinės Bažnyčios struktūros aptarimas.

9) Sutvirtinimo ženklai ir apeigos

Temos turinys, veika: Sakramentinis ženklas. Sutvirtinimo „materija“. Ką nurodo rankų uždėjimas? Ką reiškia patepimas? Kas yra charizma? Kokia sakramento „forma“? (Brief Review for Confirmation, 1985, p. 14–21). Kaip Sutvirtinimo sakramentas teikiamas? (J. J. Morris, 1985, p. 22–28). Pagilinti supratimą simbolių, naudojamų per Sutvirtinimo apeigas. Sutvirtinant vyskupas deda rankas ant sutvirtinamojo galvos, patepa kaktą aliejumi, meldžia, kad Dvasia ateitų. Patepimas krizma yra ženklas, kad sutvirtinamasis pasiruošęs veikti pagal Kristų, Sutvirtinimo priėmimas yra ženklas, kad sutvirtinamasis pasiruošęs būti krikščionimi (A. M. Mongoven ir kt., 1982, p. 42–45; J. Margaret, 1982, p. 30–35).

Patepimas krizma yra esminis Sutvirtinimo sakramento ženklas. Šiuo patepimu krikščionis gauna „žymę“, Šventosios Dvasios antspaudą. Šis Šventosios Dvasios antspaudas ženklina visišką priklausomybę Kristui, amžiną tarnavimą Jam, drauge ir dieviškosios globėjos pažadą didžiajame paskutiniųjų laikų išmėginime (Apd 7, 2–3; 9, 4). Patepimas krizma Sutvirtinimo metu yra iššventinimo ženklas. „Per Sutvirtinimą krikščionys, tai yra pateptieji, labiau įsijungia į Jėzaus Kristaus pasiuntinybę ir tampa pilni Šventosios Dvasios“ (KBK, 1294).

Tas pats krizmos aliejus buvo naudojamas patepant pranašus, karalius ir kunigus. Pranašai, karaliai ir kunigai turėjo atlikti ypatingą užduotį. Sutvirtinamieji šaukiami ir patepami nešti Dievą į pasaulį savo pavyzdžiu bei pasakojimu kitiems žmonėms apie Jėzų. Krizma, saldžiai kvepiantis alyvų aliejus, yra Jėzumi nuoširdžiai sekančio krikščionio patrauklumo ženklas. Sutvirtintųjų gyvenimas turėtų patraukti kitus sekti Jėzumi.

Patepimas Biblijoje reiškia gausumą ir džiaugsmą, išsūnybę, yra gydymo ženklas (1 Sam 16); Kristus pažymėtas savo Tėvo antspaudu (Jn 6, 27), Šventosios Dvasios antspaudas ženklina priklausomybę Kristui (2 Kor 1, 22).

Vyskupas ištisia rankas virš sutvirtinamųjų melddamasis, kad gautų visų Šventosios Dvasios dovanų. Šis gestas vadinamas rankų uždėjimu. Biblijoje rankų uždėjimas naudojamas kaip ypatingas būdas palaiminti žmogų ar už jį melstis. Šio gesto laiminimo prasmė: Jokūbas suteikia palaiminimą savo sūnams (Pr 48), Jėzus laimina vaikus (Mk 10, 16; Mt 19, 13–15), Apaštalai rankų uždėjimu teikia Šventąją Dvasią (Apd 8, 14–17; 19, 5–6). Šis gestas dažnai naudojamas kai žmogaus prašome padaryti ką nors ypatinga ir todėl jam reikia daugiau stiprybės bei išminties. Antiochijos Bažnyčia uždeda rankas ant Barnabo ir Sauliaus prieš siunčiant juos į ypatingą misiją (Apd 13, 1–5). Apaštalai uždeda rankas ant septinių vyrų, kad paruoštų juos rūpintis Bažnyčios vargstančiais (Apd 13, 1–5). Pakrikštijęs keletą Jono Krikštytojo mokinių Paulius uždeda ant jų rankas (Apd 19, 1–6).

Vyskupas uždedamas ant sutvirtinamųjų rankas meldžiasi, kad Dievas laimintų bei suteiktų stiprybės ir išminties, reikalingos Dievo karalystei žemėje kurti. Jam tai darant Sutvirtinimo tėvas/motina stovi greta uždėję ranką ant sutvirtinamojo peties. Tai parodo, kad nereikia vieniems kurti Dievo karalystės. Sutvirtinimo sakramento priėmimo dieną sutvirtinamųjų prašoma atlikti didelį ir garbingą dalyką – į pasaulį atnešti Jėzų, įgyvendinti jo ramybę savo ir aplinkinių gyvenime. Tačiau neprivalo to padaryti vieni, sutvirtintieji dirba drauge su visais krikščionimis.

10) Apsisprendimas

Temos turinys, veika: Atsakydami į Kristaus kvietimą, pripažįstame, kad laisvė reiškia prisiėmimą atsakomybės už savo sprendimus. Tvirtumas ir ryžtingumas veikti dėl kitų ateina iš

Sutvirtinimo sakramento. Sutvirtinimas yra Dvasios sakramentas. Dvasia veda mus skatindama mylėti ir būti dėmesingus kitiems (A. M. Mongoven ir kt., 1982, p. 30; J. Margaret, 1982, p. 10–15).

Mokomės spręsti konfliktus – krikščioniškoji orientacija. Konfliktų pavyzdžiai, priežastys ir pasekmės. Kaip elgtumės kitų žmonių vietoje įvairiose situacijose. Kaip elgtis konflikto atveju: keitimasis vaidmenimis, išsikalbėjimas, tarpininkavimas, atsiprašymas. Krikščioniškasis požiūris į konfliktą: Jėzus pavyzdys, atsiprašymas, atleidimas. Išpažintis (S. A. Stasiulevičiūtė, 2003, p. 153).

Per besitęsiantį įkrikščioninimo laiką, kandidatai stiprina savo santykius su Dievu per maldą ir liturgiją (J. J. Killgallon (3) ir kt., 1980, p. 17–18). Malda ir liturgija.

Kandidatai įgyja Sutvirtinimo prasmės supratimą. Tampa pasiruošę *Kandidatų, besiruošiančių Sutvirtinimui, kvietimo nuolatiniam atsivertimui apeigoms*. Kandidatų, besiruošiančių Sutvirtinimui, kvietimo nuolatiniam atsivertimui apeigos reiškia, kad kandidatai pasiekė ypatingą laikotarpį ruoštis Sutvirtinimui. Tuo kandidatai įsipareigoja:

- reguliariai švęsti Atgailos ir Eucharistijos sakramentus,
- toliau dalyvauti ruošimosi Sutvirtinimui užsiėmimuose ir įsijungti į jų vyksmą,
- panaudoti savo sugebėjimus krikščioniškoje tarnystėje,
- reguliariai melsis ir mokytis mylėti visus,
- noriai prisiimti krikščionišką atsakomybę šeimoje, parapijoje, bendruomenėje (J. J. Killgallon (3) ir kt., 1980, p. 23).

4.2.1. Kandidatų, besiruošiančių Sutvirtinimui, kvietimo nuolatiniam atsivertimui apeigos

Šios apeigos paprastai turi vykti pirmą Gavėnios sekmadienį.

Kandidatų sutikimas

Besiruošiantieji priimti Sutvirtinimo sakramentą, taip pat juos lydintys asmenys (tėvai/ motinos, sutvirtinimo tėvai/motinos, asmenys, padedantys eiti tikėjimo keliu) susirenka prie bažnyčios arba kitoje apeigoms tinkančioje vietoje. Kai kunigas ar diakonas eina jų pasitikti, tikinčiųjų bendruomenė gali giedoti psalmę ar tam momentui pritaikytą giesmę (RCIA, 507).

Pasveikinimas

Celebrantas draugiškai visus pasveikina, atkreipdamas dėmesį į Bažnyčios džiaugsmą. Celebrantas kreipiasi šiais ar panašiais žodžiais:

Brangūs bičiuliai, Bažnyčia šiandien džiugiai sutinka tuos, kurie jau yra viena su mumis per Krikštą ir dabar nori per Sutvirtinimą užbaigti savo įkrikščioninimą. Už visus juos mes dėkojame ir garbiname Dievą, kuris įvairiais keliais atvedė šiuos žmones į tikėjimo vienybę. Mano brangieji kandidatai, mes jus priimame ir sveikiname Kristaus vardu (RCIA, 508).

Tuomet celebrantas pakviečia kandidatus ir juos palydinčius įeiti. Jiems užimant savo vietas prieš celebrantą, gali būti giedama tinkama giesmė, pvz., Ps 63, 1–8.

Įžanginis dialogas su kandidatais

Apklausiami kandidatai Sutvirtinimui.

Celebrantas klausia (pasirinktinai): *Ko prašai Dievo Bažnyčios?* arba *Ko trokšti?* arba *Kokios priežasties vedina/–as čia atėjai?*

Kandidatas atsako savais žodžiais arba: *Tikėjimo.*

Tada celebrantas, atsižvelgdamas į atsakymą, toliau klausia: *Ką tau tikėjimas duoda?*

Kandidatas atsako: *Amžinąjį gyvenimą* arba *Pilnesnį dalyvavimą Bažnyčios gyvenime* (RCIA, 509).

Kandidatų intencijos pareiškimas

Celebrantas kreipiasi į kandidatus pokrikštinei katechezei, pritaikydamas šią formuluotę prie dialogo metu gautų atsakymų.

Ar jūs, kurie trokštate užbaigti savo įkrikščioninimą, esate pasirengę klausytis apaštalu mokymo, rinktis drauge su mumis maldai, jungtis su mumis meilėje ir tarnystėje kitiems?

Kandidatai: *Taip, esame pasirengę* (RCIA, 512).

Lydinčiųjų ir tikinčiųjų bendruomenės patvirtinimas

Tuomet celebrantas pasisuka į palydinčius asmenis bei tikinčiųjų bendruomenę ir jų klausia šiais ar panašiais žodžiais: *Palydintieji, jūs pristatote mums šiuos kandidatus, ar jūs ir visi čia susirinkusieji, esate pasirengę padėti šiems kandidatams sekti Kristų?*

Visi atsako: *Taip, esame pasirengę.*

Kunigas, sudėjęs rankas meldžiasi: *Gailestingumo Tėve, mes dėkojame tau už šiuos tavo tarnus. Tu ieškojai ir įvairiais būdais kvietei juos ir jie pradėjo tavęs ieškoti. Šiandien juos pakviete ir jie mūsų akivaizdoje tau atsiliepė. Šlovė ir garbė tau, Viešpatie.*

Visi gieda ar pakartoja: *Šlovė ir garbė tau, Viešpatie* (RCIA, 513).

Kandidatų kaktų paženklinimas

Celebrantas kreipiasi į kandidatus sutvirtinimui bei į juos palydinčius šiais ar panašiais žodžiais: *Kandidatai Sutvirtinimui, drauge su jus palydinčiais asmenimis, prieikite priimti savo gyvenimo Kristuje ženklą.*

Drauge su lydinčiais kandidatai prieina prie celebranto; celebrantas nykščiu ženklina kandidatų kaktas. Celebrantas sako: *N., priimk kryžių ant savo kaktos kaip tavo Krikšto Kristaus išgelbstinčioje mirtyje ir prisikėlime priminimo ženklą.*

Visi gieda ar atsako: *Garbė ir šlovė tau, Viešpatie Jėzau Kristau.* (RCIA, 518).

Pabaigos malda

Celebrantas kaktų ženklinimą baigia šia malda: *Melskimės. Visagali Dieve, per savo Sūnaus kryžių ir prisikėlimą tu davei savo tautai gyvenimą. Tavo tarnai priėmė kryžiaus ženklą – padaryk juos gyvu šio ženklą galios įrodymu ir padėk jiems išstvermingai sekti Jėzaus Kristaus pėdomis. Prašome per Kristų mūsų Viešpatį.*

Visi: *Amen.* (RCIA, 520).

Kvietimas švęsti Dievo Žodžio liturgiją

Celebrantas kviečia kandidatus ir juos lydinčius įeiti į bažnyčią. Jis kreipiasi šiais ar panašiais žodžiais: *Įeikite į bažnyčią drauge su mumis dalyvauti ir dalytis prie Dievo žodžio stalo.*

Skaitinių knyga ar Šventasis Raštas nešamas procesijoje ir garbingai padedamas ant ambonos, kur gali būti pasmilkomas.

Įeinant gali būti giedama tam tinkama giesmė, pvz., Ps 34 (RCIA, 521).

Žodžio liturgija

Malda už kandidatus

Celebrantas, ištiesęs rankas virš kandidatų, meldžiasi šia malda: *Visagali Dieve, visos kūrinijos šaltini, tu sukūrei mus pagal savo paveikslą. Vesk mūsų kandidatus Sutvirtinimui į gilesnį dalyvavimą velykinėje paslapyje, kad gyvendami vaisingą gyvenimą tikinčiųjų bendruomenėje, jie galėtų laimėti tavo pažadėtą amžinąjį atpildą. To prašome per Kristų mūsų Viešpatį.*

Visi: *Amen* (RCIA, 527).

Kvietimas nuolatiniam atsivertimui

Atsakingas už kandidatų ugdymą kunigas, diakonas, katechetas ar bendruomenės atstovas pristato kandidatus šiais ar panašiais žodžiais. *Gerbiamas Tėve, pristatau jums kandidatus, kurie siekia užbaigti savo įkrikščioninimą. Jie taip pat rado stiprybės Dievo malonėje ir paramą bendruomenės maldose ir pavyzdyje. Dabar jie prašo, kad po šios Gavėnios, jiems būtų leista priimti Sutvirtinimo sakramentą.*

Celebrantas atsako: *Tie, kurie trokštate visiškai dalyvauti Bažnyčios sakramentiniame gyvenime, išeikite į priekį drauge su lydinčiais.*

Vienas po kito kandidatai kviečiami vardais. Kiekvienas kandidatas su lydinčiuoju ateina į priekį ir atsistoja priešais celebrantą (RCIA, 555).

Lydinčiųjų ir visos bendruomenės paliudijimas

Celebrantas kreipiasi į bendruomenę šiais ar panašiais žodžiais: *Mieli bičiuliai, šie kandidatai, mūsų broliai ir seserys, išreiškė norą visiškai dalyvauti Katalikų Bažnyčios sakramentiniame gyvenime. Juos pažįstantys teigia, kad šis jų troškimas yra nuoširdus. Pasiruošimo metu jie mąstė apie savo Krikšto paslaptį ir dar labiau įvertino savo gyvenime Kristaus artumą. Jie dalyvavo savo brolių ir seserų bendrystėje, drauge meldėsi ir stengėsi tobuliau vykdyti Kristaus įsakymus. Džiaugiuosi matydamas jų troškimą visiškai dalyvauti Bažnyčios sakramentiniame gyvenime. Taigi kviečiu palydinčiuosius dar kartą pareikšti savo nuomonę, kad visi čia esantys ją galėtų išgirsti.*

Celebrantas kreipiasi į lydinčiuosius: *Ar manote, kad šie kandidatai yra pasiruošę priimti Sutvirtinimo sakramentą?*

Palydintys atsako: *Taip.*

Jei aplinkybės yra tinkamos, celebrantas gali pakviesti ir visą bendruomenę išreikšti savąjį pritarimą ir į bendruomenę kreipiasi šiais ar panašiais žodžiais:

Dabar klausiu jūsų, šios bendruomenės narių, ar sutinkate patvirtinti apie šiuos kandidatus išreikštą liudijimą ir paremti juos tikėjimu, malda ir savo pavyzdžiu, kol jie ruošiasi pilniau švęsti Bažnyčios sakramentus?

Visi atsako: *Taip* (RCIA, 556).

Pripažinimo aktas

Celebrantas sako: *Bažnyčia pripažįsta jūsų troškimą būti užantspauduotais Šventąja Dvasia. Vienykitės su mumis šią Gavėnią atgailos dvasioje. Įsiklausykite į Viešpaties kvietimą atsiversti ir būti ištikimais savo Krikšto sandorai.*

Kandidatai atsako: *Dėkojame Dievui.*

Tada celebrantas pasisuka į lydinčiuosius ir pamoko šiais ar panašiais žodžiais:

Lydintieji, ir toliau remkite šiuos kandidatus savo pamokymais ir rūpesčiu. Temato jie jumyse meilę Bažnyčiai ir nuoširdų troškimą gerą daryti. Palydėkite juos per šią Gavėnią į Velykų paslapčių džiaugsmus (RCIA, 557).

Užtarimo malda

Celebrantas: *Mano broliai ir seserys, pradėdami šią Gavėnią, laukiame gyvybę teikiančių Viešpaties kančios, mirties ir prisikėlimo paslapčių Velykinio šventimo. Šie kandidatai, su kuriais prisiartinsime prie Velykų sakramentų, žvelgs į mus kaip į krikščioniško atsinaujinimo pavyzdį. Melskime Viešpatį už juos ir už save, kad būtume vienas kito pastangų atnaujinti ir drauge dalyvautume Velykų džiaugsmuose.*

Patarnautojas: *Kad šį Gavėnios laiką nusigalėdami ir atlikdami gerus darbus atsinaujintume, Tave meldžiame*

Visi: *Išklausyk mus, Viešpatie.*

Patarnautojas: *Kad mūsų kandidatai Sutvirtinimui augtų ištikimybėje savo Krikšto sandorai, Tave meldžiame*

Visi: *Išklausyk mus, Viešpatie.*

Patarnautojas: *Kad jų mokytojai visada atskleistų Dievo žodžio grožį tiems, kurie jo ieško, Tave meldžiame*

Visi: *Išklausyk mus, Viešpatie.*

Patarnautojas: *Kad jų krikštatėviai ir lydėtojai būtų gyvi Evangelijos pavyzdžiai, Tave meldžiame*

Visi: *Išklausyk mus, Viešpatie.*

Patarnautojas: *Kad jų šeimos padėtų jiems atsiliepti į Šventosios Dvasios paraginimus, Tave meldžiame*

Visi: *Išklausyk mus, Viešpatie.*

Patarnautojas: *Kad mūsų bendruomenė per šią Gavėnią augtų meilėje ir būtų nuolatinėje maldoje, Tave meldžiame*

Visi: *Išklausyk mus, Viešpatie.*

Patarnautojas: *Kad tie, kurie dar neperžengė savo abejonių, pasikliautų Dievu ir kaip broliai ir seserys įsijungtų į mūsų bendruomenę, Tave meldžiame*

Visi: *Išklausyk mus, Viešpatie (RCIA, 558).*

Malda už kandidatus

Po maldavimų celebrantas ištisia rankas virš kandidatų ir meldžiasi šia malda.

Viešpatie Dieve, Tu sukūrei žmoniją ir esi jos atsinaujinimo šaltinis. Laimink savo vaikus ir prijunk šiuos kandidatus prie savo naujosios sandoros derliaus. Kaip tikri pažado vaikai tesidžiaugia jie amžinu gyvenimu, kurį laimi ne prigimties galia, bet Tavo malonės paslaptimi. To prašome per Kristų mūsų Viešpatį (RCIA, 559).

Visi: *Amen.*

Eucharistijos liturgija

11) Kaip mes atsiliepiame? Atsakomybė

Temos turinys, veika: Sutvirtintasis tampa Kristaus mokytojavimo, kunigavimo ir karaliavimo, Jo garbės ir uždavinių dalyviu. Kaip mokytojui jam patikėta katalikų tikėjimas, kurį drąsiai išpažindamas, pagal jį gyvendamas, bendrai veikia su Kristumi Mokytoju. Kaip kunigui sutvirtinamajam patikėta Dievo garbė ir pasaulio šventinimas. Melsdamasis už pasaulio išganymą, jis dalyvauja Kristaus Kunigo pareigose. Kaip ganytojas sutvirtintasis atsakingas už Kristaus teises ir pasaulio išganymą. Sutvirtinimas įgalina būti *žemės druska* ir *pasaulio šviesa* (S. Figgess, 1990, p. 278).

Sutvirtinimas padidina ir pagilina Krikšto malonę:

- juo giliau išsiskaidina dieviškoji įvaikystė,
- tvirčiau suvienija su Kristumi,
- padaugina krikščionyse Šventosios Dvasios dovanų,
- tobuliau sujungia su Bažnyčia,
- suteikia ypatingos Šventosios Dvasios jėgos, kad kaip tikri Kristaus liudytojai žodžiais ir darbais sutvirtintieji skleistų bei gintų tikėjimą, drąsiai išpažintų Kristaus vardą (KBK, 1303; LG, 11–12).

Krikščionys kviečiami kartu kaip viena šeima kurti Dievo karalystę žemėje. Šventoji Dvasia suburia kartu ir suteikia jėgų bei išminties statyti tą karalystę (S. Figgess, 1990, p. 74–77). Krikščioniškos atsakomybės samprata, krikščioniško gyvenimo ugdymas.

Krikštas suteikia antgamtinį gyvenimą, o Sutvirtinimas – augti ir subręsti. Per Sutvirtinimą daromės visiškais krikščionimis. Krikštu gavome dalį dieviškoje Kristaus prigimtyje, tapome Dievo vaikais, Sutvirtinimu gauname dalį Kristaus pašaukime ir darbe, daromės atsakingi kartu su vyskupais ir kunigais už Kristaus reikalus pasaulyje (J. Gutauskas, 1953, p. 277).

12) Pasiruošimas Sutvirtinimui. Kaip pasiruošiama Sutvirtinimo priėmimui?

Temos turinys, veika: Galutiniame Sutvirtinimo katechezės etape sutvirtinamieji padaro apžvalgą, kas vyksta Sutvirtinimo metu, kaip švenčiamas Sutvirtinimo sakramentas. Visuose sakramentuose tikėjimu priimame Dievo malonę. Sutvirtinimo sakramento šventimas pradedamas tikėjimo išpažinimu. Apmąstoma tikėjimo išpažinimo prasmė, rankų uždėjimas ir patepimo reikšmė sutvirtinamiesiems.

Rankų uždėjimo apeigų aprašymas Apaštalų darbuose pirmiausia yra susijęs su priėmimu į apaštališką bendruomenę. Krikštas pradeda tikinčiojo kelionę į tapimą visaverčiu bendruomenės nariu. Rankų uždėjimas suteikiant Šventąją Dvasią lydi šioje kelionėje į pilnatvę bendruomenėje (L. G. Walsh, 1988, p. 109). Toks Naujojo Testamento, o kartu ir pirmųjų krikščionių įsitikinimas, nors santūriai, tačiau labai giliai prabyla apie Sutvirtinimo, kaip įkrikščioninimo žingsnio, bendruomeniškumą. Sutvirtinimas dar tvirčiau susieja krikščionį su visa Dievo tauta. Ne tik per Krikštą, bet ir per Sutvirtinimą ši tauta tampa pajėgi švęsti liturgiją, kurioje ji vaisingai brandinama (KBK, 1119).

Kristus – Pateptasis, pateptas kaip amžinasis Dievo Sūnus, paliudytas Šventosios Dvasios po krikšto Jordane. Vyskupas, pašventintu aliejumi darydamas kryžiaus ženklą sutvirtinamojo kaktoje, sako: „Šiuo ženklu priimk Šventosios Dvasios Dovaną“ (Vatikano II Susirinkimo nutarimu reformuotas, Popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas Romos pontifikatas, 1998, p. 14). Vyskupas linki ramybės. Jis kviečia tvirtinamuosius tęsti krikščionišką gyvenimą pasitikėjime ir džiaugsme, nes Šventoji Dvasia yra su jais (Jn 20, 19–23; Gal 5, 22; Programa parapijai, 2000, p. 23–24).

13) Susitaikinimo šventimas

„Norint gauti Sutvirtinimo sakramentą, reikia būti pašvenčiamosios malonės būklėje. Šventosios Dvasios dovaną priimti dera tyra širdimi, tam pasirengus Atgailos sakramentu“ (KBK, 1310). „Iš tikrųjų Sutvirtinimas atgailos padarinius atbaigia lygiai kaip ir Krikšto padarinius.“ (G. de Menthiere, 2000, p. 136). Taigi specialus ruošimas Sutvirtinimo sakramentui baigiasi susitelkimu – Susitaikinimo šventimu. Gali būti vedamas pasiruošimo Susitaikinimui užsiėmimas.

4.2.2. Bendruomeninis Atgailos sakramento šventimas su individualia išpažintimi

Įvadinės apeigos

Susirinkus tikintiesiems, kunigams išeinant prie altoriaus, visi gieda Ps 68, 14:

Aš į tave, o Dieve kreipiuosi:

Jau metas Tau, Viešpatie, būt maloningam.

Mane išklausysi, nes Tu didžiai geras,

Teikiantis ištikimą savo pagalbą.

Arba kitą tinkančią giesmę.

Pasveikinimas

Kun: *Vardan Dievo: Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios.*

Visi: *Amen.*

Kun: *Te Viešpats, dėl didžio savo gailestingumo atgimdantis mus Dievo vaikų laisvei, būna su jumis visais.*

Visi: *Ir su tavimi.*

Kunigas pasako trumpą įžangą apie šventimo reikšmę bei svarbą ir praktines nuorodas. Paaikškina, kad yra tarsi mūsų kalčių uždengtas paveikslas, ir paragina, atlikus individualią išpažintį, prieiti ir kiekvienam nuimti po lopinėlį, taip jį atidengiant.

Kun: *Kiekvieną kartą grįždami pas Tėvą iš naujo susitinkame gailestingąją meilę, kuria Tėvas mus myli. Jis atkreipia į mus savo veidą, kad, atgimę Jame, mes patys taptume Jo meilės liudininkais. Melskimės, kad Dievas, pašaukęs mus atsivertimui, suteiktų mums tikros ir išganingos atgailos malonę.*

Po trumpos tylos kunigas skaito malda.

Kun: *Šventas ir gailestingas Tėve, meilės galia ir švelnumu palieti savo vaikų širdis kviesdamas juos sugrįžti – sulaužyk mūsų išdidumo ledus ir sukurk mumyse naują širdį, pajėgią priimti Tavo Sūnaus teikiamą gyvenimo dovaną. Jis, būdamas Dievas, su Tavimi ir Šventąją Dvasia gyvena ir viešpatauja per amžius. Amen.*

Viešpaties Žodis

Kun: *Pasiruoškime klausytis Dievo Žodžio – atverkime Gyvenimo Žodžiui savo širdis, kad pažintume savo nuodėmingumą ir iš naujo atrastume kelią į Tėvo namus.*

Giedama Psalmė 50 ištrauka, arba kita psalmė.

Posmelis prieš Evangeliją (giedama).

Šlovė tau, Kristau, Dievo Žodi!

„Ateikite pas mane visi, kurie vargstate

Ir esate prislėgti: aš jus atgaivinsiu!„ (Mt 11, 28).

Evangelija: Lk 15, 1–3, 11b–32.

Homilija

Po homilijos skiriamas laikas skaitiniams apmąstyti

Bendra sąžinės sąskaita

Skaito kunigai arba pasirengę dalyviai

Galima panaudoti sąžinės sąskaitą, pateiktą 3 priede.

Tyla asmeninei sąžinės sąskaitai

Susitaikymo apeigos

Sąmonės apžvalgą pradeda kunigas, tęsia dalyviai.

Kun: *Broliai seserys, pasitikėdami Dievo, mūsų Tėvo gailestingumu, prisipažinkime ir išpažinkime savo nuodėmes.*

Visi: *„Prisipažįstu...“*

Kun: *Broliai seserys, pasitikėdami Dievo, mūsų Tėvo gailestingumu, prisipažinkime klydę ir prašykime atleidimo.*

Į maldavimus visi atsako: „Viešpatie, pasigailėk!“

7. Dievas, mūsų gyvybės versmė, kiekvieną žmogų apšvietė dovanomis, gabumais, stipriomis savybėmis ir dorybėmis. Kai mes savo dovanų ir sugebėjimų nepripažįstame ir jų nepanaudojame didesnei Dievo garbei, mūsų seserų ir brolių labui, nuskriaudžiame žmones, neleisdami gėriui jų gyvenimą paliesti.

Visi: *Viešpatie, pasigailėk!*

8. Dievas, visų šeimų ir bendruomenių šaltinis, mums davė tėvus, vaikus, vyrus ir žmonas, seseris ir brolius, krikščioniškos bendruomenės narius – mūsų gyvenimo kelionės bendrus. Kai neparemiame savo šeimų ar bendruomenės narių, kai jiems neatleidžiame ar juos sąmoningai nepagarbiu ar skaudžiu žodžiu arba žalingais veiksmais užgauname, nuo jų atitoliname savo pačių gerumą ir tą gėrį, kurio jie verti.

Visi: *Viešpatie, pasigailėk!*

9. Dievas sutvėrėjas kiekvienam patikėjo rūpintis ir branginti kitus. Jis mus siunčia dalytis savimi – tuo, kas esame, ir tuo, ką turime, su kitais žmonių giminės nariais, ypač neturinčiais tiek daug dovanų ir gėrybių. Kai savanaudiškai elgiamės ir esame įsikabinę į tai, kas mūsų, iš savo seserų bei brolių atimame jų teisėtą žmogišką vertę.

Visi: *Viešpatie, pasigailėk!*

10. Dievas mus laimina gyvybės dovana ir pajėgumu gyvybe dalytis ir meilę aukoti kitiems. Kai savo meilę iškreipiame ar meilės neskiriame tiems, kuriems ji iš tiesų priklauso, šiame pasaulyje mažiname pagarbą meilei.

Visi: *Viešpatie, pasigailėk!*

11. Dievas, visos tiesos pradmuo, pašaukia mus sąžiningai ir tiesiai kasdieną gyventi ir tiesą meilingai liudyti, ypač mums artimiems. Kai nekalbame tiesos ir tvirtai nenusistatome ar meluojame save ar kitus gindami, sumenkiname tiesą pasaulyje.

Visi: *Viešpatie, pasigailėk!*

12. Dievas mums suteikė šią galimybę stabtelėti, pažvelgti į savo gyvenimą, į ryšius su Viešpačiu, šeimos nariais, su bendradarbiais, su krikščionių bendruomene, su visais broliais ir seserimis. Kai neperžvelgiame savo gyvenimo ir savo ryšių meilinga dvasia ir neskatiname dvasinio brendimo savyje, temdome savo aplinką ir kartais net save tamsiname.

Visi: *Viešpatie, pasigailėk!*

Kun: *O dabar Kristaus mūsų Išganytojo žodžiais kreipkimės į Dievą mūsų Tėvą, kad atleistų mūsų kaltes ir išvaduotų iš visokio blogio.*

Visi: „Tėve mūsų...“

Kun: *Viešpatie, su meile pažvelk į savo sūnus ir dukteris, kad, išpažinę savo kaltes ir laisvi nuo bet kokios nuodėmės, Bažnyčiai tarpininkaujant, jie dėkotų Tau už gailestingąją Tavo meilę. Prašome per Kristų, mūsų Viešpatį.*

Visi: *Amen.*

Kunigai eina įprastiniu būdu klausyti išpažinčių ir suteikia individualią atgailą ir išrišimą.

Klausant išpažinčių giedama Atgailos psalmės 6, 31, 37, 101, 129, 142, arba kitos giesmės.

Dėkojimas

Pabaigęs klausyti individualių išpažinčių, šventimui vadovaujantis kunigas pakviečia visus padėkoti Dievui už gautą atleidimo malonę. Paaikrina, kad mūsų kaltės nebeslepia Viešpaties veido nuo mūsų, mes drąsiai galime vėl žvelgti į Jį, o Jis į mumis.

Giedama „Magnificat“ Lk 1,46–55.

Kun: *Visagali gailestingasis Dieve,
Tu nuostabiai sukūrei pasaulį ir dar nuostabiau mus atpirkai,
Tu neapleidi nusidėjėlio, bet su tėviška meile jo ieškai.
Savo Sūnaus kančia nugalėjai nuodėmę ir mirtį –
Jo prisikėlimu suteikei mums naują gyvenimą ir džiaugsmą.
Pripildei mūsų širdis Šventosios Dvasios
padarydamas mus savo vaikais ir įpėdiniais;
Tu nuolat atnaujini mus išganymo sakramentu,
kad, išsivadavę iš nuodėmės vergovės, mes kasdien vis labiau panašėtume į mylimąjį Sūnų.
Vienybėje su visa Bažnyčia garbiname ir šloviname Tave, Viešpatie, už Tavo gailestingumo
stebuklą.*

*Mūsų žodžiai, širdis ir darba, tebus tarsi nauja giesmė Tavo garbei.
Tau Tėve per Kristų, Šventojoje Dvasioje tebūnie garbė dabar ir per amžius. Amen.*

Palaiminimas ir siuntimas

Kun: *Viešpats su jumis.*

Visi: *Ir su tavimi.*

Kun: *Telaimina mus Dievas Tėvas, kuris atgimdė mus amžinajam gyvenimui.*

Visi: *Amen.*

Kun: *Tepadeda mums Kristus, Dievo Sūnus, kuris mus priėmė kaip savo brolius.*

Visi: *Amen.*

Kun: *Tegloboja Šventoji Dvasia, gyvenanti mūsų širdies šventovėje.*

Visi: *Amen.*

Kun: *Visagalio Dievo Tėvo ir Sūnaus ir Šventosios Dvasios palaima tenužengia ant jūsų ir
visuomet tepasilieka.*

Visi: *Amen.*

Kun: *Džiaugsmu, kuriuo dangus džiūgauja atsivertus nusidėjėliui, teprisipildo jūsų širdys ir jūsų
namai. Eikite ramybėje!*

Visi: *Amen.*

Pabaigos giesmė (J. J. Killgallon ir kt., 1980, p. 82–87).

4.2.3. Pasiruošimas Susitaikinimo sakramentui

Priemonės: siūlą kamuolys, žvakė; žirkklės, Šventasis Raštas, lapai „*Pasiruošimas susitaikinimo sakramentui*“.

Užsiėmimo dalyviai susėda ratu. Paaiškinamas susirinkimo tikslas, paaugliai nuteikiami rimtam darbui. Primenama, kad viskas, apie ką bus kalbama, turi likti tarp grupės narių, kito žmogaus atvirumas turi būti gerbiamas.

Paaugliai paskatinami padaryti tinklą. Siūlo galas yra užkabinamas ant piršto, o kamuolys metamas priešais sėdinčiam grupės nariui. Kamuolys mėtomas tol, kol tinklas visus sujungia.

Liepiama pakelti tinklą aukščiau, kad būtų galima po juo palįsti ir uždegti žvakę (arba žvakė uždegama šalia rato).

Paaiškinama tinklo prasmė: *Mes vienas su kitu esame susiję tūkstančiais saitų. Visa, ką sakome ar darome, veikia aplink mus esančius žmones. Mes taip pat esame veikiami kitų žmonių žodžių ir veiksmų. Mes dažnai savinamės kitų žmonių požiūrius, vertybes, mintis, sprendimus.*

Paprašoma jaunuolių, kad pateiktų pavyzdžių, kaip mes vienas su kitu esame susiję ir kaip labai vieni nuo kitų priklausome.

Paraginama pamąstyti apie neigiamą įtaką, kurią vieni kitiems darome. Kiekvienas mūsų blogas darbas, kiekviena nuodėmė daro blogą įtaką kitiems. Paraginama prisiminti, kokius blogus darbus žmonės daro ir kaip jie paveikia kitus. Tegul paaugliai patys suvokia, kad nuodėmė užgauna Dievą ir kitus žmones.

Dar kartą pabrėžiama, kad nuodėmė nėra tik Dievo įžeidimas, bet taip pat paliečia ir kitus žmones. Todėl mes ne tik Dievui jas išpažįstame, bet ir žmonėms, bendruomenei (kunigo asmenyje). Paraginama pagalvoti ir prisiminti, kokiu būdu jie yra išsipainioję į nuodėmės tinklą, kokią neigiamą įtaką jie daro žmonėms, pvz., namuose, kieme, mokykloje.

Užsiėmimo vadovas pradeda nuo savęs. Pasako, kokiu būdu išitraukęs į nuodėmės, blogio tinklą. Tada patraukia siūlą. Tas, kurį traukia, pasako savo nuodėmę. Taip siūlą traukia visi dalyviai, kol visi pasisakys.

Pasisakius dalyviams, vadovas taria: *Dievo meilė yra besąlyginė – jis mus myli net tada, kai nusidedame, darome blogą. Dievo meilė yra kantri, pastovi. Ji nori padėti mums įveikti savo nuodėmingumą. Kai prisipažįstame nusikalte, kai išpažįstame savo prasižengimus, leidžiame Dievui sutraukti tą tinklą, į kurį buvome išsipainioję. Kad suprastume, kaip Dievas sutrauko nuodėmės pančius, sukarpysime šį tinklą.*

Vadovas žirkėmis sukarto tinklą. Paaškina, kad kunigas atleisdamas nuodėmes Jėzaus vardu, sutrauko žmogų kaustantį nuodėmės tinklą, išlaisvina.

Skaitomas Šventasis Raštas (Kol 3, 12–15). Trumpai paaiškinama, kad Viešpats mums atleido, išvaduodamas mus iš nuodėmės tinklo, todėl ir mes turime būti vieni kitiems atleidūs.

Išdalijami dalyviams „*Pasiruošimas susitaikinimo sakramentui*“ lapai. Paaškinama, kad tai jiems padės geriau pažinti, kaip jie yra išsipainioję į blogio tinklą ir tinkamiau pasiruošti išpažinčiai. Trumpai paaiškinamas kiekvienas ten paminėtas teiginys. Tada liepiama individualiai perskaityti kiekvieną teiginį, ramiai pamąstyti, kaip jie elgiasi ir save įvertinti 10 balų skalėje (tam skiriama 10–15 min).

Liepiama pabaigti malda. Norintys kviečiami perskaityti šią maldą per bendruomeninį Atgailos sakramento šventimą.

Pasiruošimas pabaigiamas malda. Pakviečiami visi atsistoti ir susikibti rankomis. Kalbama malda „Tėve mūsų“.

Lapas „*Pasiruošimas Susitaikinimo sakramentui*“

Peržvelk savo sąžinę. Apsvarstyk savo veiksmus ir požiūrius. Klausk savęs: „Ar Dievui patinka mano elgesys ir nusistatymai šioje gyvenimo srityje?“

MANO TIKĖJIMAS

kasdienė malda ____ dalyvavimas Šv. Mišiose sekmadieniais ____ pagarbus Dievo vardo tarimas ____ pagarba šventoms vietoms, daiktams, asmenims ____ religinis, dvasinis brendimas ____

ŠEIMOJE

pagarbūs, meile pagrįsti ryšiai su tėvais ____ rūpinimasis broliais ir seserimis ____ atsakingumas ir pagalba namuose ____ teisingumas ____ atleidumas ____

MOKYKLOJE

pagarba mokytojams ir bendraamžiams _____ pareigingumas moksle _____ sąžiningas kontrolinių darbų rašymas _____ kritiškas požiūris į save, išspėjimų priėmimas _____ punktualumas ir atsakingumas _____ draugiškumas, nuoširdumas _____

LAISVALAIKIU

nusistatymas prieš narkotikus ir piktnaudžiavimą alkoholiu _____ pagarba svetimai nuosavybei _____ pagarba suaugusiems _____ tinkamas pramogų, t. y. kino filmų, TV laidų, knygų pasirinkimas _____ pagarbi kalba _____ prievartos nenaudojimas _____

LYTIŠKUMAS IR DRAUGYSTĖ

teisinga ir garbinga laikysena _____ pagarba ir atsakomybė _____ susivaldymas, skaistumas _____

Pabaik šią maldą

MANO MALDA:

Gerasis Dieve, koks didis Tu esi ir gailestingas. Tu sutraukai nuodėmės pančius, kurie mane varžo. Tu nori, kad aš būčiau laisvas, kad viršum viso būtų „meilė, kuri yra tobulumo raištis“, o širdyje viešpatautų Kristaus ramybė (Pasiruošimas Susitaikinimo sakramentui, 2002).

14) Maldos vakaras laukiant Šventosios Dvasios atėjimo

Katechezę apie Šventąją Dvasią reikia sieti su maldos į Šventąją Dvasią ugdymu. „Intensyvesnė malda turi nuteikti nuolankiai ir paslankiai priimti Šventosios Dvasios jėgą ir malones“ (KBK, 1310). Pamaldumas į Šventąją Dvasią turi rasti vis daugiau vietos tiek sutvirtinamojo maldose, tiek bendruomenės maldose.

Maldos vakaras laukiant Šventosios Dvasios priėmimo sutelkia visą bendruomenę maldai. Čia taip pat išryškėja visos bendruomenės rūpestis dėl Bažnyčios dinamiškumo, Dvasios dovanų įgyvendinimo.

4.3. Parapijos bendruomenės vaidmens akcentavimas paaugliams ruošiantis Sutvirtinimui ir švenčiant šį sakramentą

Sutvirtinimą švenčia Bažnyčia, todėl jos pareiga siūlyti šį sakramentą visiems pakrikštytiesiems, sulaukusiems tinkamo amžiaus. Bažnyčia, siūlydama Sutvirtinimo sakramentą, nuolat privalo pabrėžti vidinį ryšį, jungiantį Sutvirtinimą su Krikštu, ir tai, kad jis laikytinas sudedamąja įkrikščioninimo dalimi (G. de Menthiere, 2000, p. 124–125). Pirminis parapijinės bendruomenės vaidmuo ir yra siūlymas paaugliams ruoštis priimti Sutvirtinimą. Atsiliepus į šį siūlymą, parapijoje vyksta ruošimasis šio sakramento priėmimui.

Rengiant krikščionių Sutvirtinimui, reikia siekti, kad jis būtų skatinamas glaudžiau vienyti su Kristumi, gyviau atsiverti Šventajai Dvasiai, Jos veikimui, Jos dovanoms ir jos įtakai, kad galėtų geriau imtis apaštališkosios krikščionio gyvenimo atsakomybės. Ypatinga atsakomybė už parengimą Sutvirtinimo sakramentui tenka parapijai (KBK, 1309). Ruošimasis bendruomenėje Sutvirtinimui yra būtinas, nes bendruomeniškumas yra būtina sąlyga, kad paauglys sąmoningai priimtų Sutvirtinimo sakramentą ir įsijungtų į Bažnyčios gyvenimą. Pasirengimas Sutvirtinimo sakramentui kartu yra ir dar glaudesnis įsitraukimas į parapijos bendruomenę, prisiimant pareigas ir atsakomybę už bendruomenės narius. Todėl Sutvirtinimo sakramento šventimas, kaip ir pasiruošimas jam, yra visos parapijos bendruomenės įvykis.

Vatikano II Susirinkimas mini, kad ypatinga Šventosios Dvasios galia sutvirtinamieji įpareigojami žodžiu ir darbu platinti tikėjimą (LG, 11). Sutvirtinimo sakramentas – tai

krikščioniškosios brandos sakramentas. Jo priėmimu sutvirtinamasis įsipareigoja aktyviai krikščioniškai misijai Bažnyčioje ir pasaulyje. Vis dėlto kad ir kaip išsamiai šis sakramentas yra pagrindžiamas, Sutvirtinimas vis dar nėra bendruomenės rūpesčio objektas. Neretai jis yra nuvertinamas. Tai ypač pasakytina apie pasiruošimą šiam sakramentui. Taip neturėtų būti, nes tinkamas pakrikštytųjų parengimas Sutvirtinimo sakramentui yra labai reikšmingas visai Dievo tautai, todėl bendruomenė turėtų būti pasiruošusi suteikti sutvirtinamiesiems visapusišką pagalbą brandinant kandidatus krikščioniškam ir bendruomeniniam gyvenimui (Vatikano II Susirinkimo nutarimu reformuotas, Popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas Romos pontifikatas, 1998, p. 16, 20). Būtina tobulinti paauglių ruošimą šiam sakramentui, taip pat kurti ir steigti įvairias programas paauglių užimtumui parapijoje palaikyti. Be pagalbos kandidatams rengimosi laikas turėtų būti išnaudojamas Šventajai Dvasiai, kaip vienybės Dvasiai, atrasti bendruomenėje. Tam labiausiai tiktų pamaldos, kur šaukiamasi Šventosios Dvasios ir meldžiamasi už laukiančiuosius Sutvirtinimo sakramento (P. Beguerie ir kt., 1998, p. 112).

Bažnyčia, ruošdama paauglius Sutvirtinimo sakramentui, turi puikią galimybę patraukti juos į gilesnę dvasinę tikrovę, suartinti juos su Jėzumi Kristumi ir skatinti jaunas asmenis liudyti savąjį tikėjimą žodžiu bei darbu. Jei paaugliai galėtų patenkinti esminius savo amžiaus tarpsnio religinius ir dvasinius poreikius realizuodami save ir atrasdami savąjį pašaukimą per veiklą parapijoje, tai neabejotinai pasikeistų požiūris ne tik į patį sakramentą, bet ir į Bažnyčią. Paauglystėje siekiama reikštis, todėl parapijoje būtina sudaryti sąlygas savirealizacijai. Jaunas žmogus nori būti svarbus, naudingas, tačiau, nesant galimybei parapijoje patenkinti žmogiškus poreikius, ilginiui sąmonėje susiformuoja samprata, kad Sutvirtinimo sakramentu viskas ir baigiasi. Natūralu, kad paauglys nematydamas jokių perspektyvų savirealizacijai, nustoja praktikuoti sakramentus, atitolsta nuo Bažnyčios, ji jam tampa neįdomi ir nuobodi.

Ruošimo Sutvirtinimui programos tikslas turi būti žadinti nuolatinį atsivertimą į Jėzų Kristų bei padėti siekti nuolatinio gyvenimo atnaujinimo pagal Kristaus mokymą (A. Kavanagh, 1991, p. 128). Ši programa apima ne tik pavienius, save ugdančius krikščionys bei asmenis, bet ir visą krikščioniškąją bendruomenę. Juk ne vien tik tvirtinamieji ruošiasi Sutvirtinimui. Idealiu atveju visa Bažnyčia maldomis, o ypač maldomis už tvirtinamuosius, rengiasi švęsti Sutvirtinimą. Būtų puiku, jei anksčiau sutvirtintieji, parodytų tą laimę, kurią jiems teikia jų pačių Sutvirtinimas. Tai būtų gyvas Sutvirtinimo sakramento malonių liudijimas (G. de Menthiere, 2000, p. 136). Bendruomenė turi rūpintis sutvirtinamųjų tikėjimo raida ir jų įsiliejimu į vietinės Bažnyčios gyvenimą, nes kitaip bet kokia gyvenimo audra galėtų sugriauti visą apaštalinę veiklą (BKV, 64).

Kad taip neatsitiktų, tikinčiųjų ruošimas parapijoje Sutvirtinimo sakramentui privalo išlaikyti tam tikrus katechezės bruožus:

- tikėjimo formacija turi būti organiška ir sisteminė,
- be mokymo dar turi apimti ir visą krikščionio gyvenimą,
- turi nukreipti į krikščioniškosios patirties branduolį – krikščionių bendruomenės gyvenimą (BKV, 67),
- siekimą tokio gilaus supažindinimo su tikėjimo tiesomis, kad tikintysis įtrauktų jas į savo gyvenimą,
- skatinimą šių tikėjimo tiesų liudijimo savo įsitraukimu į Bažnyčios liturginį šventimą, taip pat ir bendruomenės bei parapijos gyvenimą,
- visos bažnyčios narių įsitraukimo ir dalyvavimo savo pavyzdžiu sakramentų šventime ugdyimą.

Jaunuoliai, tiek turintys gerus santykius su tėvais ir priimančios jų vertybes, tiek paaugliškai konfliktuojantys ieško religinės bendruomenės (A. Paškus, 1990, p. 68). Religinėje bendruomenėje jie randa tai, kas jiems tuo metu atrodo itin reikalinga: dvasinė transcendencija ir socialinis priklausymas, kuris kyla iš identiteto (tapatumo) krizės. Šios dvi priežastys parodo pašaukimo ieškojimus. Formuojanti tikėjimą bendruomenė turi atsižvelgti į šiuos poreikius, kurie padeda kuriant pastoracines jaunimo programas:

- Turi būti suteikta galimybė pajusti transcendenciją: liturgijoje, muzikoje, meditacijose, refleksijoje, dalyvavime veikloje (Dictionary Of Pastoral Care And Counseling, 1990, p. 1344). „Psichologiniu požiūriu, religinės apeigos labiausiai pasitarnauja žmogui tada, kai jos pažadina jį prasmingesnei egzistencijai“ (A. Paškus, 1987, p. 107). Prasmingai egzistencijai pažadinantis laikas ir yra jaunystė.

- Turi būti suteiktos galimybės priklausyti bendruomenei: atliekant įvairius projektus, suteikiant pripažinimą, leidžiant įvairias išraiškos formas. Suteikiant galimybes studijuoti, suteikiant galimybes dalyvauti ritualuose ir garbinti Dievą.

- Turi būti suteiktos progos patikrinti savą pašaukimą: leidžiami trumpalaikiai įsipareigojimai, skiriamos tam tikros užduotys ir atsakomybė už „kazką“, kas padeda atpažinti talentus ir nustato kompetenciją (Dictionary Of Pastoral Care And Counseling, 1990, p. 1344).

Parapijos katechetiniame darbe su paaugliais turi vyrauti nuostatos:

- Bendravimas vietoj pamokslavimo. Atsisakyti teologinių žodinių šampū, kurie patys gali būti teisingi, bet jaunimo priimti kaip „svetinkūnai“. Sudaryti sąlygas, kad jaunimas būtų atidžiai išklausomas ir galėtų išsakyti savo nuomonę.

- Naujų tikėjimo atradimų reikalavimas. Jaunimas nebenori tikėti kaip vaikai, tad brendimo laikotarpiu kurį laiką tradicijos nebevertinamos. Vertinamas atsivėrimas. Susitikimas su žmonėmis, kuriems pavyko tikėjimą nelaukta ir įtikinamai kitaip išgyventi, gali paauglius atitraukti nuo sustabarėjusių pažiūrų ir neigiamų nusistatymų.

- Hipotetinio mąstymo drąsa. Leisti ir skatinti mąstymą, kad tikėjimas neatrodytų kaip nepajudinama, sukaustyta sistema. Tikėjimas turi būti atskleistas kaip viduje esantis gebėjimas ir kaip nesibaigiantis judėjimas.

- Tikėjimas, pasaulis ir gyvenimas yra susiję. Tikėjimas nesukuriamas šventiškose pamaldose ir teologinėse diskusijose. Leisti pamąstyti, ar gyvenimo pažinimo klausimas nėra tiek pat svarbus kaip tikėjimo išpažinimo klausimas. Ten, kur paaugliams atsiveria laisva erdvė, auga imlumas ir kūrybiškumas (pvz., liturginiai šokiai, tylinčios grupės, šventų vietų lankymas, meditacijos) (R. Leitner, K. Egger ir kt., 1998, p. 92–94).

Taigi kūdikystėje pakrikštyti paaugliai, dabar sulaukę tinkamo amžiaus, rengiasi Sutvirtinimui dalyvaudami bendrose pamaldose, klausydami katechetinių pamokymų (Vatikano II Susirinkimo nutarimu reformuotas, Popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas Romos pontifikatas, 1998, 3). Tačiau tame rengimesi dalyvauja visa bendruomenė, pavyzdžiui:

- Organizuoja Susitaikymo pamaldas. Besiruošiantieji Sutvirtinimo sakramentui visi kartu dalyvauja Atgailos šventimo liturgijoje.

- Rengia popietes kartu su sutvirtinamaisiais, jų tėvais, Sutvirtinimo globėjais ir parapijos kunigu.

- Parapijos nariai meldžiasi už kandidatus Sutvirtinimui tiek asmeniškai, tiek bendruomeniškai. Krikšto metu priimama Šventoji Dvasia, kuri yra gyvenime veikianti Dievo galia ir meilė.

Sutvirtinimo metu Bažnyčia meldžiasi, kad Šventoji Dvasia visuomet būtų pakrikštytųjų pagalbininkė ir vadovė. Bendruomenė meldžiasi, kad sutvirtinamieji gautų Šventosios Dvasios dovanų, padėsiančių jiems krikščioniškai gyventi šiame pasaulyje.

- Išnaudoja laiką prieš Sekminių šventę kaip ypatingai svarbų kalbant apie Sutvirtinimą. Ši šventė tiek besiruošiantiesiems Sutvirtinimo sakramentui, tiek visai bendruomenei yra labai svarbi. Ypač naudinga kandidatams Sutvirtinimui ir jau priėmusiems Sutvirtinimą jaunuoliams būtų dalyvauti Devintadienio prieš Sekmines apeigose ir maldose. Skatintina, kad Sekminių procesijoje dalyvautų tie, kurie gavo ar gaus Šventosios Dvasios dovanas. Vien jau giesmės „Dvasia, Viešpatie, ateik“ žodžiai katechizuoja, teikia katechezę apie Šventąją Dvasią.

- Sutvirtinimo apeigyne nurodoma, kad sakramentas turėtų būti teikiamas pagal galimybes šventiškai. Todėl visa parapijos bendruomenė, o taip pat sutvirtinamojo giminės bei bičiuliai raginami susirinkti į šventę, kad atstovautų visai Dievo Tautai ir parodytų, kokius tikėjimo vaisius joje subrandino Šventoji Dvasia (Vatikano II Susirinkimo nutarimu reformuotas, Popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas Romos pontifikatas, 1998, 4).

Taigi ruošiantis parapijoje švęsti Sutvirtinimo sakramentą, bendruomenė ir katechizuoja paauglius, ir pati dalyvauja pasiruošimo veikoje, ir iškilmingai švenčia šio sakramento teikimą savo bendruomenės nariams.

„Paprastai šiandien jaunuolis ar jaunuolė, gavę Sutvirtinimo sakramentą, tuo ir pabaigia sakramentinio įvedimo laikotarpį, kartu imdami tolti nuo tikėjimo praktikos. Į šiuos faktus reikia rimtai atsižvelgti ir vystyti specifinę, pastoracinę paauglių ir jaunuolių globą, pasitelkiant visus geriausius religinio formavimo resursus, kuriuos teikia įvedimo į krikščionybę procesas“ (BKV, 181). Priėmę Sutvirtinimą jaunuoliai kitais metais galėtų dalyvauti, pavyzdžiui, programoje „Jaunimo Alfa“, kurios tikslas ne pripildyti juos informacijos, bet įžiebtį ugnį, kurios šviesoje jie pažvelgtų į save ir savo gyvenimus. Sutvirtinimo sakramento priėmimu negali būti užbaigta krikščioniškoji formacija. Individuali ir bendruomeninė krikščioniškoji branda yra viso gyvenimo procesas.

Išvados

- Vaikų įkrikščioninimo veika Lietuvoje, atsižvelgiant į laiko dvasią, šiandien turi tobulinti savo formą, metodus, remiantis Vatikano II Susirinkimo nubrėžtomis gairėmis. Svarbiausias įvedimo katechezės tikslas turėtų būti ne vien suteikti tikėjimui būtinas žinias, bet siekti katechizuojamųjų širdyse sužadinti atsivertimą ir gyvą bendruomenišką tikėjimą.

- Vaikų įkrikščioninimas, Krikštu tik prasidėjęs, toliau turi tęstis katechezės metais ir savo viršūnę pasiekti, švenčiant Sutvirtinimo ir Eucharistijos sakramentus.

- Kūdikių Krikštas yra galimybė Bažnyčiai prabilti į tėvus. Tėvų evangelizacija katechizacija jiems ruošiantis krikštyti kūdikį, ne tik brandina tėvų tikėjimą, ruošia juos perduoti tikėjimą savo vaikams, bet buria tėvus į bendruomenę. Todėl ruošiant tėvus kūdikių Krikštui, svarbu ugdyti jų gyvenimą tikėjimu, kuris būtinas ugdant ir skatinant vaiko tikėjimą; planuoti tėvų susitikimus su kitais parapijos žmonėmis, kad jie jaustųsi priimami į parapiją, aktyviai įsijungtų į parapijos bendruomenę; vesti katechetinius užsiėmimus.

- Po Krikšto vykstanti vaikų ir jaunuolių katechezė privalo apimti šiuos pagrindinius katechumenato elementus: įvedimą į krikščionybę; įvedimą į švenčiančią ir išpažįstančią bendruomenę, formavimo procesą arba krikščioniškam gyvenimui rengiančią mokyklą.

- Pasirengimas Sutvirtinimo sakramentui kartu yra ir dar glaudesnis įsijungimas į parapijos bendruomenę, prisiimant pareigas ir atsakomybę už bendruomenės narius. Rengimosi Sutvirtinimo sakramentui programos sudarymo pagrindu turėtų būti numatyti krikščioniškojo ugdymo(–si) etapai: pažinti reikiamą krikščionišką doktriną ir giliau suprasti Išganymo slėpinį; formuoti krikščioniškąjį identitetą, artimai bendraujant su žmonėmis, liudijančiais krikščioniško gyvenimo kelio vertę; reguliariai dalyvauti Eucharistijos šventime; paaugliai kartu su bendruomene turi stengtis išmokyti liudyti tikėjimą savo gyvenimu.

- Sakramentinės vaikų katechezės parapijoje procese vyksta efektyvus tikėjimo pažinimas, liturginis auklėjimas, moralinis ugdymas, maldos mokymas, auklėjimas bendruomeniniam gyvenimui, tikėjimo, vilties ir meilės ugdymas.

Literatūra

1. Alternative Futures for Worship. Volume 2. Baptism and Confirmation / ed. B. J. Lee. Collegeville, The Liturgical Press 1997.
2. Arkivyskupas Sigitas Tamkevičius apie kūdikių krikštą: prieš kūdikių krikštą būtina katechizuoti tėvus ir krikštatevius // Bažnyčios žinios. 1997. Nr. 1. <http://www.lcn.lt/bzinios>
3. Augustin. Sermons on Selected Lessons of the New Testament // Nicene and Post–Nicene Fathers. Augustin: Sermons on the Mount, Harmony of the Gospels, Homilies on the Gospels. Vol. 6. Peabody, Hendrickson Publisher 1995.
4. Bagnol M. ir auklėtojų grupė. Noriu gyventi pas tave. Rengimas Eucharistijos ir Sutaikinimo sakramentams. Vilnius, Logos 1999.
5. Barry J. F. We Share Eucharist. For Families and Older Children Preparing for First Communion. New York, Sadlier 1980.
6. Barry J. F., de la Cruz Aymes M., Buckley F. J., Groome T. H. Growing with Bread of Life. For Children Preparing for First Communion. With Notes for Parents. New York, Sadlier 1985.
7. Bausch W. J. A New Look at the Sacraments. Mystic, Twenty–Third Publications 1983.
8. Bažnyčios santykių su nekrikščionių religijomis deklaracija „Nostra aetate“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius, Aidai 2001.
9. Beginning the Journey. From Infant Baptism to First Eucharist. Washington, Department of Education United States Catholic Conference 1986.
10. Beguerie P., Duchesnean C. Kaip suprasti sakramentus. Kaunas, Lietuvos katechetikos centras 1998.
11. Belleggia C., Devine M. C., Edwards D. L. and other. Preparing to Receive Jesus. First Penance – First Communion. Boston, St. Paul Catechetical Center 1984.
12. Boruta J. Įžanga // Gairės parapijinei katechezei. Bažnyčios dokumentų fragmentų rinkinėlis kunigams, tikybos mokytojams, katechetams ir tėvams. Telšiai 2003.
13. Brief Review for Confirmation / compiled by the Daughters of St. Paul. Boston, St. Paul Editions 1985.
14. Cantalamessa R. Gyvenimas Eucharistijos liturgija // Bažnyčios žinios. 1997. Nr. 17. <http://www.lcn.lt/bzinios>
15. Catechesis and Mystagogy. Infant Baptism / ed. V. M. Tufano. Chicago, Liturgy Training Publications 1996.
16. Code of Canon Law. Washington, Canon Law Society of America 1995.
17. Coffey K. Children and Christian Initiation: A Practical Guide. Denver, Living the Good News 1998.
18. Collins E. M. Catechesis for Infant Baptism. Kansas City, Sheed & Ward 1996.
19. Congregation for the Discipline of the Sacraments. Quam singulari: Decree on First Communion // Welcome to the Catholic Church on CD–ROM. Salem, Harmony Media 2001.
20. Corcoran B. Preparing the Rites of Initiation with Adults and Children of Catechetical Age. Novalis, The Liturgical Press 1997.
21. De la Cruz Aymes M. (1), Buckley F. J., Barry J. F., Groome T. H. Growing with God’s Forgiveness. For Children Preparing for First Reconciliation. With Notes for Parents. New York, Sadlier 1985.

22. De la Cruz Aymes M. (2), Buckley F. J., Barry J. F., Groome T. H. Guide for Growing with God's Forgiveness. For Children Preparing for First Reconciliation. With Notes for Parents. New York, Sadlier 1985.
23. De la Cruz Aymes M., Buckley F. J. We Share Forgiveness. For Families and Children Preparing for First Penance. New York, Sadlier 1980.
24. De la Cruz Aymes M., Buckley F. J. We Share Reconciliation. For Families and Children Preparing for Penance. New York, Sadlier 1981.
25. De Menthiere G. Sutvirtinimas. Dovanos sakramentas. Vilnius, Panevėžio vyskupijos katechetikos centras 2000.
26. Dekretas dėl Bažnyčios misijinės veiklos „Ad Gentes“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius, Aidai 2001.
27. Dekretas dėl pasauliečių apaštalavimo „Apostolicam actuositatem“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius, Aidai 2001.
28. Dekretas dėl vyskupų pastoracinių pareigų Bažnyčioje „Christus Dominus“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius, Aidai 2001.
29. Denzinger – Schönmetzer. Enchiridion Symbolorum Definitionum et Declarationum de rebus fidei et morum. Barselona, Herder 1976.
30. Dictionary Of Pastoral Care And Counseling / ed. R. J. Hunter. Nashville, Abingdon Press 1990.
31. Dogminė konstitucija apie Bažnyčią „Lumen gentium“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius, Aidai 2001.
32. Dogminė konstitucija apie Dievo Apreiškimą „Dei Verbum“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius, Aidai 2001.
33. Dulskis R. Kauno arkivyskupija pastarąjį dešimtmetį // Kauno arkivyskupijos naujienos. 2001. Nr. 10, priedas Kauno arkivyskupijos 75-erių metų jubiliejaus simpoziumo „Taisykite Viešpačiui kelią“ pranešimai.
34. Dvasininkų kongregacija. Bendrasis katechezės vadovas. Kaunas, Lietuvos katechetikos centras 1998.
35. Encyclical Letter by Pope Pius XII, Mediator Dei // Welcome to the Catholic Church on CD-ROM. Salem, Harmony Media 2001.
36. Figgess S. Christian Initiation of Older Children. Collegeville, The Liturgical Press 1990.
37. Fischer P. O. (1). Around the Lord's Table. A Program for a Child's First Communion. Huntington, Our Sunday Visitor 1980.
38. Fischer P. O. (2). In the Lord's Peace. A Program for a Child's First Penance. Huntington, Our Sunday Visitor 1980.
39. Gairės tikybos mokymui ir parapinei katechezei diferencijuoti. Parengė darbo grupė prie Lietuvos Katechetikos centro. Patvirtino Lietuvos Vyskupų Konferencijos Švietimo komisija // Bažnyčios žinios. 2003. Nr. 7. <http://www.lcn.lt/bzinios>
40. Galinytė A. Liturgijos reikšmė ugdant bendruomenę // Žodžio versmės. 2001. Nr. 4.
41. Gallagher M. The Art of Catechesis. What You Need to Be, Know and Do. New York, Paulist Press 1998.
42. Gillen M., Taylor M. C. Adult Religious Education. New York, Paulist Press 1995.
43. Gutauskas J. Vaiko Dievas ir religija. Religinis vaiko auklėjimas ryšium su jo dvasine raida. Toronto, Žiburiai 1953.

44. Heinritz J. We Share the Bread of Life. For Families and Children Preparing for First Communion. New York, Sadlier 1981.
45. Informacija // Bažnyčios žinios. 1997. Nr. 8. <http://www.lcn.lt/bzinios>
46. Instructed Eucharist Adapted for Children. <http://www.littletrinity.on.ca/about/breadkid.html>, 2002-04-02.
47. Issues in the Christian Initiation of Children: Catechesis and Liturgy / ed. K. Brown, F. C. Sokol. Chicago, Liturgy Training Publications 1989.
48. Ivory T. P. Conversion and Community. A Catechumenal Model for Total Parish Formation. New York, Paulist Press 1988.
49. Jėzau, pas mane ateiki. Maldynėlis / parengė B. Briiliūtė. Kaunas, Marijonų talkininkų centro leidykla 2003.
50. Jonas Paulius II (1). Apaštalinė adhortacija „Catechesi Tradendae“. Vilnius, Katalikų pasaulis 1996.
51. Jonas Paulius II (2). Apaštalinis laiškas „Trečiajam tūkstantmečiui artėjant“. Vilnius, Katalikų pasaulis 1996.
52. Jonas Paulius II. Kalba Castel Gandolfe, 1999 09 17 d. Lietuvos vyskupams, atvykusiems su vizitu „Ad limina Apostolorum“ // Gairės parapijinei katechezei. Bažnyčios dokumentų fragmentų rinkinėlis kunigams, tikybos mokytojams, katechetams ir tėvams. Telšiai 2003.
53. Kajackas A. Bažnyčia liturgijoje. Kaunas, Lietuvos katechetikos centras 1997.
54. Katalikų Bažnyčios Katekizmas. Kaunas, Tarpdiecezinė Katechetikos Komisijos leidykla 1996.
55. Kavanagh A. The Shape of Baptism. The Rite of Christian Initiation. Collegeville, The Liturgical Press 1991.
56. Killgallon J. J. (1), Weber G. P., Gustafson J. Communion. A Catechesis for First Eucharist. Encino, Benziger 1980.
57. Killgallon J. J. (2), Weber G. P., Gustafson J. Forgiveness. A Catechesis for Sacrament of Reconciliation. Encino, Benziger 1980.
58. Killgallon J. J. (3), Weber G. P., Gustafson J. Spirit. A Catechesis for the Sacrament of Confirmation. Encino, Benziger 1980.
59. Konstitucija apie šventąją liturgiją „Sacrosanctum Concilium“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius, Aidai 2001.
60. Lebon J. Kaip suprasti liturgiją. Kaunas, Lietuvos katechetikos centras 1998.
61. Leitner R., Egger K., Hadwiger A. ir kt. Religijos pedagogika. II. Pagrindiniai teologiniai klausimai, religijos pedagogikos sritys ir pagalbinės priemonės mokykloje. Kaunas, Tarpdiecezinė katechetikos komisijos leidykla 1998.
62. Leitner R., Fink H., Lorenz H., Schrettle A., Zisler K. Religijos pedagogika. I. Teoriniai pagrindai ir metodiniai nurodymai. Kaunas, Tarpdiecezinė katechetikos komisijos leidykla 1998.
63. Lietuvos Vyskupų Konferencijos pirmininkas Vilniaus arkivyskupas Audrys J. Bačkis atsako į „Bažnyčios žinių“ klausimus. Eiti sąmoningumo ir Kristaus pažinimo kryptimi // Bažnyčios žinios. 1997. Nr. 2. <http://www.lcn.lt/bzinios>
64. Litvinienė J. Šeima – vaiko ugdymo institucija. Klaipėda, Klaipėdos Universiteto leidykla 2002.
65. Made, Not Born. New Perspectives on Christian Initiation and the Catechumenate. Dame, University of Notre Dame Press 1976.

66. Mapping Christian Education. Approaches to Congregational Learning / ed. J. L. Semour. Nashville, Abingdon Press 1997.
67. Margaret J. Live in the Spirit. For Young People Who Are Preparing for Confirmation. New York, Sadlier 1982.
68. Mass and Sacraments. The Seven Sacraments. Norms for Celebration // Welcome to the Catholic Church on CD-ROM. Salem, Harmony Media 2001.
69. McBrien P. J. Children's Catechumenate. San Jose. Resource Publications Inc. 1997.
70. Mongoven A. M., Margaret J., Kelly F. D. Live in the Spirit. For Young People Who Are Preparing for Confirmation. Teacher's Annotated Edition. New York, Sadlier 1982.
71. Morris J. J. A Catechism for Confirmation. Chicago, The D. Farrell Co. 1985.
72. Muller F. N., Zisler K. Tikėti gyvenimu – gyventi tikėjimu. Kaunas, LKB Katechetikos centro leidykla 1995.
73. Narauskienė V. Ateikite visi. Pratybų knygelė. Vilnius, Vilniaus arkivyskupijos katechetikos centras 2001.
74. Narauskienė V., Rugevičiūtė G. Ruošimas Susitaikymo ir Eucharistijos sakramentams. Programa. Vilnius, Vilniaus arkivyskupijos katechetikos centras 2000.
75. Norris J. T., Norris E. L. Parent Book: Eucharist. New York, Sadlier 1982.
76. Parapinė katechezė. Ruošimas Susitaikymo ir Eucharistijos sakramentams. Programa. Vilnius, Vilniaus arkivyskupijos katechetikos centras 1999.
77. Pasiruošimas Susitaikinimo sakramentui. www.jesuits.lt, 2002–10–12.
78. Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje „Gaudium et spes“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius, Aidai 2001.
79. Pastoral Guidelines by the Bishops of Region XII on Preparation of Parents and Parish Communities for the Baptism of Infants and Children as Amended by the Diocese of Spokane. <http://mail.dioceseofspokane.org>, 2002–10–22.
80. Paškus A. Asmenybė ir religija. Chicago, Draugo spaustuvė 1990.
81. Paškus A. Krikščionis psichologinėje kultūroje. Chicago, Lituaniškos tyrimo ir studijų centras 1987.
82. Paulius VI. Apaštališkasis paraginimas „Evangelini nuntiandi“ dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje. Kaunas, Katalikų interneto tarnyba 1999.
83. Pennington M. B. The Eucharist Yesterday and Today. New York, Crossroad 1984.
84. Perham M. The Eucharist. London, SPCK 1981.
85. Primename // Bažnyčios žinios. 1997. Nr. 8. <http://www.lcn.lt/bzinios>
86. Programa parapijai. Rengimas Sutvirtinimo sakramentui. Panevėžys, Panevėžio vyskupijos katechetikos centras 2000.
87. Programa parapijai. Vaikų rengimas Sutaikinimo ir Eucharistijos sakramentams. Noriu gyventi pas tave. Panevėžys, Panevėžio vyskupijos katechetikos centras 2003.
88. RCIA is bringing the „Good News“ alive in the modern world. <http://www.fortunecity.com/campus/medicine/871/church.html>, 2003–04–10.
89. Rengimas Susitaikinimo ir Eucharistijos sakramentams. Parengta pagal Notre Dame de Vie Instituto programą. Panevėžys, Panevėžio vyskupijos katechetikos centras 2000.
90. Rengimas Sutvirtinimo sakramentui. Parengta pagal Notre Dame de Vie Instituto programą. Panevėžys, Panevėžio vyskupijos katechetikos centras 2000.

91. Rite of Christian Initiation of Adults. Chicago. Liturgy Training Publications 1988.
92. Romos apeigynas. Vatikano II Susirinkimo nutarimu reformuotas. Popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas. Kūdikių Krikštas. Parengė Lietuvos vyskupijų liturginė komisija. Vilnius, Katalikų pasaulis 1995.
93. Rugevičiūtė G. Ruošimo Susitaikymo ir Eucharistijos sakramentams pedagoginės gairės. Vilnius, Vilniaus arkivyskupijos katechetikos centras 2001.
94. Sacred Congregation for Divine Worship. Directory for Masses With Children „Pueros Baptizatos“. Ottawa, Canadian Conference of Catholic Bishops 1985.
95. Sacred Congregation for Divine Worship. Introduction „Rite of Baptism for Children“. <http://www.catholicliturgy.com>, 2002–02–17.
96. Sacred Congregation for the Clergy. General Catechetical Directory // Welcome to the Catholic Church on CD–ROM. Salem, Harmony Media 2001.
97. Sacred Congregation for the Doctrine of the Faith. Instruction on Infant Baptism (1980) // Vatican Council II. More Postconciliar Documents / ed. A. Flannery. Dublin, Dominican Publications 1982.
98. Saulaitis A. 25 metai „Mišioms su vaikais“ // Bažnyčios žinios. 1998. Nr. 21. <http://www.lcn.lt/bzinios>
99. Skelbimai // Bažnyčios žinios. 1998. Nr. 10. <http://www.lcn.lt/bzinios>
100. Stasiulevičiūtė S. A. Apie galimybę sueuropinti tikybės mokymą // Soter. 2003. Nr. 11.
101. Stasiulevičiūtė S. A., Balčaitis V. Kodėl mokyklose nerengiama Pirmajai komunijai ir kitiems sakramentams? // Bažnyčios žinios. 2004. Nr. 1. <http://www.lcn.lt/bzinios>
102. Statistika // Kauno arkivyskupijos naujienos. 2001. Nr. 7.
103. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Lietuvos gyventojai pagal tikybas. <http://www.std.lt>, 2003–05–12.
104. Strommen M. P., Hardel R. A. Passing on the Faith: A Radical New Model for Youth and Family Ministry. Minnesota, St. Marys Pr. 2000.
105. Šventasis Raštas. Vilnius, Katalikų pasaulis 1998.
106. Tamkevičius S. Kauno arkivyskupo ganytojiškas laiškas kunigams ir katechetams // Kauno arkivyskupijos naujienos. 1999. Nr. 5.
107. Tarptautinė teologijos komisija. Atgaila ir Susitakinimas // Bažnyčios žinios. 1999. Nr. 3. <http://www.lcn.lt/bzinios>
108. Vaiko Krikštas. Knyga tėvams ir krikštatėviams / parengė I. Buškutė, G. Rugevičiūtė. Vilnius, Aidai 2004.
109. Vaikų rengimo Sutaikinimo ir Eucharistijos sakramentams užduočių knygelė. Noriu gyventi pas tave. Panevėžys, Panevėžio vyskupijos katechetikos centras 2003.
110. Vainilavičiūtė V. Kai kurios parapijinės katechezės įžvalgos // Žodžio versmės. 1999. Nr. 4.
111. Vanier J. Bendruomenė. Atleisti ir švęsti. Vilnius, Vyturys 1998.
112. Vatikano II Susirinkimo nutarimu reformuotas, Popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas Romos pontifikatas. Sutvirtinimo sakramentas. Pagal „Ordo Confirmationis“ pavyzdinį lotyniškąjį 1973 m. leidimą parengė Lietuvos vyskupijos liturginė komisija. Vilnius, Katalikų pasaulis 1998.
113. Walsh J. Evangelization and Justice. New Insights for Christian Ministry. New York, Orbis Books 1982.
114. Walsh L. G. The Sacraments of Initiation. London, Geoffrey Chapman 1988.

115. Weber G. P., Killgallon J. J., De Laurentis H., Gustafson J. Love. A Young Child's Introduction to the Sacrament of Penance. Mission Hills, Benziger 1981.
116. Wemhoff J. A. First confession before First Communion. <http://www.catholic.net>, 2002-02-06.
117. Žemaitis J. Katechetiniai pamokslai. Marijampolė 1991.
118. Žilys S. Gyvoji liturgija. Boston, Krikščionis gyvenime 1970.

Santrumpos

AA – Dekretas dėl pasauliečių apaštalavimo „Apostolicam actuositatem”

AG – Dekretas dėl Bažnyčios misijinės veiklos „Ad Gentes“

BKV – Dvasininkų kongregacija. Bendrasis katechezės vadovas.

CD – Dekretas dėl vyskupų pastoracinių pareigų Bažnyčioje „Christus Dominus“

CIC – Code of Canon Law

DS – Denzinger–Schönmetzer. Enchiridion Symbolorum Definitionum et Declarationum de rebus fidei et morum

DV – Dogminė konstitucija apie Dievo Apreiškimą „Dei Verbum“

GS – Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje „Gaudium et spes“

KBK – Katalikų Bažnyčios Katekizmas

LG – Dogminė konstitucija apie Bažnyčią „Lumen gentium“

NA – Bažnyčios santykių su nekrikščionių religijomis deklaracija „Nostra aetate“

RCIA – Rite of Christian Initiation of Adults

SC – Konstitucija apie šventąją liturgiją „Sacrosanctum Concilium“